

POLITICAL YEARBOOK OF BELGIUM

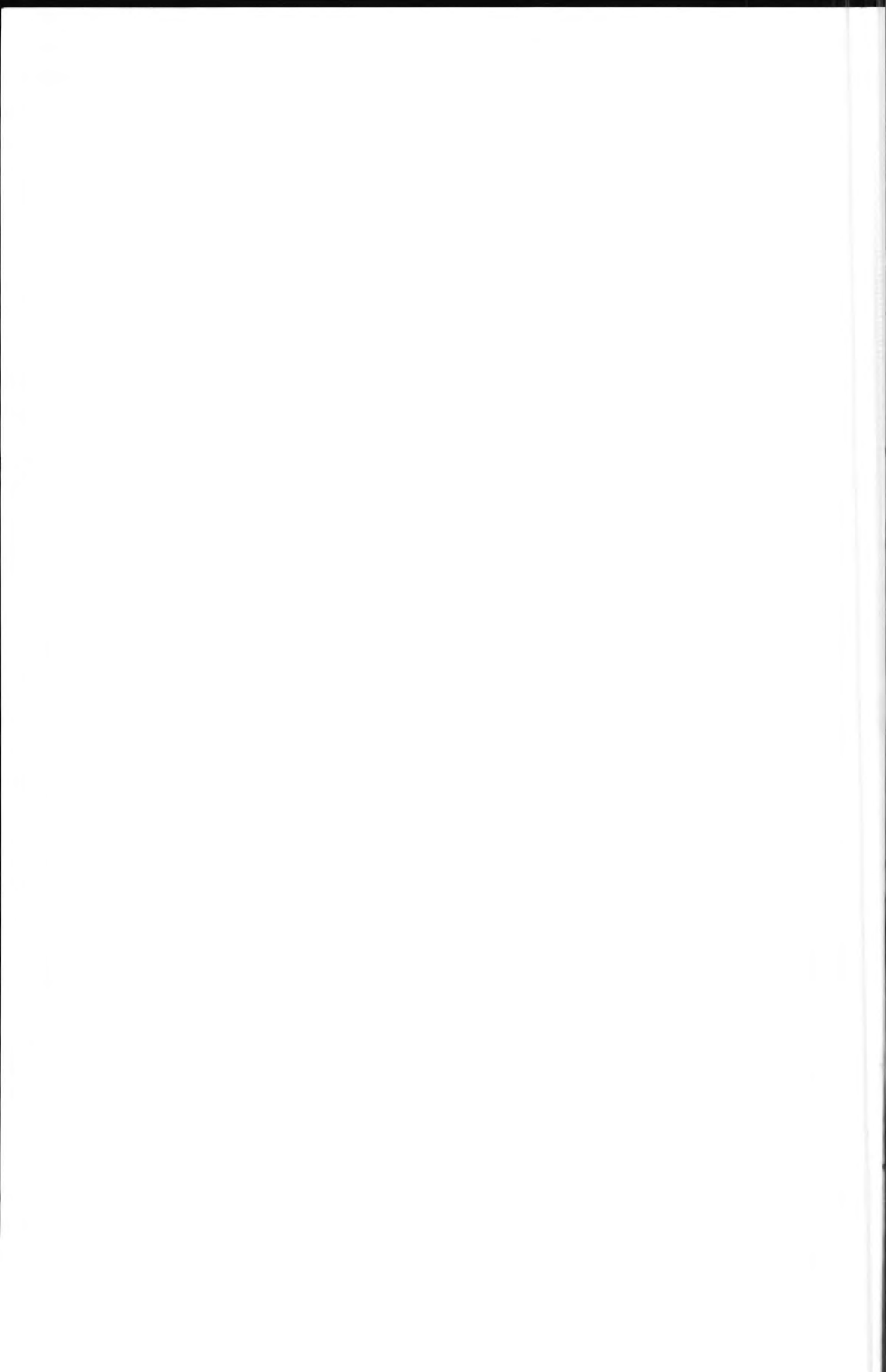
32

2000

POLITIEK JAARBOEK
POLITIEK JAARBOEK

ANNEE POLITIQUE
ANNEE POLITIQUE

duur, 7.2.01

RES PUBLICA

Tijdschrift voor Politologie
Revue de Science Politique
Belgian Journal of Political Science

POLITIEK JAARBOEK 2000
ANNÉE POLITIQUE
POLITICAL YEARBOOK OF BELGIUM

- Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 2000**
Mark DEWEERDT 215-315
- Belgian Politics in 2000**
Stefaan FIERS and Mark DEWEERDT 317-341
- Nieuwe wegen voor Europa? De Europese Unie in het jaar 2000**
Bart KERREMANS en Edith DRIESKENS 343-368
- Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2000**
Mark DEWEERDT 369-396
- La composition des gouvernements wallons et des gouvernements de la Communauté française (depuis 1981)** 397-402
- De provincieraadsverkiezingen van 9 oktober 1994 en 8 oktober 2000**
Herwig REYNAERT en Tony VALCKE 403-426
- Morfologie van de Vlaamse politieke partijen in 1999 en 2000**
Jo NOPPE 429-501
-

HET BELGISCHE POLITIEK GEBEUREN

I.	Het begrotingsbeleid	215
	A. De begrotingsresultaten voor 1999 en de controle van de begroting voor 2000	215
	B. De aanloop naar de begroting voor 2001 : belastingverlaging, Zilverfonds en wegblokkades	215
	C. De Federale Beleidsverklaring en de begroting voor 2001	221
	D. Belastinghervorming en Zilverfonds	223
II.	Het asiel- en vreemdelingenbeleid	225
	A. De regularisatiecampagne	225
	B. De aanscherping van het asielbeleid	228
	C. De versoepeling van de nationaliteitswetgeving	233
III.	Het justitiebeleid en de politiehervorming	234
	A. De verdere uitvoering van het Octopusakkoord	234
	B. Het federaal Veiligheids- en Detentieplan	239
	C. Varia	240
IV.	Het binnenlands beleid	246
	A. Institutionele wetgeving en politieke vernieuwing	246
	B. De hervorming van de administratie	249
	C. Communautaire problemen	251
V.	De staatshervorming	254
	A. Het Hermesakkoord	254
	B. De financiële problemen van de Franse Gemeenschap	258
	C. Het Lambermontakkoord	262
	D. Brusselse Costa – Leerlingencijfers	266
VI.	De gemeente- en provincieraadsverkiezingen	269
	A. Wettelijk kader en statistische gegevens	269
	B. De verkiezingscampagne	271
	C. De verkiezingsuitslag	272
VII.	Het werkgelegenheids- en het sociaal beleid	274
	A. Werkgelegenheid	274
	B. Sociaal Overleg	277
	C. De sociale zekerheid	283
VIII.	Het mobiliteitsbeleid	285
	A. Het conflict in de coalitie over de nachtvluchten op Zaventem	285
	B. De spoorwegen	288
IX.	De verdere afwikkeling van de dioxinecrisis – Het begin van de BSE-crisis	289
	A. De dioxinecrisis	289
	B. De BSE-crisis	294
X.	Het buitenlands en het defensiebeleid	295
	A. Buitenlandse politiek	295
	B. Landsverdediging	302
XI.	Overige gebeurtenissen en ontwikkelingen	304
XII.	De evolutie in de politieke partijen	309

Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 2000

Mark DEWEERDT

Licentiaat in de Politieke Wetenschappen
Politiek redacteur bij De Financieel-Economische Tijd

De regering-Verhofstadt, een coalitie van liberalen, socialisten en groenen die op 12 juli 1999 werd beëdigd, zette in haar eerste volle werkjaar enkele grote projecten uit het regeerakkoord in de steigers, meer bepaald de verlaging van de personenbelasting, die gekoppeld werd aan de oprichting van een Zilverfonds om op termijn de kosten van de vergrijzing op te vangen, de hervorming van de overheidsdiensten (Copernicusplan) en de uitwerking van een Veiligheidsplan. Niet zonder hindernissen werden de meerderheidspartijen en de Volksunie het eens over de krachtlijnen van een verdere staatsvorming (Hermesakkoord en Lambermontakkoord). De regering wikkeld de dioxinecrisis verder af en vond, na moeizaam overleg, een akkoord met de vakbonden over het statuut van de nieuwe, 'geïntegreerde politie op twee niveaus', waarin het Octopusakkoord van 1988 voorzag en waarvan de federale 'poot' begin 2001 operationeel zou worden. Het asielbeleid bezorgde het kabinet andermaal heel wat kopzorgen: de verwerking van de meer dan 30.000 aanvragen tot regularisatie van het verblijfsstatuut van 'mensen zonder papieren' verliep met horten en stoten en de niet-aflatende stroom asielzoekers noopte de regering in oktober een aanscherping van haar beleid aan te kondigen. In twee mobiliteitsdossiers — de nachtuluchten op Zaventem en de reorganisatie en het investeringsplan van de NMBS — kwam het tot een aanvaring tussen de groenen en de liberalen in het algemeen en tussen Ecolo-minister Durant en premier Verhofstadt in het bijzonder. De gemeente- en provincieraadsverkiezingen van 8 oktober hadden geen gevolgen voor de federale regering.

I. Het begrotingsbeleid

A. De begrotingsresultaten voor 1999 en de controle van de begroting voor 2000

De ministers Vande Lanotte (Begroting) en Reynders (Financiën) maakten op 5 januari bekend dat, ondanks de tegenvallende economische conjunctuur en de dioxinecrisis die de groei hadden doen vertragen van 2,7 % in 1998 tot 2,5 %, het overheidstekort in 1999 was gedaald tot 0,9 % van het bruto binnenlands product (BBP), 0,2 procentpunt onder de doelstelling die de regering-Verhofstadt in de herfst 1999 had vooropgesteld¹. Het gunstige resultaat was toe te schrijven aan de daling van de rentelasten en de begrotingsdiscipline van de gewesten en de gemeenschappen, vooral de Vlaamse Gemeenschap, die een overschot boekten van 0,5 % van het BBP (+ 0,3). De federale overheid zelf had een tekort van 1,8 % van het BBP (s.q.), de sociale zekerheid boekte een overschot van 0,5 % (+ 0,1). In het

¹ Uit de rekeningen die het INR op 14 juli publiceerde, bleek dat het tekort zelfs tot 0,7 % van het BBP was gedaald.

jaar vóór de gemeente- en provincieraadsverkiezingen was het overschot van 0,2 % dat de lokale besturen in 1998 hadden opgetekend, helemaal weggesmolten. Volgens Vande Lanotte zou het totale overheidstekort in 2000 kunnen dalen tot 0,8 % van het BBP, 0,2 procentpunt minder dan bij de begrotingsopmaak was verwacht.

Bij de voorstelling van het jaarverslag van de Nationale Bank (17 februari) riep gouverneur Guy Quaden de regering op de extra inkomsten die het gevolg zouden zijn van de hoger dan verwachte groei in 2000 – meer dan 3 %, terwijl de begroting uitging van 2,5 % – prioritair aan te wenden voor een snellere vermindering van het overheidstekort, zodat er al in 2001 in plaats van 2002 een begrotingsevenwicht kon zijn, liever dan de belastingen te verlagen of de uitgaven te verhogen.

Op 31 maart deelde de regering de resultaten van de begrotingscontrole mee. Minister Vande Lanotte zei dat hij volgens het 'goudhamsterprincipe' had gewerkt, door meevallende hypothesen niet en tegenvallende hypothesen wél te verrekenen. Concreet hield het kabinet vast aan een verwachte groei van 2,5 %, hoewel het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) een groei van 3,2 % voorspelde, maar rekende het de verwachte stijging van de rentetarieven wel integraal door. Van de gevraagde bijkredieten (22 miljard frank) werd maar de helft toegestaan, voor de financiering van het Sint-Elooisakkoord van 1 december 1999 over de financiering van het onderwijs en de tewerkstellingsprogramma's (3,5 miljard), de opvang van asielzoekers, de verlaging van de schuld van de armste landen (1,2 miljard), het openbaar vervoer (440 miljoen voor onder meer goedkope abonnementen voor federale ambtenaren en tariefverlagingen voor begeleide kinderen en 65-plussers) en het niet langer belasten van sommige uitkeringen voor arbeidsongevallen en beroepsziekten (3,2 miljard). Doordat de inkomsten in 1999 53 miljard frank hoger lagen dan verwacht en de sociale zekerheid een extra overschot van 13,4 miljard frank had geboekt, zou het financieringstekort in 2000 dalen van 1 naar 0,7 % van het BBP.

Minister van Financiën Reynders deelde op 8 juni mee dat de schuldratio in 1999 was gedaald van 117,4 naar 114,4 % van het BBP, iets beter dan de doelstelling (114,5 %) van het stabiliteitsprogramma 1999-2002. De rentelasten waren gedaald tot 586,9 miljard frank, of 7,1 % van het BBP (1998 : 607,6 miljard frank of 7,7 % van het BBP).

Volgens de overheidsrekeningen die het INR op 14 juli publiceerde, waren de overheidsontvangsten in 1999 met 0,2 procentpunt gestegen tot 50,1 % van het BBP. Het was de eerste keer dat de ontvangsten meer dan de helft van het BBP vertegenwoordigden. De fiscale en parafiscale druk (belastingen en sociale bijdragen) was gestegen tot het recordpeil van 45,5 % van het BBP (+ 0,1).

B. De aanloop naar de begroting voor 2001 : belastingverlaging, Zilverfonds en wegblokades

Volgens het regeerakkoord van 11 juli 1999 zou de regering "in de loop van de legislatuur [...] een algemene hervorming van de personenbelasting uitwerken" en "zich daarbij laten leiden door een beperking van het aantal tarieven, het verhogen van de belastingvrije minima en het groeperen van de aftrekmogelijkhe-

den in een beperkt aantal forfaitaire korven waarbinnen de belastingplichtige zijn keuze maakt". Het nieuwe belastingsysteem zou volgens het regeerakkoord "neutraal zijn t.a.v. de gekozen samenlevingsvorm" en arbeids- en milieuvriendelijker worden.

De "algemene hervorming" van de personenbelasting mondde in het verslagjaar uit in een plan voor de verlaging van de personenbelasting. Het debat daarover begon op 9 februari. In een reactie op de publicatie van een rapport waarin de OESO op de hoge belastingdruk in België wees, zei minister van Financiën Reynders dat hij de personenbelasting, bovenop de herindexering van de belasting-schalen en de afschaffing van de aanvullende crisisbijdrage waarover eerder al een beslissing was genomen, met nog eens ten minste 80 miljard frank zou vermindere-n. Op 29 februari preciseerde hij in de kamercommissie voor Financiën dat de belastingverlaging geleidelijk zou ingaan vanaf 2002.

VLD-voorzitter De Gucht zei in een interview met *De Financieel-Economische Tijd* (10 februari) dat de belastinghervorming betrekking zou hebben op een som van ten minste 100 miljard frank, zodat "aan het einde van de rit iedereen minder betaalt". Aan *De Standaard* zei De Gucht op 26 februari dat tegen het einde van de regeerperiode iedereen 10% minder personenbelasting zou betalen. Hij herhaalde dat in zijn slottoespraak op het 'krokuscongres' van de VLD (25-27 februari).

Jos Geysels, de politiek secretaris van Agalev, stelde op een open trefdag van zijn partij (26 februari) geen voorstander te zijn van een lineaire belastingverlaging met 10%. In *Gazet van Antwerpen* en *Het Belang van Limburg* zei vice-premier en minister van Begroting Vande Lanotte op 28 februari dat de SP tijdens de gesprekken over de belastinghervorming de belasting op opbrengsten uit vermogens ter sprake zou brengen.

Tijdens het 1-meiweekeinde verwierp SP-voorzitter Janssens in een toespraak in Sint-Truiden de lineaire belastingverlaging die de VLD voorstond en stelde hij voor elke belastingplichtige een 'belastingbonus' van 12.000 frank te geven. VLD-voorzitter De Gucht noemde dat voorstel "onbespreekbaar" omdat het de progressiviteit van de belastingen nog zou verhogen. Andere socialisten, onder anderen PS-voorzitter Di Rupo en algemeen secretaris Mia de Vits van het ABVV, en Agalev-topman Geysels kwamen eveneens op voor een belastingverlaging die vooral de lage en middeninkomens ten goede zou komen.

Volgens de economische vooruitzichten die het Federaal Planbureau op 9 mei publiceerde, zou er vanaf 2001 een financieringoverschot ontstaan en daardoor een budgettaire ruimte van 81 miljard frank in 2002, oplopend tot 266 miljard frank in 2005, die gebruikt zou kunnen worden om de uitgaven te verhogen, de belastingen te verlagen en/of de overheidsschuld versneld af te bouwen.

's Anderdaags pakte minister van Begroting Vande Lanotte op de algemene vergadering van de inspecteurs van Financiën uit met het plan tussen 2002 en 2030 in een 'Zilverfonds' 4.700 miljard frank opzij te zetten om de kosten van de vergrijzing op te vangen. Tussen 2010 en 2030 komen er 800.000 gepensioneerden bij (+ 40%), waardoor de gezondheidszorg- en de pensioenuitgaven fors zullen stijgen. Het plan werd positief onthaald, maar er werden her en der wel kanttekeningen bij gemaakt. Premier Verhofstadt zei dat de strijd tegen de vergrijzing en de oprichting van een Zilverfonds in zijn beleidsverklaring van 17 oktober aan bod

zouden komen, samen met de belastingverlaging. VLD-voorzitter De Gucht kantte zich, in het VRT-programma *De zevende dag* (14 mei), tegen het voornemen van Vande Lanotte het geld van het Zilverfonds uitsluitend in overheidsobligaties te beleggen, die volgens de EU-regels van de overheidsschuld afgetrokken konden worden. Hij gaf overigens de voorkeur aan de opbouw van individuele pensioen-reserves, via pensioenfondsen, boven een collectief 'Zilverfonds'.

Op 16 mei zette minister van Financiën Reynders eveneens vraagtekens bij de plannen van Vande Lanotte. Hij pleitte ervoor eerst de schuld versneld af te bouwen alvorens een pensioenreserve aan te leggen. Bert Anciaux, de Vlaamse minister van Jeugd, vroeg op 2 juni aandacht voor de jongeren in het pensioendebat. Door al het beschikbare geld te investeren in een Zilverfonds, zou volgens hem een wanverhouding ontstaan ten opzichte van andere, noodzakelijke investeringen in de levenskwaliteit (milieu, onderwijs, ...).

In een interview met *Le Soir* (7 juni) noemde vice-premier Michel (PRL) het Zilverfondsplan "purement idéologique, vieillote, simpliste". Vande Lanotte reageerde in *La Libre Belgique* (9 juni) ontstemd op de liberale kritiek. "De SP zal zich niet meer zo laten behandelen", zei hij.

Op 16 juni besliste de ministerraad de geleidelijke afschaffing van de in 1993 ingevoerde crisisbelasting van 3 %, waarmee in de begroting van 2000 begonnen was voor de inkomens onder de 850.000 frank en die in het aanslagjaar 2004 zou worden afgerond, te versnellen, door de vermindering vanaf het aanslagjaar 2001 te verrekenen in de voorheffing. De maatregel kwam erop neer, dat in het kalenderjaar 2003 niemand nog crisisbelasting zou betalen. De Kamer stemde op 6 juli met de maatregel in, de Senaat op 20 juli. De wet van 12 augustus 2000 tot geleidelijke afschaffing van de aanvullende crisisbijdrage op de inkomsten van de natuurlijke personen verscheen in het *Belgisch Staatsblad* van 26 september 2000.

Op 5 juli publiceerde het INR de economische vooruitzichten waarop de begroting voor 2001 zou worden gebaseerd. Volgens het INR zou de economie met 3,1 % groeien. De inflatie werd op 1,4 % geraamd, de kortetermijnrente op 5,2 %, de langetermijnrente op 5,8 %.

De Hoge Raad van Financiën schreef in zijn jaarverslag (20 juli) dat het evenwicht in de overheidsfinanciën al in 2000 zou worden bereikt. De Raad adviseerde de primaire uitgaven met jaarlijks 1,8 % te laten groeien, zodat er tegen 2005 een financieringsoverschot van 1 % zou kunnen worden opgebouwd en vanaf 2002 een budgettaire marge zou ontstaan van 0,5 %, oplopend tot 1,5 % in 2005. Minister Vande Lanotte zei dat de aanbevelingen van de HRF spoorden met het 'goudhamsterprincipe', maar dat hij bij de opmaak van de begroting voor 2001 niettemin een voorzichtiger groeihypothese (+2,5 %) zou hanteren.

In een interview met *De Morgen* (24 juli) kondigde minister Reynders aan dat hij bij de belastingverlaging prioriteit zou geven aan het wegwerken van de fiscale discriminatie van gehuwden. Aan *La Dernière Heure* (30 juli) zei hij dat hij daarvoor 60 tot 70 miljard frank wilde reserveren van de ongeveer 120 miljard frank waarin voor de verlaging van de personenbelasting in 2001-2003 zou worden voorzien.

Op de eerste vergadering van het kernkabinet na het zomerreces, op 29 augustus, stelde Reynders zijn ontwerp van fiscale hervorming voor. De belastingdruk zou met 67 miljard frank verminderen door de invoering van een belastingkrediet van

25.000 frank voor de belastbare netto-inkomens tussen 150.000 en 500.000 frank (29 miljard frank), de herziening van de belastingtarieven (31 miljard) en de vermindering van het hoogste tarief van 55 tot 50 % (7 miljard). De fiscale gelijkschakeling van gehuwde en ongehuwde paren, in hoofdzaak door gehuwden dezelfde belastingvrije som te geven als alleenstaanden, zou 64 miljard frank kosten. Reynders stelde voor de hervorming te realiseren in drie jaar (2001-2003).

Alle regeringspartijen reageerden positief op het plan. De SP en de groenen betreurden niettemin dat er niet werd gesleuteld aan de fiscale regeling voor het woon-werkverkeer. PS-voorzitter Di Rupo vond dan weer dat gezinnen met kinderen, alleenstaanden en mensen met een bescheiden inkomen over het hoofd werden gezien. De twee grote vakbonden, ACV en ABVV, zagen op 30 augustus positieve punten in het plan-Reynders, maar ze beklemtoonden dat de regering de budgettaire ruimte niet uitsluitend mocht gebruiken om de belastingen te verlagen, maar ook diende aan te wenden voor maatschappelijke investeringen en noden : gezondheidszorg, onderwijs, pensioenen en dergelijke.

In de daaropvolgende dagen herinnerden andere regeringsleden eraan dat er ook geld nodig was voor de sectoren waar zij bevoegd voor waren. Minister van Sociale Zaken Vandenbroucke wees naar de ziekteverzekering, die in 2001 volgens de ziekenfondsen 50 miljard frank meer nodig zou hebben. Minister van Overheidsbedrijven en Telecommunicatie Daems ontvouwde op 4 september een plan om het gebruik van informatietechnologie te stimuleren, dat met ten minste een deel van de opbrengst van de veiling van vier UMTS-licenties (de mobilofonie van de derde generatie) gefinancierd zou worden. Eerder hadden premier Verhofstadt en minister Vande Lanotte laten verstaan dat het Zilverfonds met de opbrengst van de UMTS-veiling zou worden gefinancierd. Op 6 september vroeg minister van Werkgelegenheid Onkelinx 25 miljard frank voor een plan om arbeid en gezinsleven beter te combineren (zie hoofdstuk VII : werkgelegenheidsbeleid). Diezelfde dag becijferden de voorzitters van de Franstalige regeringpartijen dat voor de 'herfinanciering' van de gemeenschappen 43 miljard frank nodig was (zie hoofdstuk V : staatshervorming). Minister van Mobiliteit Durant, ten slotte, claimde op 9 september in kranteninterviews 70 miljard frank extra voor de NMBS (zie hoofdstuk VIII : mobiliteitsbeleid).

Intussen dreigden de snel stijgende energieprijzen, als gevolg van de hoge noteringen op de internationale oliemarkt, een negatieve weerslag te hebben op de economische groei² en werd de regering geconfronteerd met protestacties van truckers en andere beroepsgroepen, die maatregelen eisten om de stijgende brandstofkosten te compenseren.

De regering was al vóór het zomerreces onderhandelingen begonnen met de transportsector over een reeks knelpunten in het goederenvervoer. De stijging van de brandstofprijzen had vanaf eind augustus de problemen in de sector nog aangescherpt. De truck- en autocarbedrijven drongen er bij de regering op aan de dieselolie vrij te stellen van accijnsrechten (zogenaamde beroepsdiesel). De Boerenbond vroeg steunmaatregelen voor de glastuinbouw. Premier Verhofstadt zei op 1 september de OPEC-top van 10 september af te wachten vooraleer

² De KBC maakte op 6 september gewag van een groeivertraging van 0,5 procentpunt.

maatregelen te nemen. Hij rekende erop dat de olieprijs na de vergadering van de olie-uitvoerende landen zou dalen.

Op 4 september riep de Federatie van Belgische Transporteurs (Febetra) haar leden op om op 10 september in Brussel te betogen tegen onder meer de hoge brandstofprijzen. De kleinere Waalse transportbond UPTR had eerder al voor die dag een manifestatie aangekondigd. De beroepsfederaties van de autocaruitbaters (FBAA) en van de taxibedrijven (GTL) sloten zich bij het initiatief aan.

De twee grote vakbonden, ACV en ABVV, riepen op 5 september de regering op de 10 miljard frank extra BTW-inkomsten die zij door de stijging van de brandstofprijzen zou innen, onder de bevolking te herverdelen en bij de aankoop van huisbrandolie de accijns op de eerste 500 liter te verlagen. De Unie van Zelfstandige Ondernemers (Unizo) verzocht de regering, naast een accijnsvermindering, de verkeersbelasting te verlagen of zelfs af te schaffen.

Op zondag 10 september reden ongeveer tweeduizend vrachtwagens, bussen en taxi's in een protestkaravaan door Brussel. Toen de manifestanten vernamen dat minister Reynders op de commerciële zender RTL een verlaging van de dieselprijs had uitgesloten, bezette een honderdtal UPTR-leden met hun vrachtwagens enkele grote kruispunten in het centrum van Brussel. Op een deel van de Kleine Ring en in de Wetstraat was dagenlang geen verkeer mogelijk.

Terwijl de transporteurs hun blokkade in Brussel voortzetten en de UPTR ook in Wallonië wegversperringen aanlegde, voerde minister van Mobiliteit Durant vanaf 11 september overleg met de transportfederaties. De gesprekken, waaraan vanaf 13 september ook de ministers Reynders (Financiën), Vandenbroucke (Sociale Zaken) en Picqué (Economie) deelnamen, verliepen bijzonder moeizaam. De UPTR-delegatie verliet enkele keren boos het overleg. In de nacht van 12 op 13 september begonnen ook truckers van de Vlaamse beroepsfederatie SAV in Vlaanderen autowegen en strategische verkeersknooppunten te blokkeren. Als gevolg van de acties kwamen de leveringen aan tankstations in het gedrang en kampten bedrijven die hun voorraden volgens het just-in-timeprincipe beheren met tekorten. De werkgeversorganisatie VBO raamde het verlies voor de economie op 10 miljard frank per dag. In de schoot van de regering ontstonden er spanningen tussen de ministers Durant en Reynders. Die laatste zou bereid zijn geweest een tijdelijke en beperkte korting op de brandstofaccijns te geven, maar Durant was daar niet voor te vinden.

De regeringsonderhandelaars legden op 13 september een pakket fiscale en sociale maatregelen op tafel dat de kosten van de transportsector met 3,5 miljard frank zou verlichten en waarover laat op de avond, nadat de transportfederaties hun achterban hadden kunnen raadplegen, onderhandelingen begonnen. Premier Verhofstadt, die op 12 september van een kort verblijf in de VS in Brussel was teruggekeerd, had intussen op de middag de vertegenwoordigers van de transportsector ontvangen en hen duidelijk gemaakt dat de regering om ecologische en politieke redenen de brandstofaccijnzen niet zou verlagen. Na een nacht onderhandelen, zei minister Durant in de ochtend van 14 september dat de regering en de vertegenwoordigers van het wegvervoer het eens waren geworden over een ontwerpakkord dat de transportfederaties aan hun leden zouden voorleggen.

Op de middag verklaarde premier Verhofstadt dat de regering een "ultiem voorstel" had gedaan, "dat de fundamentele problemen op een fundamentele manier aanpakt", en dat hij van de transporteurs een "positief signaal" verwachtte. Hij zei niet te zullen dulden "dat een kleine minderheid onder de chauffeurs ons land, zijn bevolking en onze economie onherstelbare schade toebrengt". Twee van de drie transportfederaties (Febetra en SAV), de autocaruitbaters (FBAA), de taxibedrijven (GTL) en de twee grootste vakbonden gingen akkoord met het regeringsvoorstel. De UPTR weigerde de tekst te ondertekenen. Toch riep ook de Waalse bond zijn leden op de blokkades op te breken. In de ochtend van 15 september waren alle wegversperringen verwijderd en kon overal weer normaal gereden worden.

Het akkoord voorzag in een pakket fiscale en sociale steunmaatregelen ter waarde van 4 miljard frank. Zo zou de verkeersbelasting voor vrachtwagens, autocars en taxi's niet meer vóór 1 januari maar pas tegen 15 december moeten worden betaald, en zou de belasting op de verzekering burgerlijke aansprakelijkheid verlaagd worden van 9,25 naar 1,40 % en de inschrijvingsretributie afgeschaft worden. In contracten voor personen- en goederenvervoer zou een prijsherzieningsclausule mogen worden opgenomen. De regering zegde toe maatregelen te nemen om oneerlijke concurrentie in de transportsector te bestrijden.

Op 15 september besliste de ministerraad aan de 400.000 gezinnen met een laag inkomen (484.000 frank, te verhogen met 89.000 frank per persoon ten laste) die tussen 1 juli en 31 december stookolie zouden aankopen, een tegemoetkoming te geven van 5 frank per liter, met een maximum van 5.000 frank. De helft van de geraamde kostprijs (2 miljard frank) wilde de regering verhalen op de petroleumsector, maar die wilde niet meer dan 260 miljoen frank op tafel leggen. Overleg kon het conflict tussen de regering en de Belgische Petroleumfederatie niet oplossen. Op 22 november keurde de ministerraad een wetsontwerp goed, dat de juridische basis legde voor het heffen van een solidariteitsbijdrage van 1 miljard frank aan de petroleumbedrijven. Het ontwerp zou in maart 2001 bij de Kamer worden ingediend.

C. De Federale Beleidsverklaring en de begroting voor 2001

Op 15 september stelde de regering de begrotingsdoelstellingen tot 2005 vast. Zij zou streven naar een overschot (voor de gezamenlijke overheid) van 0,2 % van het BBP in 2001 en 0,7 % in 2005. De HRF had voor 2001 een saldo van 0,5 % aanbevolen, maar de regering bleef, zoals gezegd, de groei op 2,5 % in plaats van 3,1 % ramen en rekende dientengevolge met een kleiner overschot. De HRF-aanbeveling de schuld tegen 2003 onder het BBP terug te dringen, zou zij in ieder geval respecteren. Minister Vande Lanotte zei dat de 'olieschok' een tegenvaller van 15 miljard frank voor de begroting van 2000 kon betekenen.

VLD-voorzitter De Gucht stelde op 18 september voor om de afschaffing van de crisisbelasting al op 1 oktober te laten ingaan, teneinde de gevolgen van de hoge stookoliekosten te milderen. Minister Vande Lanotte wees het voorstel van de hand.

Op 2 oktober werd de inhoud bekend van het mobiliteitsplan van minister Durant. Zij stelde daarin voor de vervoersmiddelen fiscaal gelijk te behandelen (aftrek van 6 frank per kilometer woon-werkverkeer voor de eerste 30 kilometer en 4 frank voor de volgende, met een maximum van 175.000 frank) en het privé-gebruik van bedrijfswagens zwaarder te belasten. Milieuvriendelijke wagens zouden minder verkeersbelasting moeten betalen. Het plan voorzag voorts in de verhoging van de dotatie aan de NMBS en de bevordering van bedrijfsvervoerplannen. Minister Reynders zei in een reactie zich te zullen verzetten tegen een verlaging van de aftrek voor het woon-werkverkeer.

In Brussel betoogden op 3 oktober 20.000 tot 25.000 militanten van het ACV en het ABVV om een "rechtvaardige verdeling van winst en welvaart" te eisen. Aanvankelijk hadden de bonden een manifestatie aan het Jubelpark gepland om hun eisenbundel voor het sociaal overleg kracht bij te zetten, maar op 28 september dienden zij een betogingsaanvraag in. Met de betoging wilden zij niet enkel de werkgevers, maar ook de regering een signaal geven.

Op 10 oktober begon in het kernkabinet het overleg over de begroting voor 2001, de belastinghervorming, het mobiliteitsplan, het Zilverfonds, de informatietechnologieprojecten, de 'onthaastingsvoorstellen' van minister Onkelinx en de verdere staatshervorming, dat diende uit te monden in de Federale Beleidsverklaring van 17 oktober. Het kernkabinet vergaderde elke dag, behalve op 13 oktober, toen premier Verhofstadt en minister van Buitenlandse Zaken Michel in Biarritz waren voor een EU-top. De werkzaamheden liepen bovendien enige vertraging op door het ontslag van staatssecretaris voor Buitenlandse Handel Pierre Chevalier (zie hoofdstuk XI: overige gebeurtenissen en ontwikkelingen). Van zaterdagavond 14 tot maandagmiddag 16 oktober waren de topministers haast onafgebroken bijeen in de ambtswoning van de premier, waar zij op zondagavond het gezelschap kregen van hun collega's van de gewest- en gemeenschapsregeringen en de Costacovoorzitters Moureaux en Vankrunkelsven. Tegen de middag van 16 oktober was er een akkoord over de staatshervorming en over de begroting voor 2001. Over de andere dossiers werd tot in de vroege ochtend van 17 oktober voortvergaderd.

In de Federale Beleidsverklaring die hij op 17 oktober in de Kamer voorlas, schreef premier Verhofstadt de groeiversnelling die medio 1999 was ingetreden toe aan "een beleid dat het vertrouwen bij verbruikers en ondernemers sterker maakte dan ooit voorheen". Hij zei dat de werkgelegenheidsgraad, die in 1998 amper 57 % bedroeg, de kaap van de 60 % naderde. "De positieve balans van het werk van het voorbije jaar mag ons niet blind maken voor de zwakke punten", zei Verhofstadt. Als "onvolkomenheden" noemde hij: de bestrijding van de wildgroei van de administratieve rompslomp, de trage vrijmaking van de energiemarkt, de beteugeling van allerlei vormen van fraude en BTW-carrousels (waarvoor een regeringscommissaris een actieplan zou uitwerken) en het asiel- en migratiebeleid, waarvoor er "snel nieuwe bijkomende maatregelen worden genomen".

Nadat hij de contouren van de begroting voor 2001 had geschetst, behandelde de premier de zes krachtlijnen die de regering had uitgetekend binnen het stabiliteitspact 2001-2005 en de daarin beschikbare budgettaire ruimte (45 miljard frank in 2002, oplopend tot 145 miljard in 2005): de verdere uitbouw van de actieve welvaartsstaat door de creatie van 50.000 nieuwe jobs, via een hervorming van de

personenbelasting en het centraal sociaal akkoord 2001-2002; de fiscale hervorming; de nieuwe economie, met een hervorming van de vennootschapsbelasting en een actieplan om België een vooraanstaande plaats te geven in de informatiesamenleving; het Zilverfonds; de mobiliteit; de staatshervorming. Ten slotte kondigde de premier aan, in overleg met de VN en de EU, een gezant naar Centraal-Afrika te sturen.

De rijksbegroting voor 2001 was gebaseerd op een groei van 2,5 % en een inflatie van 1,6 %. De inkomsten werden op 1.773,0 miljard frank geraamd, de uitgaven op 1.776,0 miljard frank. Inclusief het deficit op de schatkistverrichtingen bedroeg het financieringstekort 66,5 miljard frank of 0,4 % van het BBP. Minister Vande Lanotte beklemtoonde dat de voorzichtige groeiraming een veiligheidsmarge schiep van 29,5 miljard frank en dat nog geen rekening was gehouden met de inkomsten van de verkoop van vier UMTS-licenties, waarvoor bedragen van 40 tot 60 miljard frank werden genoemd. De opbrengst zou volledig voor schuldvermindering worden gebruikt; het geld van de uitgespaarde rente zou worden gebruikt voor de financiering van het mobiliteitsbeleid en voor initiatieven in verband met de 'informatiemaatschappij' (zoals e-government). Dankzij het overschot van de sociale zekerheid (0,2 %), de gemeenschappen en gewesten (0,3 %) en de lokale overheden (0,2 %) zou het financieringsoverschot van de gezamenlijke overheid 0,2 % van het BBP bedragen. Het zou voor het eerst sinds 1950 zijn, dat de overheid geen financieringstekort zou hebben. De overheidsschuld zou met 4,8 procentpunt dalen tot 105,8 % van het BBP.

De regering gebruikte de vrije beleidsruimte van ca. 30 miljard frank om de kosten van de politiehervorming (9,2 miljard frank) op te vangen en om extra geld toe te schuiven naar de NMBS (1 miljard), ontwikkelingssamenwerking (2,2 miljard), de opvang van asielzoekers (5,4 miljard), een reeks 'sociale correcties' (5,6 miljard frank), meer bepaald om de armoede te bestrijden, sociale uitkeringen (in hoofdzaak de laagste pensioenen) te verhogen en de 'werkloosheidsval' te neutraliseren, en arbeidsherverdelende maatregelen (1,6 miljard). Zoals eerder was aangekondigd, werd de crisisbelasting met 1 procentpunt verminderd en zou de vermindering in de bedrijfsvoorheffing verrekend worden; daarvoor werd 10 miljard frank gereserveerd. De verkoop van overheidsgebouwen, die in 2000 had moeten plaatshebben, werd verschoven naar 2001 en zou 9 miljard frank opbrengen. Het budget van de ziekteverzekering werd met 42 miljard frank verhoogd.

De oppositie reageerde sceptisch op de regeringsplannen. De twee grote vakbonden vonden de Federale Beleidsverklaring "mooi voor de toekomst, maar mager voor vandaag".

D. Belastinghervorming en Zilverfonds

Het belastinghervormingsplan was uiteindelijk goed voor 134,5 (in plaats van 131) miljard frank, maar omdat de beschikbare budgettaire ruimte kleiner uitviel dan aanvankelijk was gedacht, werd de uitvoering ervan gespreid over de periode 2001-2004 (in plaats van 2001-2003). Voor de inkomens van 2003 (aanslagjaar 2004), het normaal gezien laatste jaar van de legislatuur, zou de vermindering 80 miljard

frank bedragen. De overige 54,5 miljard frank werd doorgeschoven naar 2004 (aanslagjaar 2005).

Voor de vermindering van de fiscale druk op het inkomen uit arbeid werd 66 miljard frank uitgetrokken. Dat zou gebeuren door het optrekken van de inkomensschijven waarop 30 %, 40 % en 45 % belasting moet worden betaald (31 miljard frank), de schrapping van de hoogste aanslagvoeten van 52,5 en 55 % (7 miljard), de invoering van een terugbetaalbaar belastingkrediet tot 20.000 frank (in plaats van 25.000 frank in het plan-Reynders) voor werknemers met een inkomen van 150.000 tot 500.000 frank (18 miljard frank) en de verhoging van de forfaitaire aftrek voor beroepskosten, meer bepaald op de eerste schijf (25 in plaats van 20 %; kostprijs 10 miljard frank).

Niet in het oorspronkelijke plan-Reynders stond de fiscaal neutrale behandeling van het woon-werkverkeer (3 miljard frank). De aftrek van 6 frank per kilometer voor beroepskosten zou vanaf het inkomensjaar 2001 niet enkel voor de auto, maar voor alle vervoermiddelen gelden, met dien verstande dat voor de trein en de fiets maximum 25 km per traject (50 km per dag) in rekening zou kunnen worden gebracht. Als de maatregel minder dan 2,5 miljard frank zou kosten, kon het plafond van 50 km/dag verdubbeld worden. Voor de volledige fiscale vrijstelling van de terugbetaling door de werkgever van de kosten voor het openbaar vervoer was 0,5 miljard frank gereserveerd.

De tweede krachtlijn van de belastinghervorming was de wegwerking van de fiscale discriminatie tussen echtgenoten en ongehuwde, samenwonende paren. De belastingvrije som voor echtgenoten (168.000 frank) zou worden gelijkgeschakeld met die voor alleenstaanden (213.000 frank). Daardoor zouden bijna twee miljoen echtgenoten een voordeel doen van 22.500 frank per jaar; de maatregel kostte 44 miljard frank. In dezelfde logica zouden de ongeveer 1,1 miljoen gehuwde trekkers van pensioenen, bruggpensioenen en ziekte- en invaliditeitsuitkeringen een belastingvermindering van 16 miljard frank krijgen. De decumulatie van de niet-beroepsinkomsten (onroerende, roerende en diverse inkomsten) zou 2 miljard frank kosten. Ten slotte zou het systeem van het huwelijksquotiënt ook gelden voor ongehuwde paren die een samenlevingscontract sluiten. Door de wisselwerking tussen de verschillende voorgestelde maatregelen, zou het totale prijskaartje van de wegwerking van de discriminaties tussen de verschillende samenlevingsvormen 59 miljard frank kosten.

Ten slotte was 6,5 miljard frank vrijgemaakt voor kinderlast en 'vergroening'. De belastingvermindering voor kinderen zou, binnen bepaalde grenzen, terugbetaalbaar worden, waardoor ook mensen met een laag inkomen voordeel zouden hebben van de maatregel (3 miljard frank). Voorts werd voor een aanvullende belastingvermindering van 45.000 frank voor alle eenoudergezinnen 2 miljard frank uitgetrokken. Ten slotte werd 1,5 miljard frank uitgetrokken om investeringen in isolatie en energiebesparing aan te moedigen.

Minister Reynders deelde nog mee dat de Hoge Raad van Financiën zou onderzoeken of het mogelijk was de fiscale aftrekposten in enkele 'korven' te hergroeperen (langetermijnsparen, investeringen in onroerende goederen, werkgelegenheidsuitgaven, ...).

Een beslissing over het tijdschema van de invoering van die maatregelen zou pas in 2001 worden genomen.

Over het Zilverfonds deelde minister van Begroting Vande Lanotte op 18 oktober mee dat het in 2001 een startkapitaal zou krijgen dat afkomstig was van de verkoop van de UMTS-licenties. Vanaf 2002 zou de regering jaarlijks beslissen welk bedrag ze in het fonds stort. Het zou in de eerste plaats om niet-fiscale ontvangsten (privatiseringen, de toekenning van licenties, de verkoop van overheidsbedrijven, ...) en overschotten van de sociale zekerheid gaan. Pas in tweede orde zouden er 'gewone' begrotingsmiddelen worden gebruikt. Het fonds zou uitsluitend beleggen in overheidspapier, zodat de beleggingen, conform de EU-regels, konden worden meegerekend in de schuldafbouw; in feite was het Zilverfonds een middel om de overheid te verplichten de overheidsschuld verder te verminderen. Het voorstel van de VLD om ook in aandelen te beleggen, werd niet behouden. Wel liet Vande Lanotte verstaan dat wanneer de overheidsschuld kleiner zou zijn geworden dan het BBP, vermoedelijk in 2003, de regels versoepeld konden worden.

Op 1 december keurde de ministerraad het wetsontwerp "tot waarborg van een voortdurende vermindering van de overheidsschuld en tot oprichting van een Zilverfonds" goed. Volgens het ontwerp wordt het Zilverfonds gestijfd met niet-fiscale ontvangsten, overschotten van de sociale zekerheid en begrotingsoverschotten. Zolang de overheidsschuld groter is dan het BBP, zou enkel in effecten en fondsen van de Belgische overheid belegd kunnen worden. Zodra de publieke schuld onder die grens is gezakt, zou kunnen worden belegd in "activa die bij de berekening van de Maastricht-schuld in mindering kunnen worden gebracht van de bruto-overheidsschuld". Die formule zou het mogelijk moeten maken ook in aandelen te beleggen, op voorwaarde dat de Europese Unie de regels over de overheidsschuld zou versoepelen. Volgens het wetsontwerp kan het Zilverfonds pas worden aangesproken als de schuldgraad onder de 60 procent ligt. Dat werd niet vóór 2012 verwacht.

Intussen was eind oktober duidelijk geworden dat de veiling van de vier UMTS-licenties, die voor midden december was gepland, uitgesteld zou worden. De Raad van State was van oordeel dat bepaalde regels over UMTS in een wet in plaats van een koninklijk besluit moesten worden geregeld. Minister van Telecommunicatie Daems nam die bepalingen op in het ontwerp van programmawet dat de Kamer en de Senaat in december goedkeurden (wet van 2 januari 2001 houdende sociale, budgettaire en andere bepalingen; *Belgisch Staatsblad* van 13 januari 2001). De veiling van de UMTS-licenties zou begin maart 2001 plaatshebben.

II. Het asiel- en vreemdelingenbeleid

A. De regularisatiecampagne

Op maandag 10 januari begon de termijn van drie weken waarin illegaal in het land verblijvende vreemdelingen zich bij de burgemeester van hun verblijfsgemeente konden melden om de legalisatie van hun statuut aan te vragen.

Volgens de wet van 22 december 1999 betreffende de regularisatie van het verblijf van bepaalde categorieën van vreemdelingen verblijvend op het grondgebied van

het Rijk, die op 10 januari 2000 in het *Belgisch Staatsblad* werd gepubliceerd en dezelfde dag in werking trad, kwamen daarvoor de vreemdelingen in aanmerking die konden bewijzen dat zij op 1 oktober 1999 in België verbleven en aan bepaalde voorwaarden voldeden. Het diende te gaan om vreemdelingen die ofwel een asielaanvraag hadden ingediend maar binnen een termijn van vier jaar (drie jaar voor gezinnen met leerplichtige kinderen) geen uitvoerbare beslissing hadden ontvangen, ofwel om redenen onafhankelijk van hun wil niet konden terugkeren naar hun land van herkomst of naar het land waar ze vóór hun aankomst in België gewoonlijk verbleven, ofwel ernstig ziek waren, ofwel "humanitaire redenen kunnen laten gelden en duurzame sociale bindingen in het land hebben ontwikkeld" en ten minste zes jaar (vijf jaar voor gezinnen met leerplichtige kinderen) in België verbleven.

De regularisatie van de 'mensen zonder papieren' was een van de maatregelen in de beleidsnota over het asiel- en vluchtelingenbeleid die de regering-Verhofstadt op 24 september 1999 had goedgekeurd.

Om te beletten dat er tijdens de regularisatiecampagne vreemdelingen illegaal het land zouden binnenkomen, werd vanaf 10 januari de controle aan de grenzen verscherpt. Het aantal asielaanvragen, dat in december nog 4.681 bedroeg, daalde in januari tot 2.151.

Minister van Binnenlandse Zaken Duquesne ging er meteen na het einde van de regularisatiecampagne (29 januari) van uit, dat er 20.000 tot 25.000 aanvragen waren ingediend. Op 2 februari maakte hij, op grond van een rondvraag bij de gemeenten, gewag van 33.000 aanvragen. Op 1 maart deelde hij mee dat er bij de Commissie voor Regularisatie, 32.662 dossiers waren ingediend, waarvan er ca. 4.500 waren doorgestuurd door de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) en dus van vóór de regularisatiecampagne dateerden. De 32.662 dossiers hadden betrekking op 50.600 personen, van wie 23.000 kinderen; meer dan een derde (11.464) van de nieuwe dossiers was ingediend in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest. Van de aanvragers was 69 % bij de DVZ bekend; de overige 31 % leefde volledig illegaal. Zij kwamen uit 140 landen, de meesten uit Congo (18,8 %), Marokko (13,2 %) Joegoslavië (6,1 %), Turkije (4,5 %), Pakistan (4,2 %) en India (4,2 %).

Conform de wet van 22 december 1999 werden de aanvragen doorgestuurd naar het secretariaat van de Commissie voor Regularisatie, dat de onvolledige dossiers en de dossiers die op het eerste gezicht aanleiding gaven tot een positief advies met een negatief resp. positief advies voor een definitieve beslissing naar de minister van Binnenlandse Zaken zond. De overige aanvragen dienden voor advies naar een van de acht kamers van de Commissie voor Regularisatie te worden gezonden, die werden voorgezeten door een magistraat en voorts uit een advocaat en een vertegenwoordiger van een niet-gouvernementele organisatie bestonden.

Pas op 3 maart keurde de ministerraad het besluit over de oprichting en samenstelling van de vijf Franstalige en drie Nederlandstalige kamers goed. *De Morgen* schreef op 8 maart dat de benoemingen netjes onder de meerderheidspartijen verdeeld waren. *De Standaard* drukte op 9 maart een document af waarop achter de namen van de Franstalige kandidaten de partijaanhangigheid was aangegeven. Minister Duquesne ontkende op 15 maart in de Kamer, in antwoord op interpellaties, dat er sprake was van politieke benoemingen. Hij zei dat de leden geselecteerd

waren op grond van hun bekwaamheid en het vertrouwen dat de regering in hen stelde.

Op 11 april berichtte *De Financieel-Economische Tijd* dat minister van Justitie Verwilghen, die niet aanwezig was geweest op het kabinetsberaad van 3 maart, weigerde het benoemingsbesluit te ondertekenen. In *Het Laatste Nieuws* (25 april) lichte Verwilghen zijn verzet toe. Hij zei dat drie 'magistraten', in strijd met de wet, in feite advocaat of sociaal rechter waren; bovendien kwamen te veel magistraten uit overbelaste parketten en rechtbanken, terwijl ook gepensioneerde magistraten in aanmerking hadden kunnen komen.

Na een gesprek tussen Verwilghen en Duquesne, dat onder druk van premier Verhofstadt was tot stand gekomen, deelden de twee ministers nog op 25 april mee dat de Regularisatiecommissie "eerstdaags" zou worden geïnstalleerd en "de aspecten die aanleiding waren voor de laatste moeilijkheden, ingeroepen door de minister van Justitie, uit het akkoord van de minister van Binnenlandse Zaken en van de regering [werden] gehaald". Op 26 april besliste het kernkabinet tien van de 24 voorgedragen magistraten (acht effectieve en zestien plaatsvervangers) te vervangen. De ministerraad keurde het benoemingsbesluit op 28 april goed.

De installatie van de Regularisatiecommissie had plaats op 8 mei. Voorzitter Christian Coppens sprak bij die gelegenheid de hoop uit begin juni te kunnen starten met de behandeling van de dossiers. Minister Duquesne deelde op 5 juni mee dat hij de eerste vier regularisatieaanvragen had goedgekeurd, die betrekking hadden op zeven illegale vreemdelingen.

Tijdens het vragenuurtje in de Kamer op 15 juni klaagden enkele Franstalige volksvertegenwoordigers over de trage werking van de Regularisatiecommissie. Minister Duquesne beaamde hun kritiek en zei dat de Commissie de dossiers die het secretariaat doorstuurde, sneller kon behandelen. Duquesne had ook kritiek op voorzitter Coppens, die eerder op de dag op de RTBf-televisie had uitgehaald naar Franck Franceus, die het secretariaat leidde en het verwijt kreeg op basis van een strikte interpretatie van de wet in te veel dossiers zelf een beslissing te nemen. De (Franstalige) Liga voor de Rechten van de Mens zei begin augustus dat er op 28 juli nog maar 91 aanvragen waren goedgekeurd. Eind augustus maakte de stad Antwerpen er in een brief aan Duquesne haar beklag over dat van de 4.872 dossiers die ze bij de Regularisatiecommissie had ingediend, er nog maar acht afgehandeld en 245 in behandeling waren.

Na het zomerreces kwamen er nog meer klachten over de trage gang van zaken bij de Regularisatiecommissie. In de kamercommissie voor Binnenlandse Zaken zei minister Duquesne op 11 oktober dat het secretariaat 5.691 dossiers had behandeld, waarvan er 2.221 naar de kamers waren gestuurd, die er op hun beurt 420 hadden behandeld. Duquesne zei dat hij zijn geduld begon te verliezen, dat de commissie slecht georganiseerd was en dat hij zou voorstellen ook de plaatsvervangende leden van de kamers zitting te laten nemen. Zinspelend op de spanningen tussen de kamers en het secretariaat zei hij dat "de enen en de anderen zich soms als schoolkinderen gedragen".

Duquesne had op 13 oktober een onderhoud met het bureau van de Regularisatiecommissie, waarop gesproken werd over de inschakeling van de plaatsvervangende leden en andere maatregelen om het werktempo op te drijven, zodat alle

dossiers tegen 1 juli 2001 afgehandeld zouden kunnen zijn. Van die afspraken zou echter weinig in huis komen.

In een 'open brief' slaakten de leden van de acht kamers op 17 oktober "een noodkreet tegen de onterechte aanvallen, waarvan de kamers het slachtoffer lijken te zijn, door slecht ingelichte personen". Zij reageerden kennelijk op de uitlatingen van minister Duquesne op 11 oktober in de Kamer. In een reactie zei Duquesne dat hij bereid was bijkomende leden te benoemen en de griffie te versterken, maar pas nadat de commissie het beheersplan zou hebben opgesteld waarop hij al geruime tijd aandrong.

Op 18 oktober werd bekend dat de auditeur van de Raad van State in zijn verslag over een klacht tegen de benoeming van voorzitter Coppens, ondervoorzitter Vandenbulck en de drie andere Nederlandstalige magistraten van de Regularisatiecommissie van oordeel was dat de benoemingen onvoldoende gemotiveerd waren. Als de Raad de stelling van de auditeur zou volgen, dreigde de Regularisatiecommissie onthoofd te worden.

De Morgen meldde op 3 november dat Franck Franceus ontslag had genomen als administrateur van het secretariaat van de Regularisatiecommissie, naar verluidde omdat Binnenlandse Zaken de regularisatiewet niet van harte wenste uit te voeren en "politieke stromingen de wet willen misbruiken om hun eigen vreemdelingenbeleid op te dringen". Diezelfde dag kondigde ook ondervoorzitter Vandenbulck zijn ontslag aan, ingevolge het genoemde verslag van de auditeur van de Raad van State. Franceus werd opgevolgd door Jean-Marie Michiels, Vandenbulck door Herman Pas. Nadien kwam de Regularisatiecommissie in rustiger vaarwater, maar in 2001 zouden er nieuwe problemen opduiken.

Te vermelden is nog dat het Arbitragehof op 25 oktober het verzoek van de Liga voor de Rechten van de Mens verwierp om de bepaling in de regularisatiewet te schorsen die OCMW-steun ontzegt aan 'mensen zonder papieren' die een regularisatieaanvraag hadden ingediend. [Op 1 maart 2001 zou het Arbitragehof ook het vernietigingsberoep verwerpen.]

B. De aanscherping van het asielbeleid

De overheid werd ook in het verslagjaar geconfronteerd met een niet-aflatende stroom asielzoekers. De Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) had op 31 december 42.193 asielaanvragen geregistreerd, tegenover 33.561 in 1999. De opening van nieuwe asielcentra stuitte op veel plaatsen op verzet van de bevolking. In het najaar zag de regering zich gedwongen haar asielbeleid aan te scherpen.

In het weekeinde van 15-16 januari, tijdens de regularisatiecampagne, ontstond opschudding in het Antwerpse, toen bekend werd dat de regering twee nieuwe opvangcentra zou openen, een in Ekeren (een deelgemeente van Antwerpen) en een in Wommelgem. Burgemeester Detiège, die officieel niet op de hoogte was, reageerde misnoegd omdat opnieuw Antwerpen was uitgekozen voor de vestiging van opvangcentra³. Zij drong "als tegenprestatie" aan op een strengere controle op het spreidingsplan voor asielzoekers en op de oprichting van een gesloten

³ Er waren al open opvangcentra op de Linkeroever en in de randgemeenten Kapellen en Lint.

instelling voor jeugd delinquenten. Afwijzende reacties kwamen er ook van de VLD-burgemeester van Wommelgem, de voorzitter van de districtsraad Ekeren en het Vlaams Blok.

Op 17 januari vroeg VLD-voorzitter De Gucht de regering haar beslissing te herbekijken. Hij beklemtoonde dat Vlaanderen veel meer asielzoekers opving dan Wallonië; er was sprake van een verhouding 72-28⁴. Diezelfde avond keurde de Antwerpse gemeenteraad unaniem een motie goed, waarin gewezen werd op de "overlast" die door de nieuwe asielcentra in de Antwerpse regio zou ontstaan en waarin de regering werd verzocht haar besluit te herzien. Politiek secretaris Geysels van Agalev drong op 18 januari eveneens op een evenwichtiger spreiding van de asielzoekers aan.

Minister van Begroting en Sociale Integratie Vande Lanotte zei op 18 januari niet van zijn plannen terug te zullen komen. Volgens zijn kabinet waren die tot drie keer toe besproken in de ministerraad, "zonder dat daar enige opmerking over was gemaakt".

Tijdens een bezoek aan Madrid zei premier Verhofstadt op 19 januari aan de VRT-televisie dat er nog geen beslissing genomen was. "Hij [Vande Lanotte] is aan het onderzoeken waar die [de asielcentra] het best kunnen ingeplant worden". Op 20 januari ontkende Vande Lanotte in de Kamer dat de premier beweerd had dat er nog geen beslissing was gevallen. Hij zou bedoeld hebben dat er nog geen beslissing was over de uitvoering van de beslissing. Volgens Vande Lanotte was de beslissing over de vestiging van een open asielcentrum in Ekeren en Wommelgem definitief. Het centrum in Ekeren werd op 16 februari in gebruik genomen, dat van Wommelgem eerst in januari 2001.

Beroering veroorzaakte de ontdekking van 58 dode Chinezen, op 19 juni, door de douane in Dover in de koelruimte van een Nederlandse vrachtwagen die in Rotterdam was ingeklaard en via Zeebrugge naar Dover was verscheept. De Belgische regering wees elke verantwoordelijkheid van de hand, maar de oppositie laakte de gebrekkige controle in de haven van Zeebrugge. De senaatsfracties van CVP en PSC stelden op 20 juni voor de subcommissie 'Mensenhandel en prostitutie' om te vormen tot een onderzoekscommissie, om de Belgische verantwoordelijkheid in het Dover-drama vast te stellen, maar de meerderheidsfracties gingen daar niet op in. Op 23 juni deelde het Britse gerecht mee dat de omgekomen Chinezen niet dezelfde waren als degenen die op 16 april in Puurs opgepakt, op de trein naar Antwerpen gezet en nadien spoorloos verdwenen waren.

Premier Verhofstadt zei dat België tijdens zijn voorzitterschap van de Europese Unie in de tweede helft van 2001 van de bestrijding van de mensenhandel en de illegale immigratie een prioriteit zou maken. De senaatscommissie voor Binnenlandse Zaken bracht op 7 juli, samen met minister van Financiën Reynders, een bezoek aan de haven en de douanediens ten van Zeebrugge. De senatoren zeiden dat zij hadden vastgesteld dat de controles er weinig efficiënt waren. Mede als gevolg van het bezoek besliste de commissie voor Binnenlandse Zaken het mandaat van haar subcommissie 'Mensenhandel en prostitutie' met een jaar te

⁴ Volgens minister Vande Lanotte (18 januari) zou na de opening van vijf nieuwe asielcentra 62 % van de asielzoekers in Vlaanderen terechtkomen, 32,4 % in Wallonië en 5,6 % in Brussel.

verlengen en onder meer de rol van de Noordzeehavens in de mensenhandel te bekijken.

Op 1 september deelde het kabinet van Binnenlandse Zaken mee dat het aantal asielzoekers, dat in februari tot 2.385 was gedaald, in juli en augustus tot 3.185 resp. 4.450 was gestegen. Premier Verhofstadt had op 14 juli gezegd dat het aantal aanvragen tot minder dan 2.000 per maand zou moeten dalen⁵. De Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) klaagde er op 16 oktober over dat de federale overheid geen enkele inspanning deed om de lokale besturen te helpen bij de opvang van asielzoekers. Volgens de VVSG konden de OCMW's de asielzoekers niet langer menswaardig opvangen en kwam hun normale dienstverlening in het gedrang.

In de Federale Beleidsverklaring die hij op 17 oktober in de Kamer aflegde, kondigde premier Verhofstadt enkele maatregelen aan om het asielbeleid bij te sturen. De regering zou zo snel als mogelijk het aantal opvangplaatsen voor asielzoekers (ca. 10.300) met 10.000 uitbreiden. Het 'no cash'-systeem waaraan OCMW's vrijwillig konden meedoen, zou worden veralgemeend, waardoor asielzoekers van wie de ontvankelijkheid van het dossier in onderzoek is of die tegen een negatieve beslissing in beroep gaan, niet langer financiële maar nog slechts materiële steun zouden krijgen. Die maatregel zou het asielrecht financieel minder aantrekkelijk maken. Ten slotte zei Verhofstadt dat de asielprocedure zou worden ingekort en de uitwijzingen geïntensifieerd zouden worden.

Al op 25 oktober keurde de ministerraad de 'no cash'-regeling goed. De ministerraad besliste ook een beroep te doen op de particuliere sector voor de uitbreiding van de opvangcapaciteit. Beide maatregelen werden opgenomen in de wet van 2 januari 2001 houdende sociale, budgettaire en andere bepalingen (*Belgisch Staatsblad* van 13 januari 2001). Bedrijven die geïnteresseerd waren in de inrichting en het beheer van opvangplaatsen konden zich van 4 december tot 3 januari 2001 kandidaat stellen.

De hervorming van de asielprocedure veroorzaakte wrijvingen in de regeringscoalitie. Op de persconferentie na het kabinetsberaad van 25 oktober had premier Verhofstadt gewag gemaakt van de invoering van een lijst van 'veilige landen' waarvan de burgers geen asiel zouden kunnen aanvragen. Bovendien zou asiel enkel nog aan de grens kunnen worden aangevraagd. De twee groene regeringspartijen, Agalev en Ecolo, kantten zich op 26 oktober resoluut tegen beide voorstellen, die ze een "breekpunt" noemden, en kregen daarvoor de steun van humanitaire en vluchtelingenorganisaties. De groenen zeiden ook niet te kunnen aanvaarden dat het beheer van de particuliere 'paviljoendorpen' in handen van particulieren zou komen en dat asielzoekers geen enkele financiële steun meer zouden krijgen. Enkele Franstalige senatoren van PS, Ecolo en PSC pleitten op een persconferentie voor de afschaffing van de gesloten asielcentra voor uitgeprocedeerde asielzoekers, het sluitstuk van de hele procedure.

In het vooruitzicht van de vergadering van het kernkabinet van 7 november, dat over de hervorming van de asielprocedure zou beslissen, liep de spanning in de coalitie verder op. Senator Jacky Moraël, de gewezen federaal secretaris van Ecolo,

⁵ In november zouden er 4.408 asielaanvragen geregistreerd worden.

zei aan *La Libre Belgique* (4 november) dat hij de hervormingsplannen van "de VLD-SP-as" niet zou goedkeuren. In het VRT-programma *De zevende dag* (5 november) verklaarde Jos Geysels dat Agalev niet zou aanvaarden dat "een aantal essentiële grondrechten die in internationale conventies zijn afgesproken, worden aangetast". De nieuw op te richten Federale Asieladministratie mocht voor de groenen in geen geval onder het beheer van de minister van Binnenlandse Zaken komen. De groenen, maar ook de PS die bij monde van vice-premier Onkelinx haar ongenoe-gen had laten blijken, kregen onverwacht de steun van PRL-vice-premier Michel. Zijn woordvoerder zei op 5 november dat de drie Franstalige regeringspartijen op dezelfde golflengte zaten en dat Michel het niet eens was met de invoering van een lijst van veilige landen en met de asiolverlening aan de grenzen. Michel zegde een bezoek aan Georgië en Armenië af om de vergadering van het kernkabinet te kunnen bijwonen. Aan *Le Matin* (6 november) zei SP-vice-premier Vande Lanotte dat er geen 'VLD-SP-as' bestond en dat ook hij de lijst van de veilige landen "geen goed idee" vond. VLD-voorzitter De Gucht beklemtoonde dat zijn partij onverminderd vasthield aan de 'veilige-landenlijst', zodat asielzoekers uit die landen via een verkorte procedure al na twee weken zouden weten of hun aanvraag ontvankelijk was. Diezelfde dag bleek dat er geen sprake meer was van 'asielloketten' aan de grenzen, een voorstel dat moeilijk te realiseren zou zijn, maar van een decentralisering van de asieladministratie per gewest.

Op 7 november slaagde het kernkabinet er nog niet in een akkoord te vinden. Het overleg werd 's anderendaags voortgezet. Na zestien uur vergaderen, de hele nacht door, raakte de regeringstop het eens over een asielplan, dat de ministerraad op 10 november goedkeurde.

In de plaats van de Dienst voor Vreemdelingenzaken (DVZ) en het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en Staatlozen (CGVS) zou er één Federale Asieladministratie (FAA) komen die, in tegenstelling tot het onafhankelijke CGVS, ondubbelzinnig van de minister van Binnenlandse Zaken zou afhangen. Beroep tegen beslissingen van de FAA zou mogelijk zijn bij een Administratieve Rechterbank voor Asiel (ARA). Bij de Raad van State zou nadien niet-opschortend cassatieberoep kunnen worden aangetekend.

Asielzoekers zouden worden verplicht zich aan te bieden in tien meldpunten in grensgemeenten, die 24 uur op 24 open zouden zijn en de asielzoekers zouden doorsturen naar drie regionale asielbureaus. Vluchtelingen die een gedetailleerde beschrijving van hun reisroute kunnen geven, zouden zich uitzonderlijk rechtstreeks in de drie bureaus kunnen melden. België zou de Europese Conventie van Dublin, die wil dat asielzoekers hun aanvraag indienen in de eerste staat van de verdragszone die ze betreden, strikt toepassen. Vluchtelingen die België niet over de weg bereiken, zouden bijgevolg bijna automatisch in aanmerking komen voor terugsturing naar het land waar ze aangekomen waren.

Het regionale asielbureau zou beslissen welke procedure op de asielzoeker toegepast wordt, de gewone of de versnelde. De versnelde procedure zou gelden voor 'kennelijk ongegronde en onontvankelijke asielaanvragen'. Het ging om aanvragen van asielzoekers die al langer dan drie maanden in een ander veilig land verbleven hadden (ook buiten de Dublinzone), om frauduleuze of meervoudige aanvragen, en om aanvragen die "kennelijk vreemd zijn aan het asiel". De regering

zou een overzicht maken van landen waar volgens de beschikbare gegevens geen sprake is van politieke vervolging. Als uit zo'n land een massale (economische) vluchtelingenstroom zou worden vastgesteld, zou meteen de versnelde procedure toegepast worden. De regering ging ervan uit dat 80 tot 90 % van alle asielaanvragen voor de versnelde procedure in aanmerking zouden komen.

De regering zei dat de nieuwe administratie en de hervormde procedure op zijn vroegst over een jaar operationeel zouden zijn.

Voorts besliste de regering dat de Regularisatiecommissie er acht magistraten zou verkrijgen, zodat alle dossiers tegen midden 2001 behandeld zouden kunnen worden. Minister van Justitie Verwilghen trok extra middelen uit voor de strijd tegen de mensenhandel. Justitie kreeg daarvoor vier substituten en vier parketjuristen extra. Een 'observatorium' zou, onder de vleugels van het Centrum voor Gelijke Kansen en Racismebestrijding, de migratiestromen in kaart brengen. De werking van de gesloten asielcentra zou worden gehumaniseerd. Door de vrijwillige terugkeer te stimuleren, hoopte de regering uitwijzing zoveel mogelijk te beperken. Ze nam zich voor daartoe 'banenplannen' op te zetten, die de teruggekeerde vluchtelingen de kans zouden bieden een beter bestaan op te bouwen in hun land van herkomst. België zou voorts aan Centraal-Europese landen die kandidaat waren voor toetreding tot de Europese Unie harde garanties vragen voor de bescherming van hun minderheden.

Tijdens een debat over het asielplan in de Kamer (14 november) bleek dat een deel van de groene fractie het moeilijk had met de regeringsbeslissingen. Premier Verhofstadt zei dat de meeste buurlanden al lang de maatregelen toepasten die België zou invoeren. Hij zei dat de regering het individuele asielrecht scrupuleus bleef respecteren. Op de kritiek dat de regering niets zou doen aan een terugkeerbeleid, antwoordde Verhofstadt dat er van 1 januari tot 31 oktober 8.220 afgewezen asielzoekers naar hun land waren teruggekeerd, van wie 4.752 vrijwillig, tegenover 4.799 in dezelfde periode van 1999. De Liga voor de Rechten van de Mens en andere niet-gouvernementele organisaties riepen het parlement op 14 november op het wetsontwerp tot wijziging van de asielprocedure niet goed te keuren.

De regering gaf op 22 december haar goedkeuring aan de twee voorontwerpen van wet ter uitvoering van haar asielplan en stuurde ze voor advies naar de Raad van State. Er waren twee voorontwerpen omdat sommige bepalingen enkel door de Kamer en andere door de Kamer en de Senaat moesten worden goedgekeurd. De regering stelde diezelfde dag Pascal Smet, de adjunct-kabinetschef van minister van Binnenlandse Zaken en de 'architect' van het vernieuwde asielbeleid, per 1 januari 2001 aan tot Commissaris-generaal voor de Vluchtelingen en Staatlozen. Hij kwam in de plaats van Luc de Smet, die verzocht had "om ontheven te worden van zijn functie". De Smet had meermaals kritiek uitgeoefend op het regeringsbeleid en op de Dienst voor Vreemdelingenzaken. Minister Duquesne zei dat de rijkswacht tot 10 januari 2001 de grenscontroles zou opdrijven om te verhinderen dat grote aantallen asielzoekers het land zouden trachten binnen te komen vóór de beslissing van kracht werd enkel nog materiële steun te verstrekken.

Intussen had de regering op 6 december beslist nieuwe open asielcentra te vestigen in Overijse, Eeklo en Geldenaken. Het Rode Kruis kondigde aan 1.950 extra plaatsen te scheppen in vier bestaande en zeven nieuwe centra. CVP-kamerlid

Pieter de Crem maakte op 14 december in de wandelgangen van het parlement bekend dat minister van Sociale Integratie Vande Lanotte onderhandelde over de aankoop van de vakantiecentra *Zon en Zee* in Westende en *Hengelhoef* in Houthalen-Helchteren, beide eigendom van het christelijk ziekenfonds. De aankondiging lokte, niet geheel onverwacht, verzet uit bij de omwonenden, vooral in de kustgemeente Westende. Televisiebeelden van het tropisch zwembad in Hengelhoef maakten ook elders negatieve reacties los. Het nieuws veroorzaakte ook grote onrust onder de 200 personeelsleden van de twee vakantiecentra. Vande Lanotte beloofde de werkgelegenheid "in belangrijke mate" te handhaven, maar hij sloot afvloeiingen niet uit. Het personeel van *Hengelhoef* bezette het vakantiecentrum. In het ACW-weekblad *Visie* haalde algemeen secretaris Luc Delanghe op 21 december fel uit naar De Crem, omdat hij de verkoop van de vakantiecentra in de openbaarheid had gebracht nog vóór de directies de kans hadden gekregen het personeel in te lichten. De Crem werd een "onverantwoordelijk politicus" genoemd. CVP-voorzitter De Clerck nam De Crem in bescherming. Kamerfractie-voorzitter Van Peel zei dat De Crem de volledige steun van de fractie had.

Tijdens zijn homilie in de middernachtmis (25 december) riep Godfried kardinaal Danneels op tot solidariteit met de asielzoekers en sprak hij zijn steun uit aan "de mensen met politieke verantwoordelijkheden die dat probleem trachten op te lossen".

Terwijl minister Vande Lanotte en het ACW erin geslaagd waren met de personeelsleden van *Zon en Zee* en *Hengelhoef* een akkoord te vinden over hun tewerkstelling in de asielcentra, duurde het verzet van de lokale bevolking voort. In Westende kwamen op 26 december ca. 1.500 dorpelingen op straat. Daags nadien betoogden in Houthalen-Helchteren enkele honderden leden van het actiecomité 'Red Hengelhoef'.

De voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg in Hasselt verbood op 29 december, in een kort geding dat door drie buurtbewoners was ingespannen, de vestiging van een asielcentrum in Hengelhoef. Volgens de rechter stond de wet niet toe een asielcentrum in te richten in een domein dat volgens het gewestplan in een recreatie- en parkzone ligt. Minister Vande Lanotte tekende beroep aan tegen het vonnis. De zaak zou begin 2001 dienen voor het hof van beroep in Antwerpen.

In het vooruitzicht van de invoering van de 'no cash'-regeling, meldden zich in de laatste dagen van het jaar honderden asielzoekers aan bij de DVZ in Brussel. Zij moesten er in de winterse kou urenlang aanschuiven. Binnenlandse Zaken besliste op 29 december de 'no-cash'-regeling al op 3 in plaats van 10 januari 2001 te laten ingaan.

C. De versoepeling van de nationaliteitswetgeving

De Kamer (20 januari) en de Senaat (17 februari) keurden, ondanks de kritiek die er eind 1999 ook in de VLD was gerezen, ongewijzigd het wetsontwerp over de versoepeling van de nationaliteitswetgeving goed.

De wet van 1 maart 2000 tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de Belgische nationaliteit (*Belgisch Staatsblad* van 6 april 2000, tweede uitgave), de

zogenaamde snel-Belgwet, verruimt de mogelijkheid om door een nationaliteitsverklaring bij de gemeentelijke dienst van de Burgerlijke Stand de Belgische nationaliteit te verwerven, die tot dan toe gold voor vreemdelingen die in België geboren zijn, tot personen die ten minste één Belgische ouder hebben en tot vreemdelingen die gedurende ten minste zeven jaar ononderbroken hun hoofdverblijf in België gevestigd hebben en op het tijdstip van de verklaring in het bezit zijn van een verblijfsvergunning van onbeperkte duur of van een machtiging tot vestiging.

Naturalisatie kan worden verleend door de Kamer na een verblijfsduur van voortaan drie in plaats van vijf jaar (twee in plaats van drie jaar voor vluchtelingen en staatlozen). De integratiewil, die vroeger door het parket moest worden onderzocht aan de hand van een vragenlijst, wordt in de nieuwe regeling verondersteld te blijken uit het naturalisatieverzoek zelf. Voor verzet op andere gronden beschikt het parket over nog slechts één maand in plaats van vier maanden.

Beide procedures werden geheel kosteloos. Vreemdelingen die niet over een geboortakte beschikken, kunnen een document overleggen dat is afgegeven door de diplomatieke of consulaire overheden van hun geboorteland, of een 'akte van bekendheid' die is afgegeven door de vrederechter.

De wet werd op 1 mei van kracht. Volgens gegevens die in maart 2001 bekendgemaakt werden hebben tussen mei en november 2000 24.878 personen een nationaliteitsverklaring aangevraagd, tegenover slechts 5.273 tijdens het hele jaar 1999. Ook het aantal naturalisaties steeg, zij het in mindere mate. Tussen mei en december 2000 ontving de Kamer van Volksvertegenwoordigers 13.337 aanvragen, tegenover 12.203 in 1999.

Minister van Justitie Verwilghen deelde op 5 december in de Kamer mee, dat de regering op 10 november een werkgroep had opgericht om "de werkprocessen van de behandeling van de nationaliteits- en naturalisatieaanvragen te hertekenen". Vooral door de CVP was de voorgaande maanden aangedrongen op een evaluatie van de snel-Belgwet. Volgens de partij waren de adviestermijnen voor het gerecht en de Dienst Vreemdelingenzaken te kort om een ernstig onderzoek naar de eventuele criminele achtergrond van aanvragers te voeren. De groenen vonden dan weer dat vele parketten de procedure langer lieten duren dan wettelijk was toegestaan.

III. Het justitiebeleid en de politiehervorming

A. De verdere uitvoering van het Octopusakkoord

De hervorming van de politiediensten door de vorming van één 'geïntegreerde politiedienst op twee niveaus', het federale en het lokale (wet van 7 december 1998), die samen met de reorganisatie van het gerecht het onderwerp was van het Octopusakkoord van 24 mei 1998, was in mei 1999 stilgevallen. Op het Nationaal Syndicaat van het Rijkswachtpersoneel (NSRP) na, weigerden toen alle politiebonden het voorakkoord van politiestatuut te ondertekenen, waarover de regering-Dehaene II en afgevaardigden van het NSRP en de drie 'traditionele' vakbonden het op 29 april eens waren geworden. Ook na het aantreden van de regering-Verhofstadt, in juli 1999, bleef het dossier een half jaar zo goed als onaangeroerd.

Op 31 januari hervatte het officiële overleg tussen minister van Binnenlandse Zaken Duquesne en de politiebonden. Duquesne had eerder (21 januari), tijdens een informele ontmoeting, laten weten het overleg vóór het einde van mei en dus vóór het begin van het Europees Voetbalkampioenschap in België en Nederland, te willen afronden. De bonden dreigden met stakingsacties tijdens Euro 2000 als er tegen dan geen akkoord zou zijn. Duquesne gaf de vakbondsafgevaardigden op 31 januari een aangepast ontwerpstatuut, dat naar zijn zeggen "een vooruitgang" was tegenover het voorstel dat zijn voorganger, Luc van den Bossche, had gedaan. Dat was duidelijk niet de mening van de duizend leden van de Bewakings- en opsporingsbrigade (BOB) van de rijkswacht en de 1.600 leden van de gerechtelijke politie bij de parketten (GPP), die in één nieuwe opsporingsdienst zouden opgaan en die om uiteenlopende redenen ontevreden waren over de loonvoorstellen van Duquesne. De Autonome Vakbond van de Gerechtelijke Politie (AVGP) verliet op 10 februari het technisch overleg en op 11 februari betoogden in Brussel vijfhonderd BOB'ers. Op initiatief van de christelijke overheidsvakbond CCOD hielden op 22 februari ca. tweeduizend politieagenten een "waarschuwingbetoging" in Brussel.

Op het politieke vlak deelden de CVP en de PSC op 17 februari mee niet langer deel te nemen aan het Octopusoverleg over de politiehervorming, hoewel ze achter de krachtlijnen van het Octopusakkoord bleven staan. De twee partijen verweten de regering te talmen met de politiehervorming en daardoor onzekerheid en ontmoediging te scheppen bij de politiemensen. De christen-democraten zouden wel nog aan het Octopusoverleg over de hervorming van het gerecht blijven deelnemen, maar aan het begin van een vergadering over de justitiehervorming (21 februari) zei PRL-voorzitter Ducarme dat de CVP en de PSC daar niet langer gewenst waren als ze zich uit het politieoverleg zouden terugtrekken. Doordat eerder al de Volksunie uit protest tegen de partijpolitieke invulling van de mandaten in de Hoge Raad voor de Justitie beslist had niet langer aan het overleg deel te nemen, bleef van de Octopusgroep en -geest nog maar weinig over. De regeringspartijen zagen in het initiatief van de CVP en PSC een manoeuvre met het oog op de gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober.

Op het VLD-'krokscongres' van 25-27 februari kondigde eerste minister Verhofstadt aan dat in verschillende steden en gemeenten proefprojecten van start zouden gaan "waarbij rijkswachtbrigades en gemeentepolitie gaan samenwerken en samensmelten om een voorbeeldfunctie te vervullen voor de rest van het land". Verhofstadt en minister Duquesne maakten op 2 maart de lijst bekend van de gemeenten die vanaf half april aan de 21 proefprojecten zouden deelnemen (telkens tien in Vlaanderen en Wallonië, en één in Brussel). Andere gemeenten zouden later kunnen aansluiten, zodat de lokale structuur van de geïntegreerde politie tegen 1 januari 2002 volledig operationeel zou zijn (de federale politie zou op 1 januari 2001 operationeel worden).

De vakbonden reageerden negatief op de aankondiging en dreigden met acties. Ze zeiden dat het niet aan ging politiemensen met een sterk verschillend statuut hetzelfde werk te laten doen en spraken van een "verkiezingsstunt". Verhofstadt trachtte de bonden gerust te stellen met de toezegging (3 maart) dat er tegen 15 april een basisakkoord zou worden gesloten over de algemene principes van het

nieuwe politiestatuut, die tegen eind mei nader zouden worden ingevuld. In Antwerpen betoogden op 17 maart een vierhonderdtal politieagenten en rijkswachters tegen de "overhaaste invoering" van het proefproject in de Scheldestad. De ministerraad stelde op 24 maart de definitieve samenstelling van de politiezones vast. De 589 gemeenten van het land werden in 196 politiezones ingedeeld, 22 minder dan de regering-Dehaene had gepland. De koninklijke besluiten daarover van 28 april, één per provincie, verschenen in het *Belgisch Staatsblad* van 29 juli (wijzigingen verschenen in het *Staatsblad* van 4 augustus en 30 december 2000). Intussen waren de onderhandelingen over het nieuwe politiestatuut nauwelijks opgeschoten. De BOB dreigde er op 29 maart mee niet meer mee te werken aan gerechtelijke onderzoeken indien de regering haar loonvoorstellen niet verhoogde. Na ruim vijftien uur onderhandelen, kondigden minister Duquesne en de vier erkende politievakbonden in de ochtend van 1 april aan dat zij een principeakkoord over de integratie van de leden van de drie politiediensten (gemeentepolitie, rijkswacht en GPP) in de 'eenheidspolitie' hadden bereikt. Niemand zou moeten inleveren; de BOB'ers zouden bij de fusie van het basiskader naar het middenkader opschuiven en het loonverschil met de GPP'ers zou door de toekenning van een maandpremie van 8.000 frank verkleind worden. Het principeakkoord, waarvan de toepassing 8 miljard frank per jaar zou kosten, zou in de daaropvolgende dagen nader worden ingevuld.

Het Federaal Comité van de BOB toonde zich op 3 april ontevreden over het akkoord en kondigde acties aan. Later lieten ook lagere rijkswachtofficieren en GPP'ers hun ongenoegen blijken. De liberale vakbond VSOA en het Nationaal Syndicaat van het Politie- en Veiligheidspersoneel (NSPV, het vroegere NSRP), twee van de vier erkende bonden, beslisten op 6 april het akkoord niet te ondertekenen. Zij hadden vooral bezwaren tegen de functionele inschaling en dreigden met acties tijdens Euro 2000 indien de regering op 7 april met de twee andere bonden een akkoord zou sluiten. Minister Duquesne deelde de vakbondsvertegenwoordigers op 7 april mee, dat de regering niet bereid was aanvullende financiële tegemoetkomingen te doen, maar dat hij met de vier bonden een oplossing wilde zoeken. Het VSOA en het NSPV verlieten evenwel het daaropvolgende overleg. Op 12 april legde minister Duquesne de vakbonden een nieuw plan voor de functionele inschaling van de 40.000 politiemensen voor, waarin het middenkader zou worden uitgebreid van 6.000 tot 8.000, en het officierenkader ingekrompen van 5.800 tot 4.000 (maar zonder loonverlies voor de betrokkenen). De bonden reageerden aanvankelijk sceptisch, maar op 21 april, Goede Vrijdag, ondertekenden de christelijke CCOD, de socialistische ACOD en het NSPV na verdere onderhandelingen, samen met minister Duquesne, het aangepaste akkoord. Het VSOA had de onderhandelingstafel verlaten, ondertekende het akkoord niet en stelde een stakingsaanzegging in het vooruitzicht. Naar premier Verhofstadt op 28 april meedeelde zou het statuut van de geïntegreerde politie 7,533 miljard frank extra kosten; oorspronkelijk was er sprake van 5 miljard frank.

Op 12 mei pleegde Duquesne overleg met het VSOA over het eisencahier dat de liberale bond op 26 april had ingediend, maar de twee partijen vonden geen vergelijk. Op initiatief van het VSOA betoogden op 18 mei in Brussel ongeveer

4.000 rijkswachters en politieagenten tegen het Goede-Vrijdagakkoord. Van een staking tijdens Euro 2000 zag de liberale bond evenwel af.

Op een persconferentie waarop ook acht burgemeesters het woord voerden, protesteerde de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) op 14 juni tegen het doorschuiven van de factuur van de politiehervorming naar de gemeenten. Volgens de VVSG zou het budget dat voor de politiehervorming was gereserveerd niet volstaan om alle toezeggingen aan de politiebonden te betalen. Minister Duquesne zei op 28 juni in de kamercommissie voor Binnenlandse Zaken dat de politiehervorming voor de gemeenten een budgettair neutrale operatie zou worden.

Op 30 juni begon een ultieme onderhandelingsronde tussen Duquesne en minister van Ambtenarenzaken Van den Bossche enerzijds en de bonden anderzijds, die op 2 juli werd afgerond met een volledig akkoord. Vier van de vijf bonden (CCOD, VSOA, NSPV en ACMP) ondertekenden de tekst op 5 juli, de ACOD ondertekende het akkoord niet omdat de regeling voor het administratief personeel, dat het statuut van federaal ambtenaar kreeg, door de leden onvoldoende werd bevonden. In het statuut van de geïntegreerde politie zou geen enkele rijkswachter of agent financieel verlies lijden, en kreeg het gros van hen zelfs een stevige loonsverhoging. De carrièremogelijkheden verbeterden. Loopbaanonderbreking en de vrijwillige vierdaagse werkweek werden van toepassing op het politiepersoneel. Het administratief personeel kreeg de mogelijkheid via examens naar het operationele kader over te stappen. Volgens minister van Begroting Vande Lanotte kostte het sociaal akkoord net geen 8 miljard frank. Het zou in de vorm van een wetsontwerp ter goedkeuring aan het parlement worden voorgelegd en op 1 april 2001 van kracht worden.

Op een persconferentie bevestigde minister Duquesne op 30 oktober dat de politiehervorming de gemeenten niets zou kosten. Bij de verdeling van de federale dotatie (18,5 miljard frank) over de 196 politiezones, zou ook rekening worden gehouden met het aantal aanwezige agenten van de gemeentepolitie, zodat gemeenten die in hun politie geïnvesteerd hadden, niet benadeeld zouden worden tegenover de gemeenten die de lokale politiezorg meer aan de rijkswachtbrigades hadden overgelaten. Overigens ging op 30 oktober in nog eens 46 politiezones een doorgedreven samenwerking tussen gemeentepolitie en rijkswachtbrigades van start.

De VRT en de RTBf meldden op 30 november dat luitenant-generaal Herman Franssen van de rijkswacht commissaris-generaal van de geïntegreerde politie werd. De tweede topfunctie, die van inspecteur-generaal, ging naar rijkswachtgeneraal Luc Closset. Zij werden op 1 december door de regering benoemd voor vijf jaar en traden op 1 januari 2001 in functie. Hun mandaat kan eenmaal worden hernieuwd. De niet-erkende Autonome Vakbond van de Gerechtelijke Politie (AGVP) maakte op 7 december gewag van "bedrog" bij de benoeming van het topkader van de geïntegreerde politie. De AVGP zei dat er al een lijst circuleerde van geschikte kandidaten voor de functie van directeur-generaal bij de gerechtelijke dienst van de geïntegreerde politie op een ogenblik dat sommige van zijn leden nog voor de jury moesten verschijnen. Minister Van den Bossche ontkende dat de top van de rijkswacht bevoorreed zou worden, zoals de AVGP liet uitschijnen. Op

12 december betoogden ca. 500 agenten van de GPP tegen de gang van zaken bij de benoeming van de top van de geïntegreerde politie.

Het kernkabinet stelde op 13 december de benoeming van het topkader uit omdat er bij de voorgestelde kandidaten geen taalevenwicht was. De AVGP zag in het uitstel een bevestiging van het 'gesjoemel' om een rijkswachter aan het hoofd van de recherche te plaatsen.

Op 15 december benoemde de regering de directeurs-generaal en de adjunct-directeurs-generaal van de vijf algemene directies van de geïntegreerde politie (bestuurlijke politie, gerechtelijke politie, operationele ondersteuning, personeel en logistiek). De tien functies gingen naar zes rijkswachters, drie leden van de gemeentepolitie en één lid van de gerechtelijke politie, vijf Nederlands- en vijf Franstaligen. Minister Van den Bossche en Ernst & Young, dat het 'assessment' van de kandidaten had verzorgd, spraken op 18 december op een gezamenlijke persconferentie nogmaals tegen dat de benoemingsprocedure niet objectief zou zijn verlopen. De AVGP besliste op 21 december de benoemingen aan te vechten bij de Raad van State. Op 29 december werden 27 van de 33 directeurs van de geïntegreerde politie benoemd; van hen kwamen er 22 uit de rijkswacht.

Daarmee was zo goed als alles klaar om het federale niveau van de geïntegreerde politie op 1 januari 2001 van start te laten gaan. Minister Duquesne gaf de rijkswacht en de gerechtelijke politie drie maanden de tijd om hun samenvoeging te realiseren.

Intussen bleef bij de gemeenten de vrees leven dat zij, ondanks alle toezeggingen, diep in de gemeentekas zouden moeten tasten om de kosten van de politiehervorming te dragen. Dat was onder meer gebleken tijdens een debat in de Kamer op 8 december. Op 11 december zei PS-voorzitter Di Rupo dat de 18,5 miljard frank die de regering had uitgetrokken om de gemeenten financieel te ondersteunen, niet zou volstaan. De VVSG berekende dat er 4,5 miljard frank meer nodig zou zijn. Over de dotatie zou begin 2001 opnieuw onderhandeld worden tussen de regering en de gemeenten.

Aan de politiehervorming zat ook een communautaire angel. In de federale politie valt het ambtsgebied van een gedeconcentreerde dienst in de regel samen met een gerechtelijk arrondissement, maar kan de regering uitzonderingen toestaan. Minister Duquesne weigerde in te gaan op het verzoek van de burgemeesters van het arrondissement Halle-Vilvoorde, dat tot het tweetalige gerechtelijk arrondissement Brussel behoort, voor Halle-Vilvoorde in zo'n uitzondering te voorzien. De tweedeling die bestond sinds 1994, toen er twee aparte rijkswachtdistricten werden opgericht, Brussel (met de 19 gemeenten van Brussel-Hoofdstad en de zes Vlaamse randgemeenten met taalfaciliteiten) en Asse (met op twee na alle overige gemeenten van Halle-Vilvoorde), zou daarmee worden teruggedraaid. De kwestie stond op 6 december, in de vorm van een voorstel van resolutie van het Vlaams Blok, op de agenda van de commissie voor Binnenlandse Aangelegenheden van het Vlaamse Parlement. Diezelfde ochtend besloot de federale regering dat er geen aparte gedeconcentreerde dienst zou komen, maar dat Halle-Vilvoorde twee adjunct-directeurs zou krijgen, één voor de coördinatie van het algemene beleid en één voor de gerechtelijke onderzoeken, die onder het gezag van de directeurs van het gerechtelijk arrondissement Brussel zouden staan maar ook rechtstreeks van

de commissaris-generaal van de federale politie instructies zouden kunnen krijgen. Het Vlaams Parlement verdaagde daarop de bespreking van het voorstel van resolutie, om het regeringscompromis te kunnen onderzoeken. De meerderheidsfracties legden zich bij het regeringscompromis neer; op 12 december werd het resolutievoorstel van het Vlaams Blok weggestemd.

Over een ander communautair aspect van de politiehervorming, de taalkennis van de politieagenten in Brussel, zei minister Duquesne op 18 december, na een onderhoud met de Brusselse minister-president, François-Xavier de Donnée, dat de agenten tweetalig moeten zijn, zoals dat de regel was voor de agenten van de gemeentepolitie. De ca. 800 rijkswachters die naar de lokale politie in Brussel zouden overkomen (en die voordien in hun tweetalige brigade zelf slechts eentalig dienden te zijn), zouden een overgangperiode krijgen om hun tweetaligheid te bewijzen.

B. Het federaal Veiligheids- en Detentieplan

Minister van Justitie Verwilghen stelde op 10 januari het ontwerp van Veiligheidsplan voor dat in het federale regeerakkoord van 11 juli 1999 was aangekondigd en op 21 december 1999 in het kernkabinet was besproken. Het "werkdocument", zoals Verwilghen het ontwerp noemde, bevatte 140 projecten om de criminaliteit terug te dringen en de ophelderingsgraad van de misdrijven te verhogen. De projecten werden geselecteerd op basis van negen prioriteiten: de geweldsdelicten terugschroeven; de georganiseerde misdaad in kaart brengen en bestrijden; de witteboordencriminaliteit aanpakken; de mensenhandel bestrijden; seksuele misdrijven voorkomen; jeugddelinquentie tegengaan; hooliganisme indijken; drugsriminaliteit inperken; het aantal verkeersongevallen met persoonlijk letsel verminderen. De gemeenschapsregeringen, de lokale besturen en de justitiële wereld kregen drie maanden om advies uit te brengen.

Vanaf half februari kwam vanuit de meerderheidspartijen kritiek op het ontwerp-Veiligheidsplan los. PS-voorzitter Di Rupo noemde het op 14 februari onaanvaardbaar dat Verwilghen zijn plan zou toelichten in het parlement, omdat het nog niet door de regering was goedgekeurd "en dus niet het standpunt van de meerderheid weergeeft". Di Rupo zei ook dat het plan te repressief was en te mild voor de witteboordencriminaliteit, en dat bepaalde voorstellen, onder meer wat het gevangenenvervoer betrof, neerkwamen op een privatisering van het veiligheidsbeleid. Na een interventie van premier Verhofstadt zag Verwilghen er van af om op 15 februari, op verzoek van beide voorzitters, zijn plan aan de verenigde commissies voor Justitie van de Kamer en de Senaat voor te stellen. De fractieleiders in de Kamer betreurden de gang van zaken, maar gingen niet zo ver de regering te berispen, zoals de oppositie had gewild.

Op 1 maart haalde Di Rupo op een persconferentie opnieuw en krachtiger uit naar het ontwerp van Veiligheidsplan, waarvan hij sommige onderdelen "surrealistisch", "shockerend" en "poujadistisch" noemde, en van andere zei dat ze "flirten met de xenofobie". Hij eiste dat de regering het plan grondig bijstuurde en maakte daar de goedkeuring van het wetsontwerp over het snelrecht (zie infra: Varia) afhankelijk van.

Op 14 maart wijdde het kernkabinet een eerste bespreking aan het ontwerp van Veiligheidsplan. Op 27 maart verwoordden politiek secretaris Jos Geysels (Agalev) en senator Josy Dubié (Ecolo) de kritiek van de groenen op het plan. Ze vroegen dat er meer aandacht zou worden geschonken aan preventie, de strijd tegen de witteboordencriminaliteit en het toegankelijker en humaner maken van het gerecht. Op 29 maart kwam het kernkabinet overeen aan het Veiligheidsplan een hoofdstuk over een snelle en humane rechtsbedeling toe te voegen.

Een maand later, op 29 april, kwamen het kernkabinet en minister Verwilghen in Gent bijeen om over het ontwerp-Veiligheidsplan te beraadslagen. Naar premier Verhofstadt aan het einde van de middag meedeelde, hadden de ministers een "globaal akkoord" bereikt, maar over de inhoud wilde hij weinig kwijt. Hij zei wel dat het omstreden voorstel om het vervoer van gevangenen uit te besteden aan de particuliere sector was afgevoerd. De scherpere controle op de wapenverkoop, waar de PS bezwaren tegen had, zou later geregeld worden. Het hoofdstuk over het drugsbeleid was uit het ontwerpplan gelicht en zou in een afzonderlijk plan opgenomen worden (zie infra : Varia).

Niettegenstaande de verklaring van Verhofstadt werd er de daaropvolgende weken voort onderhandeld over Verwilghens plan. Bij die gesprekken werden ook de gemeenschappen betrokken, die bevoegd zijn voor de preventie. PS-voorzitter Di Rupo zei op 29 mei dat er nog altijd bepalingen in het ontwerp-Veiligheidsplan stonden die voor hem moeilijk aanvaardbaar waren. Diezelfde dag keurde het kernkabinet het plan niettemin goed, zonder met de bemerkingen van Di Rupo rekening te houden. De voltallige regering stemde op 31 mei met het plan in.

Het Federaal Veiligheids- en Detentieplan (gepubliceerd als Parlementair Document 2-461/1 [Senaat] en DOC 50 0716/001 [Kamer]) bevat 92 projecten om de veiligheid te verhogen en een betere werking van het gerecht te realiseren. Het vormde het beleidskader voor het jaarlijkse nationaal veiligheidsplan en de zonale veiligheidsplannen die in uitvoering van de wet van 7 december 1998 over de geïntegreerde politiedienst moeten worden opgemaakt. Voor de realisatie van het Veiligheids- en Detentieplan werd in de begroting voor 2001 392 miljoen frank vrijgemaakt.

C. *Varia*

Drugsbeleid — Tijdens de bespreking van het ontwerp-Veiligheidsplan van minister van Justitie Verwilghen had de regering, zoals hoger gezegd, het hoofdstuk over drugs uit de definitieve versie van het Veiligheidsplan gelicht en minister van Volksgezondheid Aelvoet de opdracht gegeven daarover een aparte beleidsnota op te stellen.

Een rapport van de hoogleraren Brice de Ruyver (RUG) en Joris Casselman (KU Leuven), dat in opdracht van de regering was gemaakt en waarvan premier Verhofstadt op 27 januari de inhoud had meegedeeld, was volgens de premier "zeer kritisch" voor het Belgische drugsbeleid. Op basis van de aanbevelingen van een parlementaire werkgroep had toenmalig minister van Justitie Stefaan de Clerck in een rondzendbrief van 17 april 1998 het gerecht mededeling gedaan van de richtlijn van het College van Procureurs-generaal, aan de vervolging van het

(volgens het Strafwetboek verboden) individuele bezit en gebruik van kleine hoeveelheden cannabis "de laagste strafrechtelijke prioriteit" te geven. Vervolging was enkel verantwoord als het cannabisgebruik samenging met andere inbreuken "die de maatschappelijke orde verstoren". Uit het rapport-De Ruyver-Casselmann bleek dat van de beoogde eenvormigheid in het vervolgingsbeleid weinig in huis was gekomen en dat vooral kleinere parketten nog erg repressief optraden tegen drugsgebruikers. Tegelijk slaagden politie en gerecht er maar moeizaam in hard op te treden tegen de criminele kringen die de productie van en handel in drugs in handen hebben. De hoogleraren laakten ook de gebrekkige coördinatie tussen de beleidsniveaus die bij het drugsbeleid betrokken zijn, onder meer het gerecht en de hulpverleners.

Op 10 november maakten verscheidene kranten melding van de ontwerp-drugsnota die door een interkabinettenwerkgroep onder leiding van minister Aelvoet was opgesteld. Volgens de nota was gebleken dat de rondzendbrief van De Clerck "niet het geschikte instrument is om contraproductieve acties van het repressieapparaat rond het bezit van cannabis voor persoonlijk gebruik te vermijden". Hoewel de nota het drugsprobleem geïntegreerd benaderde en veel aandacht schonk aan preventie en zorgverlening, sprong vooral het voorstel in het oog "het bezit, de invoer, het vervoer of het aanschaffen van ten hoogste 15 gram cannabis voor persoonlijk gebruik en de vervaardiging van maximum vijf vrouwelijke cannabisplanten voor persoonlijk gebruik" door een wijziging van de niet langer te bestraffen.

Minister Verwilghen, die op 12 november over de zaak werd ondervraagd in de Kamer, wees erop, dat de legalisering van het bezit en de productie van cannabis strijdig is met het Schengenverdrag. Volgens Brice de Ruyver, die intussen verbonden was aan het kabinet-Verhofstadt, bieden de internationale verdragen geen ruimte om het bezit en de productie van cannabis uit het strafrecht te halen. Agalev-senator Frans Lozie veroorzaakte op 19 november opschudding, toen hij er op een colloquium van de groenen van de Benelux-landen voor pleitte niet alleen softdrugs, maar ook harddrugs uit het strafrecht te halen. Hoewel hij nadien zelf een 'rechtzetting' verstuurde, kreeg hij daarvoor felle kritiek van de VLD en de CVP, maar ook van minister Aelvoet, een partijgenote.

Het partijbestuur van de VLD zei op 22 november dat het gebruik van cannabis principieel strafbaar moet blijven, maar de laagste vervolgingsprioriteit moet krijgen, "op voorwaarde dat het bezit ervan voor eigen gebruik de grens van 5 gram niet overschrijdt". Op 5 december, tijdens een lange, nachtelijke vergadering van het kernkabinet, bleek dat de SP en de PRL op dezelfde lijn stonden. Ook zij waren van mening dat een nieuwe richtlijn de precieze beoordelingsmarges voor het opsporings- en vervolgingsbeleid zou moeten aangeven. De PS, Ecolo en Agalev waren er voorstander van het recreatief cannabisgebruik uit het strafrecht te halen en de teelt, verkoop en distributie door de overheid te laten controleren. Het kernkabinet slaagde er niet in een akkoord te vinden. Het overleg zou de daaropvolgende weken worden voortgezet en op 18 januari 2001 tot een vergelijk leiden.

Snelrecht – Op 11 januari begon de kamercommissie voor Justitie met de bespreking van het wetsontwerp 'tot invoering van een procedure van onmiddellijke verschijning in strafzaken' en het bijhorende wetsontwerp 'tot wijziging van de rechterlijke organisatie tengevolge van de invoering van een procedure van onmiddellijke verschijning'. Minister van Justitie Verwilghen wilde het zogenaamde snelrecht tegen 1 juni invoeren om een snelle bestraffing van hooliganisme tijdens het Europees Voetbalkampioenschap mogelijk te maken⁶. Op zijn voorontwerp van wet was in 1999 felle kritiek gekomen van magistraten en advocaten. De PS en Ecolo hadden herhaaldelijk voorbehoud tegen het ongeremd gebruik van het snelrecht geformuleerd. De socialisten en vooral de groenen verheelden niet dat het snelrecht een concessie was aan de VLD, die de regularisatie van illegale vreemdelingen had moeten 'slikken'. In het wetsontwerp dat de regering op 26 november 1999 naar het parlement had gestuurd, waren in vergelijking met het voorontwerp de rechten van de beklagde versterkt.

Tijdens de bespreking van het wetsontwerp in de commissie voor Justitie maakten verscheidene parlementsleden, ook van de meerderheid, opnieuw kritische bemerkingen, vooral wat de rechten van de beklagde betrof. Aansluitend daarbij werd het wetsontwerp tijdens de bespreking nog geamendeerd. Om de groenen en de PS tegemoet te komen, zegde minister Verwilghen tijdens de algemene bespreking toe dat hij snel werk zou maken van de veralgemening van alternatieve straffen (in plaats van gevangenisstraf) voor daders die geen gevaar betekenen voor de bevolking. Uiteindelijk keurde de Kamer beide wetsontwerpen op 18 februari met een ruime meerderheid goed.

Hoewel de kamercommissie al hoorzittingen had gehouden, besliste de commissie voor Justitie van de Senaat, die de wetsontwerpen had geëvoceerd, op haar beurt magistraten en advocaten te horen over het snelrechtontwerp. Tijdens de hoorzittingen kwam opnieuw scherpe kritiek tegen het wetsontwerp los, onder anderen van procureur-generaal Christine Dekkers van Antwerpen die de regeling zo goed als niet toepasbaar noemde. De kritiek vond een gewillig oor bij verscheidene senatoren van de Franstalige meerderheidspartijen, onder anderen Philippe Moureaux (PS) en Josy Dubié (Ecolo), die ermee dreigden tegen het wetsontwerp te stemmen als de regering de tekst niet meer amendeerde. Onder druk van de partijhoofdkwartieren en de regering, die bij monde van premier Verhofstadt in de Senaat geruststellende woorden over het veiligheidsbeleid had gesproken (16 maart), trokken de groenen en de socialisten hun bezwaren in. Bovendien bleek dat de regering tegemoetkwam aan een eis van PS-senator Moureaux, die op 29 februari het snelrecht had gekoppeld aan een oplossing voor de gerechtelijke achterstand in Brussel, die het gevolg is van een tekort aan tweetalige magistraten van de Franse taalrol. Minister Verwilghen zei op 17 maart dat de ministerraad die ochtend had beslist het aantal toegevoegde rechters in Brussel te verdubbelen. Toegevoegde rechters vallen buiten de taalwetgeving en hoeven geen taalexamen

⁶ In 1994 werd al een vorm van snelrecht ingevoerd, de 'procedure van oproeping bij proces-verbaal' die het parket de mogelijkheid gaf een zaak binnen de twee maanden na de feiten voor het vonnisgerecht te brengen en de dagvaarding tot verschijning rechtstreeks aan de verdachte te overhandigen. Die procedure kon echter niet worden gebruikt om een gedetineerde snel voor de rechtbank te doen verschijnen wanneer dat gepast wordt gevonden.

af te leggen. De Vlaamse oppositiepartijen, CVP, Vlaams Blok en Volksunie, reageerden verbolgen op de "toegeving" aan de Franstaligen en de "impliciete en onaanvaardbare wijziging van de taalwetgeving". Verwilghen preciseerde op 20 maart dat de regering ook had beslist het taalexamen voor magistraten aan te passen, Nederlandstalige referendarissen voor het Hof van Cassatie te werven en de onderzoeken of er bij de rechtbank van Brussel een aparte afdeling voor Halle-Vilvoorde kon worden opgericht. Uiteindelijk keurde ook de Senaat op 23 maart de twee wetsontwerpen goed.

De wet van 28 maart 2000 tot invoeging van een procedure van onmiddellijke verschijning in strafzaken (*Belgisch Staatsblad* van 1 april 2000) geeft het openbaar ministerie de mogelijkheid bepaalde delicten waarbij de verdachte zich in hechtenis, in vrijheid onder borgtocht of in vrijheid onder voorwaarden bevindt, snel aanhangig te maken bij de correctionele rechtbank. Die moet uitspraak te doen binnen de zeven dagen na de uitvaardiging van het aanhoudingsbevel. De snelrechtprocedure kan enkel worden aangewend voor misdrijven waarop een maximumgevangenisstraf van één tot tien jaar staat, en wanneer de verdachte op heterdaad werd betrapt of op grond van ernstige schuldaanwijzingen is aangehouden.

Om het snelrecht op 1 juni in goede omstandigheden te kunnen laten starten, kregen de rechtbanken van eerste aanleg er 30 magistraten en 61 andere personeelsleden bij.

Tijdens het Europees Voetbalkampioenschap bleek het snelrecht, waarvan in juni 39 keer gebruik werd gemaakt, niet aan de verwachtingen te voldoen. De Raad van Belgische Procureurs, die het snelrecht op verzoek van minister Verwilghen had geëvalueerd, schreef in een rapport waarvan *Gazet van Antwerpen/Het Belang van Limburg* op 5 december melding maakten, dat er problemen waren met de termijn waarbinnen de procedure moet worden afgehandeld. Zo is het niet mogelijk binnen de 24 uur, de maximumtermijn van vrijheidsberoving vóór verschijning voor de rechter, een dossier samen te stellen. De Raad pleitte voor een verlenging van de vrijheidsberoving tot 48 uur, zoals de magistratuur al vóór de goedkeuring van de wet had gedaan. De procureurs wezen ook op het probleem dat de zevende dag, de laatste dag waarop de behandeling van de grond van de zaak moet beginnen, een feestdag kan zijn en op het feit dat een verdachte, anders dan bij een gewone aanhouding, zijn aanhouding niet binnen de vijf dagen kan aanvechten voor de raadkamer. Minister Verwilghen zei op 6 december in de kamercommissie voor Justitie bereid te zijn het snelrecht aan te passen.

Gerechtelijke kantons — Minister van Justitie Verwilghen deelde op 22 mei mee, dat de herindeling van de gerechtelijke kantons, die op 1 september zou ingaan, met een jaar werd uitgesteld, tot 1 september 2001. Het uitstel was volgens Verwilghen nodig omdat de Hoge Raad voor de Justitie, die de kandidaat-vrederechters moet voordragen, pas op 2 augustus (in plaats van 1 april) operationeel zou worden en het, gezien de wettelijk voorgeschreven termijnen, niet mogelijk zou zijn tegen 1 september nieuwe vrederechters te benoemen.

De herindeling van de gerechtelijke kantons was geregeld door de wet van 25 maart 1999. Op 30 mei vernietigde het Arbitragehof de bepaling in de wet dat

de hoofdgriffiers van het tweede kanton Kortrijk, het tweede kanton Ieper-Poperinge en de kantons Ronse, Herne-Sint-Pieters-Leeuw, Aat-Lessen en Edingen-Lens moeten bewijzen dat ze de Nederlandse resp. de Franse taal moeten kennen. Het gaat om zes kantons met een taalgrensgemeente waarvan de inwoners taalfaciliteiten hebben in bestuurszaken, maar niet in gerechtszaken. De Vlaamse regering had tegen de wet vernietigingsberoep aangetekend omdat ze volgens haar de bestuurstaalwet wijzigde. Het Arbitragehof vond de verplichte kennis van de tweede taal van de hoofdgriffier onevenredig met het doel van de wet. Het was, in tegenstelling tot de Vlaamse regering, van oordeel dat van de vrederechter en de plaatsvervangende vrederechter in de zes kantons wel de kennis van de tweede landstaal mag worden geëist.

Bij de behandeling van een wetsontwerp tot wijziging van de wet van 25 maart 1999 keurde de senaatscommissie voor Justitie op 20 december een PS-PRL-amendement goed dat het arrest van het Arbitragehof goeddeels ongedaan maakt, door de hoofdgriffier of een griffier of de adjunct-griffier van de zes kantons te verplichten hun kennis van de Nederlandse resp. de Franse taal te bewijzen. Op 21 december riep het Vlaams Parlement daartegen een belangenconflict in, waardoor de behandeling gedurende zestig dagen werd geschorst met het oog op overleg.

Toegevoegde rechters — Het Vlaams Parlement riep op 25 oktober een belangenconflict in tegen een wetsontwerp waarmee minister van Justitie Verwilghen het aantal toegevoegde magistraten voor het rechtsgebied van het hof van beroep van Brussel wilde verdubbelen, teneinde de gerechtelijke achterstand weg te werken. Doordat de toegevoegde rechters niet zouden worden meegerekend om de taalverhoudingen te bepalen, was het wetsontwerp volgens het Vlaams Parlement strijdig met de taalwetgeving. Op 21 november kondigde voorzitter De Batselier van het Vlaams Parlement aan dat minister Verwilghen het omstreden wetsontwerp had ingetrokken.

Hoge Raad voor de Justitie — Op 15 januari kwam de Hoge Raad voor de Justitie voor de eerste keer samen. De Hoge Raad was in uitvoering van het Octopusakkoord opgericht om de benoeming en de bevordering van parketmagistraten en rechters uit de greep van de politiek te halen. De Raad bestaat uit 22 magistraten en 22 niet-magistraten, telkens de helft Nederlandstaligen en de helft Franstaligen. Op 26 februari wees de Hoge Raad de vier leden van zijn vast bureau aan. De Hoge Raad nam, zoals wettelijk bepaald, op 2 augustus zijn taken op, inzonderheid de voordracht van benoemingen en bevorderingen, en de behandeling van klachten van burgers.

Kabinet-Verwilghen — Nadat daar al weken geruchten de ronde over hadden gedaan, nam Patrick Vandenbruwaene op 21 februari ontslag als kabinetschef van Verwilghen. Diezelfde dag of daags nadien stapten nog zes andere kabinetsmedewerkers op, al dan niet gedwongen. Minister Verwilghen, die op 24 februari in de Kamer over de zaak werd ondervraagd, zei dat hij zijn kabinet, na een doorlichting, reorganiseerde "om meer efficiëntie en loyaliteit te bereiken". De CVP sprak van

een "zuivering" en zei dat Verwilghen overal 'mollen' van de oppositie zag. De kabinetscrisis werd ook in verband gebracht met een tweestrijd tussen de 'politieke' en de 'technische' vleugel van het kabinet. Begin november nam Rosanne Germonprez ontslag als woordvoester van Verwilghen. Zij zei ontgoocheld te zijn met de gang van zaken op Justitie. Volgens haar ontbrak na anderhalf jaar nog altijd de wil en de slagkracht, ook binnen het kabinet, om de problemen van het gerecht aan te pakken. De inzet voor een humane en efficiënte justitie wordt te veel gehinderd door aanhoudende belangenconflicten en intriges van enkele medewerkers, zei Germonprez.

Dejemeppe – In november-december kwam een einde aan het tuchtonderzoek dat begin 1997 was geopend tegen de Brusselse procureur des Konings Benoît Dejemeppe, nadat hem in het eerste rapport van de commissie-Dutroux was aangewreven tekort geschoten te zijn in het onderzoek naar de verdwijning van Loubna Benaïssa. Het dossier was het laatst in handen van minister van Ambtenarenzaken Luc van den Bossche. Minister van Justitie Verwilghen had het na zijn aantreden doorgegeven aan zijn partijgenoot Rik Daems, omdat hij de commissie-Dutroux had voorgezeten. Omdat Daems als kamerlid het rapport-Dutroux had goedgekeurd, gaf hij het kort daarop op zijn beurt door aan Van den Bossche.

Op 24 november deelde Van den Bossche aan Verwilghen zijn conclusies mee. Hij achtte het bewezen dat de procureur onvoldoende toezicht had laten houden op het parket in Brussel de organisatie ontbrak om zorgwekkende verdwijningen onder de aandacht van de procureur te brengen. Die functionele fouten konden nochtans niet als tuchtzaken beschouwd worden. Van den Bossche stelde voor ontlast te worden van de tuchtrechtelijke vervolging van Dejemeppe. Hij suggereerde minister Verwilghen wel Dejemeppe een andere functie in het openbaar ministerie toe te kennen "waarvoor minder leiderschap en organisatiecapaciteit noodzakelijk is". Verwilghen ging daar niet op in. Volgens *La Libre Belgique* (23 december) had hij Dejemeppe schriftelijk meegedeeld dat hij zich als gewezen voorzitter van de commissie-Dutroux nog te zeer bij de zaak betrokken voelde om een oordeel te kunnen vellen.

Reynders – Minister van Justitie Verwilghen kwam onder vuur te liggen omdat hij Daniële Reynders, de zuster van minister van Financiën Reynders, benoemd had tot voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg in Luik, hoewel zij door zowel het hof van beroep als de provincieraad pas als tweede was gerangschikt, na Claire Lovens. Tegen de benoeming hadden op 24 december 1999 een vijftigtal Luikse magistraten in het gerechtsgebouw betoogd. Bij haar eedaflegging (12 januari) zei de voorzitter van het hof van beroep in Luik dat de benoeming van Reynders vragen deed rijzen over "de werkelijke inhoud van wat men de nieuwe politieke cultuur noemt". Hij betreurde dat er terzake een verschil was tussen de woorden en de daden.

In de kamercommissie voor Justitie verdedigde Verwilghen op 19 januari de benoeming. Op 6 maart vernietigde de Raad van State, na een klacht van Lovens, het benoemingsbesluit.

Assisen – Bij wet van 30 juni 2000 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering [...] teneinde de rechtspleging voor het hof van assisen te stroomlijnen (*Belgisch Staatsblad* van 17 maart 2001) werd de assisenprocedure hervormd en gemoderniseerd. Onder meer moet de jury de straf motiveren, krijgen de slachtoffers dezelfde rechten als de beschuldigen, wordt het gebruik van een spiekbriefje door de getuigen toegestaan en worden verouderde gewoonten, zoals het uitplakken van het arrest, afgeschaft. De nieuwe regeling is van toepassing op processen die na de inwerkingtreding van de wet zijn begonnen.

Echtscheiding – De wet van 16 april tot wijziging van artikel 232 van het Burgerlijk Wetboek [...] met betrekking tot echtscheiding op grond van feitelijke scheiding (*Belgisch Staatsblad* van 19 mei 2000) bracht de termijn van feitelijke scheiding als voorwaarde voor echtscheiding terug van vijf naar twee jaar, dezelfde termijn als voor scheiding in onderlinge toestemming.

IV. Het binnenlands beleid

A. Institutionele wetgeving en politieke vernieuwing

GRONDWETSHERZIENING

Bij akte van 16 mei 2000 (*Belgisch Staatsblad* van 27 mei 2000) schrapte het parlement in grondwetsartikel 147, over het Hof van Cassatie, de bevoegdheid van het Hof voor het berechten van ministers en leden van de gemeenschaps- en gewestregeringen. De aanpassing van het grondwetsartikel was een gevolg van de wijziging, tijdens de vorige parlementaire zittingsperiode en naar aanleiding van de Agusta-Dassault-affaire, van de regelgeving over de ministeriële onschendbaarheid. Grondwetsartikel 147 was toen niet voor herziening vatbaar.

BIJZONDERE WET OVER DE HERVORMINGEN DER INSTELLINGEN (BWHI)

De bijzondere wet van 21 maart 2000 tot wijziging van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen (BWHI) (*Belgisch Staatsblad* van 18 mei 2000) bepaalt dat noch de federale overheid noch de gewesten enig administratief toezicht organiseren en uitoefenen op tuchtzaken die de lokale politie betreffen. Op die manier kon, conform het Octopusakkoord, een uniforme toepassing van het tuchtstatuut voor alle leden van de 'geïntegreerde politie' verzekerd worden.

COMMISSIE POLITIEKE VERNIEUWING

Op 17 januari werden de parlementaire Commissies voor de Politieke Vernieuwing (CPV) geïnstalleerd. De paarsgroene coalitie had in het regeerakkoord van 11 juli 1999 het parlement uitgenodigd een "commissie politieke vernieuwing" op te richten om onder meer "de modernisering en de aanpassing van ons kiesstelsel, de omvang van de kiesomschrijvingen, het versterken van de politieke participatie

van alle groepen in de samenleving" te onderzoeken. De regering zelf zou voorstellen indienen over de halvering van het gewicht van de lijststem, de vereenvoudiging van het stemrecht voor Belgen in het buitenland en de volksraadpleging.

De Kamer en de Senaat hadden verscheidene maanden gebakkeleid over de vraag onder welke assemblee de commissie zou ressorteren. Eind 1999 werd besloten dat zowel de Kamer als de Senaat een Commissie voor de Politieke Vernieuwing zouden oprichten, die elk vijftien leden zouden tellen en altijd samen zouden vergaderen. Om die reden wordt verder gesproken over de Commissie Politieke Vernieuwing of CPV.

In een toespraak tijdens de installatievergadering zei premier Verhofstadt dat de politiek, "wil ze haar legitimiteit behouden en uitbreiden", moet investeren in nieuwe vormen van participatie en inspraak. Hij kondigde aan dat de regering een wetsontwerp zou indienen om het Arbitragehof om te vormen tot een Grondwettelijk Hof en somde een reeks onderwerpen op die in de CPV ter sprake konden komen, zoals de zetelverdeling (evenredig of niet, D'Hondt of Imperiali), de lijststem, de opkomstplicht, een kiesdrempel, de rechtstreekse verkiezing van leden van de uitvoerende macht, de versterking van het parlement, de rol en de financiering van de partijen, de cumulatie van politieke mandaten, de onverenigbaarheden, het referendum en het volksinitiatief, de betere vertegenwoordiging van vrouwen. Verhofstadt noemde als voorbeeld voor de CPV de commissie-Deetman in Nederland. Hij suggereerde daarmee dat de commissie gedurende een jaar zou trachten een inventaris van alle ideeën en voorstellen te maken, met hun pro's en contra's. Op basis van het rapport zou dan, in een tweede fase, de politieke besluitvorming volgen.

Nadat nog enkele weken was geruzied over het voorzitterschap – de oppositie eiste een van de twee mandaten op, maar de meerderheid wees uiteindelijk kamerlid Dirk van der Maelen (SP) en senaatsvoorzitter Armand de Decker (PRL) als voorzitters aan – hield de CPV op 27 maart haar eerste werkvergadering. Aan de hand van de voorstellen die de fracties hadden kunnen indienen, werden in eerste instantie zeven gespreksthema's vastgelegd : de rechtstreekse democratie; de vertegenwoordigende democratie; politiek en maatschappij; burgerschap en politiek; deontologie van het politiek mandaat; de efficiëntie van de democratie; de bescherming van de democratie; de werking van het parlement. Afgesproken werd eerst het thema van de directe democratie te behandelen en zich te laten adviseren door een wetenschappelijk comité van acht politologen, sociologen en juristen.

Op 19 mei keurde de ministerraad een wetsontwerp goed over de gelijke toegang tot de politieke vertegenwoordiging voor mannen en vrouwen. Het bepaalde dat vanaf 2001 op een kandidatenlijst evenveel mannen als vrouwen moeten staan; tot 2005 moeten beide geslachten op de eerste drie plaatsen van de lijst vertegenwoordigd zijn; nadien geldt de pariteit voor de eerste twee plaatsen.

Op de persconferentie na het regeringsberaad van 19 mei zei premier Verhofstadt dat de regering het eens was geraakt over het principe van de rechtstreekse verkiezing, vanaf 2006, van de burgemeester, waarschijnlijk in twee stemrondes. Tegelijk zou een kiesdrempel worden ingevoerd en zou de verhouding tussen burgemeester, schepenen en raadsleden preciezer worden geregeld. De regering

had ook een principeakkoord gesloten om van West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen en Antwerpen telkens één provinciale kieskring te maken.

De CPV, die zich gepasseerd voelde, reageerde tijdens haar vergadering van 22 mei ontstemd op de regeringsinitiatieven en besliste premier Verhofstadt om uitleg te vragen. Op 7 juni zei Verhofstadt aan de commissieleden dat de regering "de zaken enkel in een stroomversnelling wilde brengen" en dat de regering en de commissie "samen sterker staan om vernieuwing door te voeren". Hij verdedigde fel de rechtstreekse verkiezing van de burgemeester.

Vóór het reces hoorde de CPV de experts van het wetenschappelijk comité over de volksraapleging, het volksinitiatief, het referendum en het petitierecht. Half november overhandigde het wetenschappelijk comité daarover een advies, dat de CPV tijdens haar vergaderingen van 27 november tot 15 januari 2001 besprak. Intussen was de commissie aan de behandeling van een tweede thema begonnen : de vertegenwoordigende democratie.

KIESWETGEVING

In het kader van de politieke vernieuwing keurden de Kamer op 15 juni resp. op 6 juli en de Senaat op 7 december twee wetsontwerpen goed over de halvering van het gewicht van de lijststem en de afschaffing van het opvolgerstelsel. De wet van 26 juni 2000 (*Belgisch Staatsblad* van 14 juli 2000) regelt voor de verkiezing van de provincie- en gemeenteraden en het Europees Parlement de "bepierking met de helft van de devolutive kracht van de lijststemmen" en, wat de verkiezingen van het Europees Parlement betreft, de "afschaffing van het onderscheid tussen kandidaat-titularissen en kandidaat-opvolgers" (zie ook hoofdstuk VI : gemeenteraadsverkiezingen). De wet van 27 december 2000 (*Belgisch Staatsblad* van 24 januari 2001) regelt de "bepierking met de helft van de devolutive kracht van de lijststemmen" voor de verkiezingen van het federale parlement en de Raad van de Duitstalige Gemeenschap en, wat de verkiezingen van de Kamer en de Senaat betreft, de "afschaffing van het onderscheid tussen kandidaat-titularissen en kandidaat-opvolgers".⁷

Op de wet van 12 augustus 2000 tot wijziging van de wet van 11 april 1994 tot organisatie van de geautomatiseerde stemming, alsmede van het Kieswetboek (*Belgisch Staatsblad* van 25 augustus 2000) wordt nader ingegaan in hoofdstuk VI. Daar worden ook enkele andere wijzigingen aan de kieswetgeving voor de gemeente- en provincieraadsverkiezingen behandeld.

Het Arbitragehof vernietigde op 4 oktober enkele bepalingen in de wet van 18 december 1998 die, door een wijziging van het Kieswetboek, voor de Kamer en de Senaat stemrecht toekende aan Belgen die in het buitenland verblijven. Het Hof schrapte de bepaling dat enkel de echtgenoot of een bloed- of aanverwant tot de derde graad als gemachtigde kunnen worden aangewezen om namens de in het

⁷ Voor de halvering van de lijststem bij de verkiezingen van de regionale parlementen diende de regering pas begin 2001 bij de Kamer een ontwerp van bijzondere wet en een gewoon wetsontwerp in.

buitenland verblijvende Belg te stemmen. Overigens had de ministerraad al op 28 april een voorontwerp van wet goedgekeurd om de regelgeving van het stemrecht voor Belgen die in het buitenland verblijven te vereenvoudigen.

CUMULATIE

De Kamer van Volksvertegenwoordigers verwierp op 21 december een wetsvoorstel dat Europese parlementsleden toestond hun parlementair mandaat te cumuleren met een lokaal uitvoerend mandaat (burgemeester, schepenen, OCMW-voorzitter) in gemeenten met meer dan 50.000 inwoners. In 1999 was de cumulatie van een mandaat in het federale parlement, de regionale parlementen en het Europees Parlement met een lokaal uitvoerend mandaat wettelijk geregeld, maar ingevolge een vergetelheid was voor Europese parlementsleden de cumulatie enkel toegestaan voor een uitvoerend mandaat in gemeenten met minder dan 50.000 inwoners. Om de Europese parlementsleden Daniel Ducarme (PRL) en Freddy Thielemans (PS) in staat te stellen schepenen van Schaarbeek resp. burgemeester van Brussel te worden, had de Senaat op 7 december een wetsvoorstel aangenomen om de cumulatierегeling uit te breiden tot gemeenten van meer dan 50.000 inwoners. In de Kamer was op 21 december evenwel geen meerderheid voor dat wetsvoorstel, zodat het niet goedgekeurd werd.

B. De hervorming van de administratie

Premier Verhofstadt en minister van Ambtenarenzaken Van den Bossche stelden op 16 februari een plan voor de modernisering van de federale overheidsdiensten voor, dat gebaseerd was op een rapport van twee werkgroepen van kabinetsmedewerkers en externe adviseurs, die op 1 oktober 1999 waren opgericht. Blikvangers waren de 'afschaffing' van het politieke ministeriële kabinet, waarvan de taak zou worden overgenomen door een 'cel beleidsvoorbereiding' in de administratie, de vervanging van de twaalf ministeries door een meer gestroomlijnd geheel van diensten met een homogeen takenpakket, en de invoering van het tijdelijke mandaat voor topambtenaren.

Op 1 maart begon in het kernkabinet de beraadslaging over het zogenaamde Copernicusplan. De ministerraad keurde op 28 april de krachtlijnen voor de modernisering van de federale administratie goed.

De ministeriële kabinetten "in hun huidige vorm en samenstelling" zouden worden afgeschaft; een minister zou nog maar een "klein persoonlijk secretariaat" behouden.

De ministeries zouden worden vervangen door federale overheidsdiensten (FOD's). In elke FOD zou een beleidsraad worden opgericht, om de minister te adviseren bij de beleidsvoorbereiding en -evaluatie. De beleidsraad, die door de minister wordt voorgezeten, zou bestaan uit onder anderen de voorzitter van het directiecomité, de directeur van het persoonlijk secretariaat van de minister, het hoofd van de cel beleidsvoorbereiding en enkele externe experts.

Het directiecomité van een FOD zou instaan voor het dagelijkse operationele management. De voorzitter ervan wordt door de minister geselecteerd en aan-

gesteld voor de duur van de legislatuur. Zowel interne als externe kandidaten komen in aanmerking. SELOR⁸ zou de preselectie doen en een beperkte lijst van geschikte kandidaten voorstellen, waaruit de minister kan kiezen.

Een cel beleidsvoorbereiding, die rechtstreeks aan de minister rapporteert, zou de voorzitter van het directiecomité en de beleidsraad bijstaan bij de voorbereiding en de evaluatie van het beleid. Ze wordt bemand door interne en/of externe personen, die de minister voor de duur van een legislatuur aanwijst uit een beperkte lijst van geschikte kandidaten die SELOR voorstelt.

Voor alle managementfuncties, behalve het voorzitterschap van het directiecomité, zou een mandaat van zes jaar worden ingevoerd. Voor de topfuncties komen ook externe kandidaten in aanmerking. De wederzijds afgesproken opdracht, doelstellingen en middelen worden vastgelegd in een managementcontract en jaarlijks geëvalueerd.

De organisatie van de federale administratie wordt hertekend, in horizontale en verticale FOD's. Er zouden vier horizontale FOD's worden opgericht : Algemene Coördinatie; Begroting en Beheerscontrole; Personeel en Organisatie; Informatie- en Communicatietechnologie. Over het aantal en de benaming van de verticale FOD's was de regering het toen nog niet eens. Voor tijdelijke programma's, zoals gelijkerekenbeleid, administratieve vereenvoudiging en duurzame ontwikkeling zouden er programmatische overheidsdiensten (POD's) worden opgericht.

Het personeelsbeleid zou worden vernieuwd, door onder meer de uitwerking van een nieuwe beloningsregeling en een nieuw evaluatiesysteem.

Op 4 mei besliste de regering, conform de aankondiging in het regeerakkoord een 'volksraadpleging' over de hervorming van de administratie te houden, door alle rijksinwoners vanaf 16 jaar een brochure toe te sturen waarin de moderniseringsplannen werden toegelicht, samen met een vragenlijst waarmee naar hun mening zou worden gepeild. De 'enquête' zou 80 miljoen frank kosten. De 'volksraadpleging' over 'het Copernicusplan voor de modernisering van de Federale Overheid' liep in de maand juni onder het motto 'Elke Belg een beetje koning'. De burger kon antwoorden op elf meerkeuzevragen over onder meer de 'basisfilosofie voor de modernisering van de federale overheid', de dienstverlening, de depolitisering van de personeelsbevordering, de tijdelijke aanstelling van topambtenaren, de afschaffing van de kabinetten. Op de enquête kwam kritiek uit diverse hoeken. De christelijke vakbond CCOD sprak van een "politieke marketingstunt" die de bevolking "de illusie van inspraak" geeft. Wetenschappers wezen op de onduidelijke vraagstelling en zeiden dat de resultaten niet representatief zouden zijn.

Op 20 juli deelden premier Verhofstadt en minister Van den Bossche mee dat ruim 750.000 enquêteformulieren waren teruggestuurd, 9,2 % van de 8,2 miljoen verdeelde exemplaren. 35.000 antwoorden waren onbruikbaar; 60.000 formulieren waren op dat ogenblik nog niet verwerkt. Op de 662.568 verwerkte formulieren sprak een overweldigende meerderheid zich uit voor de modernisering van de openbare diensten; amper 4 % zei niet of helemaal niet akkoord te gaan. Ruime steun was er ook voor de bevordering van ambtenaren volgens bekwaamheid

⁸ SELOR ('Selectie en oriëntatie voor de federale overheid') is sinds begin 2000 de nieuwe naam voor het Vast Wervingssecretariaat

(75 %), de invoering van het tijdelijk mandaat (77 %) en de afschaffing van de kabinetten (66 %).

Op haar vergadering die dag had de regering het nieuwe ontwerporganogram van de federale overheid vastgesteld. Er zouden, naast de vier genoemde horizontale FOD's, tien verticale FOD's komen : Binnenlandse Zaken; Buitenlandse Zaken; Justitie; Defensie; Financiën; Sociale Zekerheid; Tewerkstelling en Sociaal Overleg; Volksgezondheid, Economie, KMO en Middenstand, en Energie; Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu; Mobiliteit en Verkeer. Voorts zouden er acht POD's worden opgericht voor Wetenschappelijk onderzoek, Gelijkekansenbeleid, Telecommunicatie, Administratieve vereenvoudiging, Duurzame ontwikkeling, Activabeheer, Consumentenzaken en Maatschappelijke integratie, armoedebestrijding en sociale economie.

Op 6 oktober keurde de ministerraad een eerste ontwerpbesluit over de hervorming van de federale administratie goed, meer bepaald over de basisstructuur van de FOD's, met onder meer het directiecomité, de beleidsraad en de cel beleidsvoorbereiding (het koninklijk besluit van 7 november 2000 'houdende oprichting en samenstelling van de organen die gemeenschappelijk zijn aan iedere federale overheidsdienst' verscheen in het *Belgisch Staatsblad* van 18 november 2000). Na het kabinetsberaad zei premier Verhofstadt dat hij eind 2000 of begin 2001 als eerste regeringslid zijn kabinet zou afschaffen. Bij koninklijk besluit van 22 mei (*Belgisch Staatsblad* van 27 mei 2000) had de regering al beslist in elk federaal ministerie een cel 'human resources' in te stellen, die zou instaan voor de personeelswerving, het opleidingsbeleid en het beloningsbeleid.

Minister Van den Bossche zei op 21 november, op een informatievergadering voor hoge federale ambtenaren over het Copernicusplan, dat hij overwoog van de topambtenaren, die volgens de taalwet slechts eentalig moeten zijn, een "functionele tweetaligheid" te eisen. Een besluit daarover zou de regering pas in 2001 nemen.

Op 22 november keurde de ministerraad het vernieuwde statuut van de rijksambtenaren goed, dat in de plaats kwam van het zogenaamde statuut-Camu uit 1937. Het koninklijk besluit van 22 december 2000 'tot wijziging van het koninklijk besluit van 2 oktober 1937 houdende het statuut van het rijkspersoneel' werd gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad* van 9 januari 2001. Een koninklijk besluit van eveneens 22 december 2000 stelt de 'algemene principes' van het rijksambtenarenstatuut vast die ook van toepassing zijn op de ambtenaren van de gewesten en gemeenschappen.

Op 1 december keurde de ministerraad de organogrammen van de FOD's goed. Premier Verhofstadt zei dat de hervorming begin 2001 zou beginnen voor de horizontale FOD's.

C. Communautaire problemen

In de communautaire verhoudingen stonden in het verslagjaar de staatshervorming (waaraan het volgende hoofdstuk is gewijd), de rondzendbrief-Peeters en de Carrefour-subsidies centraal. De communautaire wrijvingen in verband met enkele justitie-aangelegenheden werden behandeld in hoofdstuk II.

In zijn verslag van 26 januari aan de V^{de}, tweetalige kamer van de Raad van State, adviseerde auditeur-generaal Michel Roelandt de rondzendbrief-Peeters te vernietigen. In de rondzendbrief van 16 december 1997 had de toenmalige Vlaamse minister van Binnenlandse Aangelegenheden, Leo Peeters (SP), meegedeeld dat inwoners van de Vlaamse faciliteitengemeenten enkel "bij wijze van uitzondering" en "op uitdrukkelijk herhaaldelijk verzoek" een Franse vertaling van officiële documenten van hun gemeentebestuur kunnen krijgen. Tegen de rondzendbrief was schorsings- en vernietigingsberoep ingediend door de Waalse regering, de Franse gemeenschapsregering en een inwoner van Sint-Genesius-Rode⁹. De Raad van State had het schorsingsverzoek op 7 juli 1998 verworpen.

In zijn verslag zei auditeur-generaal Roelandt dat minister Peeters zijn bevoegdheid had overschreden door een bijzonder taalregime te vervangen door een ander, een aangelegenheid waarvoor enkel het federale parlement bevoegd en een bijzondere wet vereist is. Opmerkelijk was dat volgens Roelandt de zes Vlaamse faciliteitengemeenten om Brussel (de 'randgemeenten') een externe tweetaligheid hebben. Volgens Vlaamse juristen schakelde hij de randgemeenten daardoor gelijk met de gemeenten van het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad.

De inhoud van het verslag van de auditeur werd op 14 maart bekendgemaakt door de PS. Op 15 mei zei de Vlaamse minister van Binnenlandse Aangelegenheden, Johan Sauwens, in het Vlaams Parlement dat de Vlaamse regering de restrictieve interpretatie van de faciliteitenwetgeving handhaafde en dat de rondzendingen onverkort van kracht bleven. Minister-president Hervé Hasquin zei dat de auditeur-generaal de stelling van de Franse gemeenschapsregering bevestigde, dat de rondzendbrief de taalwetgeving schendt. PS-voorzitter Di Rupo beklemtoonde dat de auditeur-generaal over de "externe tweetaligheid" van de faciliteitengemeenten sprak. Oud-minister Leo Peeters noemde het dan weer onbegrijpelijk dat de auditeur-generaal uitging van de gelijkwaardigheid van beide talen in de faciliteitengemeenten.

Eind 2000 had de Raad van State nog geen bodemarrest gewezen. Intussen was de gemeente Wezembeek-Oppem, een van de zes randgemeenten, in een toezichtconflict verwickeld met de provincie Vlaams-Brabant en de Vlaamse overheid. De gemeenteontvanger had geweigerd uitvoering te geven aan het besluit van het schepencollege de aanslagbiljetten voor de huisvuilbelasting over 1998 volgens de taalaanhoorigheid van de inwoners te versturen. In augustus 1999 had het schepencollege, tijdens de afwezigheid van de ontvanger, de aanslagbiljetten door een privé-firma laten versturen. Omdat dit strijdig is met de wet, wijzigde de deputatie van Vlaams-Brabant op 21 september 2000 de gemeenterekening over 1999, door de huisvuilbelasting over 1998 als onrechtmatig geïnde ontvangst te boeken. Het gemeentebestuur van Wezembeek-Oppem weigerde echter de belasting terug te

⁹ Naast de rondzendbrief-Peeters had de Vlaamse regering twee gelijklopende rondzendingen verstuurd. De eerste, ondertekend door minister-president Luc Van den Brande, was aan de Vlaamse administratie gericht. De tweede, van minister van Welzijn Luc Martens, was bestemd voor de OCMW-besturen in de faciliteitengemeenten. Bij een eentalig-Nederlandse kamer van de Raad van State waren eind 2000 klachten in behandeling tegen de rondzendbrief-Peeters en de rondzendbrief-Martens. De klachten waren ingediend door het gemeentebestuur van Linkebeek en Kraainem, en door enkele inwoners van de randgemeenten.

betalen. In een gelijkaardig dispuut met de gemeente Sint-Genesius-Rode vernietigde minister Sauwens op 11 augustus de verwijzing naar de taalaanhorigheid in het gemeenteraadsbesluit van 30 juni over de huisvuilbelasting; het belastingcohier bleef daardoor wel uitvoerbaar. Minister Sauwens had op 19 juli een besluit van de gemeenteraad van Wezembeek-Oppem vernietigd over het aanleggen van een register van de taalvoorkeur van de inwoners. Volgens Sauwens was het besluit strijdig met de taalwetgeving.

Op 17 mei vernietigde het Arbitragehof, op verzoek van het Vlaams Parlement en de Vlaamse regering, de zogenaamde Carrefour-subsidie in de begrotingen van de Franse Gemeenschap voor 1997 en 1998.

Het Vlaams Parlement en de Vlaamse regering hadden in 1995 een eerste keer vernietigingsberoep ingesteld tegen een krediet van 10,5 miljoen frank op de begroting van de Franse Gemeenschap van dat jaar voor "steun voor de Franstalige verenigingen van de gemeenten met een speciale taalregeling". Met het geld werd vooral de verspreiding van het blad Carrefour in de Vlaamse Rand rond Brussel gesubsidieerd. Op 3 oktober 1996 had het Arbitragehof het begrotingskrediet vernietigd omdat de steun door de Franse Gemeenschap aan initiatieven in het Nederlandse taalgebied strijdig is met het territorialiteitsbeginsel.

De Franse gemeenschapsregering hevelde het krediet van 10,5 miljoen frank over naar de begroting van 1996 als subsidie "in het kader van de informatie over, de bevordering en de uitstraling van de Franse taal, de Franse cultuur en de Franse Gemeenschap, en de democratie en de rechten van de mens". In een arrest van 10 maart 1998 vernietigde het Arbitragehof ook dat krediet in de begroting van 1996.

De Franse Gemeenschap stoorde zich niet aan het arrest en nam de 'Carrefour-subsidie' van inmiddels 12,5 miljoen frank ook in de begroting van 1997, 1998 en 1999 op, in een ruimer begrotingskrediet voor "de informatie, de bevordering, de luister van de Franse taal en cultuur en van de Franse Gemeenschap, en voor de bevordering van de democratie en de rechten van de mens". Een nieuwe klacht van het Vlaams Parlement en de Vlaamse regering met de betrekking tot de begroting van 1997 werd op 29 april 1999 verworpen omdat de formulering van het begrotingskrediet niet strijdig was met het territorialiteitsbeginsel.

Tijdens de behandeling van het vernietigingsberoep tegen de aangepaste begroting van 1997 en de begroting van 1998 had de Franse gemeenschapsregering, op verzoek van de voorzitter van het Vlaams Parlement, twee uitvoeringsbesluiten voorgelegd waaruit bleek dat in 1998 voor 12,5 miljoen frank steun was uitbetaald aan twee Franstalige verenigingen die actief waren in de Rand en Voeren. Om die reden vernietigde het Arbitragehof het krediet van 12,5 miljoen frank in beide begrotingen en herinnerde het in zijn arrest nogmaals aan de grondwettelijk geregelde exclusieve territoriale bevoegdheidsverdeling. In een reactie zei minister-president Hervé Hasquin van de Franse Gemeenschap dat hij het Carrefour-arrest zou respecteren en dat de Franse gemeenschapsregeringen niet langer de betrokken verenigingen zou steunen.

Met een arrest van 14 november 2000 vernietigde de Raad van State, na een klacht van het Vlaams Blok, artikel 3 van het koninklijk besluit van 9 januari 1995 dat de bevoegdheid van het College van Gouverneurs had uitgebreid, door de gouverneurs van Limburg en Henegouwen te verplichten voorafgaand advies van het College in te winnen wanneer zij een beslissing van de gemeente Voeren resp. Komen-Waasten wilden vernietigen. Het College moest oordelen of de bestreden beslissing al dan niet een schending van de taalwetgeving inhield. In het eerste geval is, volgens een regeling uit 1988, de gouverneur bevoegd, in het tweede geval het College zelf. Het besluit van 1995 was een onderdeel van een compromis in de regering om José Happart te doen afzien van zijn kandidatuur voor het burgemeestersambt van Voeren.

V. De staatshervorming

A. Het Hermesakkoord

Conform het regeerakkoord van 11 juli 1999, was op 20 oktober 1999 een Intergouvernementele en Interparlementaire Conferentie voor Institutionele Vernieuwing geïnstalleerd om, naar premier Verhofstadt zei, "voort te werken aan een duurzaam federalisme, als een nieuw contract tussen Vlamingen, Franstaligen en Duitstaligen" en de structuren en instellingen van de Belgische Staat te verbeteren. De werkzaamheden in de Conferentie voor de Staatshervorming of Costa, zoals de Conferentie werd genoemd, verliepen stroef. Van meet aan was het duidelijk, dat de deelnemers aan de Conferentie niet de regeringen en parlementen vertegenwoordigden, zoals de officiële benaming suggereerde, maar hun respectieve politieke partij, en dat Vlamingen en Franstaligen geregeld als twee blokken tegenover elkaar stonden.

De Costa-werkgroep die de bevoegdheidsverdeling behandelde, werkgroep-I genoemd, had op 22 december 1999 ruime overeenstemming bereikt over de principiële en maximale regionalisering van het landbouwbeleid. Werkgroep-II, die de financiering van de gewesten en gemeenschappen besprak, was op 15 december 1999 een eerste keer bijeengekomen. De vergadering werd afgebroken na een kortsluiting tussen Vlamingen en Franstaligen over een tijdschema voor de herziening van de Financieringswet.

Tijdens de vergadering van werkgroep-I op 12 januari 2000 kwamen scherpe tegenstellingen aan het licht tussen Vlamingen en Franstaligen over de regionalisering van de buitenlandse handel. De Vlaamse partijen drongen aan op een herziening van de bijzondere wet over de hervorming der instellingen (BWHI) van 8 augustus 1980 om de bevoegdheid van de gewesten voor het afzet- en uitvoerbeleid te verruimen en de coördinerende rol van de Belgische Dienst voor Buitenlandse Handel (BDBH) te beperken. Aan Franstalige zijde vonden de PRL en Ecolo dat het volstond het bestaande samenwerkingsakkoord tussen de federale overheid en de gewesten te herzien. Het BDBH-erevoorzitterschap van kroonprins Filip, die in die hoedanigheid geregeld handelsmissie leidde, vormde een heikel punt in het debat. Dat koning Albert II zich in zijn toespraak bij de nieuwjaarsontvangst van

de gestelde overheden (25 januari) bezorgd had getoond om het imago van België in het buitenland en had gezegd dat het onderwerp "mij al zeer lang na aan het hart ligt en ook de volle aandacht van prins Filip krijgt", werd door sommige waarnemers geïnterpreteerd als een vingerwijzing over de rol van de kroonprins in de BDBH en als een voorzichtige waarschuwing tegen een te verre gaande regionalisering van het exportbeleid.

In werkgroep-II lichtten de vertegenwoordigers van de diverse partijen op 19 januari hun standpunt over gewestelijke fiscaliteit toe. Afgesproken werd dat drie 'technische' subwerkgroepen de hangende dossiers (landbouw, buitenlandse handel en gewestfiscaliteit) zouden uitklaren.

Werkgroep-I zou op 9 februari opnieuw bijeenkomen om besluiten te nemen over de regionalisering van het landbouwbeleid en buitenlandse handel, maar daags voordien gelastten de beide Costa-covoorzitters, de senatoren Patrik Vankrunkelsven (VU&ID) en Philippe Moureaux (PS), de vergadering af omdat er geen uitzicht op vordering was. Vankrunkelsven zei dat de Franstalige partijen, vooral de PRL, niet wilden meestappen in een doorgedreven regionalisering van de buitenlandse handel. Volgens hem was het aan "de politici van de partijen die het federale regeringsakkoord ondertekend hebben" om hun verantwoordelijkheid te nemen en de zaak te deblokken. De Costa-covoorzitters schreven een brief aan premier Verhofstadt, waarin zij hem verzochten terzake een initiatief te nemen.

Op 24 februari pleegde Verhofstadt informeel overleg met de voorzitters van de federale regeringspartijen en de Costa-covoorzitters. Afgesproken werd dat Moureaux en Vankrunkelsven een tekst over het landbouwbeleid zouden opstellen en die na het krokusreces aan werkgroep-I zouden voorleggen. Over de regionalisering van buitenlandse handel werd geen vooruitgang geboekt.

Op 22 maart kwam werkgroep-I bijeen om de tekst over het landbouwbeleid te bespreken. De Costa-covoorzitters stelden voor, het landbouwbeleid op enkele uitzonderingen na over te dragen aan de gewesten. Over de meeste van de uitzonderingen waren Vlamingen en Franstaligen het oneens. Vankrunkelsven kwam tot de vaststelling "dat er geen bereidheid is om de dossiers één voor één aan te pakken" en dat het de Franstaligen vooral om extra geld voor de Franse Gemeenschap te doen was. Hij stelde voor dat premier Verhofstadt onderhandelingen zou openen over alle hangende kwesties, zodat er tegen het einde van het jaar "één groot communautair akkoord" kon worden gesloten, analoog aan het Sint-Michielsakkoord van 1992.

SP-delegatielid Norbert de Batselier dreigde er op 23 maart mee uit de Costa te stappen "indien men de Conferentie wenst te reduceren tot een praatbarak". VLD-voorzitter De Gucht beaamde dat een en ander niet liep zoals het zou moeten. "Als het tegen Pasen niet lukt, moeten wij onze conclusies trekken", zei hij, zonder dat nader te verduidelijken. Vice-premier Vande Lanotte, die samen met Louis Michel in de federale regering bevoegd was voor de staatshervorming, gaf in de Kamer toe dat er "onvoldoende bereidheid tot dialoog" was en dat dit "een ernstig probleem doet rijzen".

VU-voorzitter Bourgeois stuurde in die dagen een brief aan premier Verhofstadt, waarin hij duidelijk maakte het getreuzel in de Costa beu te zijn, op korte termijn besluiten eiste en de eerste minister aanspoorde daarin een actieve rol te spelen. Op

27 maart had een delegatie van de Volksunie daarover een gesprek met premier Verhofstadt, VLD-voorzitter De Gucht en minister-president Dewael.

Tijdens het onderhoud bevestigde Verhofstadt wat hij daags voordien in de zondagse VRT-tv-uitzending *De zevende dag* had bekendgemaakt: hij en de vice-premiers Michel en Vande Lanotte werkten aan een politiek akkoord over homogenere bevoegdheidspakketten, meer bepaald inzake landbouw, buitenlandse handel en "enkele kleinere bevoegdheden", dat tegen Pasen rond zou zijn. Tegen het einde van het jaar zouden de Gemeentewet en de Provinciewet geregionaliseerd worden. Begin 2001 zou de Financieringswet worden herzien. VU-voorzitter Bourgeois zei in *De zevende dag* (2 april) dat zijn partij "politieke conclusies" zou trekken indien er tegen Pasen geen vooruitgang was geboekt. Hij suggereerde daarmee dat de Volksunie in voorkomend geval uit de Vlaamse regering zou stappen.

In een reactie op de verklaringen van Verhofstadt verzette het Verbond van Belgische Ondernemingen (VBO) zich op 28 maart tegen een verdere overheveling van de buitenlandse handel naar de gewesten. "Het afschaffen van een federale inspanningen voor handelspromotie" zou volgens de werkgeversorganisatie "het Belgische bedrijfsleven kansen doen missen". In een "open brief" die op 31 maart op initiatief van het VBO in enkele kranten verscheen, riepen enkele tientallen bedrijfsleiders de regering op federale initiatieven voor exportpromotie te behouden.

In de avond van 4 april kwam het kernkabinet bijeen om, op basis van een nota van Moureaux en Vankrunkelsven en na discrete voorbereidende gesprekken, een oplossing te zoeken voor de regionalisering van landbouw en buitenlandse handel. De twee Costa-covoorzitters woonden het grootste deel van de vergadering bij, die tot 6 uur in de ochtend van 5 april duurde, een stormachtig verloop kende en met een principeakkoord over de verdere regionalisering van het landbouwbeleid en de buitenlandse handel eindigde.

Na de vergadering van de ministerraad later op de dag, maakte premier Verhofstadt de inhoud bekend van het zogenaamde Hermesakkoord. Hij zei dat de regering, na het Sint-Elooisakkoord, in een geest van coöperatie en met de stap-voor-stap-methode "weer een communautair probleem" had opgelost. "De komende maanden en jaren volgen nog meer stappen", zei hij.

Volgens het Hermesakkoord zouden de gewesten bevoegd worden voor het landbouwbeleid en de zeevisserij. Op dat beginsel zijn er vier uitzonderingen. "De normering en de daarop toepasselijke controle inzake de kwaliteit van de grondstoffen en de plantaardige producten met het oog op het beschermen van de volksgezondheid" en "de normering en de daarop toepasselijke controle inzake de diergezondheid, het dierenwelzijn en de kwaliteit van de dierlijke producten met het oog op het beschermen van de volksgezondheid" zouden als federale bevoegdheden worden toevertrouwd aan het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen.

De federale overheid zou volgens het Hermesakkoord eveneens bevoegd blijven voor "de inkomensvervangende maatregelen bij vervroegde uittreding van oudere landbouwers, met uitzondering van de premies gekoppeld aan de vermindering van activiteit" en voor het Belgisch Interventie- en Restitutiebureau (BIRB), dat

Europese landbouwsubsidies uitbetaalt, "met dien verstande dat de gewesten in zijn schoot beschikken over een gegarandeerde en significante vertegenwoordiging".

De regionalisering van het landbouwbeleid mocht geen afbreuk doen "aan de exclusieve federale bevoegdheden vermeld in artikel 6, §1, VI" van de BWHI, meer bepaald het prijs- en inkomensbeleid.

Vijf federale onderzoeksinstituten zouden worden overgedragen aan de gewesten: de Centra voor Landbouwkundig Onderzoek in Gent resp. Gembloux, het Centrum voor Onderzoek in Diergeneeskunde en Agrochemie, het Centrum van Landbouweconomie en de Nationale Plantentuin in Meise. De overdracht van de Plantentuin aan Vlaanderen werd afhankelijk gemaakt van een samenwerkingsakkoord tussen de gemeenschappen. Onderzocht zou worden welke diensten van het Centrum voor Onderzoek in Diergeneeskunde en Agrochemie en van het Centrum voor Landbouweconomie eventueel federaal zouden blijven.

Aangaande de vertegenwoordiging in de Europese instellingen bepaalde het Hermesakkoord dat de standpunten van de gewesten zouden worden vertolkt door de federale staatssecretaris voor Buitenlandse Zaken, die toegevoegd wordt aan de minister van Buitenlandse Zaken, "met dien verstande dat het ambtenaren uit de gewesten zullen zijn die, door detachering, een nog op te richten dienst op de Permanente Vertegenwoordiging zullen bemannen" voor de ondersteuning van de besluitvorming. In de Europese Raden krijgt de federale staatssecretaris een Vlaamse en een Waalse assessor. Voor de zeevisserij zal de bevoegde minister in de Vlaamse regering België vertegenwoordigen.

Voor de financiering van de nieuwe bevoegdheden zou, "in afwachting van een structurele wijziging van de Financieringswet in het kader van de Costa" een voorlopige regeling worden getroffen op basis van het gemiddelde van de financiële middelen tijdens de vijf voorgaande jaren.

Over buitenlandse handel was het Hermesakkoord beknopter. De BWHI zou worden aangepast om het beginsel te herbevestigen dat de gewesten bevoegd zijn voor de buitenlandse handel. De diensten die zich met financiële operaties inlaten, "zoals de Delcrederedienst en de leningen van staat tot staat", blijven federaal, maar de gewesten zouden daar volwaardig bij betrokken worden. Ook de multilaterale operaties (WHO, FAO, ...) zouden blijven ressorteren op federaal niveau. "Het statuut van Finexpo zal nader onderzocht worden".

De Belgische Dienst voor Buitenlandse Handel (BDBH) zou worden vervangen door een "Agentschap", dat zou worden "samengesteld uit vertegenwoordigers van de gewesten, vertegenwoordigers van de private sector en afgevaardigden van de federale overheid". Het zou "gezamenlijke missies organiseren op initiatief van één of meerdere gewesten of op vraag van de federale overheid". Over het Agentschap zou "gelijktijdig met de wijziging" van de BWHI een verplicht samenwerkingsakkoord gesloten worden tussen de betrokken overheden.

Tegenover de VRT-radio noemde VU-voorzitter Bourgeois het akkoord "onvolgende". Enkele uren later sprak het alliantiebestuur van VU en ID21 zijn steun uit aan het akkoord. "Voor het eerst sinds jaren wordt weer een stap vooruit gedaan in de staatsvorming, zonder toegevingen aan de Franstaligen", zei Bourgeois. Zijn eerdere afwijzende reactie schreef hij toe aan "verwarrende informatie" die

premier Verhofstadt intussen had rechtgezet. Zoals Costa-covoorzitter Vankrunkelsven beklemtoonde hij dat over het principeakkoord voort onderhandeld moest worden in de Costa.

De omzetting van het Hermesakkoord in een voorstel van bijzondere wet liep niet van een leien dakje. De bijeenkomst van werkgroep-I die voor 25 april was gepland, werd uitgesteld omdat de Costa-covoorzitters er wegens de paasvakantie niet in geslaagd waren een afgerond ontwerpvoorstel te schrijven. Meningsverschillen tussen de Vlaamse en de Franstalige regeringspartijen waren er nadien de oorzaak van dat het tot 29 mei duurde vooraleer de Costa-covoorzitters en de vice-premiers Michel en Vande Lanotte het eens werden over een voorstel van bijzondere wet dat de verdere regionalisering van zowel het landbouwbeleid als de buitenlandse handel regelde. Het kwam op 31 mei ter sprake in de plenaire Costa-vergadering. De partijdelegaties kregen de mogelijkheid tegen 14 juni schriftelijk amendementen in te dienen.

Uiteindelijk duurde het nog tot 5 juli vooraleer de vertegenwoordigers van de zes regeringspartijen (VLD, SP, Agalev, PRL, PS en Ecolo) en VU&ID in de Costa instemden met het licht geamendeerde voorstel van bijzondere wet. De CVP en de PSC zouden het voorstel niet ondertekenen. In tegenstelling tot met wat in het vooruitzicht was gesteld, werd het voorstel trouwens niet ingediend bij de Senaat. Over de financiële aspecten van de verdere regionalisering van landbouw en buitenlandse handel was er immers nog geen overeenstemming. Gezegd werd dat de Costa daarover in september een apart voorstel van bijzondere wet zou opstellen, dat gelijktijdig met het eerste in het parlement zou worden behandeld.

B. De financiële problemen van de Franse Gemeenschap

De Franstalige partijen hadden vóór de verkiezingen van juni 1999 herhaaldelijk en unaniem verklaard dat zij geen vragende partij waren voor een verdere staats hervorming. Ook na de vorming van de regering-Verhofstadt, die verdere stappen in de staats hervorming had toegezegd om de steun van de Volksunie te krijgen voor de vorming van een paarsgroene regering in Vlaanderen, lieten zij uitschijnen dat het de Vlaamse partijen waren die daar op aanstuurden. Aan Vlaamse zijde werd gewezen op de financiële problemen van de Franse Gemeenschap, die met het Sint-Elooisakkoord van 1 december 1999 slechts ten dele waren opgelost.

De geldnood van de Franse Gemeenschap kwam tijdens de eerste jaarhelft almaar duidelijker aan de oppervlakte. In *Le Soir* van 22 januari toonde minister Pierre Hazette (PRL), die in de Franse gemeenschapsregering bevoegd is voor het secundair onderwijs, zich "zeer bezorgd" over een mogelijke sociale explosie. Hij zei dat wanneer de vakbonden een loonsverhoging voor de leerkrachten zouden eisen, de Franse Gemeenschap niet in staat zou zijn daaraan tegemoet te komen. Hazette pleitte er daarom voor de financiële middelen die de gemeenschappen, als 'toegewezen belastingen', van de federale overheid krijgen, welvaartsvast te

maken¹⁰. Hij kreeg daarvoor (in *Le Soir* van 24 januari) de steun van zijn Ecolo-collega Jean-Marc Nollet, die bevoegd is voor het basisonderwijs, maar werd op de vergadering van het PRL-bureau van 24 januari zwaar gekapitteld. Ook onder anderen PS-vice-premier Onkelinx betreurde dat Hazette over de financiële zorgen van de Franse Gemeenschap had gesproken. PRL-voorzitter Ducarme had het (*Le Soir* van 26 januari) over een "incident de parcours" en zei dat "aucun élément — même une difficulté budgétaire intrafrancophone — ne nous conduira à une table en position de demandeurs". De Vlaamse minister-president, Patrick Dewael, had zich ondertussen (24 januari) verzet tegen een koppeling van de zogenaamde onderwijsdotatie van de gemeenschappen aan het bruto binnenlands product (BBP) "zonder een grondige hervorming van de Financieringswet die moet uitmonden in een belangrijke mate van fiscale autonomie voor de deelstaten". De Franstalige partijen gingen ervan uit dat de regionalisering van landbouw en buitenlandse handel de 'pasmunt' zou zijn voor het welvaartsvast maken van de onderwijsdotatie.

Op 2 februari kondigden de Franstalige onderwijsvakbonden aan tussen 23 februari en 29 maart vier regionale betogingen te houden, in Luik, Brussel, Bergen en Namen, om een "herfinanciering van het onderwijs door de federale overheid" af te dwingen. Op 5 mei zou er een 'federale' betoging worden gehouden, samen met de Nederlandstalige leerkrachten.

Hervé Hasquin, (PRL), de minister-president van de Franse Gemeenschap, pleitte in *Le Soir* van 17 maart op zijn beurt voor een 'herfinanciering van de gemeenschappen'. Hij rekende voor dat de 2,4 miljard frank extra van het Sint-Elooisakkoord (1 december 1999) opgeslorpt zou worden door federale maatregelen (hoger vakantiegeld voor ambtenaren, Rosetta-plan voor de tewerkstelling van jongeren, Veiligheidsplan).

In een gezamenlijke mededeling (20 maart) riepen de Vlaamse minister van Onderwijs, Marleen Vanderpoorten (VLD), en haar Franstalige collega's Nollet en Hazette, de federale regering en hun eigen gemeenschapsregering op dringend meer geld uit te trekken voor het onderwijs. Zonder "gerichte en structurele extra middeleninjecties in de verschillende onderwijsbudgetten" zou de hoogstaande kwaliteit van het onderwijs in het gedrang komen, waarschuwden de drie ministers.

De CVP en de Volksunie verweten Vanderpoorten een tactische fout te hebben begaan door samen met haar Franstalige collega's extra geld van de federale regering te eisen. Minister-president Dewael zei op 22 maart in het Vlaams Parlement dat de herziening van de Financieringswet, gekoppeld aan een ruimere fiscale autonomie, extra geld voor het onderwijs zou opleveren. Hij zei dat een akkoord over fiscale autonomie er "sneller dan verwacht" zou zijn. De Vlaamse partijen hadden na de totstandkoming van het Sint-Elooisakkoord afgesproken dat de Financieringswet tegen eind 2001 herzien zou moeten worden.

¹⁰ Het deel van de BTW en de personenbelasting dat de federale overheid afstaat aan de gemeenschappen is volgens de Financieringswet enkel gekoppeld aan de inflatie, niet aan de economische groei. De personenbelasting die de gewesten krijgen, is daarentegen wel aan de economische groei gekoppeld.

Minister-president Hasquin tikte de ministers Nollet en Hazette op 23 maart voor hun demarche op de vingers. Hij zei dat ministeriële contacten met een collega van een andere regering strikter gecontroleerd zouden worden.

Op 25 maart zei PS-voorzitter Di Rupo, op een partijcongres in Luik, dat hij zich zou verzetten tegen de belastingverlaging waar de liberalen op aandrongen wanneer er niet meer geld voor het onderwijs zou worden vrijgemaakt. Het PS-bureau nam op 8 mei een gelijkaardig standpunt in.

Minister-president Hasquin zei op 21 juni dat de Franse Gemeenschap vragende partij was voor een "duurzame herfinanciering" van de gemeenschappen. De gesprekken daarover zouden volgens hem pas in 2002 worden gevoerd, na het Belgische voorzitterschap van de Europese Unie. Hij was het wel eens met Ecolominister Nollet dat de ruimte op de federale begroting voor 2001 gebruikt moest worden om de gemeenschappen te laten delen in de welvaarts-groei.

In een interview met *Le Matin* (30 augustus) zei PS-senator en Costa-covoorzitter Philippe Moureaux dat de herfinanciering van de gemeenschappen niet op de lange baan mocht worden geschoven, omdat de vruchten van de groei ondertussen verdeeld zouden zijn. Hij zei dat de Franstaligen bereid zullen moeten zijn om met de Vlamingen over fiscale autonomie te onderhandelen. Volgens Moureaux hoefden zij niet bevreesd te zijn voor fiscale autonomie, op voorwaarde dat de fiscale verschillen tussen de gewesten beperkt blijven, om uitwijking te voorkomen. Op de commerciële radio Bel-RTL zei minister-president Hasquin op 31 augustus dat de Franse Gemeenschap jaarlijks 10 tot 15 miljard frank extra zou moeten krijgen. Ook hij zei dat overleg met Vlaanderen over fiscale autonomie onafwendbaar was.

Deze verklaringen en ontwikkelingen gaven aan dat het debat over de herziening van de Financieringswet sneller dan verwacht zou beginnen en, volgens indiscreties, vóór en tijdens het zomerreces discreet was voorbereid, hoofdzakelijk in gesprekken tussen VLD en PRL, waarbij op bepaalde ogenblikken ook de socialistische partijen werden betrokken.

Het was dan ook niet echt een verrassing dat premier Verhofstadt, in zijn 'rentree-interviews' (1 september, met *Gazet van Antwerpen/Het Belang van Limburg*, *La Libre Belgique* en diverse audiovisuele media), aankondigde dat de herziening van de Financieringswet een van de pijlers zou worden van de Federale Beleidsverklaring die hij op 17 oktober zou afleggen. De herziening van de Financieringswet zou de deelgebieden meer middelen geven, samen met een grotere fiscale zelfstandigheid en financiële verantwoordelijkheid. De solidariteit tussen de regio's zou "doorzichtig, berekenbaar en omkeerbaar" moeten worden. Een akkoord over de bedragen verwachtte de premier pas later.

De voorzitters en enkele ministers van de Franstalige meerderheidspartijen pleegden op 6 september overleg over de houding die zij zouden aannemen tijdens de onderhandelingen over de Financieringswet. De PSC meende te weten dat zij tot de conclusie waren gekomen dat de middelen van de gemeenschappen op termijn met 43 miljard frank verhoogd zouden moeten worden, waarvan 18 miljard frank voor de Franse Gemeenschap.

Gazet van Antwerpen/Het Belang van Limburg maakte op 10 september melding van een plan van minister-president Dewael, waarvan naderhand werd gezegd dat het

om het plan van de VLD ging, over de herziening van de Financieringswet. De gewestbelastingen zouden worden uitgebreid door de volledige overheveling van de registratierechten en de regionalisering van de belasting op de inverkeersstelling, het eurovignet en de schenkingsrechten. Voorts zouden de gewesten op een kwart van de personenbelasting (waarvan 150 miljard frank voor Vlaanderen) opcentiemen kunnen heffen en kortingen toestaan. De gemeenschappen zouden volledig bevoegd worden voor het kijk- en luistergeld. De onderwijs- of BTW-dotatie, die verdeeld wordt volgens het aantal leerlingen, zou bevroren worden; de jaarlijkse inflatiegroei zou worden omgezet in personenbelasting. In een ander, maximaal scenario zou een deel van de BTW-dotatie vervangen worden door personenbelasting. Dewael had ook een voorstel van solidariteitsmechanisme dat op de Duitse *Finanzausgleich* was geïnspireerd.

Luc Coene, de kabinetschef van premier Verhofstadt, zei dat het voorstel-Dewael in de lijn lag van de plannen die de federale regering aan het uitwerken was. Woordvoerders van PRL, Ecolo en PSC reageerden afwijzend. Het VU&ID-alliantiebestuur noemde het voorstel "een stap in de goede richting", maar was van oordeel dat Vlaanderen autonoom de tarieven van zijn aandeel in de personenbelasting zou moeten kunnen bepalen. [Enkele dagen later sprak Patrik Vankrunkelven in *De Financieel-Economische Tijd* (21 september) van een "semantische discussie". Volgens hem konden de belastingschalen federaal blijven. "Als er binnen elke schaal kortingen kunnen worden toegestaan of opcentiemen geheven, heeft het gewest een soort tariefautonomie", zei hij. De voorstellen die hij in het interview met de krant verdedigde, kwamen goeddeels overeen met die van Dewael, wat volgens de krant "vooral bewijst dat er onder de Vlaamse partijen druk overlegd wordt".]

In een toespraak bij de opening van het 'Fête de la Wallonie' (16 september), die werd bijgewoond door premier Verhofstadt en minister-president Dewael, schetste de Waalse minister-president Van Cauwenberghe zijn contouren voor de herziening van de Financieringswet. Hij beklemtoonde dat voor Wallonië de solidariteit de leidraad zou zijn bij elke discussie. Essentieel noemde hij het principe "een leerling = een leerling" voor de financiering van het onderwijs en de berekening van de nationale solidariteit op basis van de fiscale opbrengst per inwoner. Hij pleitte voor de volledige overheveling van grondgebonden belastingen naar de gewesten, waarbij gewestelijke fiscale concurrentie vermeden wordt. De onderwijsdotatie zou aan de economische groei gekoppeld moeten worden. Fiscale autonomie zou moeten bijdragen tot een betere verdeling van de economische groei, die vooral de federale overheid ten goede komt.

De herfinanciering van de gemeenschappen was een prominent thema in de toespraken van minister-president Hasquin en voorzitter Richard Miller van het Franse gemeenschapsparlement ter gelegenheid van het Feest van de Franse Gemeenschap (27 september).

Tijdens een 'actualiteitsdebat' in het Vlaams Parlement, op 10 oktober, schetste minister-president Dewael de grote lijnen van het eisencahier waarmee hij naar de onderhandelingen over de herziening van de Financieringswet zou trekken. De gewesten zouden de volledige bevoegdheid over de gewestelijke belastingen moeten krijgen, alsook de mogelijkheid de personenbelasting met maximum 10 %

te vermeerderen of te verminderen, en fiscale aftrekken toe te kennen voor gewestbevoegdheden. Hij zei ook een opening te willen maken om bedrijven een korting op de vennootschapsbelasting te kunnen geven.

C. Het Lambermontakkoord

Op 11 oktober wisselden premier Verhofstadt, de vice-premiers Michel en Vande Lanotte en de minister-presidenten van de gemeenschaps- en gewestregeringen een eerste keer van gedachten over de herziening van de Financieringswet. Op 12 oktober ontmoetten Verhofstadt en de vice-premiers de Costa-voorzitters Vankrunkelsven en Moureaux. Op die manier werd de Volksunie bij de onderhandelingen betrokken.

In die dagen was het kernkabinet nagenoeg permanent bijeen om, ter voorbereiding van de Federale Beleidsverklaring, te beraadslagen over onder meer de begroting-2001 en de belastingverlaging. De werkzaamheden van het kernkabinet werden van donderdagavond 12 tot zaterdagavond 14 oktober onderbroken om de premier en minister van Buitenlandse Zaken Michel in staat te stellen de EU-top van Biarritz bij te wonen, maar ondertussen werd de besluitvorming voortgezet in diverse werkgroepen.

Het kernkabinet vergaderde van zaterdagavond 14 tot dinsdagochtend 17 oktober nagenoeg non-stop in de ambtswoning van de eerste minister aan de Lambermontstraat. Op zondag 15 oktober kregen de topministers na de middag het gezelschap van de Costa-covoorzitters om het discreet voorbereid overleg over de herziening van de Financieringswet, maar ook de regionalisering van de Gemeente- en de Provinciewet af te ronden. Op maandag 16 oktober werden zij het, omstreeks de middag en na twintig uur onderhandelen, eens over een communautair compromis dat in de pers 'Lambermontakkoord' gedoopt werd.

Het voorzag allereerst in de aanpassing van de bijzondere Financieringswet van 16 januari 1989, met het oog op de verruiming van de fiscale autonomie van de gewesten en de herfinanciering van de gemeenschappen.

De gewestelijke belastingen die in de Financieringswet worden vermeld (onroerende voorheffing; successierecht; registratierecht op de overdracht ten bezwarende titel van onroerende goederen; belasting op spelen, weddenschappen en automatische ontspanningstoestellen; openingsbelasting op dranksluiterijen; verkeersbelasting; milieutaks), worden volgens het Lambermontakkoord volledig geregionaliseerd. De gewesten kunnen de heffingsgrondslag, de aanslagvoeten en de vrijstellingen zelf regelen.

Enkele aansluitende belastingen, met name de belasting op de inverkeersstelling (BIV), het eurovignet, het registratierecht op de vestiging van hypotheek en de schenkingsrechten, zouden eveneens volledig geregionaliseerd worden. Het kijken luistergeld, waarvan de opbrengst nog naar de gemeenschappen ging, zou een gewestbelasting worden.

Bij de volledige regionalisering van de gewestelijke belastingen, waarmee een bedrag van 140 miljard frank is gemoeid, moet de budgettaire neutraliteit voor de federale overheid worden verzekerd (door de vermindering van het toegewezen deel van de personenbelasting dat de gewesten krijgen), moet fiscale delocalisatie

worden vermeden (door samenwerkingsakkoorden te sluiten over de verkeersbelasting en de BIV) en mogen de gemeenschappen en de gewesten geen middelenverlies lijden. De Duitstalige Gemeenschap behield de volledige bevoegdheid over het kijk- en luistergeld.

Het Lambermontakkoord verruimde de fiscale autonomie van de gewesten op de toegewezen personenbelasting. Volgens de Financieringswet zouden de gewesten forfaitaire kortingen kunnen toestaan of forfaitaire opcentiemen heffen. Volgens een afspraak die werd gemaakt bij de invoering van de Vlaamse belastingkorting (zie het 'Overzicht van het politiek gebeuren in Vlaanderen' in dit nummer) mocht het totaalbedrag van de kortingen of opcentiemen niet meer zijn dan 2,5 % van de regionale opbrengst van de personenbelasting. Het Lambermontakkoord trok dat maximumbedrag per 1 januari 2002 op tot 3,25 % en per 1 januari 2004 tot 6,75 %. Binnen die vork zouden naast kortingen en opcentiemen ook algemene belastingaftrekken kunnen worden toegekend die gebonden zijn aan gewestbevoegdheden. De kortingen en opcentiemen zouden zowel forfaitair als procentueel kunnen zijn en kunnen verschillen per inkomensschijf van de belastingschaal. Wel mag de belastingprogressiviteit niet verminderd worden en moeten de gewesten deloyale belastingconcurrentie vermijden.

De Vlaamse en de Franse Gemeenschap zouden, zoals gezegd, het kijk- en luistergeld, de enige gemeenschapsbelasting, moeten afstaan aan de gewesten. Ter compensatie zouden zij een aanvullende dotatie krijgen.

De herfinanciering van de Vlaamse en de Franse Gemeenschap zou gebeuren door de toekenning van een extra dotatie van 8 miljard frank in 2002. In 2003 en 2004 komt daar telkens 6 miljard bij, in 2005 15 miljard en in 2006 nog eens 5 miljard. De volgende jaren komt er telkens 1 miljard bij, tot in 2011. Vanaf dat jaar bedraagt de herfinanciering bijgevolg 45 miljard frank.

Van die extra dotatie wordt aanvankelijk 65 procent verdeeld op basis van de leerlingencijfers (zoals de onderwijs- of BTW-dotatie) en 35 procent op basis van de opbrengst van de personenbelasting van elke gemeenschap (zoals de personenbelastingdotatie). Die 65/35-verhouding wordt jaarlijks gecorrigeerd (60/40, 55/45, ...), totdat de extra dotatie vanaf 2012 volledig volgens de PB-sleutel wordt verdeeld. De extra dotatie en de BTW-dotatie worden vanaf 2007 aangepast aan de economische groei, rekening houdend met het feit dat de federale overheid extra zal moeten bijdragen aan de financiering van de Europese Unie.

Voor de Duitstalige Gemeenschap werd een specifieke regeling voor de herfinanciering in het vooruitzicht gesteld.

De middelen van de Nationale Loterij "die vandaag in overleg met de deelgebieden worden verdeeld", zouden volgens het Lambermontakkoord worden overgeheveld naar de gemeenschappen en de gewesten.

Wat de bevoegdheden betreft, voorzag het Lambermontakkoord in de regionalisering van de Gemeentewet en de Provinciewet, die overigens al in het Sint-Michielsakkoord (1992) was opgenomen maar niet gerealiseerd werd.

Volgens het Lambermontakkoord zou de organieke wetgeving inzake gemeenten en provincies worden overgedragen aan de gewesten, "met uitzondering van hetgeen is geregeld in de zgn. Pacificatiewet van 9 augustus 1988" (die specifieke

regels bevat voor de zes Vlaamse randgemeenten rond Brussel, en voor Voeren en Komen-Waasten) en van het politie- en brandweerbeleid.

Het akkoord preciseerde dat de regionalisering ook de rand- en faciliteitengemeenten betreft. In een bijzondere wet zouden "bepalingen worden vastgelegd die de garanties hernemen die thans in deze gemeenten bestaan voor de Franstaligen. Eveneens zullen in de bijzondere wet bepalingen worden opgenomen die de waarborgen bevestigen die thans bestaan voor de Vlamingen in Brussel. Tevens zal de rechtspraak van de Raad van State en van het Arbitragehof strikt worden gerespecteerd".

Samen met de Gemeentewet en de Provinciewet zou "aanverwante wetgeving" naar de gewesten worden overgeheveld, "zoals deze betreffende de organisatie van agglomeraties en federaties van gemeenten, de begraafplaatsen en de lijkbezorging en de provincie- en gemeentekieswetgeving". Hierbij werd gepreciseerd dat voor een wijziging van het gemeentelijk kiesstelsel een tweederde meerderheid nodig is.

De gewesten en de gemeenschappen krijgen volgens het Lambermontakkoord de bevoegdheid een eigen regeling te treffen voor de controle op de uitgaven bij de verkiezingen van hun parlement. Het bepaalde voorts dat de ontwikkelingssamenwerking vanaf 2004 zou worden overgeheveld "in zoverre ze betrekking heeft op de gewest- en gemeenschapsbevoegdheden". Ten slotte stond in het Lambermontakkoord dat het Sint-Elooisakkoord over de verhoging van de trekkingsrechten voor tewerkstellingsprogramma's en verruiming van de gewestelijke autonomie over die trekkingsrechten in een bijzondere wet zou worden geregeld, en dat het Hermesakkoord over de verdere regionalisering van landbouw en buitenlandse handel "onverwijld" zou worden uitgevoerd.

De meerderheidspartijen reageerden over het algemeen positief op het akkoord, al werden er hier en daar kanttekeningen bij geplaatst. Tijdens het kamerdebat (18 oktober) over de Federale Beleidsverklaring maakten de fractieleiders van de SP en Agalev, Dirk van der Maelen resp. Jef Tavernier, voorbehoud bij de gedeeltelijke regionalisering en communautarisering van de ontwikkelingssamenwerking. Al tijdens de laatste onderhandelingsronde (13 oktober) had staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking Boutmans (Agalev) verzet aangetekend tegen een mogelijke splitsing van de ontwikkelingssamenwerking, die volgens hem een catastrofe zou zijn voor de partners van België in het Zuiden¹¹. Ontwikkelingssamenwerking stond niet op de agenda van de Costa. Volgens *De Financieel-Economische Tijd* (20 oktober) had de Waalse minister-president Van Cauwenberghe tijdens het Lambermontoverleg de splitsing geëist "om van de Vlaamse hegemonie over ontwikkelingssamenwerking", meer bepaald het ongebonden karakter van de hulp, "af te geraken". Wallonië heeft er geen problemen mee bedrijven in te schakelen in samenwerkingsprojecten.

¹¹ Boutmans steunde op 17 november het initiatief van de senaatscommissie voor Buitenlandse Aangelegenheden hoorzittingen te houden over de splitsing van Ontwikkelingssamenwerking. Hij zei dat het Lambermontakkoord op dat punt maar kan worden uitgevoerd als er een haalbaarheidsstudie is gedaan.

In het Vlaams Parlement, dat op 17 oktober het Lambermontakkoord besprak, zeiden minister-president Dewael en woordvoerders van de meerderheidsfracties dat het akkoord geen eindpunt in de staatshervorming was. Dewael gaf toe dat niet alle verwachtingen werden ingelost, inzonderheid wat de fiscale autonomie van de gemeenschappen betreft. "Wij zullen trachten nog tijdens deze legislatuur nieuwe stappen te doen", zei hij.

Het FDF, dat een federatie vormt met de PRL, reageerde furieus op de regionalisering van de Gemeentewet. Partijvoorzitter Maingain zag er een "zware bedreiging" in voor de Franstaligen in de Vlaamse Rand rond Brussel. Hij dreigde ermee de wetsontwerpen ter uitvoering van het Lambermontakkoord niet goed te keuren. De oppositie bekritiseerde het akkoord. De CVP en het Vlaams Blok hekelden vooral dat de fiscale autonomie beperkt zou blijven tot 20 à 25 % van de inkomsten van de Vlaamse overheid en dat de Gemeentewet zou worden geregionaliseerd zonder dat er waarborgen waren voor de vertegenwoordiging van de Vlamingen in de raden en schepencolleges van de gemeenten van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest. Aan Franstalige zijde zei de PSC dat de regeringspartijen met de toekenning van fiscale autonomie aan Vlaanderen een "exuberant" hoge prijs hadden betaald voor de herfinanciering van de Franse Gemeenschap.

Tijdens een debat over het Lambermontakkoord, aan het eind van een tweedaags colloquium over 'Autonomie, solidariteit en samenwerking' (6-7 november) zei de Waalse minister-president, Van Cauwenberghe, dat het belangrijkste van het akkoord datgene is wat er niet in staat, verwijzend naar het feit dat er niet wordt geraakt aan het socialezekerheidsstelsel en het solidariteitsmechanisme. Zijn Vlaamse ambtgenoot, Dewael, repliceerde dat hij zou blijven streven naar een splitsing van de gezondheidszorg en de kinderbijlagen, en naar een bijsturing van de solidariteitsregeling die "te buitensporig en weinig transparant is". Op persoonlijke titel sprak ook premier Verhofstadt zich uit voor het wegwerken van de "perverse effecten" van het solidariteitsmechanisme¹².

In een interview met *De Financieel-Economische Tijd* (30 november) zei minister-president Van Cauwenberghe dat het Lambermontakkoord de positie van Brussel als derde volwaardig gewest versterkt en dat dit de Vlamingen er misschien toe zou kunnen aanzetten een andere hoofdstad te kiezen. Hij zei het niet logisch te vinden dat de hoofdstad van Vlaanderen in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest ligt. De Vlaamse regeringspartijen spraken tegen dat het Lambermontakkoord Brussel zou versterken als derde gewest 'à part entière'. Minister-president Dewael bekleemtoonde in een interview met *Le Soir* (9 december) het tweeledige karakter van de Belgische federatie, zei dat Brussel nooit met de andere gewesten gelijkwaardig zou worden en verdedigde een speciaal statuut voor Brussel, eventueel als Europees district.

¹² Op het colloquium presenteerden de KBC-economen Edwin de Boeck en Johan van Gompel de resultaten van de actualisering van hun studie uit 1998 over de financiële transfer van Vlaanderen naar Wallonië en Brussel. Het bedrag ervan was volgens hen opgelopen van 144,1 miljard frank in 1990 over 193,1 miljard in 1997 naar 199,1 miljard in 1999, waarvan 173,2 miljard naar Wallonië en 25,9 miljard naar Brussel. Het groeitempo was wel afgenomen en in relatieve termen was er een daling van 3,8 % van het primaire inkomen in 1997 naar 3,6 % in 1999.

Drie van de vier Vlaamse fracties in de Brusselse Hoofdstedelijke Raad (BHR), CVP, VLD-VU&ID en SP-Agalev verklaarden op 30 november niet tevreden te zijn over de onvoorwaardelijke overdracht van de Gemeentewet naar het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest. Zij eisten dat er bij de verdere uitwerking van het akkoord voldoende waarborgen zouden worden ingebouwd voor de Vlamingen in de Brusselse gemeentebesturen, meer bepaald de garantie dat er in elke gemeente twee tot vier Vlaamse gemeenteraadsleden, ten minste twee Vlaamse schepenen en ten minste twee Vlaamse OCMW-raadsleden zitting zouden hebben. Voorts eisten zij dat de bijzondere wet over de bevoegdheidsoverdracht zou bepalen dat wijzigingen aan de geregionaliseerde Gemeentewet met een meerderheid in elke taalgroep van de BHR moeten worden goedgekeurd. Deze en enkele andere eisen stonden in een resolutie die de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) al in juni had goedgekeurd.

Op 9 december had in Overijse op initiatief van de Vlaamse Volksbeweging (VVB) een meeting plaats waarop het Lambermontakkoord scherp werd bekritiseerd. De actie was het begin van de campagne 'Woord houden', die vooral bedoeld was om de Volksunie onder druk te zetten. Het partijbestuur had op 17 oktober het Lambermontakkoord zo goed als unaniem goedgekeurd (er waren maar twee onthoudingen), maar nadien was er binnen de partij kritiek losgekomen. Op 9 december hechtte ook de partijraad zijn goedkeuring aan het akkoord, maar de uiteindelijk goedkeuring door de parlamentsfracties werd afhankelijk gemaakt van de correcte omzetting van het Hermes- en het Lambermontakkoord in wetteksten, de daadwerkelijke splitsing van ontwikkelingssamenwerking en een voorafgaande regeling voor de vertegenwoordiging van de Vlamingen in de Brusselse instellingen.

Intussen waren de Franstalige regeringspartijen beginnen aan te dringen op de snelle uitvoering van het Lambermontakkoord. Minister-president Dewael repliceerde dat het onaanvaardbaar was dat 'Lambermont' vóór 'Hermes' zou worden uitgevoerd. Tijdens een vergadering van het Overlegcomité op 15 december spraken de vertegenwoordigers van de federale regering en van de gewest- en gemeenschapsregeringen af, beide akkoorden gelijktijdig uit te voeren. Tijdens de weekeinde van 13-14 januari 2001 zouden de knelpunten worden opgelost die zouden rijzen bij de omzetting van de akkoorden in wetteksten. Op 23 januari 2001 zou het Overlegcomité de wetteksten een laatste keer bespreken, zodat de ministerraad ze op 26 januari 2001 formeel zou kunnen goedkeuren.

D. Brusselse Costa – Leerlingencijfers

In het kader van de verdere staatshervorming was, los van de Costa, op 26 oktober 1999 in Brussel een zestienkoppige, taalparitair samengestelde werkgroep, voorgezeten door de burgemeester van Brussel, François-Xavier de Donnée (PRL), geïnstalleerd. De werkgroep, die de 'Brusselse Costa' of de 'mini-Costa' werd genoemd, zou volgens het Brusselse regeerakkoord "oplossingen uitwerken die het mogelijk maken de goede werking van de communautaire componenten van de Brusselse instellingen te verzekeren en de blokkering ervan te vermijden", dit wil zeggen een regeling te vinden die het onmogelijk zou moeten maken dat het

Vlaams Blok de meerderheid verwerft in de Nederlandse taalgroep van de Brusselse Hoofdstedelijke Raad. Bijzondere aandacht zou gaan naar "het probleem van de Nederlandstalige vertegenwoordiging in de Brusselse Hoofdstedelijke Raad", dat zou worden opgelost door een groter, gewaarborgd aantal Nederlandstalige mandaten. In ruil voor die toezegging hadden de Franstaligen verkregen dat de trekkingsrechten van de gemeenschapscommissies (VGC en Cocof) op de gewestbegroting zouden worden verhoogd, met 240 miljoen frank in 2000 en met 1 miljard frank in 2001. Op die manier kon extra geld van het gewest naar het Franstalig onderwijs vloeien. De federale regeringspartijen hadden in hun regeerakkoord toegezegd de beslissingen van de Brusselse Costa te zullen overnemen en realiseren. Verder dan aftastende gesprekken was de Brusselse Costa eind 1999 niet gekomen.

Nadat er geen consensus was gevonden over voorstellen om de dubbele meerderheid in de Brusselse Hoofdstedelijke Raad (BHR) bij de aanwijzing van de leden van de gewestregering op te heffen, om de taalgroepen uit te breiden door coöptatie uit andere parlementen en om tweetalige kandidatenlijsten in te voeren, legde de Donnée op de tweede vergadering in het verslagjaar, op 25 januari, een eigen voorstel voor. Elk van de twee taalgroepen in de BHR zou op een te bepalen minimumaantal zetels kunnen rekenen. Indien voor een taalgroep dat aantal bij de verkiezingen niet wordt bereikt, zouden acht opvolgers van de fracties van die taalgroep met beraadslagende stem zitting krijgen in de commissies en met raadgevende stem in de plenaire vergadering. Om te vermijden dat het Vlaams Blok de instellingen zou blokkeren, zouden de VGC en de Cocof worden uitgebreid met telkens acht Brusselaars of inwoners van Vlaams- en Waals-Brabant die door het Vlaams Parlement resp. het Parlement van de Franse Gemeenschap zouden worden gecoöpteerd. Aangenomen werd dat het Vlaams Blok in het Vlaams Parlement minder snel een volstreekte meerderheid zou halen dan in de beperkte Nederlandse taalgroep van de BHR. Bovendien zou in de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC), waar de regel van de meerderheid in elke taalgroep geldt, een alarmbelprocedure gelden: op verzoek van een derde van de leden van een taalgroep zou de GGC uitgebreid worden met de gecoöpteerde leden van de VGC en de Cocof.

Het voorstel van de Donnée wekte weinig enthousiasme, noch bij de Vlamingen, noch bij de Franstaligen. Vooral de mogelijkheid niet-Brusselaars te coöpteren, een eis van het FDF, werd door alle andere partijen afgewezen. De Vlaamse partijen waren er niet over te spreken dat de gecoöpteerde BHR-leden geen stemrecht zouden hebben in de plenaire vergadering. Op een volgende vergadering, op 3 april, werd geen vooruitgang geboekt.

Op 18 mei schortte voorzitter de Donnée de werkzaamheden van de Brusselse Costa op tot na de gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober. Hij zei dat het in het pre-electoraal klimaat niet meer mogelijk was vóór de verkiezingen een vergelijk te vinden. Volgens persberichten zouden de Franstaligen weigeren een akkoord te sluiten over de Vlaamse minimumvertegenwoordiging in Brussel zolang de rondzendbrief-Peeters over de toepassing van de faciliteiten niet ingetrokken of vernietigd was. De werkgroep kwam na 8 oktober niet meer bijeen en zou pas in maart 2001 haar werkzaamheden hervatten.

Vooruitlopend op de herziening van de Financieringswet en om de Franse Gemeenschap extra geld voor haar onderwijs te geven, waren de federale regeringspartijen in het zogenaamde Sint-Elooisakkoord (1 december 1999) overeengekomen de BTW- of onderwijsdotatie aan de Vlaamse en de Franse Gemeenschap, die tot dan toe volgens een vaste verdeelsleutel (57,55 %/42,54 %) werd verdeeld, vanaf het begrotingsjaar 2000 te verdelen volgens het aantal leerplichtige leerlingen (van 6 tot en met 17 jaar). Met de leerlingen 'die het voorwerp uitmaken van concurrentiële ophalingen op het grondgebied van een andere gemeenschap en als dusdanig worden geïdentificeerd', de zogenaamde taalgrensleerlingen, zou geen rekening worden gehouden. Elke gemeenschap werd verplicht tegen 15 mei een elektronisch bestand met de namen en bepaalde andere gegevens van de leerlingen ter controle mee te delen aan het Rekenhof.

Nog vóór op 18 januari in de Senaat de bespreking van de twee wetsontwerpen ter uitvoering van het Sint-Elooisakkoord was begonnen, had het Rekenhof de gemeenschappen geïnstrueerd over de wijze waarop zij de gegevensbestanden dienden aan te leveren. Zo werd van de directies van de scholen in Vlaams- en Waals-Brabant, Brussel en de gemeenten langs de taalgrens verwacht dat zij "op hun woord van eer" verklaarden hoeveel leerlingen "door middel van een voertuig van negen plaatsen of meer, de bestuurder inbegrepen" op het grondgebied van een andere gemeenschap werden opgehaald.

De wet van 23 mei 2000 tot bepaling van de criteria bedoeld in artikel 39, §2 van de bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de Gemeenschappen en de Gewesten verscheen op 30 mei 2000 in het *Belgisch Staatsblad*.¹³

Op 15 mei overhandigden de Onderwijsdepartementen van de Vlaamse en de Franse Gemeenschap aan het Rekenhof de cd-roms met de gegevensbestanden van hun regelmatig ingeschreven leerplichtige leerlingen. De Vlaamse Gemeenschap diende gegevens in van 820.639 leerlingen, de Franse Gemeenschap van 617.060 leerlingen. Opmerkelijk was dat de Vlaamse administratie maar 159 'taalgrensleerlingen' had geregistreerd en die van de Franse Gemeenschap maar 157. De Vlaamse minister van Onderwijs, Vanderpoorten, had eind 1999 gezegd dat er 17.000 jongeren die in Vlaanderen wonen in Wallonië schoolgingen en er bijna 4.000 Waalse 'taalgrensleerlingen' waren.

CVP-voorzitter Stefaan de Clerck maakte op de 'Familiedag' van zijn partij, op 27 mei, gewag van geruchten dat de Franse Gemeenschap een tweede cd-rom had ingediend. Vice-premier Louis Michel bevestigde op 1 juni in de Kamer dat er een fout was geslopen in de eerste cd-rom, meer bepaald wat de buitenlandse, vooral Franse leerlingen betreft die in de Franse Gemeenschap onderwijs volgen. Tijdens een hoorzitting in de Kamer (20 juni) bleek dat die fout de tweede cd-rom betrof

¹³ Het Sint-Elooisakkoord verhoogde ook de dotatie die de twee gemeenschappen krijgen voor de financiering van hun buitenlandse studenten. Die bepaling kreeg uitvoering in de wet van 26 juni 2000 tot uitvoering van artikel 62 van de bijzonder wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de Gemeenschap en de Gewest, die op 17 januari 2001 in het *Belgisch Staatsblad* werd gepubliceerd. De verhoging van de trekkingsrechten van de gewesten voor tewerkstellingsprogramma's, een ander onderdeel van het Sint-Elooisakkoord, werd in de begroting voor 2000 geregeld en zou pas in 2001, in een van de zogenaamde Lambermont-wetten, een wettelijke grondslag krijgen.

die de Franse Gemeenschap op 22 mei had ingediend, om 11.023 dubbeltellingen in de eerste cd-rom te corrigeren. Op de tweede cd-rom hadden bepaalde gemeenten in Henegouwen de code van Frankrijk gekregen, waardoor er plots te veel buitenlandse leerlingen waren. Op verzoek van het Rekenhof had de Franse Gemeenschap op 5 juni een derde cd-rom overhandigd, waarop de fout was hersteld. Diezelfde dag had het Rekenhof de gegevensbestanden geschikt bevonden voor verdere controle.

Die controle gebeurde aan de hand van een steekproef van honderd Vlaamse en honderd Franstalige scholen. De controle leidde ertoe dat het aantal Nederlandstalige leerlingen met 2 werd verminderd tot 820.637 en het aantal Franstalige met 26 tot 617.034. Uit het verslag bleek dat de gegevens van de Franse Gemeenschap minder nauwkeurig waren dan die van de Vlaamse Gemeenschap. Zo klopte het Vlaamse cijfer van de taalgrensl leerlingen (159), terwijl dat van de Franse Gemeenschap (157) met vijf werd verminderd. Het Rekenhof concludeerde dat de meegedeelde gegevens 'als strokend met de werkelijkheid [kunnen] worden beschouwd'. Dat betekende dat de Vlaamse Gemeenschap 57,08 % van de onderwijsdotatie kreeg, de Franse Gemeenschap 42,92 %.

VI. De gemeente- en provincieraadsverkiezingen

A. Wettelijk kader en statistische gegevens

Op 8 oktober hadden de zesjaarlijkse verkiezingen van de gemeente- en provincieraadsleden plaats. In de 589 gemeenten van het rijk werden er 13.077 gemeenteraadsleden verkozen, 166 meer dan in 1994. Het aantal schepenen nam met 33 toe tot 2.831. De aangroei was het gevolg van de wet van 14 mei 2000 tot wijziging van de Nieuwe Gemeentewet en van de Gemeentekieswet (*Belgisch Staatsblad* van 31 mei 2000, tweede uitgave), die bepaalt dat de rangschikking van de gemeenten, en dientengevolge de vaststelling van het aantal gemeenteraadsleden en schepenen, niet meer gebeurt op basis van de vorige volkstelling (in casu 1991), maar van het bevolkingscijfer op 1 januari van het jaar dat de verkiezingen voorafgaat (in casu 1 januari 1999), zoals dat bij het Rijksregister bekend is. De nieuwe regeling paste het aantal mandatarissen sneller aan de bevolkingsevolutie aan en anticipeerde op de afschaffing, na 2001, van de klassieke volkstelling. In Vlaanderen kwamen er 74 raadsleden en 19 schepenen bij, in Wallonië 90 raadsleden en veertien schepenen, in Brussel twee raadsleden.

Een gelijkaardige regeling gold, ingevolge de wet van 14 mei 2000 tot wijziging van de Provinciewet (*Belgisch Staatsblad* van 31 mei 2000, tweede uitgave), voor de vaststelling van het aantal provincieraadsleden. In Vlaams-Brabant waren er daardoor 84 in plaats van 75 provincieraadsleden te verkiezen, in Luik 84 in plaats van 80. Het totale aantal provincieraadsleden nam met dertien toe tot 738.

In Antwerpen werden voor het eerst ook de 209 leden verkozen van de raden van de negen districten waarin de stad in 1999 was ingedeeld.

Volgens cijfers van Binnenlandse Zaken waren 7.447.728 rijksinwoners van 18 jaar en ouder opgeroepen om hun stem uit te brengen, van wie er 7.359.870 de Belgische nationaliteit hadden. Conform het Verdrag van Amsterdam konden de

onderdanen van de overige veertien lidstaten van de Europese Unie die in België verbleven, zich voor de eerste keer als kiezer laten registreren voor de gemeenteraadsverkiezingen (maar niet voor de provincieraadsverkiezingen), waardoor ze tegelijk het passieve kiesrecht verkregen (en zodoende ook lid van de OCMW-raad konden worden). Van de 498.315 potentiële EU-kiezers hadden er zich 87.858 (17,6 %) ingeschreven.

Begin februari had Agalev-Antwerpen er de aandacht op gevestigd, dat door een hiaat in de wetgeving het EU-kiesrecht niet zou gelden voor de districtsraadsverkiezingen. Op initiatief van enkele Antwerpse kamerleden werd het euvel verholpen, door een wijziging van artikel 86 van de Gemeentekieswet (wet van 9 juni 2000, *Belgisch Staatsblad* van 11 juli 2000).

Een belangrijke nieuwigheid bij de lokale verkiezingen was de zogenaamde halvering van het gewicht van de lijststem, die in het regeerakkoord in het vooruitzicht was gesteld, zij het kennelijk enkel voor de parlementsverkiezingen¹⁴. Dat gebeurde door de wet van 26 juni 2000 "tot beperking met de helft van de devolutieve kracht van de lijststemmen en tot afschaffing van het onderscheid tussen kandidaat-titularissen en kandidaat-opvolgers voor de verkiezing van de provincie- en gemeenteraden en het Europees Parlement" (*Belgisch Staatsblad* van 14 juli 2000). Voor de verkiezingen voor het Europees Parlement werd het systeem van de kandidaat-opvolgers geschrapt. Voor de provincieraadsverkiezingen en de gemeenteraadsverkiezingen werd al niet meer gewerkt met kandidaat-opvolgers; de mogelijkheid om in gemeenten met minder dan 5.000 inwoners drie kandidaat-opvolgers voor te dragen, bleef evenwel behouden. Het gewicht van de lijststem wordt gehalveerd door de halvering van het aantal lijststemmen dat voor overdracht in aanmerking komt. Voor de Europese verkiezingen gebeurt dat door het aantal lijststemmen te delen door twee, voor de gemeente- en de provincieraadsverkiezingen door het product van de vermenigvuldiging van het aantal stembiljetten met een lijststem en het aantal zetels dat de lijst behaalde, te delen door twee. Minister van Binnenlandse Zaken Duquesne had in het voorontwerp van wet de mogelijkheid willen scheppen het aantal kandidaten op een kieslijst met 30 % te verhogen, om te voorkomen dat kleinere gemeenten onbestuurbaar zouden worden door een gebrek aan gemeenteraadsleden. De regel zou ook voor andere verkiezingen gelden. Na kritiek van zowat alle partijen, die erop wezen dat de meeste kandidatenlijsten al samengesteld waren en waarvan sommige aanvoerden dat ze het zo al moeilijk hadden voldoende kandidaten te vinden om een volledige lijst in te dienen, zag Duquesne van zijn voornemen af.

Om het vertrouwen in het elektronisch stemmen te verhogen, kreeg de kiezer de mogelijkheid zijn gedigitaliseerde stem visueel te controleren. Het parlement wijzigde daartoe, met de wet van 12 augustus 2000 (*Belgisch Staatsblad* van 25 augustus 2000) de wet van 11 april 1994 tot organisatie van de geautomatiseerde stemming. Het gaf gaarmee gevolg aan een aanbeveling van de experts die het

¹⁴ In het regeerakkoord staat: "Zo [door de halvering van het gewicht van de lijststem] zal de kiezer, meer dan nu het geval is, kunnen bepalen wie hem zal vertegenwoordigen in het Parlement". De halvering van het gewicht van de lijststem bij de verkiezingen van het federale parlement werd door een andere wet geregeld; zie hoofdstuk IV : binnenlands beleid.

gebruik en de werking van de elektronische stelsystemen bij de parlementsverkiezingen van 13 juni 1999 hadden gecontroleerd. De wetswijziging verfijnde overigens die controle; zij bevatte voorts enkele technische aanpassingen aan het geautomatiseerd stemmen.

Met de wet van 12 augustus 2000 tot wijziging van sommige wetten inzake de verkiezing van de provincie-, gemeente- en districtsraden en de raden voor maatschappelijk welzijn, wat de verkiezingsuitgaven betreft (*Belgisch Staatsblad* van 25 augustus 2000) werd de regelgeving voor de verkiezingsuitgaven en giften aan partijen en kandidaten bij de genoemde verkiezingen in overeenstemming gebracht met die voor de parlementsverkiezingen. Het ging met name om de beperking van de giften tot 20.000 frank en de registratie van giften van 5.000 frank en meer.

B. De verkiezingscampagne

De verkiezingscampagne kende over het algemeen een rustig verloop. Enige commotie was er in Voeren, waar de Luiksgezinde groep 'Retour à Liège' er de Vlaamsgezinde lijst Voerbelangen van beschuldigde de Nederlandse EU-kiezers "om te kopen" met onder meer een proefabonnement op *Het Belang van Limburg* en brochures over de provincie Limburg. Van de vele Nederlanders die in Voeren wonen, hadden er zich meer dan 80 % laten inschrijven op de kiezerslijsten. Zij konden – en zouden – de electorale balans in het voordeel van Voerbelangen laten doorslaan. Voerbelangen zei dat niet zij de "cadeautjes" had uitgedeeld, maar de Marnixring, een Vlaamsgezinde serviceclub.

De Raad van State besliste op 28 augustus, in kort geding, dat De Post niet mocht weigeren niet-geadresseerd verkiezingsdrukwerk van het Vlaams Blok te verspreiden, omdat zulks in strijd is met het grondwettelijke censuurverbod. Het arrest volgde op een klacht van het Vlaams Blok. Op 14 augustus had De Post aan Blokvoorzitter Vanhecke meegedeeld, dat ze het verkiezingsdrukwerk van de partij niet zou verspreiden. De Post beriep zich op haar reglement, waarin staat dat publicaties die discriminerende of racistische boodschappen bevatten, niet worden verspreid.

Van de gebruikelijke perikelen bij de lijstvorming kregen vooral die in Antwerpen aandacht in de media. Bij de CVP was aftredend schepen van Cultuur Eric Antonis ontevreden over de vijfde plaats die hij op de modellijst had gekregen. Het partijbestuur kende hem uiteindelijk de vierde, maar niet de begeerde derde plaats toe. Hij kreeg wel de garantie dat de CVP voor hem het mandaat van Cultuurschepen zou claimen. In het weekeinde van 12-13 februari suggereerde CVP-voorzitter De Clerck dat oud-premier Dehaene lijstduwer kon zijn in Antwerpen, in plaats van lijsttrekker in Vilvoorde, ook al om daar zijn vrouw, die al vele jaren gemeenteraadslid was, niet voor de voeten te lopen; echtgenoten kunnen volgens de Gemeentewet immers niet samen zitting hebben in de gemeenteraad zitten. Dehaene besliste uiteindelijk te kandideren in Vilvoorde. VLD-voorzitter De Gucht droeg de Antwerpse liberalen half januari op de lijstvorming stil te leggen om door gesprekken met een twintigtal betrokkenen de moeilijkheden die daarbij gerezen waren, op te lossen. Onder anderen ex-miss België Anke van dermeersch, europarlementslid Ward Beysen en Karin Huts hadden hun ongenoegen geuit over de

ontwerplijst. Van dermeersch zou later naar het Vlaams Blok overstappen (zie hoofdstuk XII : politieke partijen). Bij de SP was er wat gerommel over het lijsttrekkerschap van aftredend burgemeester Leona Detiège en de vernieuwingsingrepen van SP-voorzitter Janssens, die zelf lijstduwer zou worden.

De Morgen meldde op 5 september dat de voorzitters van CVP, VLD, SP, Agalev en Volksunie een 'Charter van de democratie' hadden ondertekend dat was opgesteld door de antiracismebeweging 'Hand in hand'. Daarmee bekrachtigden en actualiseerden de vijf partijen het 'cordon sanitaire' rond het Vlaams Blok van 10 mei 1989, door er zich toe te verbinden geen coalitieakkoorden te sluiten met die partij.

De overheid voerde in september een informatie- en sensibiliseringscampagne ter ondersteuning van de vrouwelijke kandidaten.

Het Belang van Limburg meldde op 13 september dat CVP en SP al begin 1999 een coalitieakkoord voor de deputatie hadden gesloten; de CVP was in 1994 in de oppositie beland. Beide partijen zouden elkaar ook als bevoorrechte partners beschouwen in Hasselt, Genk, Sint-Truiden en een tiental andere gemeenten. VLD-voorzitter De Gucht reageerde bits en zei "het niet te nemen door zijn coalitiepartner SP buitenspel te worden gezet".

Geen enkele landelijke partij zei van de lokale verkiezingen een 'test' te willen maken voor de paars-groene coalities die na de parlementsverkiezingen van 13 juni 1999 zowel op het federale als op het regionale niveau aan de macht waren gekomen. Het viel niettemin op, dat op enkele uitzonderingen na (onder anderen Guy Verhofstadt en Luc Van den Bossche) alle regeringsleden zich in hun gemeente kandidaat stelden, meestal als lijsttrekker, soms ook als lijstduwer, en dat premier Verhofstadt op de verkiezingsavond zou zeggen dat alle meerderheidspartijen het 'goed tot zeer goed' hadden gedaan. Overigens was het moeilijk om de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen te vergelijken met die van de parlementsverkiezingen van 1999 omdat er, zoals gewoonlijk, in veel gemeenten plaatselijke lijsten en kartellijsten waren ingediend¹⁵.

C. De verkiezingsuitslag¹⁶

Zoals verwacht gingen in Vlaanderen, alleen al door het feit dat zij in meer gemeenten een lijst hadden ingediend, het Vlaams Blok en Agalev vooruit in vergelijking met de gemeenteraadsverkiezingen van 1994. Het Blok kreeg, volgens Fraeys, landelijk 11,1 % van de stemmen, tegenover 7,2 % in 1994. Agalev klom van 6,4 naar 7,0 %. Vooral in de steden zette het rechts-radical Blok zijn electorale opmars voort. In Antwerpen bleef het de grootste partij en haalde het 33 % van de stemmen, 5 procentpunten meer dan in 1994. Het resultaat sprak de opiniepeilingen tegen die vóór 8 oktober waren gehouden en het Vlaams Blok minder dan 30 % van de stemmen hadden gegeven. In Gent, de tweede stad van Vlaanderen, werd

¹⁵ Volgens Johan Ackaert (LUC) waren er in de 308 Vlaamse gemeenten 1589 lijsten ingediend (1994 :1683), waarvan 1131 (1039) partijlijsten en 458 (644) lokale lijsten.

¹⁶ Voor een meer uitvoerige analyse, zie W. FRAEYS, *Où en sont les partis politiques, au lendemain du 8 octobre 2000 ?*, in : *Res Publica*, 2000, nr. 4, pp. 575-587.

het Blok met 19,5 % de derde partij, in Mechelen met 25,6 % de grootste partij. Agalev haalde mooie resultaten in de landelijke gemeenten, maar in steden als Antwerpen en Gent leden de groenen zetelverlies.

De CVP moest in vergelijking met 1994 opnieuw terrein prijsgeven (van 33,8 naar 30,2 %), maar bleef de sterkste partij in Vlaanderen, vóór de VLD, die haar landelijk stemcijfer van 19,5 naar 23,2 % zag stijgen. De SP (17,7 %) leed in vergelijking met 1994 (19,1 %) verlies, maar boekte mooie cijfers in onder meer Hasselt (met minister Steve Stevaert) en Oostende (met minister Johan vande Lanotte). VU&ID, de alliantie van Volksunie en ID21, klom van 4 naar 4,4 %.

Uit de uitslag voor de provincieraadsverkiezingen, die een betere vergelijking met de parlementsverkiezingen mogelijk maakt, kon worden afgeleid dat de CVP en de SP hun verlies van 13 juni 1999 deels konden goedmaken. De VLD bleef status-quo. Het Vlaams Blok en Agalev gingen licht, VU&ID vrij fors achteruit.

In Voeren veroverde de Vlaamse lijst Voerbelangen, met een verschil van 171 stemmen, de volstreekte meerderheid. Retour à Liège, dat sinds de 'fusieverkiezingen' van 1976 telkens de volstreekte meerderheid had behaald, kwam in de oppositiebanken terecht.

In Wallonië bleef de PS bleef met 37,6 % van de stemmen (- 0,4) veruit de grootste partij. De PRL slaagde in haar opzet de tweede partij van Wallonië te worden, een plaats die tot dan toe door de PSC werd ingenomen. De liberalen haalden 24,4 %, tegenover 20,9 % in 1994. De christen-democraten daarentegen vielen terug van 24,9 tot 21,6 %. Ecolo boekte een flinke winst en klom van 7,1 naar 11 %.

De uitslag van de provincieraadsverkiezingen wees, tegenover de parlementsverkiezingen van 1999, op verlies voor Ecolo, een status-quo voor de PRL, lichte winst voor de PSC en een behoorlijke vooruitgang voor de PS.

In de negentien gemeenten van het Brusselse gewest werden de groene partijen de winnaar van de verkiezingen. Ecolo en Agalev die, behalve in Brussel-stad, gezamenlijke lijsten hadden ingediend haalden 18,4 % van de stemmen, tegenover 8,6 % in 1994. Bij de traditionele partijen, die vaak met taalgemengde lijsten hadden, was er winst voor de socialisten en verlies voor de christen-democraten en liberalen. Het Vlaams Blok kreeg 4,3 % van de stemmen, tegenover 2,3 % in 1994.

In de districten Veurne en Ciney werden de provincieraadsverkiezingen op 3 december overgedaan. Kort na de opening van de stembureaus op 8 oktober hadden kiezers in het district Veurne vastgesteld dat de lijst van het Vlaams Blok ontbrak op het computerscherm. Het college van deskundigen dat toeziet op de geautomatiseerde verkiezingen schreef de fout toe aan het niet volledig volgen van de procedures door Binnenlandse Zaken. Na een klacht van het Blok had de deputatie van West-Vlaanderen de verkiezingen in het district nietig verklaard. In Ciney waren er op 8 oktober onvoldoende stembiljetten.

Van de vele klachten die tegen de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen werden ingediend, zou er maar één aanleiding geven tot de (bevestiging van de) vernietiging van de verkiezingsuitslag door de Raad van State, meer bepaald in de Henegouwse gemeente Jurbise.

Bij de coalitievorming ging de meeste aandacht naar Brussel, Antwerpen en Vilvoorde. In Brussel-stad werd nog de avond van de verkiezingen een coalitie van

socialisten, liberalen en groenen gevormd die een einde maakte aan het burgemeesterschap van de liberaal François-Xavier de Donnée. De PRL-leiding dwong daarop Jacques Simonet ontslag te nemen als minister-president van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest ten voordele van de Donnée. Simonet zou burgemeester van Anderlecht worden. Ook in enkele andere gemeenten van het gewest duwde een 'progressief' front van PS en Ecolo de liberalen uit het bestuur.

In Antwerpen liepen de coalitiegesprekken tussen SP, VLD, CVP en Agalev begin november vast. De VLD, die zich volgens haar voorzitter, Ludo van Campenhout, gegijzeld voelde door het 'cordon sanitaire' rond het Vlaams Blok, eiste het burgemeesterschap op ofwel het vertrek van Agalev van de onderhandelingstafel. Na een bemiddelingsronde van de socialist Joz Wijninckx en de liberaal Dries Kinsbergen, raakten de vier partijen het half december uiteindelijk eens over een bestuursakkoord en de portefeuillevverdeling. Leona Detiège bleef burgemeester.

In Vilvoorde lag een voortzetting van de VLD-CVP-coalitie voor de hand, maar onder meer omdat zowel Jean-Luc Dehaene (CVP) als aftredend burgemeester Willy Cortois (VLD) de burgemeesterssjerp opeisten, raakten beide partijen het niet eens. Eind oktober sloten CVP, SP en Agalev, die over 15 van de 31 zetels beschikten, een 'open akkoord'. Begin december kregen ze de steun van twee raadsleden die verkozen waren op de FDF-lijst, maar ontslag nemen uit de FDF-fractie en het Nederlandstalige karakter van Vilvoorde erkenden. Dehaene werd burgemeester van de stad.

VII. Het werkgelegenheids- en het sociaal beleid

A. Werkgelegenheid

De werkloosheid bleef in het verslagjaar verder dalen. Eind 2000 registreerde de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA) 354.992 uitkeringsgerechtigde volledig werklozen, 34.083 of 8,8 % minder dan een jaar voordien. Het aantal niet-werkende werkzoekenden bedroeg 460.170; dat waren er 32.018 minder dan eind 1999. In Vlaanderen waren er 159.585 (- 20.863) niet-werkende werkzoekenden, in Wallonië 232.530 (- 6.842), in Brussel 68.055 (- 4.313).

Volgens het Steunpunt Werkgelegenheid, Arbeid en Vorming (KU Leuven) waren er in 2000 87.100 werkenden bijgekomen, waardoor de werkgelegenheidsgraad met 1,3 procentpunt was gestegen tot 60,6 %. In Vlaanderen bedroeg de werkgelegenheidsgraad 63,9 %, in Wallonië 56 % en in Brussel 55,4 %.

In zijn jaarverslag (30 mei) had de Hoge Raad voor Werkgelegenheid (HRW) eerder gewag gemaakt van een verwachte groei van de werkgelegenheid in 2000 met 50.000 eenheden of 1,4 %, tegenover 25.000 of 0,9 % in 1999. De HRW noemde de recente tendensen op de arbeidsmarkt positief, maar zei dat de lage werkgelegenheidsgraad "een serieuze handicap" bleef. Tegen 2010 zouden 828.000 mensen extra aan de slag moeten om een werkgelegenheidsgraad van 70 % te halen, zoals begin 2000 op de Europese Top van Lissabon was afgesproken.

De HRW brak een lans voor de voortzetting en verbetering van het inschakelingsbeleid voor langdurig werklozen en wees op het belang van vorming voor

jongeren. De Raad beklemtoonde vooral dat de groep van 50- tot 60-jarigen zou moeten worden aangemoedigd om langer aan het werk te blijven. Van de beroepsgroep tussen 50 en 64 jaar was in de lente 2000 ruim 15 % (260.000 personen), bij de mannen zelfs 22 %, uit de arbeidsmarkt gestapt, via onder meer het brugpensioen. Volgens de HRW was een mentaliteitswijziging nodig, zowel bij de werkgevers als bij de werknemers, en zouden herintegratie aangemoedigd en vervroegde uittreding ontmoedigd moeten worden.

Michel Jadot en Christian Deneve, de secretaris-generaal resp. directeur-generaal van het ministerie van Arbeid, wezen in hun zesde evaluatierapport van het federale werkgelegenheidsbeleid (13 december) op de kloof tussen het 'Europa van de Toppen' en de realiteit. Tegenover de verwachting dat België jaarlijks 82.000 banen zou moeten creëren om de afspraak van Lissabon over een werkgelegenheidsgraad van 70 % te halen, plaatsten zij het feit dat in de voorbije drie decennia het aantal jaren waarin er 50.000 jobs bijkwamen op één hand kon worden geteld.

STARTBANENPLAN

In het *Belgisch Staatsblad* van 31 maart werden de twee uitvoeringsbesluiten bekendgemaakt van het startbanenplan van minister van Werkgelegenheid Onkelinx, dat was opgenomen in de wet van 24 december 1999 ter bevordering van de werkgelegenheid en op 1 april zou ingaan. Het plan voorzag in de verplichte aanwerving (3 % van het personeelsbestand) van schoolverlaters, voor de duur van één jaar, door bedrijven met meer dan 50 werknemers, in ruil voor een verlaging van de socialezekerheidsbijdrage. Op verzoek van de Vlaamse regering en de Vlaamse sociale partners was, gezien de krapte op de arbeidsmarkt in Vlaanderen, de mogelijkheid ingebouwd de doelgroep uit te breiden tot werkloze jongeren onder de 25 jaar (doelgroep 2) of zelfs onder de 30 jaar (doelgroep 3).

Over een van de uitvoeringsbesluiten was het half maart tot een conflict gekomen tussen Onkelinx en de Vlaamse minister van Werkgelegenheid, Renaat Landuyt. De Vlaamse regering en de Vlaamse sociale partners hadden op 28 februari afgesproken het startbanenplan in Vlaanderen meteen te verruimen tot doelgroep 3. Een ontwerpbesluit van Onkelinx maakte dat bijzonder moeilijk, zo niet onmogelijk. De Nationale Arbeidsraad (NAR) bracht op 21 maart een verdeeld advies over de kwestie uit. Op 22 maart paste de regering alsnog het ontwerpbesluit van Onkelinx aan de wensen van de Vlaamse regering aan, door te bepalen dat een hogere doelgroep kon worden aangesproken wanneer er minder dan drie werkzoekenden per te creëren startbaan waren.

WERKLOOSHEIDSVAl

Om verder de zogenaamde werkloosheidsval te dichten — het (te) kleine verschil tussen lage netto-lonen en werkloosheidsuitkeringen — trok de regering per 1 april de bruto-loongrens voor de (sinds 1 januari 2000 toegekende) forfaitaire vermindering van de socialezekerheidsbijdrage van een werknemer op van 49.000 tot 53.000 frank. Daardoor kregen 500.000 in plaats van 300.000 laagverdienende werknemers

uit de particuliere sector een netto-loonsverhoging van 1500 tot 2500 frank per maand.

WERKNEMERSPARTICIPATIE

De regering keurde op 25 oktober een wetsontwerp goed over de werknemersparticipatie in het kapitaal en in de winst van vennootschappen. Het voorontwerp was gebaseerd op een rapport dat een daartoe opgerichte werkgroep, onder het voorzitterschap van VLD-senator Paul de Grauwe, begin april aan de regering had overhandigd. De werkgroep had onder meer voorgesteld dat werknemersparticipatie een fiscale en parafiscale gunstregeling zou krijgen, in een bedrijfsakkoord zou worden opgenomen, voor alle werknemers zou openstaan en bovenop de loonnorm zou komen, om te voorkomen dat ze het gewone loon zou vervangen. De werkgeversorganisaties noemden die laatste voorwaarde "een doodssteek voor de werknemersparticipatie" omdat bedrijven die hun werknemers zouden willen laten deelnemen in de winst eerst de maximaal toegestane loonsverhoging zouden moeten geven.

Op 30 juni legde de regering in een nota de krachtlijnen vast van de wettelijke regeling van de werknemersparticipatie. Zij nam daarbij grotendeels de voorstellen van de werkgroep-De Grauwe over. De participatieregeling zou de vorm kunnen aannemen van een winstparticipatie (cash) of een kapitaalparticipatie (aandelen). De totale uitkeringen zouden niet hoger mogen zijn dan 10 % van de loonsom en 20 % van de winst. De regeling zou moeten openstaan voor alle werknemers van de onderneming en opgenomen moeten worden in een bedrijfsakkoord of toetredingsakte. De werkgevers zouden worden vrijgesteld van de betaling van socialezekerheidsbijdragen op de uitgekeerde bedragen. Het fiscale stelsel voor de werknemer zou afhankelijk zijn van de gekozen formule. Bij winstuitkering in cash zou de werknemer een socialezekerheidsbijdrage van 13,07 % en 25 % roerende voorheffing moeten betalen. Bij kapitaalparticipatie in aandelen zou enkel 15 % roerende voorheffing verschuldigd zijn.

Werknemersparticipatie zou buiten de loonnorm vallen, maar, anders dan de werkgroep had voorgesteld, niet bovenop de 'uitgeputte loonnorm' hoeven te komen. De regering zou er wel over waken dat participatieregelingen niet in de plaats zouden komen van de gewone beloning, door te bepalen dat er in het bedrijf eerst een akkoord moet zijn over een loonsverhoging vooraleer kapitaal- of winstparticipatie kan worden toegekend. Een minimale loonsverhoging zou met andere woorden voldoende zijn om de werknemers in de winst te laten participeren. Voor de kleine en middelgrote ondernemingen (KMO) werd een speciaal stelsel uitgewerkt. KMO-werknemers zouden kunnen deelnemen aan een investeringsspaarplan, waarin hun jaarlijks een deel van de bedrijfswinst wordt toegekend die gedurende twee tot vijf jaar, tegen een overeengekomen rendement, in de onderneming zou worden geïnvesteerd. De regeling zou onder hetzelfde fiscale regime als de kapitaalparticipatie vallen.

De sociale partners gaven in de Nationale Arbeidsraad op 14 november een verdeeld advies over het wetsontwerp op de werknemersparticipatie. Het ABVV en het ACV zeiden geen vragende partij te zijn en beklemtoonden dat de (pa-

ra)fiscale gunstregeling niet ten koste mocht gaan van de sociale zekerheid. De liberale ACLVB en de werkgevers beoordeelden het wetsontwerp positief. De regering zou het begin 2001 ongewijzigd bij de Kamer indienen.

OVERHEID

De wet van 12 augustus 2000 houdende sociale, budgettaire en andere bepalingen (*Belgisch Staatsblad* van 31 augustus 2000) bevatte enkele maatregelen om personeelsleden van de overheid aan te moedigen langer aan het werk te blijven. Ambtenaren die na hun 60ste verjaardag blijven werken, krijgen voor elk gewerkt jaar een rustpensioencomplement. De mogelijkheid voor leerkrachten en enkele andere ambtenarengroepen om op 55 jaar vervroegd met pensioen te gaan (het zogenaamde verlot voorafgaand aan de opruststelling), werd minder aantrekkelijk gemaakt door dat 'verlot' vanaf 1 januari 2010 niet langer in aanmerking te nemen voor de pensioenberekening. In juni, tijdens de parlementaire behandeling van het wetsontwerp, was het tot wrijvingen gekomen tussen federaal minister van Sociale Vandenbroucke en de Vlaamse minister van Onderwijs, Marleen Vanderpoorten. Zij vond dat de federale maatregel niet spoorde met haar plannen om het lerarenberoep aantrekkelijker te maken. Tijdens overleg tussen de twee ministers had Vandenbroucke toegezegd dat hij bereid was te onderzoeken in welke gevallen een gunstige uitstapregeling vanaf 55 jaar zou kunnen blijven bestaan. Half december kwam Vandenbroucke met de vakbonden overeen dat overheidspersoneelsleden de bestaande mogelijkheid maximum een vijfde van hun loopbaan afwezig te zijn met behoud van de pensioenrechten, ook konden 'invullen' met 'verlot voorafgaand aan de opruststelling' (naast loopbaanonderbreking, deeltijdwerk of een of ander vorm van 'verlot').

B. Sociaal overleg

Ter voorbereiding van de onderhandelingen over een centraal akkoord voor de 2,3 miljoen werknemers van de particuliere sector voor de periode 2001-2002, die in het najaar zouden worden gevoerd, stelde minister van Werkgelegenheid Onkelinx op 2 mei een 'werkdocument' voor, waarin zij vier belangrijke doelstellingen voor het sociaal overleg naar voren schoof : arbeidstijdverkorting (met de 35-urige werkweek als langetermijndoel); het recht op een vierdaagse werkweek; uitgroei-banen voor oudere werknemers; de invoering van een tijdskredietstelsel, met onder meer een onvoorwaardelijk recht op één jaar loopbaanonderbreking. De werkgeversorganisaties wezen de voorstellen van Onkelinx af, de vakbonden reageerden gematigd positief.

Op 17 mei maakten de regering en de sociale partners afspraken over de werkmethode voor het interprofessioneel sociaal overleg. In de loop van de daaropvolgende weken kantten de vakbonden zich tegen de loonnorm, de bij wet geregelde afstemming van de loonontwikkeling op evolutie van de loonkosten bij de drie buurlanden (Duitsland, Frankrijk, Nederland). Volgens de bonden liet een strikte toepassing van de loonnorm te weinig ruimte om, bovenop de indexering en

loonschaalverhogingen, de werknemers te laten delen in de sterke economische groei door een reële loonsverhoging.

Op 6 september stelde minister Onkelinx een ontwerp van werkgelegenheidsplan voor, waarvoor ze naar eigen zeggen tijdens het begrotingsoverleg 25 miljard frank zou vragen. Met premies en extra lastenverlaging wilde ze de bedrijven aansporen de 35-urige werkweek of andere vormen van arbeidsduurvermindering in te voeren. De bestaande stelsels van loopbaanonderbreking wilde ze vervangen door een basisstelsel, waarin elke werknemer het onvoorwaardelijke recht op één jaar loopbaanonderbreking zou krijgen, die hij in periode van ten minste één week kan opnemen en waarvoor hij 30.000 frank per maand zou krijgen. De vervangingsplicht zou wegvallen. Het plan raakte niet aan het bruggpensioenstelsel maar voorzag wel in maatregelen (extra tijdskrediet en kortere werkweek) om werknemers vanaf 50 jaar in dienst te houden. Volgens Onkelinx zouden haar arbeidsherverdende maatregelen 80.000 arbeidsplaatsen creëren. De vakbonden reageerden onverdeeld positief, de werkgevers waren ontstemd. Alle werkgeversorganisaties wezen op een gezamenlijke persconferentie (2 oktober) het plan-Onkelinx af. Ze zeiden dat de slaagkansen van het interprofessioneel overleg in het gedrang zouden komen, indien het plan niet grondig werd bijgestuurd.

De Standaard meldde op 20 september dat de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB), die de regering moet adviseren over de loonontwikkeling, de loonnorm op 6,4 % had vastgesteld. Volgens de werkgevers en de vakbonden ging het om een "voorbarige en puur technische berekening" en geen advies. De sociale partners zeiden dat ze de Federale Beleidsverklaring van 17 oktober zouden afwachten vooraleer over de loonnorm een uitspraak te doen en het interprofessioneel overleg op te starten.

In de Federale Beleidsverklaring kondigde premier Verhofstadt aan dat de regering in haar begroting voor 2001 een som van 1,65 miljard frank ter beschikking stelde van de sociale partners voor de financiering van maatregelen voor arbeidstijdverkortening, loopbaaneinde en 'onthaasting' (loopbaanonderbreking), zoals ze grosso modo waren opgenomen in het plan-Onkelinx van 6 september (maar met, voor de loopbaanonderbreking, lagere premies dan Onkelinx had voorgesteld). Voor het begrotingsjaar 2002 zou 8 miljard frank beschikbaar zijn; tegen 2006 zou het bedrag oplopen tot 27,2 miljard frank. De sociale partners reageerden ontgoocheld op de beleidsverklaring. De vakbonden vonden dat de aangekondigde fiscale en parafiscale maatregelen de koopkracht in de periode 2001-2002 slechts minimaal zouden doen toenemen. De werkgevers betreurden vooral dat premier Verhofstadt niet geen woord had gerept over de tweede fase van de lastenverlaging¹⁷.

Op 18 oktober begon de zogenaamde Groep van Tien (vertegenwoordigers van werkgeversorganisaties en vakbonden) het eigenlijke overleg over een centraal akkoord, dat volgens de wet op de concurrentiekracht tegen 30 november afgerond diende te zijn. Algauw bleek dat de loonnorm en de vakbondseis het statuut van

¹⁷ Op 1 april was, conform het regeerakkoord en een beslissing die bij de opmaak van de begroting voor 2000 was genomen, de socialezekerheidsbijdrage die de werkgever moet betalen met gemiddeld 32.000 frank per werknemer en per jaar verlaagd. De regering had voor 2002 een gelijkaardige maatregel aangekondigd "in functie van de beschikbare ruimte".

arbeiders en bedienden gelijk te schakelen, de belangrijkste knelpunten vormden. Na een tweedaagse 'marathonvergadering' (16-17 november) bleven de meningsverschillen groot, maar werd een akkoord niettemin haalbaar geacht. Op 29 november vroegen en kregen de sociale partners van de regering enkele dagen extra onderhandelingstijd.

Op 4 december werd het overleg hervat en in de ochtend van 5 december afgerond met een ontwerpakkoord.

De sociale partners legden een indicatieve loonnorm van 6,4 % vast. Daarnaast zou de verhoging van het vakantiegeld en van de vergoeding van het woon-werkverkeer de loonkosten met 0,2 % doen toenemen. Sterke sectoren zouden bovendien een eenmalige conjunctuurbonus van 0,4 % kunnen toekennen. Daardoor zouden de loonkosten in de periode 2001-2002 met maximum 7 % kunnen toenemen. Werknemersparticipatie en de 'tweede pensioenpijler' (bedrijfs- en sectorale pensioenfondsen)¹⁸ zouden buiten de loonnorm vallen. De sociale partners verbonden zich ertoe een grondige discussie over de toekomst van de loonnorm te voeren en te onderzoeken hoe het Belgische overlegmodel geherwaardeerd en geactualiseerd kon worden.

Volgens het ontwerpakkoord moet tegen eind 2002 1,6 % van de loonsom besteed worden aan permanente vorming; tegen 2006 moet het aandeel stijgen tot 1,9 %.

Vanaf 1 januari 2002 zouden alle werknemers recht hebben op één jaar loopbaanonderbreking. De sectoren kunnen het recht uitbreiden tot vijf jaar. De loopbaanonderbreking kan worden opgenomen in de vorm van een vierdaagse werkweek. De loopbaanonderbreker die vijf jaar in het bedrijf heeft gewerkt, krijgt een maandpremie van 20.000 frank. Voor de andere werknemers bedraagt de premie 15.000 frank. In ondernemingen met minder dan tien werknemers is het voorafgaande akkoord van de werkgever vereist. De sociale partners namen akte van het voornemen van de regering het vaderschapsverlof bij de geboorte van een kind per 1 juli 2002 te verlengen van drie tot tien dagen.

Het ontwerpakkoord voorzag voorts in de veralgemening, tegen uiterlijk 1 januari 2003, van de 38-urige werkweek. Volgens de sociale partners gold voor 204.000 werknemers nog een 39-urige werkweek. De regering werd verzocht daarvoor een financiële tegemoetkoming van 1 miljard frank te geven in plaats van de in het vooruitzicht gestelde 472 miljoen.

Aan het brugpensioenstelsel werd niet geraakt. Om de tewerkstellingskansen van oudere werknemers te verbeteren, zoals de regering wilde, kregen 50-plussers recht op halftijdse of 1/5-loopbaanonderbreking van onbepaalde duur met een premie van respectievelijk 13.000 en 5.000 frank per maand.

De loongrens van 1,2 miljoen frank voor de werkgeversbijdrage in het trein- en busabonnement voor woon-werkverkeer werd afgeschaft. De bijdrage in de abonnementsprijs zou per 1 april 2001 verhoogd worden van 54 tot 60 %. In ruil vroegen de werkgevers aan de regering de investeringen voor bedrijfsvervoerplannen voor 120 % fiscaal in mindering te mogen brengen.

¹⁸ De regering had op 30 juni een nota goedgekeurd over de 'tweede pensioenpijler'. Een wetsontwerp daarover zou begin 2001 worden goedgekeurd en bij het parlement ingediend.

Ten slotte voerde het ontwerpakkkoord het dubbele vakantiegeld in voor de vierde vakantieweek. De regering werd verzocht de 8,7 miljard frank terug te storten die ze verschuldigd was aan de Rijksdienst voor Jaarlijkse Vakantie.

De discussie over de flexibiliteit van de arbeidsmarkt, de verhoging van de werkgelegenheidsgraad en de gelijkschakeling (over een periode van zes jaar) van het arbeiders- en het bediendenstatuut werd doorgeschoven naar Nationale Arbeidsraad en/of de sectoren.

De regering gaf op 12 december haar goedkeuring aan het ontwerpakkkoord, inclusief de budgettaire gevolgen ervan, en zegde toe de wetgevende initiatieven te nemen die voor de toepassing van het akkoord vereist waren. Later keurden ook de besturen van de vakbonden en werkgeversorganisaties het ontwerpakkkoord goed. Het werd op 22 december plechtig ondertekend. In januari zouden de onderhandelingen beginnen over de toepassing van het centraal akkoord in de diverse bedrijfssectoren.

SOCIAL-PROFITSECTOR

Eind 1999 waren de onderhandelingen begonnen tussen de vakbonden enerzijds en zowel de federale regering als de gewest- en gemeenschapsregeringen anderzijds over een nieuw sociaal akkoord voor de social-profitsector. De bonden eisten onder meer de invoering van de 35-urige werkweek, de gelijkschakeling van de lonen in de gezondheids- en welzijnssector, de regularisering van de 'nepstatuten' (DAC, gesco, ...) en een loonsverhoging.

Op 27 januari betoogden in Brussel duizenden werknemers uit de social-profitsector om hun eisen kracht bij te zetten. Op het federale niveau (ziekenhuizen, RVT-huizen, revalidatiecentra, thuisverzorging) werd het eisencahier besproken in vier werkgroepen. De regering, de werkgevers en de vakbonden werden het in de ochtend van 2 maart, na negentien uur onderhandelen, eens over een ontwerpakkkoord. Het voorzag in de gelijkschakeling, over een periode van vijf jaar, van de lonen in de gezondheidszorg op het niveau van de ziekenhuizen. Meer dan 60.000 personeelsleden van de rust- en verzorgingstehuizen (RVT) zouden een loonsverhoging van ongeveer 15 % krijgen. Voorts voerde het akkoord zogenaamde landingsbanen in, een geleidelijke overgang naar het pensioen door arbeidsduurvermindering met loonbehoud. De zware beroepen (paramedici, verzorgende en begeleidend functies) zouden vanaf 45 jaar kunnen overstappen van de 38-urige naar de 36-urige werkweek, vanaf 50 jaar naar de 34-urige werkweek en vanaf 55 jaar naar de 32-urige werkweek. Ten slotte zouden per 1 oktober 2001 de lonen met 1 % verhoogd worden en zouden, om het structureel tekort aan verpleegkundigen op te vangen, ruim 600 niet-verpleegkundige personeelsleden de kans krijgen een driejarige opleiding in het dagonderwijs te volgen, met behoud van loon. Op kruissnelheid zou het akkoord 14,1 miljard frank kosten.

Het volgens de paars-groene regeringspartijen 'historisch akkoord' voor de federale social-profitsector verhoogde de druk op de gewest- en gemeenschapsregeringen gelijkaardige toezeggingen te doen. Op 17 maart deelde de Vlaamse regering mee, dat zij over een periode van vijf jaar 22,5 miljard frank ter beschikking stelde voor de gelijkschakeling van de lonen, de regularisatie van de nepstatu-

ten en jobcreatie, en met de vakbonden en werkgevers wilde onderhandelen over een niet-lineaire loonsverhoging en arbeidsduurvermindering. De vakbonden hadden een eisenpakket van 40 miljard frank ingediend, met onder meer lineaire loonsverhoging en arbeidsduurverkorting, en noemden het regeringsvoorstel "ondermaats".

Op 23 maart sprong het overleg over een akkoord voor de Vlaamse welzijnssector af. De vakbonden verlieten de onderhandelingstafel omdat ze de voorstellen van de Vlaamse regering voor loopbaanonderbreking en uitgroei banen onvoldoende vonden. De regering zei de houding van de vakbonden niet te begrijpen en beschuldigde de christelijke bond LBC ervan een "politiek spel" te spelen.

Na een lange vergadering, die bijna twintig uur had geduurd, ondertekenden de Vlaamse regering, vakbonden en werkgevers op 29 maart een akkoord voor de gezondheids-, welzijns- en sociaal-culturele sector, met een looptijd van vijf jaar. Het voorzag in een gelijkschakeling van het loon (waardoor 15.000 werknemers uit vooral de gezinshulp en kinderopvang loonsverhoging zouden krijgen), de omzetting van 7.000 'nepstatuten' in een reguliere betrekking, de invoering van een zorgkrediet van maximum één jaar om werk en gezin beter te kunnen combineren, een loopbaankrediet van maximum één jaar (na een loopbaan van twintig jaar), halftijdse loopbaanonderbreking (met behoud van 80% van het loon) vanaf 50 jaar, en arbeidsduurvermindering tot 36 uur (vanaf 45 jaar), 34 uur (vanaf 50 jaar) en 32 uur (vanaf 55 jaar) per week, met loonbehoud. Anders dan in het federale akkoord, zou de arbeidsduurvermindering gelden voor alle werknemers. Daarvoor stelden de werkgevers de middelen van de 'sociale Maribel' — een forfaitaire vermindering van de werkgeversbijdrage — ter beschikking, die bedoeld was om de werkgelegenheid uit te breiden. Minister Onkelinx stemde daar op 26 juni mee in. Voor de loopbaanonderbreking die als zorgverlof wordt opgenomen, zou de Vlaamse overheid, bovenop de premie van 20.000 frank van de federale overheid, nog eens 17.000 frank per maand uitkeren. Op kruissnelheid zou het Vlaamse akkoord 8,5 miljard frank per jaar kosten..

Op 16 mei sloten de Waalse regering, de werkgevers en de vakbonden een akkoord voor de ruim 12.000 werknemers uit de gezondheids- en welzijnssector, dat minder ver ging dan het federale en het Vlaamse akkoord. Het akkoord voorzag eveneens in een gelijkschakeling van de lonen tot op het niveau van de ziekenhuizen, de invoering van één statuut voor contractuele personeelsleden die werken in het kader van tewerkstellingsprogramma's en de afschaffing van de carenzdag, de niet-betaalde eerste ziektedag van een arbeider. De zogenaamde eindloopbaanproblematiek werd naar de paritaire comités doorgeschoven. Het akkoord, dat een looptijd had van vijf jaar, zou de Waalse regering 2,5 miljard frank per jaar kosten. Voor het personeel van de gezondheids- en welzijnssector van de Franse Gemeenschap kwam op 14 juni een akkoord tot stand. Centraal daarin stond de gelijkschakeling van de lonen met die van de ambtenaren van de Franse Gemeenschap, vanaf 1 oktober 2001 en gespreid over een periode van vijf jaar. Op kruissnelheid zou het akkoord 1,2 miljard frank kosten.

Ten slotte werd op 23 juni een akkoord gesloten voor de personeelsleden van de Brusselse instellingen die onder de bevoegdheid van de gemeenschapscommissies vallen. Naast een gelijkschakeling van de lonen op het niveau van de ziekenhuizen,

voorzag het in een arbeidsduurvermindering voor de oudere werknemers. De kostprijs ervan bedroeg 820 miljoen frank.

In het najaar eisten de vakbonden en werkgevers van de zieken- en RVT-huizen dat, naar analogie met het akkoord dat in de Vlaamse Gemeenschap was gesloten, de arbeidsduurvermindering (die slechts gold voor de zware beroepen) zou worden uitgebreid tot alle personeelsleden. De federale regering was niet geneigd op die eis (kostprijs 1,1 miljard frank) in te gaan.

SOCIALE VERKIEZINGEN

Van 8 tot 21 mei hadden, voor de dertiende keer, de sociale verkiezingen plaats. Omdat de leden van de ondernemingsraden en de comités voor preventie en bescherming op het werk (vroeger : comités voor veiligheid, gezondheid en verfraaiing van de werkplaatsen) in principe om de vier jaar verkozen, hadden de sociale verkiezingen in de lente van 1999 moeten worden gehouden, maar omdat op dat ogenblik in de bedrijfssectoren over nieuwe loonakkoorden onderhandeld zou worden en om niet te interfereren met de campagne voor de parlementsverkiezingen van 13 juni 1999, hadden de vakbonden en de werkgeversorganisaties in 1998 beslist de verkiezingen een jaar uit te stellen.

In 3.185 ondernemingen met meer dan 100 werknemers werden in totaal 22.297 leden van de ondernemingsraad verkozen. Daarbij brachten 1.203.047 werknemers hun stem uit. Aan de verkiezing van de 31.665 leden van de comités voor preventie en bescherming op het werk namen, in 5.653 ondernemingen met meer dan 50 werknemers, namen 1.376.881 personeelsleden deel.

Over de uitslag van de verkiezingen heerste aanvankelijk grote verwarring. Het christelijke ACV meldde al op 29 mei dat het de grootste vakbond was gebleven, maar het gaf toe zetels te hebben verloren, vooral in Vlaanderen. Minister van Werkgelegenheid Onkelinx maakte op 30 mei melding van een stemmenverlies voor het socialistische ABVV van 4,5 procentpunten, maar de vakbond zei dat dit niet klopte en riep zich, op basis van zijn vooruitgang in absolute cijfers van de zetelverdeling, tot winnaar uit. Eind juni bleek dat Onkelinx zich op telefonisch verzamelde maar niet-gecontroleerde gegevens had gebaseerd.

Uit de officiële resultaten, die op 22 november werden vrijgegeven, bleek dat het ACV bij de verkiezing van de ondernemingsraden in stemmen 0,2 procentpunten vooruitgang (tot 52%), maar bij de zetelverdeling (56,6%) 2 procentpunten verloor. Het socialistische ABVV bleef met 36,9% van de stemmen (- 0,6) en 35% van de zetels (+ 1,3) de tweede grootste vakbond. De liberale ACLVB won zowel in stemmen (8,9%, + 0,6) als in zetels (6,1%, + 1,1). De Nationale Confederatie voor Kaderleden (NCK) en de bedrijfslijsten van kaderleden haalden samen 2,3% van de stemmen en de zetels, een licht verlies. Voor de preventie- en beschermingscomités waren de resultaten vrij gelijklopend.

AMBTENAREN

Aanvullend op de CAO voor 1999-2000 die op 25 maart 1999 was gesloten voor alle ambtenaren, zowel die van de federale overheid als die van de gemeenschappen, de gewesten en de lokale besturen, ondertekenden de diverse regeringen en de vakbonden op 2 maart een sociaal akkoord dat voorzag in een verhoging van het vakantiegeld met 1.000 frank voor het vaste gedeelte en met 0,1 procentpunt (tot 1,1 %) van de bruto jaarwedde voor het variabele gedeelte. Op de eerste overlegbijeenkomst, op 18 januari, had het er nog naar uit gezien, dat er in het zogenaamde Comité A geen akkoord kon worden gevonden over een 'gemeenschappelijke sokkel' voor alle ambtenaren van het land. Nieuwe onderhandelingen op 15 februari hadden wel tot een akkoord geleid.

C. De sociale zekerheid

WERKGROEP-CANTILLON

Op 19 mei gaf de regering een werkgroep van topambtenaren van de sociale parastatale instellingen die werd voorgezeten door prof. Bea Cantillon (Ufsia), de voorzitter van de Rijksdienst voor Kinderbijslag, de opdracht tegen midden november voorstellen te formuleren om de socialezekerheidsstelsels van werknemers en zelfstandigen dichter bij elkaar te brengen. In haar rapport, dat op 21 december werd overhandigd aan de begeleidingsgroep van vertegenwoordigers van de sociale partners en de ziekenfondsen, pleitte de werkgroep voor een substantiële verhoging van de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen voor zelfstandigen en voor de verhoging van de vergoeding tijdens het eerste jaar arbeidsongeschiktheid van werknemers tot het bestaansminimum. In de sector van de gezondheidszorg stelde de werkgroep voor om de verzekering tegen kleine risico's (geneesmiddelen, thuiszorg, ...) verplicht te maken voor alle zelfstandigen; ca. 80 % verzekerde zich al vrijwillig. Ten slotte stelde de werkgroep voor de kinderbijslag voor het eerste kind van zelfstandigen gelijk te schakelen met die voor het eerste kind van een werknemer. De halvering van de leeftijdsbijslag voor kinderen van werknemers en ambtenaren zou ongedaan moeten worden gemaakt. De voorgestelde maatregelen zouden samen 11,5 miljard frank kosten; de financiering zou gedeeltelijk gebeuren door de bijdragen van de zelfstandigen aan de sociale zekerheid te verhogen.

BEGROTING ZIEKTEVERZEKERING

De ziektekostenverzekering sloot het boekjaar 2000 af met een tekort van 10,8 miljard frank. Zoals in 1999 was het tekort grotendeels op rekening van de geneesmiddelensector te schrijven. Minister van Sociale Zaken Vandenbroucke dreigde er om die reden mee de heffing op de omzet van de farmaceutische industrie te verhogen van 4 naar 5 % indien ze tegen 1 oktober niet akkoord zou gaan met maatregelen om het budget beter te beheersen.

Zorgverstrekkers en ziekenfondsen stelden in september voor, de uitgaven voor het begrotingsjaar 2001 vast te stellen op 554,5 miljard frank, een verhoging met ruim 10 % en ver boven de wettelijke groeicnorm van 2,5 % (exclusief inflatie). De regering stemde bij de opmaak van de rijksbegroting voor 2001 in met een verhoging van het ZIV-budget met 8,5 % tot 542,8 miljard frank. Het extra geld bovenop de groeicnorm (22 miljard frank) was nodig om het sociaal akkoord in de social-profitsector (zieken- en bejaardenhuizen) te kunnen uitvoeren, om eerder aangegane verbintenissen (chronisch zieken, borstkankeropsporing) te honoreren en om nieuwe maatregelen (betere ondersteuning van palliatieve zorg en eerste-lijnzorg) te financieren. Voor de geneesmiddelensector was 100,5 miljard frank gebudgetteerd, 8,5 miljard frank meer dan in 2000. In ruil voor die stijging zegde de farmaceutische industrie toe, 65 % van een eventuele budgetoverschrijding bij te passen. In het kader van een vernieuwd geneesmiddelenbeleid zou de procedure voor de registratie van nieuwe geneesmiddelen versneld worden en zou het gebruik van generische geneesmiddelen financieel aangemoedigd worden. Op 1 april was het remgeld voor generische geneesmiddelen al eens verlaagd.

ARTSENAKKOORD

Artsen en ziekenfondsen sloten op 18 december een tarievenakkoord 2001-2002 dat voorzag in de indexering van de honoraria (1,53 %), de verhoging van het ereloon bij huisbezoeken door huisartsen (tot 800 frank) en de verhoging van het toezichtshonorarium (bij opname in het ziekenhuis) voor pediaters, geriateren en psychiaters. Om de artsen aan te moedigen de tarieven volledig te respecteren, werd het 'sociaal statuut', een premie waarmee een deel van de sociale bijdragen kan worden betaald, van 'geconventioneerde' artsen verhoogd van 67.000 tot 101.000 frank. Volgens het akkoord mogen 'geconventioneerde' artsen geen ereloon-supplement meer vragen bij opname in een meerpersoonskamer.

MEDISCH DOSSIER

De remgeldverlaging van 30 % die op 1 mei 1999 was ingegaan voor 60-plussers die hun medische gegevens laten bijhouden door hun huisarts, werd op 1 juni uitgebreid tot de chronisch zieken en de huisbezoeken bij 75-plussers. Op de begroting van de ziekteverzekering voor 2001 was 500 miljoen frank uitgetrokken om de regeling op 1 mei 2001 uit te breiden tot de 50-plussers. Volgens het tarievenakkoord voor 2001-2002 zou het medisch dossier op 1 mei 2002 uitgebreid worden tot alle patiënten.

CONTINGENTERING

Bij koninklijk besluit van 10 november 2000 werd het aantal artsen dat in 2007 en 2008 erkend kan worden vastgesteld op telkens 700, van wie 420 voor de Vlaamse en 280 voor de Franse Gemeenschap. De artsencontingentering gaat, ingevolge een besluit uit 1997, in 2004 in. Dan worden nog maar 700 artsen erkend. De twee daaropvolgende jaren kunnen 650 resp. 600 artsen een erkenning krijgen.

De beperking van het aantal nieuwe erkenningen van kinesitherapeuten, de zogenaamde contingentering, waartoe in 1999 was beslist en die in 2003 zou ingaan, werd bij koninklijk besluit van 23 november 2000 uitgesteld tot 2005.

VIII. Het mobiliteitsbeleid

A. *Het conflict in de coalitie over de nachtvluchten op Zaventem*

Op 3 januari meldden de kranten *De Morgen* en *Le Matin* dat minister van Mobiliteit Durant (Ecolo) op 31 december 1999 een ministerieel besluit had ondertekend over de vermindering van het nachtlawaai op en om de luchthaven van Zaventem. Tegen de zomer van 2003 zou de totale lawaaiproductie tussen 23 uur en 7 uur met 20% moeten verminderen; tussen 1 uur en 5 uur zouden alle commerciële vluchten verboden worden.

Het koeriersbedrijf DHL, dat zijn Europees hoofdkwartier op de luchthaven heeft, reageerde met ongeloof op de beslissing en zei dat er rechtstreeks en onrechtstreeks 6.000 arbeidsplaatsen in het gedrang kwamen. Ook het Vlaams Economisch Verbond (VEV) en de Kamer voor Handel en Nijverheid van Halle-Vilvoorde protesteerden tegen de maatregel, die volgens hen was genomen zonder overleg met Biac, de maatschappij die de luchthaven beheert, met de luchtvaartmaatschappijen en met de Vlaamse regering. Durant repliceerde dat er "in de mate van het mogelijke" overleg was gepleegd met Biac en andere belangrijke maatschappijen. De actiegroep 'Wakker Tervuren', de Bond Beter Leefmilieu en de Brusselse minister van Leefmilieu, Didier Gosuin (FDF), reageerden dan weer opgetogen over het besluit.

Het nachtelijke vliegverbod zaaide verwarring en onrust in de regering. Minister van Overheidsbedrijven Daems (VLD) zei verrast te zijn door het besluit van Durant, dat volgens hem niet in de ministerraad was besproken. Het bleek dat de ministerraad op 23 december 1999, tijdens zijn laatste vergadering vóór het kerstreces, beslist had dat Durant, en niet Daems, bevoegd was om de nachteluidsquota voor Zaventem vast te stellen. Durant zei dat zij volgens de beheersovereenkomst met Biac verplicht was op uiterlijk 31 december de geluidsniveaus te bepalen en dat het wegens het reces niet mogelijk was geweest de kwestie in de regering te bespreken, maar dat zij daar alsnog bereid toe was.

Premier Verhofstadt liet op 4 januari vanuit zijn vakantieverblijf in Toscane weten dat de kwestie meteen na het kerstreces in de regering besproken zou worden. Zijn woordvoerster beklemtoonde dat het "voorstel" van Durant niet werd afgeschoten, maar dat het om meer dan een technisch dossier ging en dat het dus normaal was dat het in de regering ter sprake kwam. De PRL-ministers Michel en Reynders drongen daar op 5 januari eveneens op aan. De twee grote vakbonden, ABVV en ACV, vroegen de intrekking van het besluit.

Na een "opbouwend gesprek om het debat over de nachtvluchten uit de emotionele sfeer te halen", vroegen de ministers Daems en Durant op 7 januari aan Biac alternatieve voorstellen te doen, die de ontwikkeling van de luchthaven en ecologische bekommernissen met elkaar zouden verzoenen.

Het SP-bureau noemde op 10 januari het besluit van Durant "onvoldoende". De Vlaamse socialisten verwachtten van de regering een regeling die het nachtlawaai tussen 23 uur en 7 uur drastisch terugschroefde, maar die tegelijk de werkgelegenheid niet uit het oog verloor. De SP drong ook aan op de verhuizing van de luchtmachtbasis in Melsbroek naar een ander militair vliegveld.

Durant zei op 10 januari niet te zullen zwichten voor het ultimatum van DHL, dat ermee dreigde weg te gaan uit Zaventem als de nachtvluchten verboden zouden worden. Zij herhaalde bereid te zijn haar besluit aan te passen.

Op 12 januari kwam het kernkabinet bijeen om de zaak te bespreken. Tijdens een bitse discussie werd Durant zwaar op de korrel genomen door haar liberale en socialistische collega's, die haar verweten eigengereid gehandeld te hebben. Volgens een officiële mededeling besliste het kernkabinet een technische werkgroep op te richten die, onder de verantwoordelijkheid van de eerste minister, "de problematiek van de luchthaven in zijn globaliteit" zou bestuderen en binnen de drie weken voorstellen zou uitwerken om "een globaal en evenwichtig beleid te ontwikkelen dat zowel de economische als ecologische en sociale belangen verenigt". De mededeling eindigde aldus: "Als gevolg van deze beslissing heeft minister Durant haar voorstel van ministerieel besluit betreffende de nachtvluchten ingetrokken". De beslissing van het kernkabinet werd algemeen geïnterpreteerd als een politieke nederlaag voor Durant en de groenen.

Tijdens een werkbezoek aan de luchthaven Schiphol (Nederland) liet premier Verhofstadt op 3 februari verstaan dat er in Zaventem geen nachtvluchtverbod zou komen.

Op 7 februari kende de bestendige deputatie van Vlaams-Brabant de milieuvergunning toe die de luchthaven nodig had ingevolge de klassering, bij de wijziging, in 1999, van de Vlarem-milieureglementering, als hinderlijke inrichting. De vergunning, die voor vijf jaar gold, legde een reeks maatregelen op om het nacht- en grondlawaai te beperken. Op een nachtelijk vliegverbod na, waren de maatregelen grotendeels terug te vinden in het ontwerpbesluit-Durant. Zo zou het nachtlawaai tegen 2003 met 20 % moeten verminderen.

Na lange en moeizame onderhandelingen in de technische werkgroep, het kernkabinet en tot op het laatste ogenblik in de ministerraad zelf, pakte de regering op 11 februari uit met een compromisakkoord over Zaventem.

Tegen midden 2003 zouden nog maar 16.000 in plaats van 33.000 omwonenden 's nachts een geluidsvolume van meer dan 55 decibel mogen ondervinden. De geluidszone, die grote delen van Vilvoorde, Machelen, Zaventem, Steenokkerzeel, Wezembeek-Oppem en Tervuren omvatte, zou in oppervlakte gehalveerd worden. Om die doelstelling te bereiken, nam de regering een pakket uiteenlopende maatregelen.

Tussen juli 2001 en juli 2003 zouden de lawaaierigste vliegtuigtypes (B747, B727 en DC10-30) geleidelijk verbannen worden tijdens de nacht. Er zou een algemene norm komen voor de hoeveelheid nachtlawaai dat tijdens een vliegseizoen mag worden geproduceerd. Tegen de zomer van 2003 zou dat geluidsvolume tussen 23 uur en 6 uur met 30 % moeten verminderen in vergelijking met 1999; tegen eind 2001 zou al een vermindering met 12 % gerealiseerd moeten zijn. De luchtvaart-

maatschappijen zouden met gerichte verhogingen van de landingsrechten aangespoord worden de lawaaierigste vliegtuigen te schrappen. Met de belangrijkste nachtoperatoren (DHL en enkele chartermaatschappijen) zou zo mogelijk een overeenkomst worden gesloten, waarin die er zich toe verbinden hun meer lawaaierige toestellen vooral aan het eind van de nacht te laten vliegen. Naast deze bronmaatregelen werden technische ingrepen in het vooruitzicht gesteld om de geluidshinder te beperken, onder meer geluidsarmere vertrek- en landingsprocedures, het verleggen van de vluchtcorridors naar minder bevolkte gebieden en de aanleg van geluidswallen. Er zou tevens een klachtenbank voor de omwonenden worden opgericht. De controle op de wetgeving zou worden overgeheveld van Biac naar het Bestuur der Luchtwezen. De omwonenden die, ondanks die maatregelen, in een lawaaizone van meer 55 decibel blijven zitten, zouden met steun van de overheid (minimum 25 en maximum 75 %) hun woning kunnen laten isoleren. Eigenaars die 's nachts geconfronteerd worden met een geluidsvolume boven de 70 decibel, zouden hun woning kunnen laten onteigenen door de overheid. Ter financiering van de isolatiesubsidies en de onteigeningen zouden de landingsrechten verhoogd worden en zouden bij overtreding van de geluidsnormen boetes worden geheven.

De luchthaven zou beter bereikbaar worden gemaakt over het spoor (directe aansluiting op de spoorlijnen Leuven-Brussel en Antwerpen-Brussel) en aansluiting krijgen op het HST-net via de te bouwen HST-terminal in Schaarbeek. De capaciteit van Zaventem zou worden verhoogd door de militaire en zakenvluchten weg te halen. Een internationale consultant zou, in het kader van een studie over de groeiomogelijkheden van Zaventem na 2010, nagaan of en waar een nieuwe luchthaven kan worden gebouwd die gespecialiseerd is in (nacht)cargo.

De reacties op het vergelijk waren overwegend positief. De besturen van Agalev en Ecolo keurden het nog dezelfde avond goed. De groene ministers zeiden "gematigd tevreden" te zijn. Minister Durant gaf toe dat de maatregelen minder ver reikten dan wat zij had voorgesteld, maar zei dat er duidelijke afspraken waren gemaakt om de omwonenden een rustige nachtperiode te geven. De werkgeversorganisatie VBO vond de beslissing evenwichtig. DHL zei dat de maatregelen "streng maar haalbaar" waren. De omwonenden toonden zich ontgoocheld. De Luchtmacht wees op de financiële (minimum 6 miljard frank) en sociale kostprijs van de verhuizing van de 15de wing uit Melsbroek.

In uitvoering van het Zaventem-akkoord werd met de zogenaamde programmawet van 12 augustus 2000 (*Belgisch Staatsblad* van 31 augustus 2000) het Fonds voor de Beperking van de Milieuoverlast in de Omgeving van de Luchthaven Brussel-Nationaal (FBMOL) opgericht. Bij ministerieel besluit van 26 oktober 2000 keurde minister Durant het Biac-reglement van 15 juni 2000 goed over de nachtelijke geluidsquota vanaf 1 juli 2001. De Vlaamse minister van Leefmilieu, Vera Dua (Agalev), scherpste begin oktober de milieuvergunning aan die de deputatie van Vlaams-Brabant in februari had uitgereikt en waartegen omwonenden en actiegroepen beroep hadden aangetekend. Zij hield daarbij rekening met het federaal compromis van 11 februari, door onder meer het aantal nachtvluchten (tussen 23

en 6.30 uur) op 68 te bevrozen en per 1 januari 2002 een maximale geluidswaarde van 90 decibel vast te leggen.

B. De spoorwegen

In het regeerakkoord van 11 juli 1999 had de paarsgroene coalitie zich tot doel gesteld het aandeel van de NMBS in het reizigers- en goederenvervoer te verhogen, de NMBS een nieuwe dynamiek te geven, het beheerscontract aan te passen (in het bijzonder om "de steeds weerkerende vertragingen uit de wereld [te] helpen"), het investeringsprogramma aan een externe toetsing te onderwerpen en een begin te maken met de aanleg van het gewestelijk expresnet (GEN) rond Brussel.

Op 9 juni gaf de regering minister van Mobiliteit Durant de opdracht een nieuwe studie te laten maken over het GEN (ter actualisering van die uit 1993) en particuliere partners te zoeken voor de realisatie van het voorstadsnet. Tegen oktober zou tussen de federale overheid en de gewesten een samenwerkingsakkoord over het GEN moeten worden gesloten, maar die intentie werd in het verslagjaar niet gerealiseerd.

In interviews met *De Standaard* en *La Libre Belgique* zei minister Durant op 9 september dat er de volgende vijf jaar 70 miljard frank extra nodig zou zijn voor investeringen in het NMBS-reizigersverkeer. In de kamercommissie voor Infrastructuur zei de minister op 26 september dat ze bereid was de overheidsdotatie aan de NMBS met een kwart te verhogen om het aantal treinreizigers in tien jaar met de helft te laten groeien. Durant zei ook de onderhandelingen over het beheerscontract, die normaal in 2001 zouden plaatshebben, samen te zullen voeren met die over het tienjarenplan 2001-2010, omdat de NMBS anders 'carte blanche' zou krijgen voor de investeringen, zonder dat duidelijk is wat daartegenover staat. Uitgangspunt voor het overleg zou het mobiliteitsplan zijn, een onderdeel van de Federale Beleidsverklaring.

In de Federale Beleidsverklaring van 17 oktober zei premier Verhofstadt dat de regering werkte aan een Witboek over een geïntegreerd mobiliteitsbeleid, met als horizon het jaar 2020, en kondigde hij de oprichting aan van een Federaal Instituut voor de Mobiliteit. Hij zei dat het investeringskrediet voor de NMBS met jaarlijks 1 miljard frank zou toenemen, zodat voor de periode 2001-2010 in plaats van 271 miljard frank 325 miljard frank beschikbaar zou zijn. De NMBS had eerder gezegd dat er voor het tienjarenplan 570 miljard frank nodig was. Voor de realisatie van het GEN zou de regering een fonds oprichten, naar analogie met het 'HST Fin' voor de aanleg van het hogesnelheidsnet, waarin de Federale Participatiemaatschappij maximum 65 miljard frank zou storten. De kostprijs van het GEN werd op 180 miljard frank geraamd.

Minister Durant zei op 17 oktober dat er in de regering een akkoord was over de hervorming van de interne structuur van de NMBS. Sinds haar aantreden had zij er over geklaagd, dat de overheid, als belangrijkste aandeelhouder (98 %), weinig greep had op de spoorwegmaatschappij. Durant was over het spoorbeleid al enkele keren in aanvaring gekomen met de gedelegeerd bestuurder van de NMBS, de CVP'er Etienne Schoupe. Volgens Durant zou de regering de wet op de autonome

overheidsbedrijven uit 1991 wijzigen, zodat de zes leden van het directiecomité van de NMBS, met uitzondering van de gedelegeerd bestuurder, niet langer in de raad van bestuur zitting konden hebben en de directieleden met een gewone in plaats van een tweederde meerderheid door de raad van bestuur zouden kunnen worden ontslagen. Durant beklemtoonde in dat verband dat "zij niet de kop van Schouppe wil". De NMBS zou een juridische entiteit blijven, maar opgesplitst worden in twee operationele polen, één voor reizigersvervoer en één voor goederenvervoer. Voor die laatste zou privé-kapitaal kunnen worden aangetrokken.

De vakbonden dienden op 19 oktober een stakingsaanzegging in voor 16 en 17 november. Ze zeiden te vrezen voor het verlies van de autonomie van de NMBS en voor een gedeeltelijke privatisering, en waren van oordeel dat het investeringsbudget te klein was. Na een onderhoud met minister Durant schortten de bonden op 14 november hun stakingsaanzegging op.

Op 22 december legde premier Verhofstadt aan het kernkabinet een eigen nota voor. Naar *Le Soir* op 3 januari 2001 meldde, stelde hij daarin voor de NMBS op te splitsen in drie 'business units' voor resp. reizigersverkeer, goederenvervoer en infrastructuur. Er zou één raad van bestuur behouden blijven, waaruit de directieleden en de vakbondsvertegenwoordigers geweerd zouden worden, en waarin er afgevaardigden van de gewesten zitting zouden krijgen. Het directiecomité zou door vier strategische comités vervangen worden. Begin 2001 zou Verhofstadt het spoorwegdossier helemaal tot zich trekken.

IX. De verdere afwikkeling van de dioxinecrisis – Het begin van de BSE-crisis

A. De dioxinecrisis

De bijzondere kamercommissie die op 16 juli 1999 opgericht en belast was 'met een onderzoek van de Belgische vlees-, zuivel- en eierproductie en naar de politieke verantwoordelijkheden in het licht van de zogenaamde dioxinecrisis', zette na nieuwjaar haar werkzaamheden voort. Op 19 januari hoorde ze Karel Pinxten (CVP), die bij het uitbreken van de dioxinecrisis minister van Landbouw was en op 1 juni 1999, onder druk van zijn partij, ontslag had genomen. Hij verdedigde zijn aanpak van de crisis en zei dat er niemand een alternatieve strategie naar voren had geschoven. Pinxten gaf toe dat er aanvankelijk een en ander verkeerd was gelopen met de communicatie en nam de verantwoordelijkheid op zich voor een onvolledige persmededeling die zijn kabinetschef had verspreid.

Marcel Colla (SP), die als minister van Volksgezondheid eveneens ontslag had genomen, verdedigde tijdens zijn ondervraging (24 januari) eveneens zijn handelwijze. Hij had scherpe kritiek op de Europese Unie, die volgens hem België niet wegens de volksgezondheid maar om economische redenen hard had aangepakt. Zoals Pinxten pleitte hij voor een debat over de ministeriële verantwoordelijkheid. Oud-premier Jean-Luc Dehaene (CVP) was op 28 januari eveneens zeer kritisch voor de rol van de Europese Commissie in de dioxinecrisis. Hij verweet haar dat ze "normen maakte terwijl ze onze problemen besprak", België "regels oplegde die elders in Europa niet toegepast werden" en voor de Belgische varkens- en

rundermarkt verbodsmaatregelen nam die niet verantwoord waren. Ook Dehaene suggereerde dat de volksgezondheid werd ingeroepen om buitenlandse markten af te sluiten voor Belgische producten. Hij zei dat Colla en Pinxten geen schuld trof en dat zij enkel ontslag hadden genomen om de sereniteit te herstellen. Door de bemoeienissen van de Europese Unie was dat echter niet gelukt.

Op 14 februari zou de commissie, achter gesloten deuren, haar rapport beginnen te schrijven, maar onverwacht besliste ze om Piet Vanthemsche, de gewezen kabinetschef van oud-minister Pinxten, een delegatie van de Boerenbond en Noël Slangen opnieuw te horen. Commissielid Charles Michel (PRL) vermoedde dat de Boerenbond eerder de hoogte was van de dioxinecrisis dan zijn vertegenwoordigers hadden toegegeven. Slangen, die in 1999 de verkiezingscampagne van VLD-voorzitter Verhofstadt had geleid en sinds november als communicatieadviseur voor de regering-Verhofstadt werkte, had in het weekblad *Knack* verklaringen afgelegd die volgens Paul Tant (CVP) niet helemaal overeenstemden met wat Verhofstadt eind november in de dioxinecommissie had gezegd.

De ondervraging (18 februari) van Slangen kende een incidentrijk verloop. Toen Gerolf Annemans (Vlaams Blok) hem vroeg of hij oud-premier Dehaene niet bewust in een valstrik had gelokt door hem pas op 1 juni 1999, daags na een persconferentie van Colla en Pinxten, de nota-Destickere te overhandigen¹⁹, las Slangen een verklaring voor waarin hij zei dat "het extreemrechtse Vlaams Blok en de extreemlinkse PVDA geen gewone partijen zijn" en dat hij niet wenste te antwoorden op vragen van een lid "van een niet-democratische partij die in het buitenland verboden zou worden". Annemans verliet na een heftige woordenwisseling de vergaderzaal. Tant nam zijn vragen over, maar Slangen gaf geen duidelijk antwoord. Aan het eind van de discussie haalde hij uit naar Tant. "In de drang u onsterfelijk te maken, riskeert u zich onsterfelijk belachelijk te maken", zei hij. De CVP eiste dat Slangen zich zou excuseren. Slangen deed dat twee dagen later, tijdens een debat met Tant in het VRT-programma *De zevende dag*. Het Vlaams Blok eiste het ontslag van Slangen als medewerker van Verhofstadt wegens "openlijke overtreding van de wet op het parlementair onderzoek" en een nieuwe ondervraging, maar de commissie ging daar niet op in. Het incident gaf aanleiding tot een kort debat in de media over de omgang met extreemrechts.

Nadat zij op 2 maart nog even oud-minister Pinxten had ondervraagd, begon de commissie aan de eindredactie van haar rapport. In de ochtend van 3 maart, na een vergadering die bijna twintig uur had geduurd, keurde ze het eindverslag goed. Voor het hoofdstuk met de aanbevelingen gebeurde dat met eenparigheid van stemmen; de hoofdstukken met de vaststellingen en conclusies resp. verantwoordelijkheden en tekortkomingen werden enkel door de commissieleden van de meerderheidsfracties goedgekeurd. Omdat die weigerden de rol van de regering-

¹⁹ Op 27 april 1999 had veearts-keurder André Destickere, die sinds begin maart wist dat er ernstige problemen waren op enkele pluimveebedrijven, een nota gestuurd naar het kabinet-Colla waarin stond dat bij laboratoriumonderzoek te hoge dioxinegehalten waren vastgesteld in veevoer en kippenvet. VLD-voorzitter Guy Verhofstadt was op 30 mei in het bezit gekomen van die volgens hem "bloedstollende" nota.

Verhofstadt te vermelden, stemden de CVP en het Vlaams Blok tegen; de Volksunie en de PSC onthielden zich.

In haar eindrapport stelde de commissie vast dat "de Belgische overheden er niet steeds in geslaagd [zijn] om de crisis ontstaan door de dioxinecontaminatie van de voedingsketen optimaal te beheren". Zij schreef dat toe aan "het type en de omvang van deze contaminatie", die zonder voorgaande was, aan de structuur van de administratie die niet meer aangepast was aan de "hedendaagse vereisten inzake beheer van de veiligheid van de voedingsketen", aan het ontbreken van een "methodologie van risicoanalyse" en van Belgische en Europese normen voor dioxines in de voedselketen, en aan het feit dat "bepaalde overheden niet of niet te gepasten tijde alle maatregelen genomen [hebben] die zich opdrongen".

Los van eventuele strafrechtelijke en/of burgerlijke aansprakelijkheden, stelde de commissie "bij verschillende getuigen en diensten structurele en persoonlijke tekortkomingen vast". Zij noemde vetsmelterij Verkest (die met dioxine besmet vet had geleverd aan veevoederbedrijven), de belangenvereniging Bemefa van de veevoedersector (die verzuimd had tijdig haar leden op de hoogte te brengen van de crisis), de bedrijfsdierenartsen die verbonden waren aan de gecontamineerde pluimveebedrijven (die de regionale inspectiediensten niet op de hoogte hadden gebracht van een verhoogde sterfte) en de pluimveeslachthuizen (waar dieren geslacht werden zonder de vereiste begeleidingsdocumenten).

Van de ambtenaren die bij de zaak betrokken waren, zei het rapport dat zij "er bij momenten een erg ambtelijke werkwijze op na [hielden], volgens een klassiek bureaucratisch model. De communicatie verliep strikt hiërarchisch en vaak te formalistisch. Een aantal belangrijke acties liepen hierdoor aanzienlijke vertraging op". Volgens de commissie was er, ingevolge "de heersende cultuur" die gekenmerkt werd "door een gebrek aan modern management", "te weinig openheid en samenwerking [...] tussen de verschillende diensten". Voor het "gebrek aan soepelheid, snelheid en transparantie tussen de diensten" waren de betrokken ambtenaren-generaal "in grote mate" verantwoordelijk.

Het rapport somde de fouten van de verschillende betrokken diensten op en was bijzonder scherp voor veearts-keurder Destickere die "ernstig tekort is geschoten" door onder meer na te hebben gelaten zijn hiërarchische chefs in te lichten vóór 27 april (de dag waarop hij een nota stuurde naar het kabinet-Colla), door als kringhoofd geen enkel initiatief te hebben genomen hoewel hij sinds 3 maart 1999 wist dat er iets ernstigs aan de hand was en zodoende economische belangen liet primeren op het belang van de volksgezondheid, en door manifest de voorwaarden te hebben miskend die verbonden waren aan de cumulatie van zijn ambt bij het Instituut voor Veterinaire Keuring en zijn functie als verzekeringsexpert.

De oud-ministers Colla en Pinxten werden politiek verantwoordelijk geacht voor de vastgestelde tekortkomingen in hun administratie en op hun kabinet. Beide kabinetten begingen een voorlichtingsfout, informeerden de consumenten te laat en onvoldoende, en communiceerden slecht met elkaar. Landbouw informeerde de betrokken sectoren "al te laat". Volksgezondheid reageerde niet alert op de nota-Destickere van 27 april 1999.

De Europese Commissie kreeg het verwijt dat zij geen normerend referentiekader had voor de samenstelling van veevoeder en van contaminanten en dat haar regelgeving voor de meldingsplicht niet voldeed. Volgens het rapport "versterkte de EU de chaotische ontwikkeling van de crisis".

De commissie deed een vijftigtal aanbevelingen om het voedselveiligheidsbeleid te verbeteren. Op het conceptuele vlak spraken de commissieleden zich uit voor het opzetten van een "programma voor risicobeheer, preventie en controle dat gebaseerd is op een onafhankelijk risico-evaluatie", waarbij het voorzorgbeginsel de leidraad dient te vormen, voor een betere coördinatie van de bestaande wetgeving, voor de beperking van de rol van de bedrijfsdierenartsen tot adviesverlening en voor de vervanging van de gepolitiseerde administratie door een systeem dat op competentie is gebaseerd.

Wat het functionele niveau betreft, benadrukten de commissieleden het belang van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV) in de communicatie. Er zou een algemene meldingsplicht moeten komen voor iedereen die weet krijgt van contaminaties. De bestaande meldplicht van bedrijfsdierenartsen die in dienst zijn van veevoederfabrikanten, zou moeten worden verruimd tot alle abnormale vaststellingen die de voedselveiligheid in gevaar kunnen brengen. De Orde van Dierenartsen zou moeten instaan voor een betere bekendmaking van de deontologische regels onder haar leden. De Europese Unie werd opgeroepen sluitende richtlijnen op te stellen over het gebruik van dierlijk afval in veevoeder, de grensoverschrijdende en fraudegevoelige afvaltransporten van dichterbij te volgen en een opsporingsprogramma voor pcb's en dioxines op te zetten.

Op structureel niveau, ten slotte, pleitte de commissie, zoals zij eerder al in een tussentijds advies had gedaan, voor een driedelige structuur van het FAVV, met een departement inspectie, een afdeling die erkenningen verleent en adviezen uitbrengt over normen, en een departement studie- en informatieverschaffing. In hoofde van het personeel van het Agentschap zou elke mogelijke belangenvermenging moeten worden uitgesloten. De cumulatie van leidinggevende functies zou zo snel mogelijk moeten worden afgeschaft.

De Kamer debatteerde op 15 maart over het rapport van de dioxinecommissie en keurde het op 16 maart goed. Om de bovengenoemde redenen stemden ook nu de CVP en het Vlaams Blok tegen en onthielden zich de Volksunie en de PSC.

Ter afwikkeling van de dioxinecrisis werden in het verslagjaar nog verscheidene maatregelen genomen.

De Senaat keurde op 20 januari het wetsontwerp 'houdende oprichting van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen' (FAVV) goed. De Kamer had dat al op 16 december 1999 gedaan. De FAVV-wet van 4 februari 2001 werd bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 18 februari 2001.

Het FAVV heeft "als doel de veiligheid van de voedselketen en de kwaliteit van het voedsel teneinde de gezondheid van de consument te beschermen". Met het oog daarop is het belast "met het uitwerken, toepassen en controleren van maatregelen die betrekking hebben op de analyse en beheersing van de risico's die de gezondheid van de consumenten kunnen schaden". Tot de bevoegdheid van het FAVV

behoren : de controle, het onderzoek en de keuring van de voedselproducten en hun grondstoffen in alle stadia van de voedselketen; de controle en de keuring van de productie, de verwerking, de bewaring, het vervoer, de handel, de in- en uitvoer, de productie-, verwerkings-, verpakkings-, verhandelings-, opslag- en verkoopplaatsen van de voedselproducten en hun grondstoffen; het verlenen van erkenningen en vergunningen; de uitwerking van traceer- en identificatiesystemen; de verspreiding van informatie in verband met zijn opdracht; het toezicht op de naleving van de wetgeving.

De regering stelde op 26 mei Luc Beernaert aan tot gedelegeerd bestuurder van het FAVV. Hij trad op 16 augustus in dienst. Eind 2000 was het FAVV nog niet operationeel. Op dat ogenblik waren enkel de samenstelling en werkwijze van het raadgevend comité en van het wetenschappelijk comité geregeld, en de leden van het wetenschappelijk comité benoemd.

Op 4 april lichtte het Permanent Veterinair Comité van de Europese Unie de laatste beperkingen op de uitvoer van varkensvlees en kippen. Met die maatregel trok de EU een streep onder de Belgische dioxinecrisis.

Op 17 januari had de Europese Commissie al ingestemd met een laatste reeks maatregelen van de Belgische regering, meer bepaald de vergoeding voor inkomensverlies van landbouwers (waarvoor 5,4 miljard frank was uitgetrokken) en de vergoeding voor de vernietiging, het transport en het stockeren van Belgische voedingswaren van dierlijke oorsprong die tijdens de dioxinecrisis in het buitenland geblokkeerd werden. Half mei bleek dat 28.754 landbouwers een schadeclaim hadden ingediend, voor een totaal bedrag van 6,6 miljard frank²⁰

De ministerraad keurde op 12 mei een koninklijk besluit goed dat de vrijwillige bijdrage van de veevoedersector aan het zogenaamde dioxinefonds vaststelde op 0,4 % van de omzet en de verplichte bijdrage op 0,6 %. Het geld, 340 miljoen frank, werd gebruikt om een deel van de economische schade van de dioxinecrisis te vergoeden. De landbouwsector stortte via het Sanitair Fonds 200 miljoen frank in het dioxinefonds.

Naar 'dioxinecommissaris' Freddy Willockx, die begin 2001 ontslag zou nemen om burgemeester van Sint-Niklaas te worden, op 28 december meedeelde, kostte de dioxinecrisis de overheid 18 miljard frank. Inclusief de negatieve weerslag op de economische groei liep de kostprijs op tot 30 miljard frank.

Dankzij het Consum-controlesysteem dat na het uitbreken van de dioxinecrisis was ontwikkeld, werd op 19 mei in een veevoederbedrijf in Féluyl een geval van pcb-besmetting vastgesteld. Een tweehonderdtal landbouwbedrijven werd tijdelijk onder toezicht geplaatst. Enkele tientallen runderen werden vernietigd. In september werd in een veevoederbedrijf in Merchtem een pcb-besmetting ontdekt. Een twintigtal melkveebedrijven werd onder toezicht geplaatst, maar er bleken geen melk en vlees gecontamineerd te zijn.

²⁰ Minister van Landbouw Gabriëls deelde op 20 februari 2001 mee dat er 24.723 dossiers (86 %) afgehandeld waren. In 22.062 gevallen werd een vergoeding uitbetaald; 2.661 aanvragen werden verworpen. Er was op dat ogenblik 4,86 miljard frank uitgekeerd. Gabriëls verwachtte dat de kostprijs van de vergoedingen zou oplopen tot 5,8 miljard frank.

Om de traceerbaarheid van rund- en varkensvlees te vergroten, werd in juli het Beltrace-systeem operationeel. Daardoor werden ook de slachthuizen aangesloten op Sanitel, het computernetwerk van Landbouw.

B. De BSE-crisis

Zoals de overige lidstaten van de Europese Unie werd België op het einde van het jaar geconfronteerd met de uitbreiding van BSE (bovine spongiforme encefalopathie), ook gekke- of dolliekoeienziekte genoemd, een rundvee- en schapenziekte die bij de mens de dodelijke Creutzfeldt-Jakob-ziekte kan veroorzaken.

De ministers van Landbouw van de Vijftien vaardigden op 4 december een tijdelijk verbod uit op het gebruik, de invoer en de uitvoer van dierenmeel, dat op 1 januari 2001 zou ingaan en tot 30 juni 2001 zou duren; het voorradige dierenmeel moest worden vernietigd. Het voeren van dierenmeel aan herkauwers was sinds 1994 door een EU-richtlijn verboden, maar het werd wel nog verwerkt in voer voor kippen en varkens. Voorts beslisten de Landbouwministers dat alle runderen van meer dan 30 maanden op BSE getest moesten worden; niet-geteste dieren moesten worden vernietigd.

In een nota die zij op 15 december aan de ministerraad voorstelden, zeiden de ministers Gabriëls (Landbouw) en Aelvoet (Volksgezondheid) dat de Europese beslissing "rampzalige gevolgen" zou hebben "voor de hele dierlijke productie, niet alleen financieel, maar ook voor de organisatie van die productie". De kostprijs van de maatregelen (opslag en verbranding van dierenmeel, BSE-tests en opkoopregeling niet-geteste dieren) werd geraamd op minimum 10,4 en maximum 12,2 miljard frank. Het grootste deel daarvan (ca. 8 miljard frank), voor de vernietiging van het dierenmeel, zou voor rekening van de gewesten komen. De gewesten noemden dat bedrag overdreven; zij spraken van 4,7 miljard frank, waarvan 3,6 miljard frank voor Vlaanderen.

Op 18 december zei Gabriëls dat België klaar was om de Europese BSE-maatregelen uit te voeren. Hij zei dat de laboratoria voldoende capaciteit hadden om in de eerste helft van 2001 de 130.000 tot 140.000 geslachte runderen ouder dan 30 maanden te testen, dat er voldoende opslagruimte was om het dierenmeel te stockeren, zowel de voorraden als de 140.000 ton afkomstig van het te verwerken dierlijk afval (kadavers en slachtafval), en dat Indaver en de cementfabrieken voldoende capaciteit hadden om het dierenmeel te verbranden. België zou geen gebruik (hoeven te) maken van de Europese opkoopregeling voor runderen die niet getest konden worden.

Gabriëls ving op 19 december bij zijn Europese collega's bot met zijn verzoek de EU-vergoeding voor een BSE-test op dieren van meer dan 30 maanden te verhogen van 15 tot 30 euro, en geld vrij te maken voor de vernietiging van het dierenmeel. Op 22 december maakte de regering 510 miljoen frank vrij voor BSE-tests. Omdat de tests pas konden beginnen nadat de EU daarvoor groen licht had gegeven, trok de regering ook 232 miljoen frank uit voor het opkopen van runderen (de EU betaalde 70 % van de vergoeding). Voor het ophalen en opslaan van dierenmeel werd 180 miljoen frank geserveerd.

Na de jaarwisseling zou de BSE-crisis in omvang toenemen.

X. Het buitenlands en het defensiebeleid

A. Buitenlandse politiek

Europese Unie – Op de 'top' van de staats- en regeringsleiders van de Europese Unie in Nice (7-11 december) trad premier Verhofstadt op de voorgrond als een verdediger van de Europese gedachte. Even overwoog hij zijn veto te stellen tegen het 'Verdrag van Nice', maar tijdens de laatste onderhandelingsnacht legde hij zich neer bij de tekst die hij als een 'minimum minimorum' beschouwde. In eigen land kreeg hij kritiek omdat hij de stemmenpariteit (5/5) met Nederland had opgegeven; in de EU-ministerraad zal België na de uitbreiding van de EU tot 27 landen 12 stemmen hebben, Nederland 13. Het aantal Belgische mandaten in het Europees Parlement daalt dan van 25 naar 22.

Congo-Kinshasa en Centraal-Afrika – Conform de intentie die hij eind 1999 in zijn beleidsbrief had geformuleerd, een actiever buitenlands beleid te voeren, met name in Centraal-Afrika, legde minister van Buitenlandse Zaken Michel tijdens het verslagjaar drukke diplomatieke activiteiten aan de dag. Een voor februari aangekondigd bezoek aan het gebied van de Grote Meren stelde hij begin januari uit omdat er te weinig vordering was gemaakt in de uitvoering van het vredesakkoord dat de partijen die bij de oorlog in Congo betrokken waren op 10 juli 1999 in Lusaka hadden gesloten en dat voorzag in onderhandelingen en de terugtrekking van de buitenlandse troepen uit Congo en de vervanging ervan door een VN-vredesmacht.

Michel en staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking Boutmans ontmoetten op 25 januari in New York, in de marge van een Afrikadebat in de Verenigde Naties, de Congolese president Kabila. Het was het eerste contact tussen beide landen op een dergelijk hoog niveau sinds meer dan tien jaar. Het gesprek ging vooral over het conflict in Congo en de rol die België bij de uitvoering van het vredesakkoord van Lusaka zou kunnen spelen. Kabila bracht ook de relaties tussen Brussel en Kinshasa ter sprake. De Belgische regering bleef op haar standpunt dat de hervatting van de structurele hulp aan de oud-kolonie afhankelijk was van de voortgang van het vredesproces. Als gevolg van het Afrikadebat kwamen de staatshoofden uit de regio eind februari in Lusaka bijeen om het vredesproces in Congo nieuw leven in te blazen. De VN-Veiligheidsraad gaf groen licht voor het sturen van 5.500 blauwhelmen naar Congo; conform de afspraak die na de werkzaamheden van de Rwanda-commissie was gemaakt, zou België zijn bijdrage beperken tot logistieke en/of financiële steun, maar geen militairen naar de oud-kolonie sturen.

Van 12 tot 20 maart bracht minister Michel een bezoek aan Congo, Zimbabwe, Angola en Oeganda, waar hij gesprekken voerde met de staatshoofden van de vier bij het gewapend conflict in de streek van de Grote Meren betrokken landen. Hoogtepunt van de reis was het bezoek aan president Kabila. Het was van in 1989 geleden dat er nog een Belgisch minister in Kinshasa was. Van 6 tot 10 april reisde Michel naar Rwanda (waar hij, samen met premier Verhofstadt, de genocide

herdacht; zie verder) en Burundi, waar hij de andere twee in het Congolese conflict betrokken staatshoofden sprak.

Op 30 juni vertegenwoordigde minister Michel in Kinshasa België bij de herdenking van de veertigste verjaardag van de Congolese onafhankelijkheid. Hij had er een gesprek onder vier ogen met president Kabila en bezocht Kisangani, een stad die begin juni het toneel was geweest van hevige gevechten tussen Oegandese en Rwandese militieën.

Tijdens zijn verblijf in Congo lekte uit dat de Brusselse procureur des Konings, Benoît Dejemeppe, op 11 april een internationaal aanhoudingsbevel had uitgevaardigd tegen de Congolese minister van Buitenlandse Zaken, Abdoulaye Yerodia, die verdacht werd van misdaden tegen de menselijkheid. Yerodia had in augustus 1988 de Congolese bevolking opgeroepen Tutsi te doden, omdat het Tutsi-regime in Rwanda de hand had in de opstand tegen president Kabila. Bij zijn terugkeer in Brussel werd Michel op de korrel genomen door de oppositie. Hij zei in de Kamer (5 juli) dat hij pas in Congo voor het eerst van journalisten over het aanhoudingsbevel had gehoord. Op 6 juli zei minister van Justitie Verwilghen dat de kabinetschef van Michel al op 26 april met Justitie over de zaak had vergaderd. Minister Michel zei diezelfde dag dat hij pas op 6 juni door een fax van Justitie van de zaak-Yerodia op de hoogte was gebracht. De oppositie noemde de uitleg van Michel ongeloofwaardig en eiste zijn ontslag. Op 7 juli raakte bekend dat het aanhoudingsbevel tegen Yerodia pas op 3 juli, daags na de terugkeer van Michel, uitvoerbaar was gemaakt. Dat verklaarde waarom Yerodia tijdens zijn bezoek aan Brussel op 17 juni niet was aangehouden. Volgens de oppositie wees een en ander op een interventie van Buitenlandse Zaken bij het gerecht. De zaak kwam op 10 juli nog eens ter sprake tijdens interpellaties in de Kamer, maar Michel ging niet in op vragen over de chronologie; in de plaats daarvan evalueerde hij de betrekkingen tussen België en Congo. Minister Verwilghen zei op 12 juli dat er "geen rechtstreekse contacten" waren geweest tussen de gerechtelijke autoriteiten en Buitenlandse Zaken en Justitie.

Intussen had Congo op 8 juli zijn ambassadeur voor overleg teruggeroepen. De minister-presidenten van de Franse gemeenschapsregering en de Waalse gewestregering, Hervé Hasquin resp. Jean-Claude van Cauwenberghe, beslisten daarop een voor 12-18 juli geplande reis naar Congo uit te stellen. Tijdens de zomervakantie werden achter de schermen diplomatieke inspanningen gedaan om de plooiën glad te strijken. De komst van de Congolese minister van Binnenlandse Zaken, Gaetan Kakudji, naar Brussel op 31 augustus en 1 september werd beschouwd als een normalisering van de bekoelde betrekkingen. Nadat het gerecht geweigerd had de Congolezen inzage te verlenen in het dossier-Yerodia, klaagde Congo op 17 oktober België wegens schending van het volkenrecht en de diplomatieke immuniteit bij het Internationaal Gerechtshof in Den Haag aan. De zaak leek de betrekkingen tussen Brussel en Kinshasa evenwel niet te vertroebelen. Staatssecretaris voor Buitenlandse Zaken Neyts, die van 12 tot 19 november naar Centraal-Afrika (Oeganda, Rwanda, Burundi, Zimbabwe, Angola, Congo-Kinshasa en

Congo-Brazzaville) reisde om na te gaan of het vastgelopen vredesproces van Lusaka vlot kon worden getrokken, had in Kinshasa een gesprek met Yerodia²¹. Haar gesprek met Kabila noemde zij echter "kil" en "ontgoochelend". De missie van Neyts volgde op de aankondiging van premier Verhofstadt, in de Federale Beleidsverklaring (17 oktober), in overleg met de VN en de EU, een gezant naar Centraal-Afrika te sturen. Verhofstadt had op 5 oktober in Brussel een onderhoud gehad met VN-secretaris-generaal Kofi Annan; met zijn EU-collega's had hij de zaak besproken op de Top van Biarritz (13-15 oktober).

Op uitnodiging van de voormalige Zuid-Afrikaanse president, Nelson Mandela, woonde minister Michel op 20 juli in Arashua (Tanzania) de 'laatste' (maar mislukte) onderhandelingsronde bij over een vredesregeling voor de burgeroorlog in Burundi. Op verzoek van Michel schrapte Mandela een passage in het ontwerp-akkoord waarin België de verantwoordelijkheid kreeg toegeschoven voor de moord, in 1961, op de Burundese nationalistische leider prins Louis Rwagasore. Michel had in de Tanzaniaanse hoofdstad gesprekken met diverse Afrikaanse staatshoofden.

Naar aanleiding van de publicatie van het boek *De moord op Lumumba* van Ludo de Witte, waarin de auteur beweerde dat de toenmalige regering-G. Eyskens de hand had in de moord (17 januari 1961) op de Congolese premier Patrice Lumumba, richtte de Kamer van Volksvertegenwoordigers op 24 februari een bijzondere commissie op 'belast met het vaststellen van de precieze omstandigheden waarin Patrice Lumumba werd vermoord en van de eventuele betrokkenheid daarbij van Belgische politici'. De commissie, die werd voorgezeten door Geert Versnick (VLD), moest binnen het jaar verslag uitbrengen. Ze kwam op 2 mei een eerste keer bijeen en besliste de periode januari 1960-april 1961 te onderzoeken, met de aanloop naar en de naweeën van de Congolese onafhankelijkheid. De commissie riep de overheid op alle archieven open te stellen, hoewel die in principe pas na 50 jaar worden vrijgegeven; het Paleis reageerde positief en deelde mee bepaalde documenten ter beschikking te stellen. Op 30 mei wees de commissie vier experts aan om haar in haar werkzaamheden bij te staan. In een tussentijds rapport deelden zij op 20 november mee nieuwe getuigen en belangrijke archiefstukken op het spoor te zijn gekomen. Omdat hun onderzoekwerk nog niet af was, werd hun opdracht tot 5 maart 2001 verlengd. Het mandaat van de commissie was intussen eveneens verlengd, tot 2 mei 2001.

Rwanda – *La Nouvelle Gazette* en de andere kranten van de groep Sud Presse publiceerden op 4 februari uittreksels uit een vertrouwelijk legerrapport uit 1996 van toenmalig generaal (intussen luitenant-generaal) Marc Jacqmin over de gebeurtenissen in Rwanda in april 1994, waar tijdens de burgeroorlog tussen Hutu en Tutsi tien Belgische para's en twaalf Belgische burgers werden vermoord. Jacqmin was eind 1995 commandant geworden van de brigade paracommando's. In de bijzondere senaatscommissie die in 1996-1998 het drama in Rwanda had

²¹ Yerodia ruilde op 21 november de portefeuille van Buitenlandse Zaken voor die van Onderwijs. Op 8 december verwierp het Internationaal Gerechtshof in Den Haag in een tussenarrest het verzoek van de Congolese overheid het internationale aanhoudingsbevel op te heffen.

onderzocht, hadden de topmilitairen die als getuige waren gehoord nooit over het rapport gesproken. Ook stafchef Willy Herteleer had er in het opvolgingsverslag, waarin hij schreef dat de legertop geen fouten had gemaakt in Rwanda, geen melding van gemaakt. Jacqmin zei in zijn rapport, dat hij op 1 oktober 1996 aan de stafchef van de Landmacht, Roger Maes, had overhandigd, dat de para's niet voorbereid waren op hun opdracht, die ze als een "operatie van het type Club Med" beschouwden, en dat zijn voorganger, generaal-majoor Jean-Pierre Roman, die commandant was van de para's in Rwanda, nooit eerder een bataljon had geleid en de situatie op het terrein niet goed kende.

De publicatie bracht de legertop in opspraak. Familieleden van de vermoorde para's eisten het ontslag van Herteleer, maar die zei geen weet te hebben gehad van het rapport. Minister van Landsverdediging Flahaut bood op 10 februari in de senaatscommissie voor Buitenlandse Zaken en Landsverdediging zijn excuses en die van de krijgsmacht aan, omdat het rapport niet aan de Rwanda-commissie was overhandigd. Flahaut zei dat het maar op heel beperkte schaal was verspreid en er strikt gezien geen fout was gemaakt, maar dat het achterhouden van het rapport getuigde van een gebrek aan eerbied voor het parlement. Agalev en Ecolo drongen aan op de oprichting van een nieuwe onderzoekscommissie, maar het bureau van de Senaat wees dat voorstel op 24 februari van de hand.

Premier Verhofstadt, minister van Buitenlandse Zaken Michel, minister van Landsverdediging Flahaut en een veertigtal familieleden van de vermoorde Belgen woonden op 7 april in Kigali de herdenkingsplechtigheid bij van de zesde verjaardag van de genocide in Rwanda. De premier onthulde er een gedenksteen en vroeg de Rwandezes "in naam van mijn land, in naam van mijn volk" om vergeving. "Ik geef hier, tegenover u, de fouten van mijn land toe, van de politieke en militaire overheden", zei hij. Verhofstadt zei dat de Belgische regering had gefaald in "haar meest fundamentele opdracht. Ze heeft haar landgenoten niet beschermd".

De kamer van inbeschuldigingstelling in Brussel verwees op 27 juni vier in België verblijvende Rwandezes naar het hof van assisen, op beschuldiging van misdaden tegen de menselijkheid. Zij werden verdacht van deelname aan de volkerenmoord in Rwanda. Eind 2000 was het proces nog niet begonnen. Na een klacht van een voormalige Rwandese legerofficier opende onderzoeksrechter Damien Vandermeersch in mei een onderzoek naar de betrokkenheid van de Rwandese interim-president, Paul Kagame, bij de genocide.

Oostenrijk – Samen met Frankrijk nam België het voortouw in het protest tegen de regeringsdeelname van de rechts-extreme FPÖ van Jörg Haider in Oostenrijk. De zaak kwam op 27 januari, op een ogenblik dat er nog coalitiegesprekken liepen tussen de ÖVP en de FPÖ, een eerste keer ter sprake tijdens het vragenuur in de Kamer. Premier Verhofstadt deelde mee dat hij, samen met minister van Buitenlandse Zaken Michel, aan EU-voorzitter Portugal zou vragen de ministers van Buitenlandse Zaken van de lidstaten bijeen te roepen. De regering in Lissabon reageerde behoedzaam op het verzoek.

Op 28 januari werd bekend dat de Vlaamse minister-president, Patrick Dewael, een voor 21 en 22 februari gepland bezoek aan de Vlaamse vertegenwoordiging in Wenen afzegde uit ongenoegen over de coalitiegesprekken tussen ÖVP en FPÖ. Haider zei in een reactie (29 januari) op de ontwikkelingen in België dat hij geen bemoeienissen van de regering in Brussel duldde en "toch ook niet het aftreden [verlangt] van een corrupte Belgische regering, die kinderverkrachters gratie verleent". Twee dagen later verontschuldigde hij zich voor die verklaring, die premier Verhofstadt "onwaardig" en minister Michel "totalement fascistisch" hadden genoemd.

Op 31 januari beslisten de veertien overige lidstaten van de Europese Unie hun bilaterale contacten met Wenen af te breken, geen Oostenrijkse kandidaten voor Europese en internationale functies te steunen en tussen de ambassades enkel nog "technische contacten" te tolereren, wanneer de FPÖ in de regering zou komen. De Belgische regering was verheugd over het besluit. Minister van Buitenlandse Zaken Michel vroeg zich af of de EU-landen hun ambassadeur in Wenen niet moesten terugroepen. Op 2 februari, daags nadat de ÖVP en de FPÖ een regeerakkoord hadden gesloten, zei Michel dat het "immoreel" zou zijn nog langer op skivakantie te gaan in Oostenrijk. Op 3 februari stelde hij, in een interview met de RTBF-radio, het Oostenrijkse lidmaatschap van de EU ter discussie. De Franse gemeenschapsregering verbood het gemeenschapsonderwijs op sneeuwklas in Oostenrijk te gaan en schortte, zoals de Waalse regering, alle relaties met Oostenrijk op. Kamer en Senaat veroordeelden in een resolutie de deelname aan de Oostenrijkse regering van een partij "die openlijk ethnocentrisch, xenofob en anti-Europees" werd genoemd.

Hoewel minister-president Dewael op 4 februari eveneens sprak van de opschorting van alle ministeriële contacten en het bevriezen van de culturele samenwerking, waarschuwde hij toch voor 'overacting'. SP-voorzitter Patrick Janssens zei op 7 februari in *Le Soir* dat het "een strategische fout zou zijn sancties te nemen tegen Oostenrijk of dat land te boycotten". Hij zei te vrezen dat zulke maatregelen de populariteit van Haider, maar ook van het Vlaams Blok zouden verhogen.

Op 20 februari betoogden in Brussel 12.000 tot 15.000 manifestanten tegen extreemrechts, het fascisme en Haider. Verscheidene politici namen aan de betoging deel, onder anderen Elio di Rupo, Louis Michel, Joëlle Milquet, Patrick Dewael, Karel de Gucht, Patrick Janssens, Johan van Hecke, Jos Geysels.

Minister van Landsverdediging Flahaut kondigde op 28 februari aan dat de militaire samenwerking met Oostenrijk opgeschort werd. Op 6 maart besliste de vzw Tentoonstellingspark van Brussel het Oostenrijkse Toerismebureau te weren van het jaarlijkse vakantiesalon op de Heizel. Op 14 maart annuleerde Johan Sauwens, die in de Vlaamse regering bevoegd is voor de buitenlandse handel, onder druk van de federale regering, een bezoek aan Wenen, waar hij een vergadering over de Vlaams-Oostenrijkse handelsbetrekkingen zou bijwonen.

Nadat minister Michel bij de opening van de EU-top in Lissabon (23 maart) geweigerd had op de 'groepsfoto' te staan met de Oostenrijkse kanselier Schlüssel, waarschuwde Vlaams minister-president Dewael er op 24 maart in een brief aan de minister van Buitenlandse Zaken voor een "escalatie in onze relaties met

Oostenrijk". Hij zei dat de "wrevel bij de Vlamingen over de anti-Oostenrijkse initiatieven met de dag toeneemt" en dat "het Belgische en Vlaamse bedrijfsleven en de toeristische sector de negatieve weerslag van de uitdijende anti-Oostenrijkse initiatieven ondervinden". Michel zei tegenover de VRT (25 maart) dat hij er rekening mee zou houden dat de gevoeligheden in Vlaanderen anders waren dan in het Franstalige landsdeel en dat hij voorzichtiger zou zijn in zijn verklaringen over Oostenrijk. Daarop matigde hij zijn houding.

Op 23 mei ontving Michel in Brussel de leiders van de Oostenrijkse sociaal-democratische en liberale oppositie, die op een voorwaardelijke opheffing van de EU-sancties aandrongen. De Belgische regering schakelde zich daarop in de 'exit-strategie' van de Veertien in, die, na het inzetten van drie 'wijzen', op 12 september resulteerde in de opheffing van de sancties.

Chili – Nadat de Britse minister van Binnenlandse Zaken, Jack Straw, op 12 januari de vrijlating, om medische redenen, in het vooruitzicht had gesteld van de Chileense oud-dictator Augusto Pinochet, die sinds eind 1998 in Groot-Brittannië onder huisarrest stond, mengde ook België zich weer in de zaak. België was een van de landen die na de arrestatie van Pinochet om diens uitlevering had verzocht, omdat enkele Chileenen zich bij de rechtbank van Brussel burgerlijke partij hadden gesteld. Op 19 januari beval onderzoeksrechter Damien Vandermeersch een rogatoire commissie naar het Verenigd Koninkrijk te sturen om Pinochet in aanwezigheid van een Belgische wetsdokter te laten onderzoeken door een college van Britse experts. De Belgische regering tekende, samen met zes mensenrechtenorganisaties, bij het Britse Hooggerechtshof beroep tegen de vrijlating aan en eiste inzage in het medisch dossier. De rechter noemde het verzoek op 31 januari onontvankelijk, maar de Belgische regering tekende beroep aan. Op 8 februari verklaarde het Divisional Court de eis wel ontvankelijk. België en drie andere landen kregen tot 22 februari de tijd om het medisch dossier in te kijken. De medische experts die zij daartoe aanstelden, concludeerden dat Pinochet wel degelijk in staat was een proces bij te wonen. De Britse regering weigerde evenwel een nieuw onderzoek in te stellen en liet Pinochet op 2 maart vrij. Minister van Buitenlandse Zaken Louis Michel besliste geen beroep aan te tekenen tegen de vrijlating. Hij zei dat hij de Britse beslissing respecteerde. Michel zei dat België weliswaar niet de uitlevering van Pinochet had verkregen, maar er wel toe bijgedragen gehad dat de vrijlating niet in stilte was afgehandeld. Hij sprak de hoop uit dat Pinochet in Chili voor de rechter zou worden berecht.

Wapenlevering Mexico – Minister van Buitenlandse Zaken Michel werd begin mei door de oppositie, maar ook door de regeringspartijen SP en Agalev onder vuur genomen omdat hij een uitvoervergunning had verleend voor de levering door FN van vijfhonderd P90-geweren aan Mexico. Ze verweten Michel, die zich in de kwesties-Oostenrijk en -Pinochet als verdediger van de mensenrechten had opgeworpen, wapens te willen leveren die konden worden ingezet in een intern conflict in Mexico, wat strijdig is met de regelgeving over de wapenuitvoer. Daarop schortte Michel de vergunning op, tot hij de garantie zou hebben gekregen dat de wapens

uitsluitend bestemd waren voor de politie. Eind mei annuleerde het Mexicaanse ministerie van Defensie wegens het getalm de bestelling.

Nederland – Minister van Verkeer Durant en haar Nederlandse ambtgenoot Netelenbos ondertekenden op 27 maart een memorandum over een tijdelijke en beperkte wederingebruikneming van de IJzeren Rijn, de spoorverbinding tussen de haven van Antwerpen en het Ruhrgebied. Nederland zou zich tot het uiterste inspannen om in maart 2001 een milieu-effectenrapport klaar te hebben voor het Nederlandse deel van de spoorlijn. Tenzij er uit het rapport zou blijken dat er "onherstelbare milieuschade" wordt toegebracht, zouden er vanaf eind 2001 "enkele" en vanaf eind 2002 maximaal vijftien treinen per dag gebruik kunnen maken van het 'historisch' tracé. De Belgische regering zou de kosten voor de tijdelijke wederingebruikneming volledig voor haar rekening nemen. Tegelijk zou een studie worden uitgevoerd over een definitieve oplossing en een definitief traject voor de IJzeren Rijn.

Ex-Joegoslavië – In januari en februari trok België het bataljon militairen dat als een onderdeel van de SFOR mee hadden toegezien op de naleving van het vredesakkoord van Dayton uit Bosnië-Herzegovina terug. In juni kwam een einde aan de opdracht een helikopterdetachement en een medisch detachement in Kosovo, waar ze sinds juni 1999 deel uitmaakten van de KFOR-vredesmacht. Na de terugtrekking namen nog ongeveer duizend Belgische militairen deel aan de KFOR-missie, waaronder een gevechtsbataljon van 700 militairen.

Ontwikkelingssamenwerking – De relatie tussen staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking Eddy Boutmans en minister van Buitenlandse Zaken Louis Michel, die in de tweede helft van 1999 al openlijk gekibbeld hadden over de verhouding tussen ontwikkelingssamenwerking en buitenlands beleid, vertroebelde begin 2000 opnieuw. Zonder Boutmans te raadplegen, besliste Michel half januari Marc van Craen, een diplomaat van CVP-signatuur, te ontheven uit zijn opdracht van Bijzonder Commissaris voor Ontwikkelingssamenwerking, de functie waarin hij sinds 1999 aan het hoofd stond van het Directoraat-generaal Internationale Samenwerking (DGIS) in het ministerie van Buitenlandse zaken. In *De Morgen* van 27 maart hekelde Boutmans de 'politieke benoemingen' bij het DIGS. Hij zei niet akkoord te kunnen gaan met de "volledige PRL-inkleuring" van de posten en de benoeming voor topfuncties van mensen "die niet steeds voldoende bekwaam zijn". Premier Verhofstadt bemiddelde nog diezelfde dag telefonisch tussen beide bewindslieden. Hij relativeerde de zaak en zei dat het niet om politieke benoemingen maar om "reaffectaties" ging en slechts om twee personen ging. In de Kamer zei Boutmans op 30 maart het nog altijd niet eens te zijn met de "reaffectaties". De volgende dag legden beiden, naar eigen zeggen, het geschil tijdens een ontbijtgesprek bij. Boutmans stemde ermee in dat Van Craen per 12 april werd opgevolgd door Cristina Funes-Noppen, een diplomate van PRL-strekking.

In het najaar dreigde er een nieuw conflict de kop op te steken toen, in het kader van de hervorming van de federale administratie, het zogenaamde Copernicusplan

(zie hoofdstuk IV), er sprake van was dat het DGIS zou worden afgeslankt en enkel nog bevoegd zou zijn voor indirecte samenwerking, humanitaire acties en noodhulp. Staatssecretaris Boutmans liet via *De Standaard* (14 november) verstaan het daarmee niet eens te zijn, maar Michel leek niet geneigd te zijn de zaak op de spits te drijven. Op 20 november besliste het kernkabinet het DGIS ongewijzigd te behouden.

Op 4 mei herzag de regering de nog geen jaar oude lijst van 25 partnerlanden waarop de bilaterale ontwikkelingssamenwerking wordt geconcentreerd. Senegal, Algerije, Mozambique en Bangladesh kwamen in de plaats van Angola, Kenia, Tunesië en de Filippijnen. De overige 21 landen zijn: Niger, Burkina Faso, Burundi, Mali, Rwanda, Benin, Oeganda, Ethiopië, Ivoorkust, Congo-Kinshasa, Tanzania, Zuid-Afrika, Southern Afrika Development Community, Marokko, Palestina, Cambodja, Laos, Vietnam, Bolivia, Peru en Ecuador.

Op 21 december werd bekend dat minister Michel voormalig staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking Réginald Moreels, die in onmin was gevallen met de CVP, zou aanstellen tot speciaal gezant voor humanitaire zaken, met standplaats in Nairobi.

B. Landsverdediging

Op 17 januari overhandigde minister van Landsverdediging André Flahaut aan premier Verhofstadt een beleidsnota over de hervorming van het leger. Ze was vooral een inventaris van de problemen en uitdagingen van de Belgische krijgsmacht, en bevatte nauwelijks concrete voorstellen.

Twee dagen voordien (15 januari) had vice-admiraal Willy Herteleer, de stafchef van de krijgsmacht, er in een Televox-uitzending andermaal op aangedrongen dat de defensiebegroting, die al verscheidene jaren enkel geïndexeerd werd, gedurende vier jaar aan de economische groei zou worden gekoppeld, wat zou neerkomen op een reële groei van ongeveer 10 %. Zonder extra geld zouden er volgens Herteleer 6.000 arbeidsplaatsen moeten worden geschrapt.

Op 22 januari had er overleg plaats tussen Flahaut, vertegenwoordigers van de regeringspartijen en de legertop over de toekomst van de krijgsmacht.

In een toespraak bij de opening van een colloquium over de Europese militaire integratie (28 maart) zei premier Verhofstadt dat België door een grondige reorganisatie een kleiner, maar hoger opgeleid en beter uitgerust leger zou krijgen.

Op 3 mei vond het kernkabinet, na weken discreet voorbereidend overleg, een politiek akkoord over de hervorming van de krijgsmacht. Het 'Strategisch plan voor de modernisering van het Belgisch leger 2000-2015', dat het land een klein, mobiel, snel inzetbaar en goed uitgerust leger zou moeten geven, kreeg op 12 mei de goedkeuring van de ministerraad. Volgens het hervormingsplan wordt het budget van de krijgsmacht over de hele periode bevroren op 100,8 miljard frank. Door de vermindering (van 44.500 naar 39.500 militairen en burgers) en de verjonging (door de rekrutering van 2.000 jonge militairen per jaar) van het legercontingent, zouden de personeelskosten tegen 2015 met 9 miljard frank per jaar moeten dalen (tot 46,8 miljard frank), ten voordele van de investeringsuitgaven

(die zouden stijgen van 16 naar 22,5 miljard frank). De operationele legereenheden zouden worden versterkt, de administratieve afgeslankt. Met een premie van 600.000 frank zouden 2.200 militairen aangespoord worden naar het burgerkader over te stappen. Voor afvloeiings- en overstapmaatregelen werd buiten de defensiebegroting een krediet van 5,4 miljard frank vrijgemaakt, gespreid over vier jaar.

Drie grote aankoopprogramma's werden geschrapt : de vervanging van de F16-gevechtsvliegtuigen (waarvoor de beslissing werd uitgesteld tot na 2015) en van de Leopardtanks, en de bouw van vier kustmijnenvegers. De regering stemde wel in met de aankoop van zeven transportvliegtuigen ter vervanging van de C-130-toestellen, de vervanging van de drie fregatten van de zeemacht door twee 'operationeel inzetbare multifunctionele schepen', de modernisering van de mijnenjagers en de aankoop van nieuwe transporthelikopters, van 840 Trigat-antitankraketten en van een transportschip.

De schrapping van de vervanging van de F16-gevechtsvliegtuigen door de Joint Strike Fighter (JSF) was geen verrassing. De regering-Dehaene had zich indertijd voorstander getoond van de deelname van België aan het onderzoeks- en ontwikkelingsprogramma, maar de paars-groene meerderheid was daar verdeeld over. De groenen en de Vlaamse socialisten waren gekant tegen de aankoop van het 'toegangsticket' (10 miljoen dollar), de liberalen en de PS waren er voorstander van. Op 14 februari zei PS-voorzitter Di Rupo evenwel dat zijn partij dan toch de aankoop van nieuwe transportvliegtuigen verkoos boven de vervanging van de F16. Hij sprak zelf van een "fundamentele koerswijziging". Minister Flahaut zei op 24 februari in de Kamer, dat de Verenigde Staten hadden gemeld dat de eerste fase van het JSF-programma zo goed als afgerond was en de Belgische participatie niet meer aan de orde was. Op 12 april meldde *Het Belang van Limburg* dat de regering een brief had gekregen, waarin ze werd uitgenodigd vóór 15 mei mee te delen of België wenste deel te nemen aan de 'engineering and manufacturing development'-fase. De Belgische participatie zou, gespreid over tien jaar, 200 tot 400 miljoen dollar kosten. Uit reacties van onder anderen VLD-voorzitter De Gucht en PS-voorzitter Di Rupo bleek de daaropvolgende dagen dat België niet in het JSF-programma zou stappen.

Wél verrassend was de beslissing de bouw van vier kustmijnenvegers te schrappen. Op 31 maart immers had de regering de legerinvesteringen voor 2000 goedgekeurd, een minimaal inhaalprogramma van 16 miljard frank. Een van de 18 programma's had betrekking op de bouw van de eerste van vier kustmijnenvegers, waarvoor 3,8 miljard frank zou worden vrijgemaakt. Andere grote programma's betroffen de aankoop van 121 CVRT-verkenningsvoertuigen (5,4 miljard frank), van vier Embraer-vliegtuigen met 30 tot 50 zitplaatsen (3,5 miljard frank) en de deelname aan het Europese satellietprogramma Helios II (2,9 miljard). Voor het project van de kustmijnenvegers had de overheid de voorbije jaren al 1,2 miljard frank uitgegeven; de Antwerpse scheepsbouwer SKB, die het contract voor de bouw van de kustmijnenvegers had binnengehaald, had daartoe al voor 300 miljoen frank geïnvesteerd.

Op 24 oktober deelde minister Flahaut in de kamercommissie voor Legeraankopen mee, dat België uit het Trigat-antitankraketprogramma stapte dat het samen met Nederland, Groot-Brittannië, Frankrijk en Duitsland aan het eind van de jaren 1980 had opgezet en waarin het al 1,2 miljard frank had geïnvesteerd. Eerder hadden Londen en Den Haag meegedeeld niet langer mee te werken aan de ontwikkeling van de Trigat. Volgens Flahaut was het project daardoor nog moeilijk te realiseren. Op 10 november keurde de regering het militair investeringsplan voor 2001 goed. Het voorzag in onder meer de aankoop van Recce-transportvoertuigen (5,4 miljard frank) en de modernisering van de mijnenjagers (3,2 miljard). Voor de vervanging van de elf C-130-transportvliegtuigen door zeven A-400-M-toestellen van Airbus werd 44,4 miljard frank gereserveerd, waarvan 9 miljard frank voor de ontwikkeling (periode 2001-2009) en 35,4 miljard voor de productie (na 2015). De aankoop van een transportschip van 7 miljard frank die minister Flahaut in Frankrijk wilde plaatsen, werd geschrapt omdat het volgens de Inspectie van Financiën te duur zou zijn en te groot voor de Belgische zeemacht.

In een gesprek met *La Dernière Heure* (29 oktober) zei minister Flahaut erover te denken kandidaten uit andere landen van de Europese Unie, en eventueel ook van daar buiten, aan te trekken om het personeelstekort van het leger op te vangen. Vooral de openstaande Nederlandstalige plaatsen raakten moeilijk ingevuld. De christelijke overheidsvakbond wees het voorstel van de hand; de socialistische bond reageerde positief, maar achtte het voorstel moeilijk te realiseren. Op 2 november deed Flahaut, vanuit Brazilië, de suggestie de "belachelijke" taalverhoudingen in het leger te wijzigen. De Vlaamse partijen reageerden afwijzend.

Op een bijeenkomst van de ministers van Defensie van de lidstaten van de Europese Unie, op 20 november, engageerde België er zich toe een brigade van 3000 militairen (van wie er duizend permanent beschikbaar zouden zijn), twaalf F16-gevechtsvliegtuigen, elf C-130-transportvliegtuigen, twee Airbus A310-toestellen en negen schepen ter beschikking te stellen van de Europese 'Snelle Interventiemacht' die tegen 2003 operationeel zou zijn en binnen de zestig dagen ontplooid moet kunnen worden.

XI. Overige gebeurtenissen en ontwikkelingen

Regering – Charles Picqué (PS), die tot dan toe regeringscommissaris voor het Grootstedenbeleid was, werd bij koninklijk besluit van 8 april benoemd tot minister van Economie en Wetenschappelijk Onderzoek, belast met het Grootstedenbeleid. Hij volgde zijn partijgenoot Rudy Demotte op, die op 4 april zijn ontslag als minister van Economie en Wetenschappelijk Onderzoek had aangeboden om over te stappen naar de Franse gemeenschapsregering.

Eveneens bij KB van 8 april werd Yvan Ylieff (PS) benoemd tot regeringscommissaris, toegevoegd aan de minister van Wetenschappelijk Onderzoek. Hij werd belast met wetenschapsbeleid, en met de evaluatie en modernisering van dat beleid en van de federale wetenschappelijke en culturele instellingen.

Pierre Chevalier (VLD) nam op 11 oktober ontslag als staatssecretaris voor Buitenlandse Handel. Daags voordien was er een huiszoeking gehouden in zijn

advocatenkantoor en was hij verhoord, in aanwezigheid van een Zwitserse rogatoire commissie, over zijn betrokkenheid als advocaat in een dubieuze verkoop van een vliegtuig in 1997. Hij werd verdacht van medeplichtigheid aan oplichting en misbruik van vertrouwen. Hoewel hem, naar eigen zeggen, strafrechtelijk noch deontologisch iets ten laste kon worden gelegd, besliste Chevalier na een onderhoud met premier Verhofstadt op te stappen omdat hij vreesde dat van de zaak politiek misbruik zou worden gemaakt. Hij maakte gewag van een interpellatieverzoek van de CVP. Verhofstadt zei dat hij in juli door de minister van Justitie op de hoogte was gebracht van het Zwitserse onderzoek tegen Chevalier, maar daar ter wille van het onderzoeksgeheim pas op 10 oktober met hem over gesproken had. Verhofstadt zei ook dat het onderzoek "juridisch niet zwaar weegt". De oppositie verweet de premier de zaak te hebben stilgehouden tot na de gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober. Op 13 oktober zei Noël Slangen, de communicatieadviseur van de premier, aan *De Standaard* dat hij vóór het weekeinde van 7-8 oktober door de kabinetschef van Verhofstadt over "een probleem met Chevalier" was gecontacteerd. Die verklaring leek in tegenspraak met de verklaring van de premier, dat hij vóór 10 oktober met niemand, behalve minister van Justitie Verwilghen, over de kwestie had gesproken. Chevalier, die in 1990, toen hij nog bij de SP was, al eens had moeten opstappen als staatssecretaris wegens malversaties als advocaat, werd nog op 11 oktober vervangen door zijn partijgenote Annemie Neyts, die "staatssecretaris toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Zaken" werd. Neyts was sinds juli 1999 minister in de Brusselse regering. Anne André-Leonard (PRL) nam op 17 oktober ontslag als regeringscommissaris voor Administratieve Vereenvoudiging om lid te kunnen worden van de bestendige deputatie van Waals-Brabant. Alain Zenner (PRL) werd bij KB van 25 oktober benoemd tot regeringscommissaris, toegevoegd aan de minister van Financiën. Hij werd belast met de vereenvoudiging van de fiscale procedures en de strijd tegen de grote fiscale fraude.

Gouverneur – Emmanuel Hendrickx (PRL) volgde op 1 maart Valmy Féaux (PS) op als gouverneur van Waals-Brabant. Hendrickx, die de provincieraad van Waals-Brabant voorziet en burgemeester van Eigenbrakel was, was door de PRL-top verkozen boven regeringscommissaris Anne André-Leonard en kamerlid Jacqueline Herzet.

Koninklijk Huis – Koning Albert II onderging op 29 januari in het Onze-Lieve-Vrouweziekenhuis in Aalst een neurochirurgische ingreep aan de wervelkolom. Het staatshoofd leed al verscheidene maanden aan ischias, veroorzaakt door een discushernia. In de nacht van 12 op 13 april kreeg de koning in hetzelfde ziekenhuis een viervoudige kransslagaderoverbrugging. Tot de dringende ingreep was besloten nadat Albert instabiele pijn in de borststreek had gekregen, die op een nakend hartinfarct kon wijzen. Premier Verhofstadt keerde op 13 april uit Toscane, waar hij de paasvakantie doorbracht, vervroegd naar België terug.

Nog op 13 april maakten *Gazet van Antwerpen* en *Het Belang van Limburg* gewag van een interview van prins Laurent met het tijdschrift 'Arbeid en Milieu', dat kritisch

was voor onder anderen oud-premier Jean-Luc Dehaene. Laurent sprak als voorzitter van het Koninklijk Instituut voor het duurzaam Beheer van de Natuurlijke Rijkdommen en de Bevordering van de schone Technologie (KINT). Hij pleitte voor een "perfect evenwicht" tussen ecologie, 'equity' (sociale rechtvaardigheid) en economie. Volgens Laurent was premier Dehaene "eerder minister van Economie, en daardoor hebben we binnenkort de euro zonder ecologie en zonder equity". De prins liet zich ook kritisch uit voor de multinational 3M en voor Renault-topman Schweitzer.

De verklaringen veroorzaakten opschudding. Het Paleis deelde mee dat de uitspraken van de prins niet gedekt waren door de regering, noch door de koning. Premier Verhofstadt wees er eveneens op dat de regering alleen verantwoordelijk is voor de verklaringen van het staatshoofd. Hij zei dat leden van de koninklijke familie mogen deelnemen aan grote maatschappelijke debatten, maar dat ze niet mogen vervallen in polemieken of persoonlijke aanvallen.

Op 31 mei legde prins Laurent de eed af senator van rechtswege. Oud-premier en senator Jean-Luc Dehaene was niet aanwezig in het halfroond. Laurent hield een 'groene', nogal duistere toespraak, in een gezwollen taal, over ecologie en duurzame ontwikkeling. Hij pleitte opnieuw voor een evenwichtige samenhang tussen ecologie, relatieve sociale billijkheid (equity) en economie, die de mensheid moet behoeden zowel voor een eenzijdig economisme als voor een overdreven ecologie, ja ook voor een utopisch socialisme. Dat de prins in zijn toespraak de woorden driehoek, kegel en cirkel gebruikte, werd her en der geïnterpreteerd als een verwijzing naar de vrijmetselarij, waarvan hij lid zou zijn.

Senaatsvoorzitter Armand de Decker wees er in zijn toespraak op dat een senator van rechtswege zich moet onthouden van partijdige en politieke controversen en dat de kinderen van de koning, ook al zijn ze senator, gehouden zijn de nodige reserve in acht te nemen, om de neutraliteit te bewaren die essentieel is voor de monarchie.

Op 2 maart stemde de Kamer in de met de verhoging van de dotatie aan prins Filip tot 31,8 miljoen frank, de toekenning van een eenmalige dotatie aan prins Filip van 10 miljoen frank, en de toekenning van een dotatie aan prinses Astrid van 11 miljoen frank. De wet van 7 mei 2000 [...] verscheen op 3 juni in het *Belgisch Staatsblad*.

Volkstelling – Ingevolge de programmawet bij de begroting van 2001, de wet van 2 januari 2001 houdende sociale, budgettaire en andere bepalingen (*Belgisch Staatsblad* van 3 januari 2001) zou op 1 oktober 2001 voor de laatste keer een 'volkstelling' worden gehouden. Aangezien het Nationaal Instituut voor de Statistiek (NIS) de demografische gegevens sinds 1991 betreft uit het Rijksregister, zou het in feite om een 'algemene socio-economische enquête' gaan, met de bedoeling gegevensbanken over personen, opleiding en woningen op te richten of aan te vullen. Het NIS zou de databanken nadien permanent bijhouden, met medewerking van onder meer de gemeenten en de gemeenschappen.

Euthanasie — Op 12 januari begon in de verenigde senaatscommissies voor Justitie en voor Sociale Zaken de bespreking van de drie wetsvoorstellen over resp. euthanasie, palliatieve zorgverstrekking en de oprichting van een evaluatiecommissie, die de zes meerderheidsfracties eind 1999 gezamenlijk hadden ingediend als syntheseseteksten van eerdere eigen voorstellen. Het euthanasievoorstel bepaalde dat euthanasie niet langer strafbaar zou zijn bij patiënten die aan een “zware en ongeneeslijke aandoening lijden” en zich “in een toestand bevinden van aanhoudende en ondraaglijke pijn of nood”. De Orde van Geneesheren zei op 17 januari dat er geen legalisering an euthanasie nodig was, omdat de deontologische code voldoende ruimte bood voor een arts die in een “noodtoestand” meent het leven van een patiënt te moeten beëindigen. Hoewel de regeringsfracties zich daar aanvankelijk tegen verzetten, gaven ze begin februari gevolg aan het verzoek van de christen-democraten hoorzittingen te houden. Daardoor begon de algemene bespreking van de wetsvoorstellen pas op 20 juni. Intussen was binnen de senaatsfracties van PRL-FDF en Ecolo verzet gerezen tegen het paars-groene euthanasievoorstel. Senatoren van beide fracties kantten er zich met name tegen euthanasie uit de strafwet te halen. Ze zeiden, mede op basis van de hoorzittingen, dat er daarvoor geen maatschappelijk draagvlak was. In juli kwamen ook de PS en de VLD terug van hun standpunt dat euthanasie uit het strafwetboek moest worden gehaald.

Op 8 november dienden de meerderheidsfracties een reeks gezamenlijke amendementen op hun wetsvoorstellen in. Euthanasie zou in de strafwet blijven, maar een arts die euthanasie toepast onder de voorwaarden die de wet oplegt, zou geen misdrijf plegen. De amendementen voerden ook een onderscheid in tussen terminale en niet-terminale patiënten. Voor “patiënten die niet binnen afzienbare tijd sterven” zou de procedure worden verzwaard, door onder meer de verplichting het advies van een derde arts in te winnen. De christen-democraten bleven de wetsvoorstellen onaanvaardbaar noemen. Voor enkele PRL- en Ecolo-senatoren gingen de voorstellen nog altijd te ver. Het debat zou in 2001 worden voortgezet.

Ecotaks — Op 31 december kwam een einde aan de overgangperiode waarin drankkartons vrijgesteld konden worden van de milieu- of ecotaks. In het vooruitzicht daarvan zocht een interkabinettenwerkgroep sinds het begin van het jaar naar een oplossing voor de hiaten in en een herziening van de wetgeving, die in bepaalde gevallen onuitvoerbaar was. De groene partijen drongen er op aan de ecotakswet uit 1993 eindelijk toe te passen, de liberalen waren voorstander van verder uitstel. Op 22 december besliste de regering, na een urenlange vergadering, de bestaande vrijstellingsmogelijkheden voor batterijen en wegwerpfotoestellen te handhaven en de ecotaks op papier en pesticiden te vervangen door productnormen en/of sectorale convenants. Het gebruik van retourverpakking voor drank zou worden aangemoedigd door een combinatie van ecoboni (verlaging van BTW en accijnzen) en ecotaksen. Daarvoor zou tegen 31 maart 2001 een concrete regeling worden uitgewerkt, die op 1 januari 2002 van kracht zou worden. Met een bericht in het *Belgisch Staatsblad* van 30 december (tweede uitgave) werd meegedeeld dat de wet in haar bestaande vorm zou worden toegepast en dat met name de

overgangperiode voor drankkartons verlengd werd tot 31 december 2001. De Bond Beter Leefmilieu kondigde aan een juridische procedure te zullen starten om de toepassing van de ecotakswet af te dwingen.

Sabena — Op 26 april ondertekenden minister van Overheidsbedrijven Rik Daems en voorzitter Hannes Goetz van de SAirGroup, de moedermaatschappij van Swissair, een akkoord over de verkoop aan de Zwitserse groep, die in 1995 49,5 % van de Sabena-aandelen had gekocht, van een bijkomend pakket aandelen van de Belgische luchtvaartmaatschappij. De SAirGroup zou in 2001 haar belang in Sabena kunnen optrekken tot 85 %; de Belgische Staat zou op zijn beurt aandeelhouder worden van SAirGroup (3,3 %).

Uniop — Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in Straatsburg veroordeelde op 22 juni de Belgische Staat tot het betalen van een boete van 400.000 frank aan oud-minister Guy Coëme, omdat deze in de Uniop-zaak geen eerlijk proces had gekregen. Coëme was op 26 april 1996 door het Hof van Cassatie veroordeeld wegens fraude en illegale partijfinanciering via het universitaire opiniepeilingsinstituut Uniop-Inusop. Volgens het Europees Hof was, bij ontstentenis van een uitvoeringwet op grondwetsartikel 103 over de ministeriële verantwoordelijkheid, Coëme vooraf niet op de hoogte van alle modaliteiten van de procedure die het Hof van Cassatie, dat ministers moet berechten, zou toepassen. Van de andere veroordeelden in de Uniop-zaak (Mazy, Hermanus, Javeau en Stalport) zei het Europees Hof dat hun rechten geschonden werden omdat zij berecht werden door een rechtbank die niet bij wet was opgericht, aangezien de Belgische wetgever niet bepaald had dat het Hof van Cassatie bij samenhang ook andere beklagden dan een minister mocht vervolgen. De Belgische Staat werd daarvoor veroordeeld tot een boete van 760.000 frank.

Smeerpijpdossier — De raadkamer van Brussel sloot op 28 maart het zogenaamde smeerpijpdossier, een zaak van verdachte schaderegeling voor de aanleg van een nooit gebruikte afvalcollector langs het Albertkanaal. In de zaak werden de namen genoemd van oud-staatssecretaris Miet Smet, oud-minister Hugo Schiltz en gewezen CVP-secretaris Leo Delcroix, die in 1990 bij de schaderegeling betrokken waren. Tijdens het onderzoek, dat sinds 1991 liep, werden geen aanwijzingen van illegale partijfinanciering gevonden. De raadkamer volgde op 28 maart de vordering van het parket en sloot het onderzoek 'tegen onbekenden'.

Van der Biest — Het Hof van Beroep van Brussel veroordeelde op 11 februari Alain van der Biest tot een jaar gevangenisstraf met uitstel en een boete van 45.000 frank wegens schriftvervalsing en verduistering. De feiten werden gepleegd toen Van der Biest minister van Binnenlandse Aangelegenheden in de Waalse gewestregering was (1990-1992). Een eerder arrest was in 1999 door het Hof van Cassatie verbroken. Van der Biest tekende opnieuw cassatieberoep aan, maar dat werd op 14 juni verworpen.

XII. De evolutie in de politieke partijen

Volksunie – Op 15 januari werd de uitslag bekendgemaakt van de eerste rechtstreekse verkiezing van de Volksunie-voorzitter, waarvoor de 15.505 leden van de partij tussen half december 1999 en 14 januari 2000 schriftelijk hun stem konden uitbrengen. Van de leden namen er 9150 aan de verkiezingen deel; er waren 471 ongeldige stemmen. Van de 8679 stemmen gingen er 4682 (53,95 %) naar kamerfractieleider Geert Bourgeois; aftredend voorzitter en senator Patrik Vankrunkelsven kreeg er 3997 (46,05 %). Bourgeois zei dat hij een “zelfbewust voorzitter” wilde zijn van een partij die aan de spits van de Vlaamse natievorming staat, en wees ook op de waarde van het maatschappelijk programma van de Volksunie als “samenhorigheidspartij”. Waarnemers zagen in de verkiezingsuitslag een weerspiegeling van de spanning tussen de strekking-Bourgeois, die het communautaire profiel van de partij wilde verscherpen en de alliantie met de vernieuwingsbeweging ID21 niet erg genegen was, en de groep rond Vankrunkelsven en Bert Anciaux, die meer de klemtoon wenste te leggen op een breder, vernieuwend maatschappelijk project dan op het communautaire thema, en die voorstander was van de samenwerking met ID21. De partijraad wees op 29 januari Fons Borginon en Geert Lambert tot ondervoorzitters aan.

Begin maart maakte de pers melding van spanningen tussen de Volksunie en de vernieuwingsbeweging ID21, naar aanleiding van de vorming van de kandidatenlijsten voor de gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober. In de meeste gemeenten nam de VU in alliantie met ID21, als VU&ID, aan de raadsverkiezingen deel. Bert Anciaux zei op de verkiezingsavond dat VU&ID “geen uitstraling” meer had. Bourgeois beklemtoonde op 10 oktober dat het aantal VU-ID-gekozenen met 40 gestegen was tot 346 en dat de VU-ID-lijsten, al dan niet onder die naam, 8,5 % van de stemmen hadden behaald.

De latente spanningen in de partij en tussen de Volksunie en ID21 kwamen scherp aan de oppervlakte op een partij- en alliantieberaad in De Panne (20-21 oktober). Een voorstel van Bourgeois om de Volksunie opnieuw tot ‘communautaire marktleider’ te maken, die ijvert voor een onafhankelijk Vlaanderen in Europa, om maatschappelijk de klemtoon te leggen op sociale rechtvaardigheid en samenhorigheid, langs de breuklijn van materiële en immateriële waarden, en om VU en ID21 te laten samensmelten tot één partij, kreeg scherpe kritiek van onder anderen Anciaux en Vankrunkelsven. Een stemming over het voorstel weerspiegelde de diepe verdeeldheid : zeventien voor, zeventien tegen, twee onthoudingen, één blanco stem. Vankrunkelsven en Anciaux braken een lans voor een vernieuwend, links-liberaal maatschappelijk project, dat de Volksunie in overleg en/of samenwerking met andere partijen, meer bepaald de VLD of de SP, zou trachten te realiseren. ID21 legde een tekst voor, waarin voorgesteld werd het communautaire programma van de Volksunie te ‘deconfessionaliseren’. Het partijberaad eindigde met een kortsluiting en een duidelijke barst tussen de strekkingen-Bourgeois en -Anciaux-Vankrunkelsven.

Op 23 oktober wees het dagelijks bestuur drie ‘wijzen’ aan om voorstellen uit te werken voor de toekomst van de VU en de VU&ID-alliantie : Paul van Grember-

gen, Herman Lauwers en Jan Loones. Terwijl zij gesprekken voerden met de hoofdrolspelers, dreven allerlei verklaringen in de media de beide kampen verder uit elkaar. Op 15 november legden de 'drie wijzen' aan het dagelijks bestuur een voorstel voor. Het somde de acht, gelijkwaardige pijlers van het VU-beginselprogramma op, pleitte voor openheid naar andere politieke formaties en stelde de integratie van ID21 in de Volksunie voor en de omvorming, voorjaar 2001, van de alliantie in een nieuwe partij, eventueel met een nieuwe naam. Zowel ID21 als de groep-Anciaux-Vankrunkelsven wees het voorstel af. Bourgeois en zijn medestanders vonden dat het Vlaams-nationale aspect onvoldoende aan bod kwam in de tekst.

Nadat eerder op de dag een ultieme poging van de 'drie wijzen' om de twee vleugels met elkaar te verzoenen was mislukt, kwam in de avond van 16 november het partijbestuur in crisisberaad bijeen. Tegen de verwachtingen in werd het partijbestuur het na een urenlange vergadering eens over een 'beginselverklaring' die, op één onthouding na, unaniem was goedgekeurd. De compromistekst zei dat de Volksunie een "eigentijdse, radicale Vlaams-nationale partij" is, "die open staat voor allen die samen met haar de zelfstandige Vlaamse natie vorm willen geven" en die "staat voor waarden die in het humanisme, zowel van christelijke als van vrijzinnige oorsprong, hun wortels vinden". De VU zou "vrij en ongebonden" deelnemen aan het politiek gebeuren, "in de alliantie VU&ID", maar "in een geest van grote openheid aandacht besteden aan mogelijke toekomstige evoluties binnen Vlaanderen".

De partijraad stemde op 18 november, op een twintigtal onthoudingen van de VU-Jongeren na, eensgezind met de beginselverklaring in. Ter verduidelijking werd aan de tekst nog een paragraaf toegevoegd: "Wij nemen als partij noch als individu het initiatief voor politieke hervorming, maar staan open voor elk gesprek op het ogenblik dat een dergelijk initiatief wordt aangeboden".²²

Het interne conflict, dat daarmee van de baan leek, zou begin 2001 weer in alle hevigheid oplaaien.

Nog op 18 november besliste de partijraad het weekblad *Wij* en het maandelijks ledenblad *De Toekomst* door een nieuwe, driewekelijkse publicatie te vervangen.

CVP – Op 21 augustus meldde het VTM-middagjournaal dat Réginald Moreels, die in 1994 als voorzitter van Artsen zonder Grenzen als 'verruimer' tot de CVP was toegetreden en van 1995 tot 1999 staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking was geweest, uit de partij stapte. Moreels zei op een persconferentie (22 augustus) zich niet te kunnen verzoenen met de oppositiecultuur en de 'verrechtsing' van de CVP. Hij zei dat hij samen met oud-CVP-voorzitter Johan van Hecke een "alliantie over de partijgrenzen heen" zou oprichten, maar Van Hecke, die op de persconferentie aanwezig was, zei daar niet van op de hoogte te zijn. Moreels had tot eind 2000 zitting als onafhankelijk senator; hij nam ontslag om speciaal gezant van minister van Buitenlandse Zaken Michel voor humanitaire zaken te worden.

²² Eveneens op 18 november besliste ID21 zich nadrukkelijker te manifesteren als links-liberale en radicaal democratische beweging, en actief aan de politieke hervorming te werken.

Op 20 oktober stelde CVP-voorzitter Stefaan de Clerck het "vernieuwingstraject voor de christen-democratie in Vlaanderen" voor. Hij zei dat de CVP zich wenste te profileren als een partij van "menselijke verbondenheid", die streeft naar een "duurzame welzijnssamenleving". De partij zou haar strakke structuur omvormen tot "open bijenkorven", die een "eigentijdse plaats van constructieve ontmoeting" moeten zijn en zich een professionele leiding geven, met aan het hoofd een strategisch comité, dat het vernieuwingsproces zou sturen en bestaan uit de voorzitter, vijf politici en vijf onafhankelijke leden. De CVP wenste 500 tot 700 talentvolle jongeren aan te trekken en te begeleiden. Ten slotte zou zij de vernieuwing uitdrukken in een nieuwe stijl en haar imago beter afstemmen op haar identiteit. De partijraad stemde op 21 november unaniem met het (na de eerste reacties licht gewijzigde) 'vernieuwingstraject' in. Een congres zou in september 2001 de vernieuwing bezegelen; een naamsverandering bij die gelegenheid werd niet uitgesloten. Enkele dagen vóór de partijraad, op 18 november, had de groep 'vernieuwers' en 'verruimers' rond Johan van Hecke besloten op te treden onder de naam Christen-democratische Vernieuwing (CDV) als "drukkingsgroep, denktank, luis-in-de-pels als het moet" om op een "kritisch-constructieve manier" bij te dragen tot het vernieuwingsdebat. Eind november werd bekend dat Magda Lambert werd aangesteld om de 'talentgroep' te begeleiden. Op 21 december maakte De Clerck de samenstelling van het Strategisch Comité bekend. De vijf politici waren Marianne Thyssen (Europees Parlement), Greta D'Hondt, Jo Vandeurzen (Kamer), Joachim Coens en Ludwig Caluwé (Vlaams Parlement). Onafhankelijke leden waren Peter Degadt, Koen Geens en Herman Schueremans (op 20 februari 2001 stemde het partijbestuur in met de aanstelling van de overige twee leden : Martine Reynaers en Mieke van Nuland).

SP – Op 24 mei deelde SP-voorzitter Patrick Janssens mee dat "na onderling overleg" beslist was de samenwerking met nationaal secretaris Hedwig van Roost stop te zetten. Van Roost, die voordien emancipatieambtenaar bij het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap was, was in oktober 1999 door Janssens aangesteld als partijsecretaris. Eind januari had de Raad van (lokale) Voorzitters en Secretarissen haar benoeming met 58 % van de stemmen bekrachtigd. Er waren klachten over haar gebrek aan inzet en aan organisatievermogen.

Op het actualiteitscongres van 22 oktober stelde Janssens een grondige vernieuwing van de SP in het vooruitzicht. Tegen 2002 zou er een nieuwe partij moeten staan, met een nieuw handvest (waarin de strijd tegen sociale ongelijkheid centraal zou blijven staan) en een nieuwe naam.

Aan de parlamentsfracties stelde Janssens op 7 november een rapport voor, waarin hij, op grond van gesprekken met vertegenwoordigers van alle geledingen van de partij, de SP kritisch analyseerde. Volgens het rapport had de partij geen duidelijk profiel, geen wervend project en een stoffig imago, werd kritiek op het regeringswerk niet getolereerd, kregen de fracties te weinig ademruimte, en was de besluitvorming gebrekkig en niet transparant. Om bij de verkiezingen van 2002 weer 24 % van de stemmen te halen, stelde Janssens voor de partij te vernieuwen langs twee assen : een politiek project rond gelijke kansen en een open partijwer-

king waarin interne belangen plaats moeten ruimen voor externe doelstellingen. Vijf werkgroepen zouden het hervormingsproces ondersteunen.

VLD – De VLD wijzigde op haar krokuscongres (25-27 februari) de partijstatuten op enkele ondergeschikte punten. De wijzigingen betroffen onder meer de verkiezing van de secretaris en de penningmeester, de schorsing van afwezige bestuursleden en de termijn voor het indienen van kandidaturen. Voorstellen om de greep van de partijleiding op de samenstelling van de kandidatenlijsten voor de gemeenteraadsverkiezingen te versterken en om de voorwaarden voor de kandidaatstelling voor het voorzitterschap aan te scherpen, werden door het congres verworpen²³.

De statutaire commissie schorste op 27 maart Anke Van dermeersch voor een jaar omdat zij, nadat zij niet de gewenste plaats had gekregen op de kandidatenlijst voor de gemeenteraadsverkiezingen in Antwerpen, gesprekken had gevoerd met het Vlaams Blok. Van dermeersch, een advocate die als ex-Miss België enige populariteit geniet, nam ontslag uit de VLD en trad toe tot het Blok.

Op 22 juni berichtte *De Standaard* dat de statutaire commissie tot het besluit was gekomen dat het partijbestuur van de VLD de statuten had geschonden toen het in januari 1999 toenmalig senator Leo Goovaerts had uitgesloten. Aanleiding was de herhaalde kritiek van Goovaerts op het beleid van toenmalig voorzitter Guy Verhofstadt.

Vlaams Blok – De protestacties tegen de deelname van de FPÖ van Jorg Haider aan de Oostenrijkse regering wakkerden in België het debat aan over het 'cordon sanitaire' rond het Vlaams Blok. SP-voorzitter Patrick Janssens sprak op 7 februari de vrees uit dat sancties tegen Oostenrijk niet alleen Haider maar ook extreem-rechts in België zouden versterken. In *Le Soir* (12 februari) en *De Morgen* (14 februari) pleitte VU-voorzitter Geert Bourgeois ervoor het Arbitragehof om te vormen tot een volwaardig constitutioneel hof, dat, zoals het Duitse Bundesverfassungsgericht, zou kunnen nagaan of een partij de democratische waarden respecteert. Op Agalev na, reageerden de regeringspartijen terughoudend op het voorstel. Voorzitter Frank Vanhecke van het Vlaams Blok noemde het voorstel "ondemocratisch". In *Gazet van Antwerpen* (17 februari) zei Johan Leman, de directeur van het Centrum voor Gelijke Kansen en Racismebestrijding (CGKR), dat de andere partijen zouden kunnen trachten kiezers van het Vlaams Blok te winnen door conservatieve, maar daarom nog niet antidemocratische parlementsleden los te weken van het Blok. "Een conservatieve partij, de CVP of de VLD, zou figuren als Alexandra Colen of Guido Tastenhoye een post moeten aanbieden. Zelfs Annemans zou ik niet helemaal uitsluiten", zei Leman. De twee genoemde partijen reageerden afwijzend. Premier Verhofstadt zei "allerminst opgezet" te zijn met de "niet al te verstandige uitspraken" van Leman, die op 22 februari bij de premier op het matje werd geroepen. In een communiqué zei de premier dat "het niet de

²³ Op 13 februari 2001 werden op een 's avonds gehouden congres waaraan weinig ruchtbaarheid werd gegeven de voorwaarden voor de kandidaatstelling voor het voorzitterschap alsnog verscherpt.

opdracht is van de directeur van het Centrum om politieke verklaringen af te leggen en dat hij geen herhaling van dergelijke incidenten wenst".

Zonder afstand te nemen van de inhoud ervan, schoof het Vlaams Blok zijn omstreden xenofob 70-puntenplan terzijde. In een interview met *De Standaard* (11 maart) effende voorzitter Vanhecke het pad, met de verklaring dat het plan "niet essentieel" en "marginaal" is" en iets is "waar wij echt niet wakker van liggen". Hij zei dat de zeventig concrete voorstellen "niet te nemen of te laten zijn" en kondigde aan dat Filip Dewinter, de auteur van het plan, in een in april te verschijnen boek de puntjes op de i zou zetten. De bedoeling op 4 april, bij de voorstelling van het boek *Baas in eigen land*, de 'koerswijziging' bekend te maken, werd op 28 maart doorkruist door het bericht in *Gazet van Antwerpen*, dat het Vlaams Blok het 70-puntenplan "begraaft". Vanhecke bevestigde dat de partijtop beslist had het plan te 'begraven' en een strategie had ontwikkeld om dat aan de achterban en de buitenwereld bekend te maken, maar dat "de loslippigheid van kamerlid Alexandra Colen" die strategie in de war had gestuurd. Vanhecke haalde in de media uit naar Colen, die echter ontkende dat ze aan de oorsprong lag van het perslek. Het partijbestuur besprak het incident op 29 maart en sloot zich in een mededeling aan bij "de berisping" die Vanhecke Colen had gegeven.

Bij de voorstelling van *Baas in eigen land* op 4 april zei Filip Dewinter dat met de intrekking van het 70-puntenplan, het Blok terugkeerde naar de essentie van zijn migrantenprogramma, dat hij in vier punten samenvatte: herstel van de immigratiestop; verwijdering van illegale vreemdelingen, uitgeprocedeerde asielzoekers en vreemdelingen die zich schuldig maken aan misdrijven; keuze voor alle vreemdelingen tussen "assimilatie of terugkeer"; 'eigen volk eerst'-beleid door in de eerste plaats de sociale zekerheid enkel toegankelijk te maken voor Belgische staatsburgers en EU-onderdanen.

Op 27 oktober begon voor de correctionele rechtbank van Brussel een proces tegen drie vzw's rond het Vlaams Blok: Vlaamse Concentratie; Nationalistisch Vormingsinstituut; Nationalistische Omroepstichting. De rechtszaak was aangespannen door het Centrum voor Gelijke Kansen en Racismebestrijding en de Liga voor de Rechten van de Mensen. De vzw's werden beticht van medewerking aan het Vlaams Blok, dat "kennelijk en herhaaldelijk discriminatie of segregatie verkondigt". De zaak werd meteen uitgesteld tot 9 februari 2001.

PSC — Bij de Franstalige christen-democraten zaaide Jean-Jacques Viseur in het begin van het jaar onrust met pleidooien voor een progressieve partijkoers. Viseur was er in 1999 door toenmalig voorzitter Philippe Maystadt mee belast tegen november 2000 een rapport te schrijven over de ideologisch herdefiniëring van de partij en haar herpositionering op het politieke schaakbord. In een interview met *Le Matin* pleitte hij er eind januari voor dat de PSC als "postmaterialistische" partij een progressieve koers zou varen. Begin maart zei hij in dezelfde krant gesprekken te voeren met niet nader genoemde politici van Ecolo en de PS over een herverkaveling van het politieke landschap in een links en een rechts blok. Nadat hij daarvoor tijdens de vergadering van het 'Comité directeur' onder vuur was genomen, legde Viseur op 13 maart zijn vernieuwingsopdracht neer. Het 'Comité'

besliste dat voorzitter Joëlle Milquet persoonlijk verantwoordelijk werd voor de partijvernieuwing.

La Libre Belgique meldde op 13 oktober dat Jean-Pol Poncelet aan het 'Comité directeur' zijn ontslag had aangeboden als ondervoorzitter van de partij. Na het ontslag van Maystadt als PSC-voorzitter en diens vervanging door Milquet, was Poncelet eind 1999, samen met André Antoine, tot ondervoorzitter aangewezen. Poncelet had kritiek op Milquet en klaagde over het gebrek aan collegialiteit in de partij. Op een bijzondere vergadering beslisten de parlementsleden en lokale mandatarissen van de PSC op 13 oktober het ondervoorzitterschap af te schaffen en te vervangen door een college van de fractieleiders.

Na de gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober begon de PSC te werken aan haar vernieuwing. Een nieuw partijmanifest zou in mei 2001 voorgelegd worden aan een congres. Een naamsverandering werd niet uitgesloten. In november 2001 zou een statutair congres de organisatie herzien. Tegen eind 2002 zouden op een programmacongres de beginselen van het vernieuwde partijmanifest in concrete actiepunten vertaald worden.

PRL — Op 16 maart meldde *Le Soir* dat PRL-voorzitter Daniel Ducarme op het evaluatiecongres van zijn partij, dat op 19 maart zou plaatshebben, zou oproepen de PRL om te vormen tot een beweging ("un mouvement de rassemblement et de réconciliation") die gebaseerd is op humanisme en democratie, en zou voorstellen de partijnaam te wijzigen in Parti Démocrate. Het bericht veroorzaakte grote opschudding in de partij. Verscheidene kopstukken, onder wie Louis Michel die op reis was in Afrika, kantten zich tegen de naamsverandering, maar zij bevestigden wel dat de partij naar een verruiming streefde. Ducarme, die moest vaststellen dat hij over weinig bewegingsruimte beschikte, zei aan *Le Soir* (18 maart) dat hij overwoog op te stappen als PRL-voorzitter. Op een spoedvergadering van de PRL-top werden diezelfde dag de plooiën gladgestreken. Op het congres van 19 maart sloot de PRL de rijen rond Ducarme. De PRL zou een liberale partij blijven, en Ducarme haar voorzitter. Ducarme zei in zijn slottoespraak te zullen streven naar een verruiming van de partij en een naamsverandering niet uit te sluiten.

Op het PRL-congres van 3 december bevestigde Ducarme dat de PRL aan de "stichting" van een nieuwe beweging, die de fakkel zou moeten overnemen van de PRL-FDF-MCC-federatie en waarvan het basischarter in oktober 2001 zou worden goedgekeurd. De operatie zou moeten uitmonden in de vorming van een "grote partij".

PS — Het PS-congres herzag op 2 december de partijstatuten. De belangrijkste wijzigingen betroffen de rechtstreekse verkiezing van de voorzitters van de PS-afdelingen, de aanvaarding van "geassocieerde leden", het verbod een parlementair mandaat met meer dan één andere bezoldigde uitvoerende functie te cumuleren en de invoering van de mogelijkheid af te wijken van de regel dat PS-leden na hun 65ste geen kandidaat meer mogen zijn bij verkiezingen. Het congres besloot voorts dat in de statutaire partijorganen maximum twee derde leden van hetzelfde

geslacht zitting mogen hebben, en dat op de kieslijsten evenveel vrouwen als mannen moeten staan.

FDF — Olivier Maingain werd op 27 mei door de leden voor een periode van twee jaar tot voorzitter van het FDF herkozen. Hij kreeg 918 stemmen; zijn enige tegenkandidaat, ondervoorzitter Jean-Pierre Cornelissen, kreeg er 384. De partij had naar eigen zeggen ongeveer 5000 leden.

Controlecommissie partijfinanciering — De parlementaire Controlecommissie voor de verkiezingsuitgaven en de partijboekhouding, die ook mededelingen en voorlichtingscampagnes van de federale regering en de regionale regeringen bewaakt, besliste op 28 maart om acht ministers om uitleg te vragen over initiatieven die strijdig zouden kunnen zijn met de wetgeving. Het ging om klachten die sinds de verkiezingen van 13 juni 1999 waren binnengekomen, maar waarvan de behandeling was uitgesteld in afwachting van een uitspraak van het Arbitragehof. Het was door de Raad van State om verduidelijking gevraagd, naar aanleiding van het beroep dat de oud-ministers Theo Kelchtermans en Hugo Weckx hadden ingesteld tegen de sanctie die de Controlecommissie in 1995 had uitgesproken. In een arrest van 23 februari had het Arbitragehof gezegd dat ministers geen verhaal hebben tegen sancties van de Controlecommissie. Vijf van de acht opgeroepen ministers verschenen op 2 mei voor de Controlecommissie. De drie leden van de Vlaamse regering die waren opgeroepen weigerden zich, zoals hun voorgangers, aan het gezag van de federale commissie te onderwerpen. Geen van de acht ministers kreeg, tijdens wat de pers een "schertsvertoning" noemde, een sanctie.

*
* * *

Belgian Politics from 1978 to 2000
L'Année politique belge depuis 1978
Overzicht van het politiek gebeuren in België sinds 1978

Year Année Jaar	Auteurs Nederlandse versie	Issue Res Pu- blica	Authors English text
1978	M. Deweerdt	79/2	
1979	M. Deweerdt	80/3	
1980	M. Deweerdt	81/2-3	
1981	M. Deweerdt	82/2	M. Deweerdt, J. Smits
1982	M. Deweerdt	83/2-3	J. Smits
1983	M. Deweerdt	84/4	J. Smits
1984	M. Deweerdt	85/2-3	J. Smits
1985	M. Deweerdt	86/3	J. Smits
1986	M. Deweerdt	87/3	I. Couttenier
1987	M. Deweerdt	88/2-3	I. Couttenier
1988	M. Deweerdt	89/3	I. Couttenier
1989	M. Deweerdt	90/2-3	I. Couttenier
1990	R. D'Haese en P. Van den Driessche	91/3-4	I. Couttenier
1991	M. Deweerdt en R. Falter	92/3-4	I. Couttenier
1992	M. Deweerdt en R. Falter	93/3-4	I. Couttenier
1993	M. Deweerdt	94/3-4	K. Deschouwer, M. Deweerdt
1994	M. Deweerdt	95/3-4	K. Deschouwer, M. Deweerdt
1995	M. Platel	96/3-4	K. Deschouwer, M. Platel
1996	M. Deweerdt	97/4	I. Couttenier
1997	M. Deweerdt	98/3-4	S. Fiers, M. Deweerdt
1998	M. Deweerdt	99/2-3	S. Fiers, M. Deweerdt
1999	M. Deweerdt	2000/2-3	S. Fiers, M. Deweerdt
2000	M. Deweerdt	2001/2-3	S. Fiers, M. Deweerdt

Overzicht van het politiek gebeuren in Vlaanderen			L'Année politique en Wallonie / la Communauté française
Jaar	Auteurs	Res Publica	Auteurs
1982	J. Ceuleers	83/2-3	J. Brassinne
1986	J. Van Doren	87/3	
1987		88/2-3	M. Colligne, M. Quévit
1989		90/2-3	J.-P. Dawance
1993	G. Tastenhoye	94/3-4	C. Bovy
1994	G. Tastenhoye	95/3-4	L. Iker
1995	G. Tastenhoye	96/3-4	P. Verjans
1996	J. Craeghs	97/4	
1997	M. Deweerdt	98/3-4	
1998	M. Deweerdt	99/2-3	
1999	M. Deweerdt	2000/2-3	
2000	M. Deweerdt	2001/2-3	

Belgian Politics in 2000

Stefaan Fiers

Postdoctoral Fellow of the Fund for Scientific Research-Flanders at the Section of Political Sociology of the Katholieke Universiteit Leuven

Mark Deweerdt

Political Journalist of De Financieel-Economische Tijd

Summary

In the course of the year 2000, the cabinet of Prime Minister Verhofstadt focused on some major projects that had been announced in the governmental agreement of July 1999: the reduction of income taxes, the establishment of a Silverfund to counter the costs of the ageing of the population, the modernisation of the civil service and the development of a National Security Plan. The coalition parties, backed by the Volksunie, also made their way with difficulty through yet another step in the reform of the State.

Like in 1999, the aftermath of the dioxin-crisis and the policy on asylum were high on the agenda in 2000 too. In particular the regularisation of the stay of 50.000 illegal residents, was problematic. In two dossiers on mobility, the ban on night flights to Zaventem airport and the reorganisation of the national railway company NMBS-SNCB, a conflict arose between the green and liberal parties, and between Prime Minister Verhofstadt and minister for Mobility Durant in particular. The local and provincial elections of October 8th, 2000 did not have any effect on the functioning of the government.

I. The budgetary policy

A. Budgetary Results for 1999 and control of the 2000-budget

On January 5th, the federal ministers for Budget, Johan Vande Lanotte, and for Finances, Didier Reynders, announced that the deficit of the government had been reduced to 0,9 % of GDP. This was 0,2 %-points lower than the aim Prime Minister Verhofstadt had set in the Autumn of 1999. This positive result was attributable in the first place to the budgetary discipline of the Communities and Regional governments – especially of the Flemish Community. This had resulted in a surplus of 0,5 % of GDP. Moreover, for the first time the governments revenues in 1999 had exceeded the barrier of 50 % of GDP (50,1 %). The fiscal and parafiscal pressure (taxes and social contributions) reached a record level of 45,5 % of GDP.

As a result of the budgetary discipline, the debt to GDP-ratio had dropped from 117,4 to 114,4 %, which was slightly better than predicted in the Stability programme of 1999-2002.

On March 31st, the government announced the results of the control of the 2000-budget. Budget-minister Vande Lanotte had taken into account a forecast of 2,5 % economic growth, even if the Institute for National Accounts predicted the

economic growth would reach a level of 3,2 %. Only half of a total of € 545 million of extra credits that individual ministers had asked for, were attributed.

B. The preamble of the budget for 2001 : the tax cut, the 'Silverfund' and road-blocks

In reaction to an OECD report in which Belgium was ranked high on a list of countries with the highest tax to GDP-ratio, the government re-launched the idea of a 'general reform' of the personal income taxes, on February 9th. Optimistic forecasts of members of the liberal parties predicted that by the end of the governments term (2003) each individual would pay 10 % less taxes. This idea of a linear cut of taxes, however, was opposed by the green and socialist coalition partners.

On August 29th, Finances-Minister Reynders handed over his amended plan for fiscal reforms to the Council of Ministers. The plan aimed at easing the tax burden with € 3,35 billion by 2006, at boosting the workforce and at reducing the burden on employers. The highest income tax rates (55 % and 52 %) were abolished, as was the fiscal discrimination of married couples. The total cost of this last decision equalled € 1,5 billion. The governing parties and the social partners reacted positively to the reform plans.

In the meanwhile (May 10th) vice-Prime Minister Vande Lanotte, had launched an ambitious plan to set up a so-called 'Silverfund' for a total of € 116,5 billion. The creation of the Silverfund was intended to meet higher pension charges and higher costs of health care from the year 2010 to 2030. In these two decades, the number of pensioners is expected to rise with 40 % (or 800.000 units). The revenues of the Silverfund would come from non-fiscal revenues, the surpluses of the social security-budget and budgetary surpluses. Due to negative reactions of the liberal parties, and of the PRL in particular, it would take until December 1st for the idea of a Silverfund to be accepted by the Council of Ministers.

At the beginning of the Autumn, the sudden increase in the price of gasoline risked to have a negative effect on the economic growth. From September 12th until September 15th, a conflict between the government and unions of truckers threatened to harm the economy even further. The unions of truckers demanded a temporary abolishment of the excises on diesel as well as other compensations for the elevated prices of energy. While the government awaited the results of the meeting of the OPEC-countries (September 10th) to take further initiatives, the unions of truckers organised a manifestation through the streets of Brussels. Some 2000 truckers participated in the manifestation. The tension escalated when some one hundred truckers blocked strategic crossroads in the capital. While the leaders of the unions were negotiating with the ministers Mrs. Durant (for Transport) and Reynders (for Finances), the blockades expanded the following days throughout the whole of Flanders and the Walloon region. After his return from a trip abroad, Prime Minister Verhofstadt took the initiative, and a compromise was settled. The agreement provided in a package of fiscal and social support measures for a total of € 99,1 million. Consequently, all road blocks were ended in the morning

of September 15th. The union of employers (VBO-FEB) had calculated that the costs of the roadblocks had been an estimated € 248 million a day.

C. *The Declaration of the federal policy and the 2001-budget*

On October 17th, Prime Minister Verhofstadt addressed the members of the House of Representatives for his annual 'Declaration of federal policy'. In the last week before this 'State of the Union', the government had negotiated the budget for 2001, the tax reform plans, a mobility-plan, the Silverfund, ICT-projects and a further step in the reform of the State. After lengthy negotiations, with a marathon-meeting of 30 hours from Saturday 14th-Monday 16th October, the government agreed upon the following :

The budgetary goals for the period 2001-2005 were set according to a prudent estimation of the economic growth. It aimed for an increase in the budgetary surplus (of all governments) from 0,2 percent of GDP in 2001 to 0,7 percent in 2005. Thanks to the surpluses on the budgets of the social security system (+0,2 %), of the regional and community governments (+0,3 %) and of the local governments (+0,2 %), there would be – for the first time since 1952 – a financing surplus on the budget of all governments. The overall debt to GDP-ratio was expected to decrease from 110,6 % to 105,8 %.

The prudent way in which the budget was set up, even left room for extra revenues equalling € 744 million. Additionally, the government expected the financing deficit at federal level of (€ 1,648 billion) would be compensated by the forthcoming sale of UMTS mobile phone licences, which was expected to be as high as € 1,487 billion. The remaining part would be spent to higher charges of the unification of police forces (€ 227,7 million), to the railway company NMBS-SNCB (€ 24,8 million), to development co-operation (€ 54,5 million), to the hosting of asylum-seekers (€ 133,8 million) and to a number of 'social corrections' (€ 138,8 million). The budget was embedded in a so-called 'Stability Pact' for the period 2001-2005. The main goal of this Pact were a further expansion of the 'active welfare state': by creating 50.000 extra jobs, by tax reform plans both for individuals and for companies, by concluding a central social agreement for 2001-2002, and by setting up an ambitious ICT-programme to the benefit of all inhabitants.

II. Policy on asylum

A. *The campaign for regularisation of illegal residents*

Monday January 10th was the start of period of three weeks in which illegal residents of the country could register for the regularisation of their stay. According to the law of December 22nd, 1999 regularisation could only be considered for those who could proof that they already lived in Belgium before October 1st, 1999 and that they met certain other criteria (e.g. not having received an answer to the request for asylum in four years time, or else having illegally resided in Belgium for more than 6 years).

In total 32.662 dossiers were opened, dealing with 50.600 people (among which 23.000 children); 69% of them already had lodged an application for asylum, which means that the remaining 31% (or 15.700 persons) had lived in the country in complete illegality.

A special Permanent Commission of Appeal for Refugees, set up on May 8th, would deal with the dossiers. The Permanent Commission was composed of eight Chambers, five French-speaking and three Dutch-speaking. Each Chamber was presided by a magistrate, who was nominated on the basis of his or her affiliation to one of the governing parties.

On June 5th, Interior Minister Duquesne proudly declared the signing of the first advises of the Permanent Commission (4 in total). But soon it appeared that the Permanent Commission made very slow progress in the handling of the dossiers. By October 11th, only 5.691 of the original 32.662 dossiers had been opened by the administration of the Permanent Commission, 2.221 of which had been sent to the Chambers for verification. A mere 420 dossiers had been finalised by that time. After multiple conflicts between the administration of the Permanent Commission and members of the Chambers, both the general administrator and the vice-president of the Permanent Commission resigned on November 3rd, 2000. Although these resignations calmed down the situation, the Permanent Commission would continue to meet problems throughout 2001.

B. A stricter policy on asylum

In 2000 the government once again was faced with a continuous inflow of asylum seekers. By December 31st, 42.193 demands for asylum had been registered (compared to 33.561 in 1999). The opening of extra centres for asylum seekers caused negative reactions of the local population. By the Autumn, the government had to adapt its policy of asylum.

During the weekend of January 15-16th the news was spread that the government had the intention to open two centres for asylum seekers in the neighbourhood of the city of Antwerp. This caused hostile reactions of the local population. One of the two centres opened its doors on February 16th, in spite of VLD-chairman Karel De Gucht's attempts to rectify the government's decision. De Gucht demanded that in future additional asylum centres would exclusively be opened in the French-speaking part of the country. He pointed out that the Flemish community hosted 62% of the total population of asylum seekers, and Wallonia 'merely' 32%. By the end of the year 2000, the announcement that the federal government had bought two holidays resorts that would be converted into centres for asylum seekers, led once again to extremely hostile reactions of the local population.

Following the discovery of 58 dead Chinese asylum seekers in the back of a lorry in Dover (UK) on June 19th, Prime Minister Verhofstadt said the fight against smuggling of illegal immigrants would be a top-priority on the agenda of the Belgian presidency of the European Union. Belgium was involved in the aforementioned Dover-incident, as country of transit.

In his 'State of the Union' of October 17th, Verhofstadt announced a change in the Belgian policy on asylum. The capacity and the number of refugee centres was to be doubled as soon as possible to a total of 20.000 places. Secondly, the 'no cash'-system would become a general measure. Up until then, local Commissions for Societal Benefits could decide whether or not to participate in this system on a voluntary basis. According to the 'no cash'-system, asylum seekers no longer receive financial, but only material support, while their application for asylum is under investigation or while their appeal to a negative decision is running.

The debate on concrete measures and the concrete reforms that had to be implemented, resulted in conflicts between the coalition parties. In particular Prime Minister Verhofstadt's idea to draw up a list of 'safe countries' whose inhabitants could never be granted asylum, was severely criticised by the green and French-speaking parties. On the contrary, the SP and the VLD supported the plan. However, it was not retained in the end.

After lengthy discussions in the night of November 7th-8th, the cabinet reached an agreement on a new plan on asylum. A new Federal Administration on Asylum (FAA), dependent upon the minister of Foreign Affairs, was set up. Unlike its predecessors, it thus would not share any autonomy. Asylum seekers who entered the country would have to register in one of the ten 'registering offices' at the state borders, before they were sent to one of the three regional Asylum-bureaus. Only in the bureaus was it possible to lodge an application for asylum. The government also insisted on a strict application of the Convention of Dublin (1990), stating that asylum seekers had to lodge their application for asylum in the first Member State they entered. Initiatives would be taken to promote a voluntary return to the countries of origin, e.g. by the installation of special skilled training programmes in the asylum centres. In the first ten months of 2000 a total of 8.220 asylum-seekers that had been rejected had returned to their country of origin, 58 % of them had done so voluntarily.

In the advent of the introduction of the 'no-cash'-settlement on January 10th, 2001, hundreds of asylum-seekers tried to register at the Foreigners Office in Brussels in the last weeks of December 2000. As a result, the ministry of Home Affairs decided to bring forward the date of the introduction of the 'no-cash' regulation with one week (from January 3rd onwards).

C. The liberalisation of the policy on nationality

The so-called 'fast-Belgian law' of March 1st, 2000 opened up the possibilities to grant the Belgian nationality by a simple declaration at the local register offices. From now on naturalisation could be granted after a period of three years of residence in the country, instead of the usual five years. The law became active on May 1st, and according to figures that were released in March 2001, 24.878 people had made use of this procedure via simple declaration from May to November 2000 (compared to a mere 5.273 throughout the whole of 1999).

III. Policy on Justice and the reform of the police forces

A. The implementation of the Octopus-agreement

The process of reform of the police forces (law of December 7th, 1998), that had been stopped in May 1999 due to the forthcoming elections, was restarted on January 31st, 2000. On that day, Interior minister Duquesne and the unions of policemen picked up the threads of their negotiations. Both sides had the intention to finalize the talks before the start of the Euro 2000 football championships (June, 8th). The negotiations were difficult, and on numerous occasions the policemen marched through the streets of Brussels to stress their grieves, mobilising up to 4000 people (May, 18th).

On the political level as well, the negotiations were difficult. On February 17th, the two christen-democratic parties in opposition, CVP and PSC, decided to withdraw from the negotiations. Both parties insisted that they supported the general ideas of the Octopus-agreement, but they blamed the government to leave the police-officers in uncertainty about their future. Even if the governmental parties condemned the attitude of CVP and PSC, and defining it merely as a political manoeuvre in the advent of the forthcoming local elections of October 8th, still not much was left of the original mood in which the Octopus-agreement had been signed. The Volksunie had left the negotiations already at the end of 1999.

On March 24th, a final agreement was reached between the government, the unions of policemen and local authorities on the spread of the 589 municipalities over 196 police-zones. The number of police-zones was 22 zones smaller than envisaged by the former government of Dehaene.

A breakthrough in the negotiations was reached on April 21st, when the government and three unions of the policemen concluded a first, partial agreement on social issues of the merger (the so-called Good Friday -agreement). On June 30th, in the midst of the European Championships Football, a final round of negotiations began. This resulted on July 2nd in a final agreement, the concrete measures of which would cost € 198,3 million. Later on Interior Minister Duquesne confirmed that none of this costs would be redirected to the budgets of the local authorities, as the government had put aside € 458,6 million to support the local authorities in implementing the new structure.

B. The National Security and Detention-Plan (NSP)

On January 10th, minister for Justice Marc Verwilghen presented a National Security and Detention-Plan (NSP). The Plan was part of the governmental agreement of July 1999, and had been discussed by the inner cabinet in December 1999. The 'draft' as Verwilghen called his own plan, contained 140 projects to reduce crime rate and to increase the number of solved crimes.

By mid-February, there was a lot of criticism to the plan, especially from the coalition partner PS. The leader of the latter party, Elio Di Rupo, even called in the help of Prime Minister Verhofstadt to prevent Verwilghen of defending the plan to the parliamentary Committee on Justice. Di Rupo said the NSP had not been

discussed in the Council of Ministers, "and therefore did not represent the point of view of the majority-parties". Later on, Di Rupo furiously attacked the plan, some parts of which he called "surrealistic", "shocking" or "flirting with xenophobia". The NSP was criticised by the green coalition parties as well.

As a result of this opposition, a joint meeting of the inner cabinet with minister Verwilghen was convened in Ghent, on April 29th, in order to settle for a compromise. The 'global agreement' which was reached at this meeting, was adopted by the Council of Ministers on May 31st. It consisted of 92 projects to increase security and aimed at realising an improved functioning of the judicial apparatus. In total € 9,72 million was freed for the realisation of the NSP.

Policy on Drugs – The part of the NSP that was devoted on the federal governments policy on drugs, was separated from the original plan. Magda Aelvoet, Minister for Public Health was asked to draw a policy plan on this issue. On November 10th, several newspapers reported that according to the note of minister Aelvoet, "the possession, import, transport of buying of a maximum of 15 grams of cannabis for personal use and the cultivation of a maximum of five cannabis plants for personal use" would no longer be considered to be an offence. This idea created new tensions in the government, as the two liberal parties and the SP refused to liberalize legislation on the possession of drugs. It would last until January 18th, 2001 before an agreement was reached in the cabinet.

'Fast-track' procedure – On January 11th, the parliamentary Committee on Justice of the House of Representatives opened a discussion on the proposal of law aimed at "the installation of a procedure of immediate appearance in criminal cases" and its implications for the changes in the organisation of the judiciary. It was the goal of Minister of Justice Verwilghen to have the bill on the so-called 'fast-track' procedure passed before the start of the European Football Championships on June 8th. This would make it possible to punish hooliganism in a very efficient way. The 'fast-track' procedure renders the possibility to the public prosecutor to bring a case to court very rapidly. Following this procedure, the court has to take a decision within seven days after the warrant of arrest has been issued.

As the 'fast-track' procedure was a claim of the liberal parties, it had to be compensated with the promise of a more extensive use of alternative sanctions (instead of imprisonment). Only by linking the two dossiers to one another, the original scepticism of the greens and socialist parties could be overcome. During the Euro2000-event, in which the 'fast-track' procedure was applied 39 times, it became clear that the regulation needed a thorough re-examination.

High Council for Justice – As had legally been stipulated, the High Council for Justice started its activities on August 2nd. The High Council would keep an eye on the processes of nomination and promotion of magistrates, and would serve as an instance to which citizens could address complaints in judicial affairs. The fact that the High Council was only operational on August 2nd, had an effect on the re-division of the judicial *kantons*. This re-division was postponed with twelve months, and would become effective in September 2001.

IV. Internal Affairs

A. Institutional regulations and political 'renewal'

Change of the constitution – By Act of May 16th, 2000, the parliament decided to cancel the competency of the Court of Cassation to judge over ministers and members of the regional and community governments (Article 147). This change of Article 147 followed after an earlier change of the regulation on ministerial immunity that had been made in the aftermath of the Agusta/Dassault-bribery case.

Parliamentary Committees on 'Political Renewal' – On January 17th, 2000 two parliamentary committees on 'Political Renewal', one in the Senate and one in the House of Representatives, were installed. Both committees are composed of 15 members, and will meet jointly. In his opening address to the Committees, Prime Minister Verhofstadt said that the political world had to invest in new forms of citizens' participation, in order "to retain and expand its legitimacy". Verhofstadt wished the Committees would make an inventory of the pros and cons of all possible initiatives, on the basis of which political decision-making would follow in a second step. Seven themes of interest were defined by the Committees : direct democracy; representative democracy; politics and society; citizenship and politics; deontology of political office-holders; the efficiency of democracy; the safeguarding of democracy and the functioning of parliament. The Committees were assisted by a scientific Committee of eight experts.

Changes in the electoral law – Within the framework of the negotiations on 'political renewal', two proposals of law were passed by the House (June, 15th) and the Senate (December 6th), reducing by half the importance of the list-vote in determining the elected parliamentary candidates, and abolishing the system of successors. Both laws would be applied a first time at the provincial and local elections of October 8th, 2000.

B. The reform of the administration and the 'Copernicus-plan'

In a joint press conference on February 16th, Prime Minister Verhofstadt and Minister for Civil Service, Luc Van Den Bossche (SP), presented a plan for the modernisation of the federal Civil Service. The so-called 'Copernicusplan' was based on a report of two study groups, composed of ministerial collaborators and external advisors. The inner cabinet started its discussion on the Copernicus-plan on March 1st, and a general agreement was concluded on April 28th.

The Copernicusplan foresaw the transformation of the traditional administrative departments in several so-called Federal Government Services (FGSs) : four horizontal FGSs, ten vertical and eight programmatic FGSs. The government rapidly agreed upon the four horizontal FGSs, which dealt with General Co-ordination; Budget and Control; Personnel and Organisation and co-ordination of ICT-applications. It took much more time to decide upon both the number and the exact division of competencies of the vertical FGSs. Finally, on July 20th the cabinet

agreed upon the installation of the following vertical FGSs : Home Affairs; Foreign Affairs; Justice; Defence; Finances; Social Security; Employment and Social negotiations; Health, Economy Small and Medium Enterprises, the Self-employed and Energy; the Safety of and supervision of the Food-chain and the Environment; and Mobility and Traffic. Besides these permanent FGSs, eight programmatic FGSs were set up as well. These were temporary in nature, and dealt with Scientific Research; Equal Opportunities; Telecommunications; the simplification of administrative procedures; Sustainable Development; the control of assets; Consumer protection; and Social Integration, the fight against poverty and social economy. The Council of Ministers confirmed the final structure of the renewed federal Civil Service in its meeting of December 1st, 2000.

In the new structure, there would no longer be place for the personal ministerial offices or so-called 'ministerial cabinets'. Or at least, not in the size they used to have. Each minister would still have the right to be assisted by "a small personal secretariat". For each of the FGSs, a Policy Council would be set up, whose task it would be to advise the minister on specific policy issues. Ideally, a Policy Council would be composed of, among others, the chair of the Board of directors, the director of the personal secretariat of the minister, the head of the Policy Unit and some external experts.

All management positions of the FGSs would fit into a six-years mandatory system, and candidates would be selected and nominated by a federal selection agency (Selor). From now on, the top-positions in the FGSs could be pursued by external candidates as well.

According to the government these modifications in the public administration were backed by an overwhelming majority of the population. In order to consult the population, the cabinet had organised a postal 'referendum' in the month of June. The 'referendum' was composed of eleven questions, and was addressed to every citizen of 16 years or older. The population was questioned on whether or not they agreed to the abolishment of personal Ministerial offices, to the promotion of civil servants on the basis of personal competence, etc. There was a lot of criticism vis-à-vis the referendum, especially when the cost of the referendum was taken into account (€ 1,98 million).

The outcome of the referendum was no surprise neither : only 4 % of the participants was opposed to the modernisation of the civil service. Of the 8,2 million ballots that had been distributed, 750.000 had been sent back (a response rate of 9,2 %).

V. Reform of the state

A. *The Hermes Pact of April 5th, 2000*

In the aftermath of the federal governmental agreement of July 1999 an Intergovernmental and Interparliamentary Conference for Institutional Renewal had been installed on October 20th, 1999. Prime Minister Verhofstadt had defined its tasks as to "make progress on sustainable federalism and renewed contacts between the

Flemish, French-speaking and German-speaking populations", and to improve the structures and institutions of the Belgian State. The atmosphere between French-speaking and Flemish representatives in this so-called 'Conference on the Reform of the State', continued to be very tense. So for instance during the meeting of January 12, 2000, when the possible transfer of the competencies of the federal department of Foreign Trade to the regional policy level was being discussed. This caused much heated controversy on the future of the Belgian Foreign Trade Board and the position of its chairman, crown prince Philip. The meeting of March 22nd stranded on a deadlock on the issue whether or not the transfer of competencies on agriculture to the regional level could be linked to the dossier of the poor financial situation of the French Community government. Several key-players urged Prime Minister Verhofstadt to intervene to solve the crisis. The pressure rose when Geert Bourgeois, party leader of the Volksunie threatened that his party would leave the Conference if no significant progress had been made by Easter. Meanwhile the Federation of Belgian Companies (VBO-FBE) rejected the plans to transfer the competencies on foreign trade to the regional level.

Lengthy and by and then stormy debates in the inner cabinet in the night of April 4th-5th, resulted in the conclusion of the so-called Hermes-agreement. The Agreement stipulated that the competencies on Agriculture and Fisheries were transferred to the regional governments, with the exception of four items, that would remain a competence of the federal government: the standardisation of the quality of ingredients and vegetable products; the standardisation of the health and well-being of animals; the pensions of farmers and the functioning of the Belgian Intervention and Refund Board (who is in charge of the distribution of the subsidies of the European Union). Price-policy as well remained a competency on federal level.

As concerns the representation in European institutions, it was decided that the points of view of the regional governments in future will be voiced by the federal secretary of state for Foreign Affairs. The latter will be assisted by both a Flemish and a Walloon assessor at European Councils. As regards the chapter on Foreign Trade, the Hermes Agreement was less detailed. It foresaw that the regional governments would become involved in the financially operative services (e.g. the Delcredere Board) and as concerned interstate-loans. The Belgian Foreign Trade Board would be replaced by an "Agency", composed "of representatives of the regional governments, the private sector and of the federal government". Its main purpose was to organise "joint missions once an initiative has been taken by one or several of the regions, or when requested by the federal government". The conversion of the agreement into laws was not plain sailing. It lasted until July 5th for the six coalition parties plus the Volksunie to approve of the – slightly amended – Hermes Agreement.

B. Financial needs of the French Community

In the first half of 2000, the financial needs of the French Community Government became more and more visible. Especially as concerns the department of Education, the needs were extremely tangible. The linkage of the federal donation for

education to the economic growth was generally regarded as the best solution for the financial needs of the French Community. But this urged a revision of the delicate Financing Law of 1989. Moreover, it appeared that the French-speaking parties did not want to show any signs of weakness in the advent of the forthcoming negotiations with the Flemish political parties. They feared that the Flemish parties would demand the transfer of the competencies on agriculture and foreign trade to the regional policy level in exchange for the linkage of the federal expenses for education to the economic growth.

After four marches of French-speaking teachers through the streets of Walloon towns in February, a joint statement of March 20th, by the Flemish minister of Education (Marleen Vanderpoorten) and her two colleagues of the French Community (Pierre Hazette and Jean-Marc Nollet) urged all governments concerned to spend more money on education to safeguard its quality.

At first, the reactions to the initiative of the three ministers were only negative. But from June onwards, however, the mood changed, especially at the French-speaking side. Consequently, discrete contacts over the summer break, between VLD and PRL looked for a compromise to re-negotiate the Financing Law of 1989.

In his State of the Union of October 17th, Prime Minister Verhofstadt 'officially' announced the opening of the re-negotiation of the Financing Law. The revision had to grant both fiscal autonomy and financial responsibility to the communities, so that they would be responsible over a larger budget. Also, the mechanisms of solidarity between the regions would become "transparent, calculable and reversible", Verhofstadt said. Both at the 'Fête de la Wallonie' (on September 16th) as on the 'national day' of the French Community (September 27th), the revision of the Financing law was a hot topic in the speeches of the respective minister-presidents Van Cauwenberghe (PS) and Hasquin (PRL). For Van Cauwenbergh, the notion of solidarity ought to be the guiding principle of the revision. He stressed the importance of the principle of "one pupil = one pupil" for the financing of education and for the calculation of the national solidarity based on the fiscal revenues pro inhabitant. The Flemish demands were voiced by minister-president Dewael in an address to the Flemish Parliament of October 10th. The Flemish claimed the total revenues of the regional taxes, as well as the possibility to raise or lower personal income taxes with 10 % and a possibility to grant a reduction of corporation taxes.

C. The Lambermont Agreement

These were the starting-points of the different actors that participated in the negotiations on the revision of the Financing law. On October 11th, Prime Minister Verhofstadt invited the federal vice-Prime Ministers Michel (PRL), Vande Lanotte (SP) and the minister-presidents of the various regional and community governments for a first exchange of views. Through the invitation of the co-presidents of the Conference on the Reform of the State, the Volksunie (via Patrick Vankrunkelsven) as well participated in the negotiations. These negotiations almost continuously took place from the evening of October 14th until Tuesday morning

October 17th, in the official residence of the Prime Minister (located in the Lambermont-street).

The eventual compromise, in the press labelled as the Lambermont-agreement, had two panels : the first panel was purely financial while the second panel envisaged a transfer of competencies. On the financial level, the agreement provided for the revision of the Special Financing Law of January 16th, 1989. The revision was meant to enlarge the fiscal autonomy of the regional governments and to revise the donations of the federal government to the communities. As concerned the total transfer of all regional taxes to the regional policy level, three principles had to be safeguarded : the federal government officially had to guarantee a budgetary neutrality; delocalisation for fiscal reasons had to be prevented and the re-financing of the regions and communities ought not to lead to a lower level of revenues for the regions and communities. The fiscal autonomy of the regions was extended to the attributed personal income taxes.

Following the agreement, the Flemish and French Community lost their ability to impose taxes on televisions and radios, but would receive a larger donation by the federal government. In total, the extra donation was worth € 1,1 billion, unequally spread over 10 years (the emphasis laying on the first four years, when € 867,6 million of extra funds would be divided). The extra donation would be divided between the French and the Flemish community via a complex distribution code : 65 % of the extra donation were to be spent according to the total number of pupils (more beneficial to the French Community), the remaining 35 % according to the revenues of the personal income taxes in each of the communities (more beneficial to the Flemish community). The 65/35-distribution code would change annually (60/40, 55/45, ...) so that in 2011 the extra donation will be divided solely on the basis of the revenues of personal income taxes in each of the communities. Without further specification, the agreement envisaged the conclusion of a special arrangement for the refinancing of the German-speaking community.

As concerns the second panel, the Lambermont agreement foresaw the possibility of a transfer of the competencies on development and co-operation from the federal to the regional policy level from 2004 onwards. But the major achievement of the agreement was the transfer of the Provincial and Municipal Laws to the regional level. This already had been agreed following the Sint-Michaels agreement of September 1992, but had not been realised. A tricky issue was – as usual – the rights of the French-speaking community in the Brussels periphery to use their mother tongue in their contacts with the local authorities (which are located on Flemish soil, and thus normally have to be in Flemish). The transfer of the competencies on the Municipal Laws faced criticism from both sides : the francophone FDF blamed its cartelparty PRL for "having abandoned" the French-speaking community in the Brussels periphery, while the Flemish parties in Brussels feared for the Flemish presence in the francophone-dominated local councils of the Region of Brussels Capital. The parliamentary parties of the Flemish parties in the Brussels Regional Council therefore demanded binding guarantees for Flemish representation in the local governments of the Brussels municipalities (this would be settled in 2001).

During the parliamentary debate on the agreement in the Flemish parliament (October 17th), the Flemish minister-president Patrick Dewael declared that to his opinion, the Lambermont agreement was not going to be the final step in the process of federalising the Belgian state. He admitted that not all of the Flemish demands had been conceded, a view that was shared by several spokespersons of other Flemish parties. In the course of 2001 various parts of the agreement would be re-negotiated.

D. The Conference on Brussels – Number of students in basic and secondary schools

Parallel to the Conference on the Reform of the State, a so-called 'mini-conference' ran on the issue how to secure the functioning of the bi-lingual institutions in Brussels, and how to prevent that the parliamentary party of the Vlaams Blok would ever be able to block the functioning of the Brussels institutions. In 1999 the only result of the Brussels Conference had merely been an exchange of points of view between the Flemish and the francophone parties (see *Belgian politics in 1999*). Nor did the 'mini-conference' make a lot of progress in the year 2000. An idea of its chairman François-Xavier de Donnée to enlarge the number of seats in the Brussels Regional Council through the co-optation of extra-members appointed by the Flemish parliament and the Council of the French Community, did not receive a lot of enthusiasm. De Donnée's plan was a clear example of an attempt to prevent that the Vlaams Blok would be able to block the functioning of the Brussels institutions in future. This threat was not illusive, due to the small number of Flemish representatives in the Brussels Regional Council. On May 18th, the meetings of the 'mini-conference' were suspended on the initiative of its president, in the advent of the local elections of October 8th. The suspension lasted until March 2001.

VI. The local and provincial elections of October 8th, 2000¹

On October 8th, 2000 elections were held to assign 13.077 local councillors in 589 local councils. Simultaneously, 738 provincial councillors were to be elected in ten provincial councils. For the first time the inhabitants of the other 14 EU-countries were allowed to vote for the local councils, following the Treaty of Amsterdam. Only 87.858 (17,6 %) of these 498.315 inhabitants registered as a voter. They were not allowed to vote for the provincial councils.

The election campaign was a very moderate one. It seems as if the Law on Electoral Expenses not only limited the campaign costs, but took away the soul of campaigning as well. With the notable exception of the making of the electoral lists in Antwerp, hardly any other list-making was contested. Apart from Prime Minister Verhofstadt and vice-Prime Minister Luc Van Den Bossche, all other ministers of

¹ For a detailed analysis of the elections, see FRAEYS, W., 'Où en sont les partis politiques, au lendemain du 8 octobre 2000?', *Res Publica*, 2000, n° 4, 575-587; and the article by H. Reynaert and T. Valcke in this issue.

the federal as well as of the regional and community governments were candidate, notwithstanding the incompatibility of both mandates.

Even though it is difficult to compare the results of the local elections to the results of parliamentary elections, due to the existence of numerous local lists that can hardly be categorised as close to one or the other party, the result of the elections was very positive for Agalev and Vlaams Blok. To a great extent, this was simply due to the fact that both parties had turned up in a larger number of municipalities than before. The success of the Vlaams Blok was especially outspoken in urban areas. So for instance in Antwerp, where the Vlaams Blok obtained 33 % of the votes (a rise of 5 % compared to the 1994-elections) and remained the biggest party. Because of the 'cordon sanitaire', a self-imposed ban on co-operation with the Vlaams Blok, once again all other parties in the Antwerp council were needed to form an alternative majority. As a consequence, the coalition formation talks were very tense and difficult, and lasted until mid-December.

The elections for the provincial councils are a better indicator for gains and losses of the national parties. The CVP and SP partly recovered from their electoral losses in the parliamentary elections of June 1999, while VLD remained status-quo and – perhaps surprisingly – there was a small decline in the support of Agalev and Vlaams Blok. The cartel of VU and ID21 lost a considerable part of its electorate.

VII. Employment- and social policy

A. Employment

Employment rate. In the course of 2000 the unemployment figures tended to decrease steadily. At the end of 2000, 354.992 unemployed people were registered : a decline of 34.083 persons or 8,8 % when compared to the figures of 1999. The total employment rate had improved with 1,3 percent points and exceeded the 60 %-barrier (60,6 %). The employment-rate in the Flemish region (63,9 %) was significantly higher than in the Walloon (56 %) and Brussels region (55,4 %).

In order to meet the 70 %-employment rate that had been set out at the EU Summit of Lisbon in Spring 2000, the government's policy envisaged both to stimulate elderly people to refrain from early retirement, and to give young adults the possibility of a first working experience via so-called 'starting-jobs' (see *Belgian politics in 1999*). These first policy-initiatives came after an alarming report of the High Council for Employment confirming that 15 % (or 260.000 people) of the age cohort of 50-64 had retired in the first half of 2000. The High Council said a change in mentality of both employers and employees was necessary to reverse the situation, as well as a stimulation of re-integration-programmes and a fiscal discouragement of early retirement. Consequently, the law of August 12th, 2000 was meant to encourage civil servants to stay working. Civil servants would receive some extra cash for every year they remained in office after their 60th birthday. While at the same time, the possibility for teachers and some other categories of civil servants to retire at 55 years of age was fiscally discouraged.

B. Social policy

Employment plan – On September 6th, minister for Employment Laurette Onkelinx (PS) presented the draft of a new Plan for Employment, for which she hoped the federal government would free a total of € 619,7 million of its budget. Via financial incentives and the reduction of the tax burden on employers, the plan of Onkelinx envisaged the introduction of the 35-hour week. The existing system of career-interruption would be transformed into a system in which every employee would have the right to a 12-months salaried (€ 496/month) career-interruption. By her own account, the Plan of Onkelinx would create 80.000 extra jobs.

At the negotiations which lead to the Declaration of federal policy, the Council of Ministers decided to free € 40,9 million in the 2001-budget to finance initiatives of the social partners to reduce working hours, create possibilities for career-interruption and a smoother ending of one's career. It was decided too that the amount of money the government would free for likewise projects would raise gradually from € 198,3 million in 2002 to € 681,7 million by the year 2006.

Central Agreement for 2001-2002 – On October 18th, representatives of the trade unions and of the unions of employers started negotiations on the conclusion of a so-called Central Agreement for 2001-2002. The Agreement, which involved 2,3 million employees in the private sector, was concluded on December 5th. A limit was imposed on the raise of the total cost of wages : maximum 6,4 % for the two-years period. By January 1st, 2002 all employees would benefit from the possibility of a salaried right to interrupt their career. The remaining 204.000 employees that worked in a system of 39 hour week, would switch to a system of 38 hour week. Other measures dealt with the system of early retirement, the fiscal encouragement of company mobility plans and investments in permanent education programmes. Ten days after the federal government had approved of the Agreement, it was solemnly signed by the parties involved, on December 22nd.

Social Profit sector – At the end of 1999, negotiations on the conclusion of a separate central agreement for the social profit sector had been opened. Lots of parties were involved : on the one hand the federal, the regional and the community governments and on the other hand the trade unions and unions of employers of the social profit sector. First, an agreement was settled with the federal government, on March 2nd. The agreement introduced so-called 'landing-jobs', i.e. the possibility of a gradual reduction of working hours without loss of income. It was introduced solely for some categories of nursing personnel of + 45 years of age. The cost of the total package of measures was € 349,5 million. It consisted out of an uniformity of wages, the transformation of precarious temporary contracts (the so-called 'third labour circuit') into regular labour contracts, the introduction of 'landing-jobs' and the right to a one-year career-interruption.

Unlike the easy way in which an agreement on federal level was concluded, the negotiations with the Flemish government were not plain sailing. In the end, an agreement was concluded for a total of € 210,7 million. The Flemish agreement

settled and introduced a similar package of measures as on federal level, be it that the 'landing jobs' on Flemish level were not exclusively meant for the nursing sector, but were a right in the social-cultural sector as well. Agreements between the social partners of the social profit sector and the Walloon government (May 16th), the French Community Government (June 14th) and the Brussels Regional Government (June 23rd) were less ambitious.

Social elections – For the third time in Belgian history, social elections were organised from May 8th until May 21st. Over one million employees (1.203.047) in 3.185 companies with more than 100 employees participated in the election of 22.297 representatives in company boards. Initially, there was a lot of confusion on the exact result of the elections. As a consequence the official results were released only on November 22nd. The christen-democratic trade union ACV-CSC won in number of votes (52 %), but lost in terms of its share in the number of seats (56 %). The result of the socialist trade union ABVV-FGTB was quite the opposite: a win in terms of seats (35 %), but a loss in the number of votes (36,9 %). The liberal union ACLVB-CGSLB won both in terms of votes (8,9 %) and in number of seats (6,1 %).

Social security – In Spring 2000, the government ordered a special study group to work out uniformity between the social security systems of employees and of self-employed. In its report, the study group proposed a package of measures to improve the social security situation of the self-employed. The total cost of the package was € 285,1 million, which to a large extent would be financed by a raise in the contributions of the self-employed.

VIII. Policy on transport and mobility

A. A conflict in the government on the night flights to Zaventem Airport

On January 3rd, two newspapers reported that minister for mobility Durant (Ecolo) had signed a ministerial decree on December 31st, 1999 in which she imposed strict regulations on the maximum amount of noise that was allowed to be produced by night flights in the environment of the airport of Zaventem. The decree stated that by 2003 the amount of noise that was produced between 11 pm and 7 am had to be reduced with 20 %. All commercial flights would be forbidden between 1 am and 5 am. DHL, the world-wide carrier that used Zaventem as its European hub reacted with disbelief and said the decree would lead to the collective dismissal of 6.000 people.

The ban on night flights caused confusion and agitation in the government. It appeared that Durant had acted without the consent of the other members of the Council of Ministers. According to Durant this was merely due to the Christmas-break. When the issue appeared on the agenda of the first (and turbulent) Council of Ministers after the Christmas-break, the main critique uttered by the liberal and socialist ministers was that Durant had not informed any other minister in advance. At the end of the discussion a technical taskforce was set up, under the command of the Prime Minister. The taskforce would "study all aspects of the airport" and

was supposed to make a report in order "to develop a general and balanced policy in which all relevant economic, ecological and social aspects would be united", within three weeks time.

After lengthy and difficult negotiations within the technical taskforce, the inner cabinet and – in the end – even the Council of Ministers as a whole, a compromise was settled on February 11th. The number of people that have to stand noises of over 55 dB (currently some 33.000 people), ought to be halved by mid 2003. The remaining 16.000 people would benefit from government aid (from 25 to 75 % of the costs) to isolate their houses and apartments. By the same time, the most noisy types of planes (B747, B727 and DC10-30) would gradually be banned at night. It was expected that these measures would lead to a reduction of the noise of at least 30 % between 11 pm and 6 am (Ministerial Decree of October 26, 2000). On top of these decisions, the cabinet decided also that the access to the airport by railways needed to be improved, and that the capacity of the airport would be expanded, via a ban on military and business flights.

B. Railways

In the governmental agreement of July 1999 the cabinet Verhofstadt had promised to raise the number of passengers of the national railway company NMBS-SNCB, to give a new dynamism to the company itself, to analyse its programme of investment and to start with the construction of a Regional Express Net around Brussels. Fifteen months later, Prime Minister Verhofstadt declared in his State of the Union (October 17th) that the modernisation of the railway company needed to be integrated in a general policy on Mobility. Therefore the government installed a Federal Institute for Mobility. The annual donation by the federal government to the NMBS-SNCB was raised with € 24,8 million. In this respect the total sum of the Mobility Plan 2001-2010 would be € 8,056 billion (instead of the original € 6,718 billion). In the second half of the year 2000 the actions of the government were focused on a possible change of the legal status of the company, and the possible dismissal of Etienne Schouppe, CEO of the NMBS-SNCB and strongly affiliated with the CVP. On December 22nd, Prime Minister Verhofstadt presented his own report to the Council of Ministers. According to this plan, the NMBS-SNCB would be divided into three 'business units': one for the transport of passengers, one for the transport of goods and one for the maintenance of the infrastructure. Early 2001 Verhofstadt took the whole dossier in his own hands.

IX. The end of the dioxin-crisis – the start of the B.S.E.-crisis

A. Dioxin-crisis

The special parliamentary committee "charged with the investigation of the production of Belgian meat, dairy-products and eggs and the inquiry into the political responsibilities for the so-called dioxin-crisis" (set up by the House of Representatives on July 16th, 1999) continued its activities in the first half of the year 2000. In January, the former ministers Pinxten (CVP) and Colla (SP) were

questioned, as well as former Prime Minister Dehaene. Dehaene was very critical of the role of the European Commission in the handling of the dioxin-crisis, blaming the Commission for imposing ad hoc-rules which were more strict than those applied in other parts of the European Union. When the committee questioned the spin-doctor of Verhofstadt, Noël Slangen, on the role of Verhofstadt in the revelation of the contamination, Slangen refused to answer questions of MP Gerolf Annemans (Vlaams Blok). Slangen read a declaration in which he said "[he] did not want to answer to questions of a member of a non-democratic party that in all other countries would be forbidden". Annemans left the room and instituted legal proceedings against Slangen.

Early in the morning of March 3rd, the committee agreed upon its final report. Apart from possible criminal and/or civil responsibilities, the committee noticed that "several witnesses and services had shown structural or personal shortcomings". Moreover, the committee was of the opinion that the internal communication had been too hierarchical and too formal. The former ministers Colla and Pinxten were considered to be politically responsible for the shortcomings in their departments, while the European Commission was blamed for having "amplified the chaotic development of the crisis". The report of the committee contained 50 recommendations to improve the supervision of the quality of food. Among others, it plead for the installation of a Federal Agency for the Quality of the Food-chain (Law of February 4th, 2001).

The discussion on the report in the plenary session of the House of Representatives took place on March 15th-16th. While the parliamentary parties of the coalition parties voted in favour of the report, those of the CVP and the Vlaams Blok voted against the report, while the MPs of Volksunie and PSC abstained from voting.

On December 28th, 2000, at the very end of his mandate, the special governmental commissioner for the dioxin-crisis, Freddy Willockx communicated that the government had spent € 446,2 million in handling the dioxin-crisis. The total cost of the crisis, i.e. taking into account the repercussions on the economic growth, was estimated at € 743,7 million.

B. The B.S.E.-crisis

Like many other European countries, Belgium fell victim of the spreading B.S.E.-disease (the so-called "mad cow"-disease). Following the decision taken by the ministers for agriculture of the EU Member states (December 4th, 2000) all stocks of animal meal had to be destroyed. From then onwards, all animals older than 30 months of age had to be tested on B.S.E. under penalty of destruction. The cost of these measures was an estimated € 257,8 million to € 302,4 million. The largest part (€ 198,2 million) of this sum was a burden on the budget of the regional governments. And while the federal government freed some € 12,6 million for direct aid on December 22nd, the B.S.E.-crisis deteriorated in 2001.

X. Foreign and defence policy

A. Foreign Policy

European Union – On the EU-Summit of Nice (December 7th-11th), Prime Minister Verhofstadt stepped forward as the defender of the European idea. For a while he considered to veto the 'Treaty of Nice', but in the end he accepted the compromise, which he called 'the minimum minimorum'. At the home front, Verhofstadt had to face criticism because he had accepted that the parity between Belgium and the Netherlands was broken; after the enlargement of the EU, the Dutch will have 13 votes, while the number of Belgian votes would stick to 12. The number of Belgian MEPs will accordingly be reduced from 25 to 22.

Congo-Kinshasa and Central-Africa – Following his policy-declaration at the start of his career as Minister for Foreign Affairs, vice-Prime Minister Louis Michel played an active role on the diplomatic scene in Central Africa. Together with State Secretary for Development and co-operation, Eddy Boutmans, Michel met the Congolese president Laurent Désiré Kabila on January 25th. The meeting took place in New York, in the margin of the UN-debate on the future of Africa. It was the first time in ten years time that a meeting was organised between Belgian and Congolese officials at such a high level. The discussion focused on the role that Belgium could play in the politics of Central Africa. The meeting was followed by a visit of Michel to the countries of Congo, Zimbabwe, Angola and Uganda (March 12-20th). The last time a Belgian minister had visited Kinshasa was back in 1989, so for obvious reasons, the meeting with president Kabila was the most important event of Michels trip.

Three months later, on June 30th, and on behalf of the Belgian government Louis Michel participated at the celebration of the 40th anniversary of Congo's independence. However, while this visit took place, a diplomatic incident between the two countries was about to emerge. Apparently a Brussels magistrate had already on April 11th ordered an international warrant against the Congolese minister of Foreign Affairs Abdoulaye Yerodia on the charges of cruelties against mankind. Yerodia would have summoned the Congolese population to kill Tutsis out of revenge of the support by the Rwandan Tutsi-regime of the rebellion against president Kabila. The fact that the warrant was valid only from July 3rd onwards, i.e. the day after Michels return from Congo, while it had been issued on April 11th, nourished speculations that Louis Michel had intervened in advance with the judicial authorities. On July 12th, minister of Justice Marc Verwilghen denied these allegations, when he stated that there had not been "any direct contacts" between the judicial authorities, the Justice department and the department for Foreign Affairs. Via diplomatic consultations during the summer-break, the incident was closed. However still, the Belgian government was accused of violation of international law and of infringement of diplomatic immunity by the Congolese authorities before the International Court of The Hague (October 17th, 2000). As a

consequence, the contacts between the Belgian and the Congolese state remained 'cool' throughout the rest of the year 2000.

In the meantime, a special parliamentary committee had been installed by the House of Representatives to investigate the share of responsibility of the then Belgian government in the assassination of the Congolese Prime Minister Patrice Lumumba (January 17th, 1961). Because the four experts who assisted the committee needed a lot of time to search through various unclassified archives, the mandate of the committee was prolonged until May 2nd, 2001.

Rwanda – On April 7th, a Belgian delegation participated at the commemoration of the sixth anniversary of the start of the Rwandan genocide of april 1994. The delegation consisted of Prime Minister Verhofstadt, Minister for Foreign Affairs Louis Michel, Minister for Defence André Flahaut and some forty relatives of the ten Belgian paratroopers that were slaughtered in the 1994-incidents. Prime Minister Verhofstadt unveiled a statue in honour of the victims of the massacre, and asked the Rwandan people for forgiveness, "on behalf of [his] country and [his] people". He said: "I admit, here in front of you, the mistakes of my country, of its political and its military authorities". He added that the Belgian government was to blame for not "fulfilling its primordial duty, which is to protect its own citizens".

Austria – In a concerted action with the French government, Belgium took the lead in the protest against the participation of the extreme right party FPÖ in the Austrian government. Prime Minister Verhofstadt invited the Portuguese presidency of the EU to call a meeting of all EU ministers for Foreign Affairs on the issue. On 31 January, the 14 member states of the European Union decided the following, in case the FPÖ would join the Austrian government: the EU member states would abstain temporarily from bilateral contacts with the Austrian government, they would no longer back any Austrian candidacies for international or European positions and they would allow only for 'technical contacts' between the embassies. The day after the conclusion of the Austrian governmental agreement between ÖVP and FPÖ (February 2nd, 2000), Louis Michel publicly raised the issue whether Austria could remain a member of the European Union. Several ministers of the various governments and leaders of all political parties participated in a march against Extreme Right, Fascism and Haider, which was attended by some 15 to 20.000 people. On February 28th all military co-operation with Austria was suspended, and the Flemish minister for Foreign Trade cancelled his visit to Vienna, which was scheduled for March 2nd.

Yet at the end of March, some Flemish politicians changed their opinion on the Austrian case. The immediate cause was the refusal of federal minister Louis Michel to join the traditional 'family-picture' at the Summit of Lisbon (March 23rd), out of dissension with the presence of the Austrian Prime Minister Schlüssel. In an open letter to Michel, Flemish minister-president Dewael warned for "an escalation in our relations with Austria". Dewael said the resentment of the Flemish population to sanctioning the Austrians rose, and added that Belgian and Flemish

companies and the tourist sector experienced a setback due to the sanctions. Michel accordingly mitigated his attitude. After the consultation of three 'experts', the EU-sanctions on Austria were lifted on September 12th.

Chile – Following the decision by the British minister for Home Affairs, Jack Straw, to release the former Chilean dictator Augusto Pinochet, the Belgian state interfered once again in the dossier. The Belgian government went to appeal, and a Belgian police physician was sent to the United Kingdom to assist at the examination of Pinochet by a college of British doctors. Notwithstanding the confirmation of medical experts who had been sent out by the authorities of Belgium and three other countries, that Pinochet was physically able to attend a trial, the British government released Pinochet on March 2nd. This second time, Louis Michel decided not to give notice of appeal, out of respect of the decision of the British court.

B. Defence policy

After several weeks of negotiations, the inner cabinet concluded an agreement on the reform of the Belgian armed forces on March 3rd. The priorities of the 'Strategic plan for the modernisation of the Belgian Army 2000-2015' were to transform the armed forces into a small, mobile and well-equipped force which could rapidly be brought into action. The Strategic plan was accepted by the Council of Ministers on May 12th. For the whole period 2000-2015 the annual budget for Defence was frozen at € 2,499 billion. Still, the expenses for investments would raise with € 161,1 million to a total of € 557,7 million, while the costs of personnel would be reduced by € 223 million (to a total of € 1,160 billion). The latter reduction in personnel costs would be accomplished both via a reduction in the number of military men (from 44.500 to 39.500) and via a rejuvenation of the corps. As a result of the plan, three major investment programmes were stopped : the replacement of F 16-combat planes, the replacement of Leopard tanks and the construction of four minesweepers. The latter decision was a surprise, as the government had already spent € 29,7 million on this project and the Antwerp shipbuilder SKB had already invested € 7,43 million. Yet the government decided to buy seven A-400-M cargo's of Airbus in replacement of eleven of its C130 transport planes (cost : € 1,100 billion).

At the meeting of the EU ministers for Defence of November 20th, the Belgian government engaged in providing a brigade of 3000 soldiers, twelve F16-combat planes, eleven C130 cargo planes, two Airbus A130's and nine ships for the European Fast Intervention Army. This European Army will be effective from 2003 onwards, and will be fully operative within 60 days after the start of a crisis.

XI. Other events and developments

Changes in the government – Due to a game of musical chairs, orchestrated by the party leaders Elio Di Rupo (PS) and Daniel Ducarme (PRL-FDF), and to the results of the local elections of October 8th, 2000, a circulation of governmental personnel

took place at all policy levels. At the federal level, Rudy Demotte resigned as minister for Economic Affairs to take ministerial responsibility in the French Community government (April 7th), while Charles Piqué (April 7th) and Anne André-Leonard (October 17th) resigned as governmental commissioners. Piqué, who was promoted to the rank of minister (for Economic Affairs) was succeeded by Yvan Ylief, while Alain Zenner succeeded to André-Léonard. Pierre Chevalier, Secretary of State for Foreign Trade was forced to resign after allegations of fraud (October 17th) and was replaced by Annemie Neyts, who in turn was replaced by Guy Van Hengel as minister in the Brussels Regional government.

Royal Family – On May 31st, Prince Laurent was sworn in as Senator by right. He joined his brother, Prince Philip and his sister Princess Astrid, who were senators by right since June 1994 and November 1996 respectively. In his maiden speech to the members of the Senate, the prince tackled the issues of ecology and sustainable development.

On March 2nd, the Council of Ministers decided to raise the annual donation to Prince Philip to € 788.301, with a surplus of € 247.893 for the year 2000. Princess Astrid will receive an annual donation of € 272.683.

Sabena – On April 26th, an agreement was signed by the federal minister for Public Enterprises, Rik Daems, and Hannes Goetz, president of the SAirGroup, through which the Swiss company bought a larger package of shares of Sabena, the Belgian airway company. Since 1995, the SAirGroup already had 49,5 % of the shares of Sabena. In 2001, the total share of the SAirGroup in Sabena would be lifted to 85 %.

XII. Evolutions in the political parties

Volksunie – On January 15th, the leader of the Volksunie parliamentary party in the House, Geert Bourgeois, was elected as party leader of the Volksunie. The result of the election came as a surprise, for as Bourgeois was the challenger of the outgoing party leader Patrick Vankrunkelsven. The latter thus was the first outgoing party leader to be defeated in a re-election campaign. 9.150 of the total of 15.505 members of the Volksunie participated at the postal ballot (a participation rate of 59,0 %). Bourgeois obtained 4.682 votes (54,0 %), while Vankrunkelsven was backed by 3.997 party members (46,0 %). The close result was a reflection of a deep division in the party, between two tendencies. On the one hand, the tendency of Bourgeois aimed for a hard-liner profile as concerns the defence of Flemish interests in communautarian issues, and was not favorable to further co-operation between VU and ID21. On the other hand, the tendency lead by Vankrunkelsven and Flemish minister Bert Anciaux, tried to establish a broader platform for an open societal project. The latter tendency favoured the co-operation between VU and ID21, and acknowledged the identity of ID21 as a separate entity.

In the Autumn once again, the division between the two tendencies was clearly visible on the occasion of the making of the electoral lists for the local elections of October 8th. At the conclave of the party council (October 20-22, 2000) in De Panne,

the vote on a text of party leader Bourgeois reflected perfectly the division in the party : 17 people supported the text, while 17 were opposed to it and 2 people abstained from voting. In what seemed to be a final attempt at safeguarding the survival of the party, a 'committee of three sages' was installed in an attempt to reconcile both camps. Much to the surprise of all commentators, they succeeded in doing so. On November 16th, the partybureau unanimously accepted a 'Declaration of Principles'. However, early 2001 the conflict re-emerged, and this time even sharper than ever.

CVP – On August 22nd, former State Secretary for Development and Co-operation, Réginald Moreels, quit the CVP. He said he could not reconcile his opinion with the way in which the CVP organised its opposition and he was unhappy with the CVP's shift to the right.

On October 20th, party leader Stefaan De Clerck presented his 'Route to renewal of the christen-democracy in Flanders'. Following De Clerck's plan, the rigid party structures of the CVP needed to be converted into "open beehives", which were meant to be "contemporary meetingplaces for young people". The direction over the party-apparatus was given in the hands of professionals, who would be under supervision of a strategic committee, that was in charge of the process of renewal. This strategic committee would consist of the party leader, five politicians and five independent members. The party council of the CVP unanimously accepted De Clerck's plan on November 21st.

SP – Like his CVP-colleague, Patrick Janssens, party lader of the SP, announced his project for renewal of the Socialist Party shortly after the local elections (October 22nd). The objective of the project of Janssens was to transform the party by 2002. The new party would be based on new structures and on a new charter (focusing on the fight against social inequality). The possibility of a change of name was not excluded. In a report he sent to the members of the parliamentary parties, Janssens made a critical analysis of the functioning of the SP. He said the party suffered from a dusty image and lacked a clear profile as well as an attractive project. In his opinion the party was not open enough to criticism to the government, nor did the parliamentary parties share enough room for initiatives of their own, and was the decision-making process insufficient and non-transparent. The project for renewal of the party that Janssens proposed was built along two axes : constructing a political project focusing on equal opportunities for all, while converting the party functioning into an open partystructure, in which internal interests would make way for external goals.

VLD – The party rules of the VLD were changed on some minor points during the party conference of February 25-27th. Still, two proposals were rejected by the congress. The first one aimed at strengthening the grip of the party leaders in the making of the local electoral lists, while the second proposal was intended to raise the treshold for candidates for the party leadership contests.

Vlaams Blok – Without denying its contents, the *Vlaams Blok* got rid of its highly contested and xenophobe 70-points programme. In an interview with the journal *De Standaard* (March 11th), party leader Frank Vanhecke declared the 70-points programme “was not essential” to the charter of the party. He said the concrete measures that are proposed in the 70-point programme were not unchangeable. Filip Dewinter, the author of the plan, was working on a new publication in which the updated points of view of the party would be expressed.

On October 27th a lawsuit started against three organisations that were closely linked to the *Vlaams Blok*. They were charged with the promotion of ‘discrimination and segregation’. The lawsuit was initiated by the Centre for Equal Opportunities and Fight against racism, and by the Ligue for Human Rights. It was the first time judicial actions were undertaken against (closely linked organisations) of the *Vlaams Blok*. The verdict was expected for mid 2001.

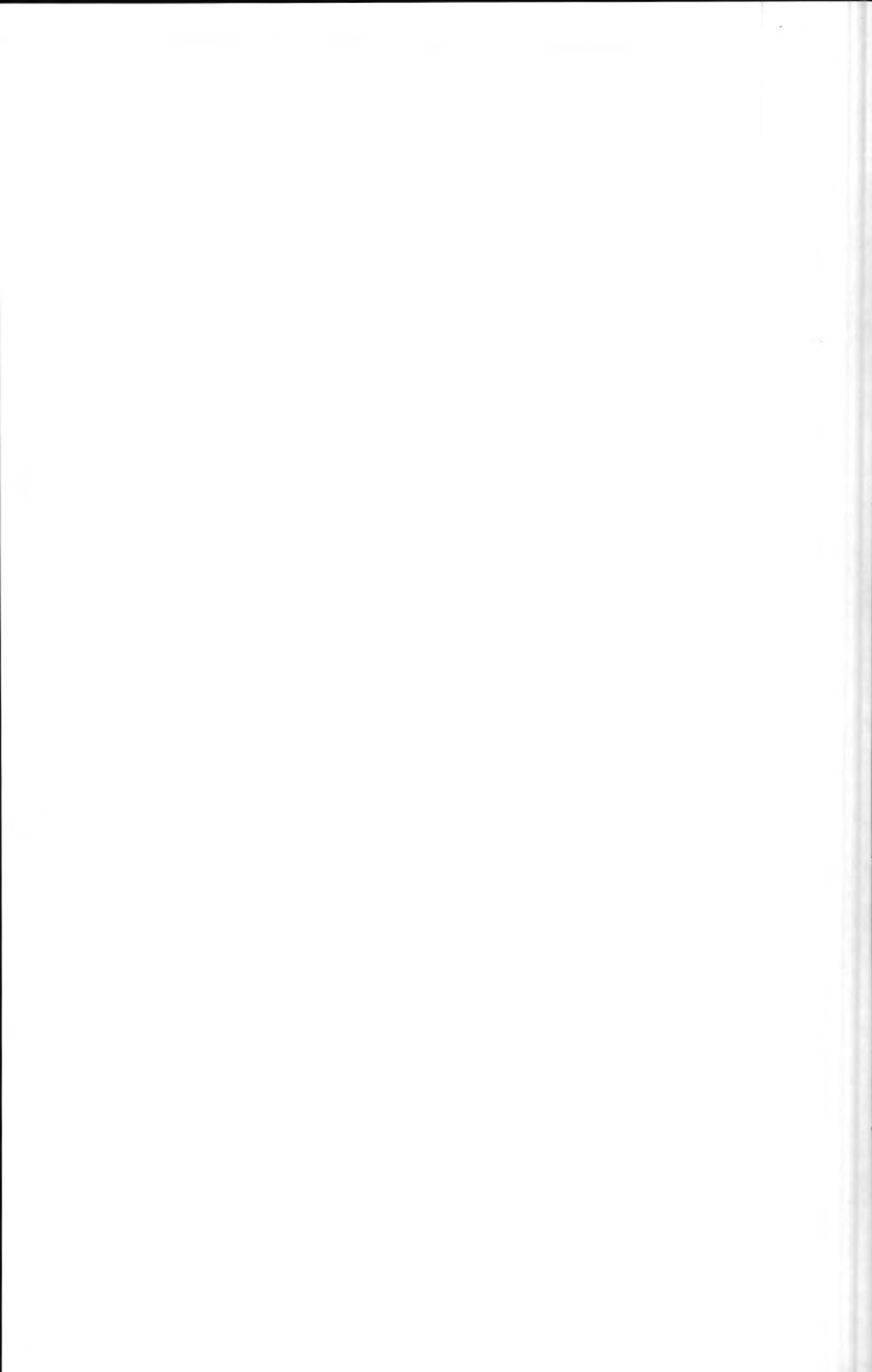
PSC – For the *PSC* as well, the central theme of the year 2000 was ‘Renewal of the party’. Early 2000, deputy party leader Jean-Jacques Viseur, who was put in charge of the project of renewal by former party leader Maystadt, caused turmoil in the party after he had pleaded for the transformation of the *PSC* into a progressive party. As a result of the turmoil, the job of Viseur was taken over by party leader Joëlle Milquet. After the local elections of October 2000, Milquet announced thorough modifications to the party structure, its manifesto and possibly even its name by the Summer of 2001. A programmatic party conference at the end of 2002 would then be organised to convert the principles into concrete points of actions. Meanwhile (October 13th), former minister of defence Jean-Pol Poncelet had resigned as deputy party leader out of dissension with the way in which Milquet directed the party.

PRL – On March 16th, an article in *Le Soir* announced that party leader Daniel Ducarme had the intention to mobilise the party members for a conversion of the *PRL* into ‘movement of unity and reconciliation’, based on the principles of humanism and democracy. According to the article Ducarme proposed a change of the name of the *PRL* into *Parti Démocrate*. The article caused big upheaval in the party. In the end, the idea was rejected, in particular due to the intervention of Louis Michel. Notwithstanding he was on a trip through Africa, Michel intervened firmly and furiously. Ducarme remained party leader, but only in exchange of abandoning his ideas on a ‘*Parti Démocrate*’.

PS – At a party conference of December 2nd, the *Party Socialiste* revised the rules of the party. The most important changes concerned the direct election of the local *PS*-presidents, the acceptance of a new category of ‘associated members’ and the prohibition for MPs to combine a parliamentary mandate with more than one other salaried position at executive level. Pioneering work was the statement that all organisations of the party needed to be composed of for at least 33,3 % by women. As regards the making of electoral lists, a total parity between male and female candidates needed to be respected.

FDF – Olivier Maingain was re-elected as party leader on May 27th. He obtained 918 votes, while his challenger, deputy party leader Jean-Pierre Cornelissen received 384 votes. By their own account, still some 5.000 people adhered to the *FDF*.

*
* * *

Nieuwe wegen voor Europa ? De Europese Unie in het jaar 2000

Bart Kerremans

Hoofddocent aan het Instituut voor Internationaal en Europees Beleid van de Katholieke Universiteit Leuven

Edith Driescens

Assisente aan het Instituut voor Internationaal en Europees Beleid van de Katholieke Universiteit Leuven

Het jaar 2000 zal wellicht de Europese geschiedenis ingaan als het jaar waarin, via het Verdrag van Nice, de eerste concrete stap werd gezet naar de institutionele aanpassing van de Europese Unie in het licht van de uitbreiding. Vijftig jaar na de lancering van de Europese gedachte, werden eveneens belangrijke bijkomende stappen gezet in andere beleidsdomeinen. 2000 was het jaar waarin een nieuwe BSE-crisis de landbouwsector teisterde en de budgettaire afspraken omtrent deze sector, zoals gemaakt in 1999, zwaar onder druk zette.¹ 2000 was tevens een jaar waarin werd voortgewerkt aan de uitbouw van het Europees Veiligheids- en Defensiebeleid en waarin de naweën van de oorlog in Kosovo werden opgevangen. De machtswissel in Joegoslavië en het einde van het Milosevic-regime speelden hierbij ongetwijfeld een belangrijke rol. In 2000 werden de Europese relaties met de landen van de ACP-groep op een nieuwe leest geschoeid door de ondertekening van het zogenaamde Cotonou-Akkoord. De ondertekening van dit akkoord is onlosmakelijk verbonden met de verplichtingen van de Europese Unie in de WTO. Binnen het kader van de WTO zijn in 2000, naast het voortduren van een reeks handelsconflicten met de VS – waarbij een nieuwe regeling voor de bananenkwestie voor de nodige deining in Washington DC zorgde – nieuwe onderhandelingen opgestart inzake landbouw en de handel in diensten. In het jaar 2000 werden bovendien intensieve discussies gevoerd over een mogelijke toetreding van de Volksrepubliek China tot de WTO.

Op intern vlak waren er verder tegenstrijdige ontwikkelingen inzake de EMU, waarbij Griekenland erin slaagde toegelaten te worden tot de Eurogroep (1 januari 2001), terwijl een meerderheid van de Deense bevolking zich eind september 2000 uitsprak tegen een opname van Denemarken binnen deze groep. De euro bleef ook in 2000 worstelen met een zwak vertrouwen vanwege de kapitaalmarkten en daalde in waarde ten opzichte van de dollar. Ook de verdere uitbouw van de interne markt kende een wat merkwaardige evolutie met aan de ene kant de relatief succesvolle strategie om de implementatie van richtlijnen inzake de interne markt te bevorderen alsmede de ambitieuze verklaringen van de Europese Raad

¹ In 2001 zou die druk escaleren als gevolg van het uitbreken van mond- en klauwzeer in enkele lidstaten.

van Lissabon, en aan de andere kant de eerder moeilijke beleidspraktijk. Terwijl de discussies over de "withholding taxes" wel tot een uitkomst leidden— zij het na lange en moeizame onderhandelingen waarbij het eindresultaat voor sommige lidstaten eerder zwak uitviel—, bleken initiatieven in het kader van de liberalisering van sectoren zoals gas, elektriciteit, postdiensten en vervoer moeilijker te liggen.

Bovenstaande ontwikkelingen speelden zich af tegen de achtergrond van een Europese Unie die zich zo goed en zo kwaad als het gaat op een oostelijke uitbreiding tracht voor te bereiden. De interne dimensie van de uitbreiding kreeg gestalte in het politieke akkoord van Nice en in de nog voortdurende discussies over de toekomst van de EU. De externe dimensie vertaalde zich in de onderhandelingen met de kandidaat-lidstaten over hun toetreding, de evaluatie van het beleid van deze landen door de Commissie, de bijzondere positie van Turkije en de verdere uitwerking van de pre-toetredingsstrategie. Wat deze laatste elementen betreft, bood het afgelopen jaar het beeld van weinig spectaculair, maar daarom niet minder belangrijk werk achter de schermen. Het belang van deze voorbereidende werkzaamheden bestaat er immers in dat de rechten en plichten van een grote en gevarieerde groep nieuwe lidstaten worden vastgelegd, wat duidelijk invloed zal hebben op de manier waarop de Europese Unie het komende decennium op politiek, sociaal, economisch, commercieel en wellicht ook monetair vlak zal opereren.

I. Het Verdrag van Nice en de discussie over een federaal Europa

Begin december werd tijdens de Europese Raad van Nice 2000 (7-8 december 2000) de Intergouvernementele Conferentie, na 10 maanden van intense onderhandelingen, op een eerder moeizame en ongeregelde wijze afgesloten.² Hoewel de Europese staatshoofden en regeringsleiders de onderhandelingstafel pas verlieten in de vroege morgen van 11 december 2000, slaagden zij erin de Europese Unie, tenminste vanuit technisch perspectief, klaar te stomen voor de vooropgestelde oostelijke uitbreiding. De nacht bleek ook in Nice de moeder van gedachten.

In Nice werd, in tegenstelling tot vier jaar eerder in Amsterdam, een minimaal maar noodzakelijk akkoord bereikt over de toekomstige zetelverdeling in het Europees Parlement, over de samenstelling en omvang van de Europese Commissie en over de uitbreiding en aanpassing van de besluitvorming bij gekwalificeerde meerderheid. Ook het rechterlijk stelsel van de Europese Unie onderging enkele belangrijke wijzigingen. Het nieuwe Verdrag bevat verder bepalingen omtrent de gewijzigde samenstelling van de Rekenkamer, de Europese Centrale Bank, de

² Voor een gedetailleerd overzicht van de verschillende stappen in het IGC-proces verwijzen we naar het *Algemeen Verslag over de werkzaamheden van de Europese Unie 2000* : <http://europa.eu.int/abc/doc/off/rg/nl/2000>. De finale verdragtekst van het verdrag van Nice is eveneens integraal te raadplegen op de website van de Europese Unie: http://europa.eu.int/comm/nice_treaty.

Europese Investeringsbank, het Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's.

De Intergouvernementele Conferentie voerde eveneens een grondige herziening door van de bestaande bepalingen in het kader van de versterkte samenwerking. De verschillende voorwaarden voor dit samenwerkingsverband werden via het Verdrag van Nice ondergebracht in één enkele verdragsbepaling. Het minimum aantal deelnemers voor deze vorm van flexibele integratie werd, gegeven de huidige fase in het Europese integratieproces, vastgelegd op acht lidstaten. Dankzij het Verdrag van Nice wordt het in de toekomst mogelijk nauwer samen te werken in het kader van het Gemeenschappelijk Buitenlands- en Veiligheidsbeleid. Versterkte samenwerking op het vlak van militaire aangelegenheden en defensie behoort, onder vooral Britse druk, echter niet tot de mogelijkheden. De mogelijkheid om zich als individuele lidstaat te verzetten tegen een versterkte samenwerking tussen een beperkt aantal anderen werd tenslotte via de nieuwe verdragsbepalingen genuanceerd.

Niettegenstaande de Europese staatshoofden en regeringsleiders in februari 2001 terug in Nice ten tonele moesten verschijnen om een verbeterde versie van de initiële verdragstekst te ondertekenen, en er in Nice vele kwesties onbeantwoord bleven, kan het Verdrag van Nice ons inziens moeilijk gezien worden als een misstap, maar eerder als een noodzakelijke doch weinig elegante tussenstap op weg naar een "herenigd Europa".³

Ofschoon de Europese Unie met het Verdrag van Nice technisch gesproken klaar zou moeten zijn voor de "de voltooiing van Europa op continentaal niveau"⁴, pleitten de onderhandelaars – vanuit het besef dat in Nice slechts een bescheiden stap voorwaarts werd gezet in het eigenlijke verdiepingsproces van de Europese Unie – via een opmerkelijke "Verklaring betreffende de Toekomst van de Unie" voor de aanvang van een dieper en breder debat over de toekomst van de Europese Unie. Het debat, dat gevoerd wordt onder leiding van het Zweedse en Belgische Voorzitterschap, zal eind 2001 resulteren in de "Verklaring van Laken". Centraal in het vooropgestelde post-Nice debat staan de volgende vier thema's : de afbakening van de bevoegdheden tussen de Europese Unie en de lidstaten hierbij rekening houdend met het subsidiariteitsprincipe, de status van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie, de vereenvoudiging van de Verdragen en de rol van de nationale parlementen in het Europese bouwwerk.

³ Op 7 juni 2001 werd het Verdrag van Nice tijdens het ratificatieproces door de Ierse bevolking verworpen. Enkele dagen later namen de ministers van Buitenlandse Zaken tijdens de Raad Algemene Zaken in Luxemburg de beslissing om de onderhandelingen over de verdragstekst niet te heropenen. Tijdens deze bijeenkomst erkenden de ministers eveneens dat er dringend een oplossing moet komen voor de eventuele vermindering van de structurele steun aan de Europese lidstaten na de uitbreiding van de Europese Unie. Vooral voor Spanje ligt de kwestie erg gevoelig. Zie ook : BULCKE, B., Vijftien erkennen probleem Spanje met vermindering EU-steun, *De Standaard Online*, 16 juni 2001, http://www.standaard.be/archief/print.asp?articleID=DST12062001_08

⁴ *Algemeen Verslag over de werkzaamheden van de Europese Unie 2000* : <http://europa.eu.int/abc/doc/off/rg/nl/2000>.

Het eerste thema, de afbakening van de bevoegdheden tussen de Europese Unie en de lidstaten (de "Kompetenzabgrenzung"), gaf de Europese leiders tijdens het jaar 2000 reeds stof tot nadenken.

Op 12 mei 2000 pleitte de Duitse Minister van Buitenlandse Zaken Joschka Fischer in een lezing aan de Alexander von Humboldt Universiteit te Berlijn voor de creatie van een volwaardige parlementaire Europese Federatie, waarbij een Europees Parlement de wetgevende bevoegdheid uitoefent en een Europese Regering de uitvoerende taken voor zijn rekening neemt. Een Europese grondwet zou de bevoegdheden tussen de federatie en de nationale staten regelen. Soevereiniteit moet volgens Fischer's interpretatie van het subsidiariteitsprincipe, gedeeld worden tussen het Europese en het nationale beleidsniveau: "Dies alles wird aber nicht die Abschaffung des Nationalstaates bedeuten. Denn auch für das finale Föderationssubjekt wird der Nationalstaat mit seinen kulturellen und demokratischen Traditionen unersetzlich sein, um eine von den Menschen in vollem Umfang akzeptierte Bürger- und Staatenunion zu legitimieren." Als mogelijke tussenstap tot een Europese Federatie stelde Fischer een "Gravitationskern" voor, een kopgroep van lidstaten die het integratieproces op gang zou trekken.⁵

Fischer's toespraak vertrok vanuit de idee dat de oostelijke uitbreiding van de Europese Unie een fundamentele hervorming van de Europese instellingen vereist. Met zijn toespraak lag hij aan de basis van een indrukwekkende reeks verklaringen waarin diverse Europese leiders hun toekomstvisie op de Europese Unie duidelijk maakten. De vraag naar de finaliteit van het Europese integratieproces bleek, vijftig jaar na de Schuman-verklaring, opnieuw brandend actueel.

De Franse president Jacques Chirac pleitte in zijn toespraak voor de Duitse Bundestag op 27 juni 2000 voor een voortrekkersrol voor de Frans-Duitse tandem in het Europa van morgen: "Nos deux pays sont au coeur de l'Europe que nous construisons depuis plus d'une génération. Et ses succès sont d'abord les nôtres. Ils nous donnent cependant de nouvelles responsabilités. (...) Renforçons notre identité européenne et notre cohésion en nous appuyant sur la vitalité de nos nations." Chirac beklemtoonde voorts het belang van onderwijs en vorming binnen Europa, met het oog op het opnieuw verwerven van de titel van "continent de l'innovation".⁶

⁵ "Die Erweiterung wird eine grundlegende Reform der europäischen Institutionen unverzichtbar machen. Wie stellt man sich eigentlich einen Europäischen Rat mit dreißig Staats- und Regierungschefs vor? Dreißig Präsidenschaften? Wie lange werden Ratssitzungen dann eigentlich dauern? Tage oder gar Wochen? Wie soll man in dem heutigen Institutionengefüge der EU zu Dreißig Interessen ausgleichen, Beschlüsse fassen und dann noch handeln? Wie will man verhindern, dass die EU damit endgültig intransparent, die Kompromisse immer unfasslicher und merkwürdiger werden, und die Akzeptanz der EU bei den Unionsbürgern schließlich weit unter den Gefrierpunkt sinken wird?" FISCHER, J., Vom Staatenverbund zur Föderation – Gedanken über die Finalität der europäischen Integration, Rede am 12. mai in der Humboldt-Universität in Berlin, 12 mei 2000, <http://auswaertiges-amt.de/www/de/infoservice/downloadpdf/reden/2000/r000512a.pdf>.

⁶ CHIRAC, J., Allocution prononcée par Monsieur Jacques Chirac, Président de la République, devant le Bundesverband der Deutschen Industrie, 27 juni 2000, <http://www.elysee.fr/cgi-bin>

Op 21 september 2000 onderstreepte de Belgische Eerste Minister Guy Verhofstadt in een opmerkelijke toespraak voor het European Policy Center te Brussel het belang van het debat over de finaliteit van de Europese Unie voor zowel de verdieping als de verbreding van de Europese constructie: "Uiteindelijk valt elk proces stil als er geen zicht is op het eindobjectief. (...) Het is de dynamiek, teweeggebracht door de discussie over het einddoel, die precies de kracht vormt van de Europese integratie. Als die dynamiek stopt, dreigt stagnatie. De Europese Unie is zoals een fiets. Hij moet rijden, anders valt hij om." Een efficiënt, transparant en legitiem Europees beleid is volgens Verhofstadt enkel mogelijk via een duidelijke *Kompetenzabgrenzung* tussen de Europese Unie, de lidstaten én de deelstaten. Enkel via een duidelijke en doorzichtige bevoegdheidsafbakening kan bovendien de idee worden weggenomen dat de Europese Unie continu aan *sluipende* bevoegdheidsuitbreiding doet. Verhofstadt deelt met Fischer de voorkeur voor een bicameraal Europees Parlement, bestaande uit een eerste kamer met rechtstreeks verkozen parlementsleden en een tweede kamer met een vaste en gelijke vertegenwoordiging van de lidstaten. Een sterke Europese Commissie oefent het initiatiefrecht uit binnen de Europese Unie; de Raad tekent de grote krachtlijnen van het beleid uit en vormt samen met het Europees Parlement de wetgevende macht. In Verhofstadt's visie wordt het Europa van de toekomst op institutioneel vlak gekenmerkt door een systeem van *checks and balances*. Verhofstadt toonde zich in Brussel verder voorstander van de uiteindelijke opname van het Handvest van de Grondrechten (zie verder) in de Verdragen en van een herschrijving en vereenvoudiging van de Europese verdragsteksten.⁷

Twee weken later, op 6 oktober 2000, pleitte de Britse Eerste Minister Tony Blair in Warschau voor het behoud van de Europese Unie als een unieke mengvorm van intergouvernementele en communautaire samenwerking: "Our task, with the help of the new democracies about to join, is to shape a responsive European Union – in touch with the people, transparent and easier to understand, strengthened by its nations and regions, an EU whose vision of peace is matched by its vision of prosperity; a civilised continent united in defeating brutality and violence; a continent joined in its belief in social justice. A superpower, but not a superstate." Blair toonde zich bovendien geen voorstander van een Europese grondwet. Een handvest moet de bevoegdheidsverdeling regelen tussen het Europese en het nationale niveau. Afgevaardigden van nationale parlementen zouden een plaats krijgen in een tweede kamer van het Europees Parlement. In zijn lezing deed de Britse Eerste Minister ook enkele voorstellen in verband met de concrete werking van de Raden en het Voorzitterschap in een uitgebreide Unie.⁸

⁷ VERHOFSTADT, G., Toespraak voor het European Policy Center – Een visie op Europa, 21 september 2000, http://premier.fgov.be/topics/speeches/n_speech35.html.

⁸ BLAIR, T., A Superpower, but not a Superstate. Edited version of Tony Blair's speech in Warsaw, 6 oktober 2000, <http://www.guardian.co.uk/eu/story/0,7369,396880,00.html>.

II. Het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie en de Oostenrijkse kwestie

Vijftig jaar na de ondertekening van het Europees Verdrag ter Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden⁹ zetten de EU-lidstaten eind 2000 in Nice een belangrijke stap voorwaarts ter bescherming van de fundamentele rechten en vrijheden binnen het kader van de Europese Unie. De lidstaten namen in feite twee complementaire beslissingen. De eerste beslissing, het invoegen van een preventie- en toezichtsmechanisme in artikel 7 van het Verdrag betreffende de Europese Unie, vloeide rechtstreeks voort uit de bilaterale sancties die eerder op het jaar werden ingesteld tegen Oostenrijk. De tweede beslissing, de politieke verklaring van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie, vond zijn oorsprong reeds in 1999 in de Europese Raden van Keulen en Tampere.

A. De Oostenrijkse regeringskwestie

Wanneer op 21 januari 2000, tijdens de regeringsvorming in Oostenrijk, de verkennende gesprekken tussen de sociaal-democratische SPÖ en de conservatieve ÖVP vastliepen en de rechts-populistische FPÖ van Jörg Haider een mogelijke en zelfs gegadigde coalitiepartner dreigde te worden, reageerden de overige 14 lidstaten van de Europese Unie met een krachtig politiek signaal: een eventuele regeringsdeelname van de FPÖ druist radicaal in tegen de Europese Unie als waardengemeenschap¹⁰ en zou bijgevolg onverwijd, via de instelling van bilaterale sanctiemaatregelen, leiden tot een *de facto* politiek isolement van Oostenrijk binnen de Europese Unie.

Enkele dagen later, op 4 februari 2000, maakten *de veertien* hun dreigementen hard en creëerden als reactie op de eedaflegging van de nieuwe Oostenrijkse regeringscoalitie voor de eerste keer in de Europese geschiedenis een *preventief cordon sanitaire* tegen een lidstaat via de afkondiging van een reeks bilaterale sancties. Deze sancties bestonden uit de opschorting van de officiële bilaterale politieke contacten met Oostenrijk, het niet verlenen van steun aan Oostenrijkse kandidaten voor internationale functies en de beperking van de ontvangst van de ambassadeurs van Oostenrijk tot het louter technische niveau.¹¹ België en Frankrijk namen,

⁹ Het Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden werd in het kader van de Raad van Europa op 4 november 1950 ondertekend te Rome.

¹⁰ Artikel 6 (1) van het Verdrag betreffende de Europese Unie: "De Unie is gegrondvest op de beginselen van vrijheid, democratie, eerbiediging van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, en van de rechtstaat, welke beginselen de lidstaten gemeen hebben."

¹¹ De concrete Europese acties tegen de regeringsdeelname van de FPÖ in Oostenrijk staan in contrast met de louter verbale reacties op de deelname van Gianfranco Fini's Alleanza Nazionale in de Italiaanse regering in 1994. Dit contrast is volgens Merlingen, Mudde en Sedelmeier mede te verklaren door de toegenomen aandacht voor fundamentele (mensen)rechten binnen de Europese Unie: "The debate about the EU's role in the protection and promotion of human rights and democracy has a long history. Already in the 1960s, for example, the European Court of Justice had affirmed the respect for fundamental rights as part of the EC's legal heritage (...). But it was only

geconfronteerd met de groeikracht van de extreem-rechtse partijen binnen de eigen landsgrenzen, het voortouw in de gezamenlijke Europese actie.¹²

De reactie van de Europese lidstaten vestigde meteen de aandacht op een belangrijke lacune in de Europese wetgeving : hoewel reeds in 1997 via het Verdrag van Amsterdam in de mogelijkheid werd voorzien om sancties te treffen tegen een lidstaat die de Europese basisprincipes schendt, konden de lidstaten slechts een beroep doen op deze clausule wanneer de schending een "ernstige en voortdurend" karakter vertoonde. Het EU-Verdrag voorzag, met andere woorden, op het moment van de instelling van de preventieve sancties tegen de Oostenrijkse regering enkel in een reactief sanctiemechanisme.¹³ De acties tegen Oostenrijk vielen bijgevolg volledig buiten het toepassingsgebied van het EU-Verdrag en kunnen, ofschoon afgekondigd bij monde van de Portugese Eerste Minister Antonio Guterres¹⁴, dan ook niet gezien worden als een Europese maatregel *as such*, maar eerder als een uniform geheel van bilaterale sancties op het niveau van de lidstaten. Zowel de Europese Commissie als het Europees Parlement namen vrijwel onmiddellijk afstand van de bilaterale sanctie maatregelen en pleitten voor een strikte toepassing van het EU-Verdrag.

Hoewel het gemeenschappelijk signaal richting Wenen een stap voorwaarts betekende in de richting van een meer politieke Europese Unie, hingen de sanctie maatregelen tijdens de eerste maanden van 2000 als een zwaard van Damocles boven het voortschrijdend Europese integratieproces. Omwille van de unanimiteitsvereiste was de steun van Oostenrijk immers onmisbaar voor het welslagen van de in januari 2000 aangevatte Intergouvernementele Conferentie ter hervorming van de instellingen, die op zijn beurt noodzakelijk was voor de vooropgestelde oostelijke uitbreiding van de Europese Unie. Europees Parlements-

in the second half of the 1990s that this idea became a central part of the self-understanding of national and supranational policy-makers in the EU." Merling M., C. Mudde & U. Sedelmeier, *The Right and Righteous ? European Norms, Domestic Politics and the Sanctions Against Austria*. In : *Journal of Common Market Studies*, 39 (1), opt. cit. p. 63.

¹² Beide Europese lidstaten werden in de jaren 1990 geconfronteerd met een groeiend kiespubliek ten voordele van respectievelijk het Vlaams Blok (België) en het Front Nationale (Frankrijk).

¹³ Artikel 7, leden 1 en 2, zoals ingevoerd door het Verdrag van Amsterdam in het Verdrag betreffende de Europese Unie : "De Raad, in de samenstelling van de staatshoofden en regeringsleiders, kan met eenparigheid van stemmen, op voorstel van een derde van de lidstaten of van de Commissie, en na de instemming van het Europees Parlement te hebben verkregen, een *ernstige en voortdurende schending* door een lidstaat van de in artikel 6, lid 1, genoemde beginselen constateren, na de regering van de lidstaat in kwestie om opmerkingen te hebben verzocht. Wanneer een dergelijke constatering is gedaan, kan de Raad met gekwalificeerde meerderheid van stemmen besluiten tot schorsing van bepaalde rechten die uit de toepassing van dit Verdrag op de lidstaat in kwestie voortvloeien, met inbegrip van de stemrechten van de vertegenwoordiger van de regering van die lidstaat in de Raad. De Raad houdt daarbij rekening met de mogelijke gevolgen van een dergelijke schorsing voor de rechten en verplichtingen van natuurlijke en rechtspersonen. De verplichtingen van de lidstaat in kwestie uit hoofde van dit Verdrag blijven in ieder geval verbindend voor die lidstaat."

¹⁴ Portugal nam het Voorzitterschap van de Europese Unie waar tijdens het eerste halfjaar van 2000.

voorzitster Nicole Lafontaine vreesde dan ook terecht dat de *kwestie-Haider* voor de Europese Unie "de zwaarste crisis ooit" kon betekenen.¹⁵

De Europese sanctiemaatregelen resulteerden bovendien niet enkel in een toename van de anti-Europese gevoelens onder de Oostenrijkse bevolking, maar deden ook vragen rijzen bij de burgers in de noordelijke lidstaten.¹⁶ Het pleidooi van de Deense Eerste Minister Poul Nyrup Rasmussen voor de onvoorwaardelijke opheffing van de sancties resulteerde tijdens de Europese Raad van Feira in juni 2000 in de beslissing om een *Comité van Wijzen* aan te stellen met het oog op een objectieve en grondige evaluatie van de tegen Oostenrijk ingestelde sanctiemaatregelen.¹⁷ Het voorgelegde rapport zou als leidraad gebruikt worden bij de bepaling van de toekomstige bilaterale relaties met Oostenrijk.

Op 29 juni 2000 ontvingen Martti Ahtisaari¹⁸, Jochen Frowein¹⁹ en Marcelino Oreja²⁰ een mandaat van de *veertien* om niet enkel de Oostenrijkse regeringspolitiek, en in het bijzonder de houding van de Oostenrijkse regering inzake minderheden, vluchtelingen migranten, maar ook de politieke natuur van de FPÖ van naderbij te bestuderen. De wijzen presenteerden, na een intensieve onderzoeksperiode in Wenen en Heidelberg, op 8 september 2000 een gedetailleerd rapport, waarin de Oostenrijkse regering werd vrijgepleit van anti-democratisch gedrag. De Wijzen kwamen tot de conclusie dat de Oostenrijkse regering tijdens de onderzochte periode de vooropgestelde Europese waarden en normen had gerespecteerd. Meer nog, de rechten van nationale minderheden waren in Oostenrijk beter gewaarborgd dan in sommige andere lidstaten. Het feit dat de nieuwe regering reeds enkele concrete initiatieven had ondernomen in de strijd tegen racisme, xenofobie en anti-semitisme, duidde er volgens Ahtisaari, Frowein en Oreja op dat de Oostenrijkse regering zich duidelijk bewust was van de problemen in haar land. De drie waren wel bijzonder kritisch voor de FPÖ. De regeringspartij wordt beschouwd als een rechts populistische partij met radicale elementen en verant-

¹⁵ BULCKE, B., Analyse. 'Precisering' sancties moet regeringsleiders en EU redden, *De Standaard Online*, 5 mei 2000, http://www.standaard.be/archief/print.asp?/articleIC=DST050022000_022.

¹⁶ De resultaten van de Eurobarometer april-mei 2000 wijzen op een algemene afname van het enthousiasme voor de Europese Unie binnen de lidstaten. België vormt hierop de uitzondering. Voor Oostenrijk zijn de resultaten bijzonder negatief. Daar waar in 1999 nog 45 % van de Oostenrijkse bevolking overtuigd was van de voordelen die het Europese lidmaatschap met zich meebrengt, is één jaar later amper 34 % van de bevolking dezelfde mening toegedaan. BULCKE, B., Oostenrijkers verliezen vertrouwen in EU, *De Standaard Online*, 25 juli 2000, http://www.standaard.be/archief/print.asp?/articleID=DST25072000_18.

¹⁷ De Deense Eerste Minister vreesde dat het voortzetten van de sancties tegen Oostenrijk een negatieve invloed zou hebben op het Deense referendum over de toetreding van Denemarken tot de euro, later op het jaar. (Merlingen, Mudde & Sedelmeier, *Ibid.*, opt. cit. p. 73.)

¹⁸ Martti Ahtisaari was president van Finland in de periode 1994-2000.

¹⁹ Jochen Frowein is Directeur van het Max-Planck-Institut für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht (Heidelberg) en voormalig ondervoorzitter van de Europese Commissie voor mensenrechten.

²⁰ Marcelino Oreja is voormalig Spaans Minister van Buitenlandse Zaken en voormalig lid van de Europese Commissie.

woordelijk gesteld voor het ontstaan van een sfeer van onrust, waarin openlijke uitspraken ten opzichte van vreemdelingen als normaal worden beschouwd. Ondanks het feit dat de sanctiemaatregelen geleid hadden tot een algemene aanscherping van de aandacht voor de gemeenschappelijke Europese waarden, waren de wijzen van oordeel dat de voortzetting van de sancties op termijn contraproductief zou zijn.²¹ Op 12 september 2000, 223 dagen na de instelling van de sancties, werd het Europese *cordon sanitaire* tegen Oostenrijk onvoorwaardelijk opgeheven. Om een soortgelijk juridisch vacuüm in de toekomst te vermijden, namen de Europese staatshoofden en regeringsleiders in december 2000 tijdens hun bijeenkomst in Nice, op advies van Ahitisaari, Frowein en Oreja de beslissing om een preventie- en toezichtsmechanisme in het EU-verdrag in te bouwen, waardoor lidstaten onder toezicht kunnen komen wanneer een *mogelijke* schending van de Europese basiswaarden gevreesd wordt.²²

B. Het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie

Op 7 december 2000 brak, in de marge van de Europese Raad van Nice, via de plechtige afkondiging van het *Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie* een nieuwe fase aan in het Europese integratieproces.²³ Hoewel het Handvest door bepaalde lidstaten reeds bij aanvang als een louter politieke verklaring²⁴ werd beschouwd en door andere lidstaten als één van de basisteksten van de Europese constructie,²⁵ maakte de afkondiging van het Handvest duidelijk dat de Europese Unie anno 2000 steeds vaker het louter economische samenwerkingsverband trachtte te overstijgen: "Europe is no longer just a single market."²⁶

²¹ Het volledige rapport is beschikbaar op de website van het Max-Planck-Institut für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht (Heidelberg): <http://www.virtual-institute.de/en/Bericht-EU/report.pdf>.

²² Via het Verdrag van Nice werd artikel 7(1) van het Verdrag betreffende de Europese Unie als volgt gewijzigd: "Op een met redenen omkleed voorstel van een derde van de lidstaten, het Europees Parlement of de Commissie kan de Raad, na instemming van het Europees Parlement, met een meerderheid van vier vijfden van zijn leden constateren dat er duidelijk *gevaar* bestaat voor een ernstige schending van in artikel 6, lid 1, genoemde beginselen door een lidstaat, en die lidstaat passende aanbevelingen doen. Alvorens die constatering te doen, hoort de Raad de betrokken lidstaat en kan hij volgens dezelfde procedure onafhankelijk personen vragen binnen een redelijke termijn een verslag over de situatie in die lidstaat voor te leggen. De Raad gaat regelmatig na of de redenen die tot zijn constatering geleid hebben nog bestaan." Het Hof van Justitie is uitsluitend bevoegd voor geschillen betreffende de procedurevoorschriften van artikel 7 en kan bijgevolg niet oordelen over de gegrondheid van beslissingen in dit kader.

²³ Het *Handvest van de Grondrechten (2000/C 364/01)* is integraal beschikbaar op de website van de Europese Unie: http://europa.eu.int/comm/justice_home/unit/charte.

²⁴ BLAIR, T., "The Charter is simply a statement of policy and the United Kingdom is not the only Member State to oppose something of a binding legal nature.", 14 november 2000, http://europa.eu.int/comm/justice_home/unit/charte/en/charter03.htm.

²⁵ SCHRODER, G., "The Charter will be one of Europe's constitutive texts.", 14 november 2000, http://europa.eu.int/comm/justice_home/unit/charte/en/charter03.htm.

²⁶ BARON, E., "Europe is no longer just a single market.", s.d., http://europa.eu.int/comm/justice_home/unit/charte/en/charter03.htm.

Het Handvest van de Grondrechten heeft, zoals duidelijk blijkt uit de preambule, als voornaamste doelstelling het meer zichtbaar maken van de reeds bestaande rechten en vrijheden binnen de Europese Unie, teneinde de identificatie van de Europese burgers met de gemeenschappelijke Europese waarden, en bijgevolg ook met de Europese Unie, in positieve zin te beïnvloeden.²⁷ Het Handvest werd, in navolging van de conclusies van de Europese Raden van Keulen (juni 1999) en Tampere (december 1999), uitgewerkt door een ad hoc-conventie bestaande uit 62 leden. Buiten de vertegenwoordigers van de nationale parlementen, het Europees parlement, de regeringen van de lidstaten en de Europese Commissie namen ook waarnemers van het Europees Hof van Justitie, het Comité van de Regio's, het Economisch en Sociaal Comité, de Ombudsman, de Raad van Europa en leden van niet-gouvernementele organisaties deel aan de ontwerpfasen. Het uiteindelijke Handvest bestaat uit een preambule en 54 verdragsartikelen en groepeert een gevarieerd scala van fundamentele rechten en vrijheden rond de principes van waardigheid, vrijheid, gelijkheid, solidariteit, burgerschap en rechtspleging. De opstellers van het Handvest lieten zich bij hun werkzaamheden niet enkel inspireren door de rechten en vrijheden die reeds vervat lagen in de diverse basisteksten op nationaal, Europees en internationaal niveau, maar ook door de rechtspraak van het Europees Hof van Justitie en van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens.²⁸

Alhoewel het Handvest als dusdanig niet geïntegreerd werd in de Europese Verdragen, moet het geheel van de in het Handvest vastgelegde rechten en beginselen als zijnde onderdeel van de gemeenschappelijke constitutionele tradities van de lidstaten, zowel door de instellingen en de organen van de Europese Unie, als door de lidstaten worden nageleefd bij de implementatie van het Gemeenschapsrecht. De Europese Commissie nam met andere woorden, rekening houdend met de gevoeligheden van sommige lidstaten omtrent de finale status van het Handvest, een eerder pragmatische houding aan: slechts na de plechtige afkondiging van het Handvest door het Europees Parlement, de Europese Commissie en de Raad van de Europese Unie, zou in een tweede, afzonderlijke fase worden nagegaan of en eventueel hoe het Handvest geïntegreerd zou worden in de Europese Verdragen. De Europese Commissie toonde zich reeds, net als het Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, voorstander van een dergelijke integratie "It should be preferable, for the sake of visibility

²⁷ "De Unie draagt bij aan de instandhouding en de ontwikkeling van deze gemeenschappelijke waarden, met inachtneming van de verscheidenheid van de culturen en tradities van de volkeren van Europa, alsmede van de nationale identiteit van de lidstaten en van hun staatsinrichting op nationaal, regionaal en lokaal niveau; zij tracht een evenwichtige en duurzame ontwikkeling te bevorderen en verzekert het vrije verkeer van personen, goederen, diensten en kapitaal, alsmede de vrijheid van vestiging. Daartoe is het noodzakelijk de bescherming van de grondrechten in het licht van de ontwikkelingen in de maatschappij, de sociale vooruitgang en de wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen te versterken door die rechten zichtbaarder te maken in een handvest."

²⁸ Een gedetailleerd overzicht van de weerhouden rechten en vrijheden en hun inspiratiebron is beschikbaar op de website van de Europese Unie: http://europa.eu.int/comm/justice_home/unit/charte/en/charte02.html.

and certainty as to the law, for the Charter to be made mandatory in its own right and not just through its judicial interpretation.”²⁹ De kwestie werd verschoven naar de eerstvolgende Intergouvernementele Conferentie, die naar alle waarschijnlijkheid zal plaatsvinden in 2004.

III. Toetreding

Van alle dossiers die de Europese Unie de laatste jaren bezighoudt, is dat van de uitbreiding ongetwijfeld het meest ingrijpende. In de loop van 2000 was dit uitgesproken het geval omdat enerzijds het lopende onderhandelings- en voorbereidingsproces met de kandidaat-lidstaten werd verder gezet en anderzijds, via de afronding van een nieuwe Intergouvernementele Conferentie, stappen werden gezet in de richting van een aanpassing van de EU-besluitvorming en -structuur met het oog op de nakende toetredingen.

Wat de uitbreidingsonderhandelingen zelf betreft begon het jaar in een licht gewijzigde context als gevolg van de beslissingen van de Europese Raad van Helsinki (december 1999). Deze had immers twee belangrijke beslissingen inzake de uitbreiding genomen. Enerzijds kreeg Turkije het statuut van kandidaat-lidstaat en werd het in de pre-toetredingsstrategie opgenomen. Anderzijds werd beslist daadwerkelijke uitbreidingsonderhandelingen te openen met Roemenië, Bulgarije, Slowakije, Letland, Litouwen en Malta. Deze vervoegden de groep van landen die reeds sinds 1998 met dergelijke onderhandelingen bezig zijn : Polen, Tsjechië, Hongarije, Slovenië, Cyprus en Estland.

Wat de toetredingsonderhandelingen betreft, werd het er in 2000 niet eenvoudiger op, aangezien meer controversiële thema's aan de onderhandelingsstafel aangepakt moesten worden.³⁰ Dit was o.m. het geval voor de landbouw, het vrij verkeer van personen (werknemers), grenscontroles (aan de buitengrenzen) en het vrij verkeer van kapitaal. Ook het thema van de budgettaire kost van de uitbreiding dook op – vooral onder impuls van Spanje dat vreest te zullen moeten inleveren inzake regionale hulp.

Inzake landbouw concentreerde de vraag zich op de directe compensaties.³¹ Deze zijn met de landbouwhervorming van 1992 – de zogenaamde McSharry-hervorming – ingevoerd om de landbouwers financieel te compenseren voor het verlies aan inkomsten als gevolg van de verlaging van de gegarandeerde prijzen. Aan EU-zijde was de redenering dan ook dat gezien een dergelijke reductie niet in de kandidaat-lidstaten was toegepast er ook geen compensaties nodig waren. Ook werd gewezen op de mogelijke macro-economische en sociale risico's van

²⁹ Commission of the European Communities, COM (2000) 644 final. Communication from the Commission on the Legal Nature of the Charter of Fundamental Rights of the European Union.

³⁰ Het landbouwhoofdstuk vormt b.v. omwille van dit controversiële karakter het negenentwintigste van de eenendertig te onderhandelen hoofdstukken.

³¹ De onderhandelingen over dit thema werden in mei 2000 geopend (zie Bulletin 5/2000, punt 1.5.2.) maar gingen pas in juni goed van start.

dergelijke compensaties, o.m. door de plotse toename van de geldhoeveelheid in de betrokken landen (met inflatie tot gevolg) en door de inkomensongelijkheden die deze zouden teweegbrengen tussen de landbouwsector en de andere economische sectoren. Het is duidelijk dat de kandidaat-lidstaten zelf – Polen op kop – niet gelukkig waren met deze argumenten. Voor hen betekende dit immers dat er na de toetredingsronde blijvend gediscrimineerd zou worden tussen de huidige en de nieuwe lidstaten. De omvang van deze discriminatie zou overigens niet klein zijn gegeven het grote aandeel van de landbouwgarantieuitgaven in het totale EU-budget en het toenemende aandeel van de directe compensaties daarin.³² De Commissie wijzigde dan ook zijn houding in de loop van 2000 mede vanuit de redenering dat de afwezigheid van directe compensaties een beleid van productiebeperkingen onmogelijk zou maken waardoor met de uitbreiding het probleem van de overproductie opnieuw erger zou worden.³³

Inzake grenscontroles ging de aandacht vooral uit naar de strengheid van de controles aan de externe grenzen van de (uitgebreide) EU, gezien de gevoeligheid van sommige lidstaten – Oostenrijk, Duitsland en Frankrijk op kop – voor de mogelijke instroom van illegalen vanuit de gebieden die aan de kandidaat-lidstaten grenzen. De kandidaat-lidstaten toonden hier heel wat irritaties omdat ze geloofden dat de EU op dit vlak tijd wilde winnen, zeker nadat bijkomende informatie over de instroom van immigranten in de kandidaat-lidstaten werd gevraagd.³⁴ Ook de kostprijs van strengere controles werd dik in de verf gezet. Onlosmakelijk daarmee verbonden was de kwestie van het vrij verkeer van werknemers binnen een uitgebreide Unie zelf en de vraag van verschillende EU lidstaten naar lange overgangsperiodes (7 jaar) op dit vlak.

Een specifiek element van de hele uitbreiding werd gevormd door de positie van Turkije. Dit land was in 1997 niet op het spoor van de toetreding gezet, terwijl dat voor alle andere kandidaat-lidstaten wel het geval was. In 1999 werd dit enigszins rechtgezet door de erkenning van Turkije als kandidaat-lidstaat. In de loop van 2000 werd echter bij de uittekening van de “weg naar de toetreding”³⁵ (via het zogenaamde partnerschap voor toetreding) duidelijk dat Turkije een bijzonder geval bleef. In de loop van dat onderhandelingsproces doken immers, vooral

³² Dat laatste aandeel bedraagt nu 60 % en zou tot 68 % oplopen tegen 2006.

³³ Belangrijk is in deze context eveneens dat in de loop van 2000 het SAPARD-programma (het speciaal toetredingsprogramma voor de landbouw en de plattelandontwikkeling) van de grond kwam. Dit programma voorziet in financiële steun van de EU voor de herstructurering van de landbouw in de kandidaat-lidstaten en voor de verbetering van de sanitaire en fytosanitaire beschermingsniveau's in deze landen. In november-december werden op dit vlak programma's – opgesteld door de betrokken landen na overleg met de Commissie – goedgekeurd. Voor 2000 werd 529 miljoen euro voorzien. Ook werden nieuwe acties voorzien die worden gefinancierd uit hoofde van het *pretoetredingsinstrument voor structuurbeleid* (ISPA), dit alles in het kader van de pretoetredingsstrategie (pre-accession strategy). Zie verordening 1267/1999 van de Raad van 21 juni 1999 tot instelling van een pretoetredingsinstrument voor structuurbeleid, PB L161 van 26 juni 1999.

³⁴ *Financial Times*, May 5, 2000, p. 2.

³⁵ Het gaat om een “routebeschrijving” tot 2002 voor de realisering van een reeks politieke en economische doelstellingen.

vanuit Griekse hoek, nieuwe voorwaarden op. Enerzijds werd de toetreding gekoppeld aan Grieks-Turkse geschillen omtrent eilanden in de Egeïsche Zee en anderzijds aan de steun die Turkije moest geven aan de VN-onderhandelingen inzake Cyprus. Dat laatste was belangrijk omdat in het verleden vooral vanuit Turks-Cypriotische zijde de grootste weerstand tegen deze onderhandelingen getoond werd. Uiteindelijk werd in december 2000 een politiek akkoord bereikt, eerst tussen Griekenland, de Commissie, Turkije en het Franse voorzitterschap en daarna in de Raad zelf. Het akkoord voorziet o.m. in de Turkse belofte de VN-onderhandelingen omtrent Cyprus te zullen steunen. De partnerschapsregeling zelf werd grotendeels gebaseerd op de regelingen die reeds eerder voor Cyprus en Malta werden vastgelegd.³⁶

De bijzondere positie van Turkije in de groep van kandidaat-lidstaten was ook reeds opgevallen in de jaarlijkse vooruitgangsrapporten die de Commissie over deze landen opstelt. Turkije viel op in negatieve omdat het als enige kandiderende lidstaat er op werd gewezen dat er inzake de politieke criteria van Kopenhagen³⁷ bijkomende stappen noodzakelijk waren, o.m. wat betreft de afschaffing van de doodstraf en inspanningen in het licht van verdere democratisering. Daarnaast kreeg Turkije – net als de andere kandidaat-lidstaten – enige commentaar ten aanzien van de economische criteria en de uitvoering van de *acquis communautaire*.³⁸

IV. De EU en het wereldgebeuren

A. Het GBVB en de uitbouw van een EVDB

Hoewel de gesprekken in Nice overschaduwde werden door de institutionele gevolgen van de oostelijke uitbreiding van de Europese Unie, stonden ook enkele thema's op de agenda die niet of eerder indirect verband hielden met het geplande uitbreidingsproces, waaronder de verdere ontwikkeling van het Europees Veiligheids- en Defensiebeleid (EVDB).³⁹

³⁶ Besluiten 2000/248/EG en 2000/249/EG van de Raad betreffende de beginselen, prioriteiten, tussentijdse doelstellingen en voorwaarden van het partnerschap voor toetreding van Cyprus en Malta (PB L78 van 29 maart 2000).

³⁷ De criteria van Kopenhagen verwijzen naar een reeks toetredingsvoorwaarden die door de Europese Raad van Kopenhagen in juni 1993 werden vastgelegd. Ten dele overlappen deze voorwaarden met de voorwaarden waarin het EU-verdrag (in artikel 49 dat zelf verwijst naar de voorwaarden zoals opgesomd in artikel 6, paragraaf 1 waarin voorwaarden inzake de democratie, vrijheid en de rechtstaat staan opgesomd) zelf voorziet. Ten dele ook niet, zeker op economisch vlak.

³⁸ Van alle kandidaten werd alleen van Roemenië en Turkije gevraagd hun inspanningen op dit vlak "op te voeren". Zie COM (2000) 700 t.e.m. 713.

³⁹ In Nice werden voorts aanpassingen doorgevoerd op het vlak van justitiële samenwerking in strafzaken ("Eurojust"), interinstitutionele akkoorden, het Comité voor sociale bescherming, de naam van het Publicatieblad, de financiële gevolgen van het aflopen van het EGKS-verdrag in 2003 en de ontmoetingsplaats van de Europese Raden.

Het Europees Veiligheids- en Defensiebeleid dat in de nasleep van de Kosovo-crisis werd uitgetekend door de Europese staatshoofden en regeringsleiders tijdens de Europese Raden van Keulen en Helsinki,⁴⁰ nam reeds bij aanvang van het jaar 2000 concrete vormen aan via de oprichting van een *Interimcomité voor Politieke en Veiligheidsvraagstukken* en een *Militair Interimorgaan* op 14 februari 2000. De politieke en militaire interimorganen vormen de voorlopers van het *Comité voor Politieke en Veiligheidsvraagstukken*, het *Militair Comité* en de *Militaire Staf* van de Europese Unie die op korte termijn zullen worden opgericht.⁴¹

Tijdens de ministeriële raad op 13 november 2000 in Marseille werden de crisisbeheersingsfuncties van de West-Europese Unie geïntegreerd in de Europese Unie. In Marseille werd in dit kader besloten dat de resterende structuren en functies van de West-Europese Unie tot 1 juli 2001 blijven voortbestaan, opdat de Europese lidstaten hun verplichtingen in het kader van het gewijzigde Verdrag van Brussel naar behoren kunnen vervullen. Deze gewijzigde situatie wordt weerspiegeld door de wijzigingen die in Nice werden aangebracht aan artikel 17 van het EU-Verdrag.⁴²

Enkele dagen later, op 20 november 2000, keurden de ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie van de lidstaten tijdens de "Conferentie over de Toezegging van de Vermogens" een gezamenlijke eerste inventaris goed met betrekking tot de materiële inbreng van de verschillende lidstaten in het kader van de in Helsinki vooropgestelde militaire *Headline Goal*. De bijeenkomst maakte duidelijk dat de Europese Unie vooral op het vlak van strategisch transport, gemeenschappelijke bevoelering en controle en inlichtingen middelen tekort komt om een autonoom optreden tot een goed einde te brengen.⁴³

⁴⁰ De Europese staatshoofden en regeringsleiders namen tijdens hun bijeenkomst in Keulen in juni 1999 de principiële beslissing dat de Europese Unie in de toekomst diende te beschikken over een capaciteit tot autonome actie, geruggesteund door geloofwaardige militaire strijdkrachten, teneinde effectieve beslissingen te kunnen nemen in het kader van de Petersbergtaken. Enkele maanden later gaven de Europese leiders tijdens de Raad van Helsinki (10-11 december 1999) een concrete vorm aan deze beslissing. De meest in het oog springende beslissing is ongetwijfeld de zogenaamde (militaire) *Headline Goal*: de Europese lidstaten moeten tegen het jaar 2003 op basis van vrijwillige samenwerking in staat zijn binnen een termijn van zestig dagen 50.000 à 60.000 manschappen in te zetten voor de uitvoering van de Petersbergtaken. De lidstaten moeten binnen deze termijn kleinere eenheden kunnen leveren in het kader van een snellereactiemacht. De troepen, die zelfvoorzienend moeten zijn op militair vlak, moeten ten minste één jaar operationeel kunnen blijven.

⁴¹ Voor een gedetailleerd overzicht van de vooropgestelde (militaire) structuren verwijzen we naar website van de Raad: <http://ue.eu.int/pesc.military/nl/homenl.htm>.

⁴² De bepalingen die de relatie tussen de Europese Unie en de West-Europese Unie regelden zijn, logischerwijs, uit de verdragstekst geschrapt.

⁴³ "(...) Uit die catalogus kan worden opgemaakt dat de Unie in 2003 overeenkomstig het in Helsinki gestelde hoofddoel in staat zal zijn om alle Petersbergtaken uit te voeren, zij het dat bepaalde vermogens zowel kwantitatief als kwalitatief moeten worden verbeterd om de vermogens ter beschikking van de Unie te optimaliseren." De integrale tekst van de "Verklaring betreffende de toezegging van militaire vermogens" is op de website van de Raad beschikbaar: <http://ue.eu.int/pesc.military/nl/homenl.htm>. België stelde zich tijdens de conferentie garant

Zowel de uitbreiding van de militaire vermogens van de Europese Unie, de oprichting van de permanente politieke en militaire structuren als de integratie van de crisisbeheersingsfuncties van de West-Europese Unie werden door de Europese Raad van Nice, via het verslag van het Franse voorzitterschap over het Europees Veiligheids- en Defensiebeleid, goedgekeurd. De Intergouvernementele Conferentie toonde zich bovendien in een aan het Verdrag gehechte verklaring voorstander van een snelle operationalisering van het Europees Veiligheids- en Defensiebeleid. Een definitieve beslissing hierover moet ten laatste genomen worden tijdens de Europese Raad van Laken in december 2001. De Intergouvernementele Conferentie maakte in dezelfde verklaring de bemerking dat de operationalisering van het Europees Veiligheids- en Defensiebeleid volledig losstaat van de inwerkingtreding van het Verdrag van Nice.⁴⁴

Ofschoon in 2000 voornamelijk de militaire dimensie van de *Headline Goal* centraal stond, verschoof de aandacht in de loop van het jaar geleidelijk aan in de richting van niet-militair of civiel crisismanagement en conflictpreventie. Zo stelde de Europese Commissie op 11 april 2000 de oprichting voor van een civiele snelle-reactie-macht met het oog op een snelle en effectieve interventie in crisissituaties buiten de grenzen van de Europese Unie. Ongeveer één maand later werd, tijdens de Raad Algemene Zaken van 22 mei 2000, het *Comité voor de Civiele Aspecten van Crisisbeheersing* opgericht. Het comité dat optreedt als werkgroep van de Raad en bijgevolg verslag uitbrengt aan de Permanente Vertegenwoordigers, verschaft onder andere informatie en aanbevelingen aan de interimorganen in het kader van de niet-militaire aspecten van crisisbeheersing.⁴⁵

In het kader van de Europese Raad van Nice onderstreepte de Hoge Vertegenwoordiger voor het Buitenlands- en Veiligheidsbeleid van de Europese Unie, Javier Solana, het cruciale belang van conflictpreventie binnen het Europese crisismanagementgebeuren : "The European Union came into existence as an exercise in conflict prevention. A half a century ago, we began the process of recovery from a global conflict of unprecedented dimensions. Today's European Union was born

voor duizend manschappen in het kader van operaties voor lange duur. Voor operaties van minder dan 6 maanden worden drieduizend manschappen, twaalf F-16 gevechtsvliegtuigen, elf C-130 Hercules-transporttoestellen en twee militaire Airbus-troepentransportvliegtuigen ter beschikking gesteld van de Europese interventiemacht. Zie ook : BULCKE, B., Europese Unie kan nog geen grote militaire operaties aan, *De Standaard Online*, 21 november 2000, http://www.standaard.be/archief/print.asp?/articleID=DS2112000_024.

⁴⁴ De verklaring, die is toegevoegd aan het Verdrag van Nice, luidt als volgt : "In accordance with the texts approved by the European Council in Nice concerning the European security and defence policy (Presidency report and Annexes), the objective for the European Union is for that policy to become operational quickly. A decision to that end will be taken by the European Council as soon as possible in 2001 and no later than at its meeting in Laeken/Brussels, on the basis of the existing provisions of the Treaty on European Union. Consequently, the entry into force of the Treaty of Nice does not constitute a precondition."

⁴⁵ 2264. Raad Algemene Zaken 22 mei 2000 (press release) : <http://ue.eu.int/Newsroom>; SOLANA, J., Statement from the office of the High Representative of the European Union for the Common Foreign and Security Policy, 16 juni 2000, <http://ue.eu.int/Newsroom>.

from the determination of all our peoples that such a conflict should never happen again. We have achieved great success in building an ever-widening area of peace, stability and prosperity : founded on common values and better understanding; developed through closer integration; and broadened through successive enlargement. Building stability and preventing conflict is at the heart of our endeavours."⁴⁶ Solana presenteerde hiertoe in Nice samen met de Europese Commissie een gedetailleerd rapport met concrete aanbevelingen op het vlak van conflictpreventie.⁴⁷ Zowel conflictpreventie als civiel crisismangement zullen ook tijdens het Zweedse Voorzitterschap in 2001 belangrijke aandachtspunten blijken.

B. Belangrijke gebeurtenissen op het gebied van de externe handelspolitiek

DE EU EN DE WERELDHANDELSORGANISATIE (WTO)

Het einde van 1999 werd – wat de WTO betreft – gekenmerkt door de mislukte ministeriële conferentie van Seattle. Door die mislukking kon geen nieuwe multilaterale ronde van onderhandelingen inzake handel opgestart worden. Voor de EU was dit een tegenvaller omdat het zelf een grote pleitbezorger van een nieuwe ronde was geweest. Door het falen van de conferentie van Seattle kon men veronderstellen dat er in 2000 weinig van de WTO verwacht moest worden. Ofschoon de idee van een nieuwe onderhandelingsronde pas in het najaar van 2000 opdook, waren onder andere volgende thema's van niet gering belang. Ten eerste de start van nieuwe onderhandelingen die krachtens de ingebouwde agenda van de Uruguay Ronde moesten worden opgestart. Ten tweede de onderhandelingen met de Volksrepubliek China over een mogelijke toetreding van dat land tot de WTO. Gezien de omvang van de Chinese bevolking en het toenemende belang van de Chinese economie, geen zaak van geringe betekenis. Ten derde bleven een aantal conflicten tussen de VS en de EU ook binnen de WTO een rol spelen. Gezien het hier om de twee grootste handelsblokken binnen deze organisatie gaat, verdienen ook deze wat aandacht.

Het eerste element betreft de start van nieuwe onderhandelingen op het vlak van de handel in diensten enerzijds en de landbouw anderzijds. Het laatste verklaart mee waarom de EU zo een grote voorstander was (en is) van een bredere multilaterale onderhandelingsronde. Hoe dan ook, onderhandelingen over de handel in diensten en over de landbouw moesten in de loop van 2000 opgestart worden omdat dit zo voorzien was in respectievelijk het "General Agreement on Trade in Services" (GATS) en het "Agreement on Agriculture" (AoA). Beide akkoorden maken deel uit van de akkoorden die in het kader van de Uruguay Ronde afgesloten zijn, en meer bijzonder van de zogenaamde "built-in agenda" van deze

⁴⁶ SOLANA, J., Open Debate on Conflict Prevention. Intervention by Dr Javier Solana, High Representative of the European Union for Common Foreign and Security Policy, 22 januari 2001, <http://ue.eu.int/Newsroom>.

⁴⁷ SOLANA, J., Improving the Coherence and Effectiveness of the European Action in the Field of Conflict Prevention. Report Presented to the Nice European Council by the Secretary General/High Representative and the Commission, 7-8 december 2000, <http://ue.eu.int/Newsroom>.

ronde. Deze voorziet in een continu proces van (sectoriële) onderhandelingen opdat het liberaliseringsproces niet zou stilvallen na het einde van de Uruguay Ronde. Voor de EU was vooral de start van de landbouwonderhandelingen — in uitvoering van artikel 20 AoA — een gevoelige zaak, de problemen met deze sector tijdens de zeven jaar durende Uruguay Ronde indachtig. Nochtans kwam de EU niet totaal onvoorbereid aan de start, gezien een weliswaar afgezwakte hervorming van het gemeenschappelijke landbouwbeleid had plaatsgevonden in het licht van de beslissingen omtrent Agenda 2000, zoals genomen op de Europese Raad van Berlijn van 24 en 25 maart 1999. In de loop van 2000 ging de uitvoering van deze hervorming onverminderd voort ofschoon niet voor alle sectoren van een echte hervorming kan gesproken worden. Zo ontsnapte de sector van het suiker b.v. aan een hervorming.

De landbouwonderhandelingen in de WTO kwamen in de loop van 2000 niet echt van de grond. Het jaar werd vooral aangewend voor de indiening van voorstellen door de diverse WTO-leden waaronder ook de EU. In het EU-voorstel werd zeer sterk de nadruk gelegd op de multifunctionaliteit van de landbouw en op het dierenwelzijn. Deze bekommernissen zouden immers blijvende overheidssteun voor deze sector moeten toelaten. Bovendien maakte de EU (en Japan) de WTO-partners al snel duidelijk dat het geen fundamentele concessies kon doen indien de landbouwonderhandelingen geen deel zouden uitmaken van een bredere multilaterale onderhandelingsronde. De pogingen die naar het einde van 2000 toe werden ondernomen om de idee van een dergelijke ronde terug op de sporen te krijgen, moeten dan ook in dit licht gezien worden. Maar evident leken deze niet. De VS en Australië (als woordvoerder van de achttien landen van de Cairns groep) stelden immers voor een ronde te beperken tot onderhandelingen over landbouw, diensten en industriële tarieven en pas daarna de agenda incrementeel uit te breiden. De EU en Japan daarentegen bleven aandringen op de opname van thema's zoals investeringen, concurrentiebeleid en milieubeleid in een nieuwe ronde. Om die vraag kracht bij te zetten, ging de EU ook meer actief op zoek naar steun vanwege de ontwikkelingslanden. Het stelde zich daartoe meer open op ten aanzien van de vraag van deze landen — Egypte, India, Pakistan en Maleisië op kop — om de implementatie van de Uruguay Ronde Akkoorden terug te bekijken (o.m. betreffende langere overgangperiodes — b.v. voor intellectuele eigendomsrechten en investeringsregels — en een concretere invulling van de "special and differential treatment") en trachtte eveneens de (48) minst ontwikkelde landen voor de idee van een nieuwe ronde te winnen door hen meteen een tariefvrije toegang tot de EU-markt aan te bieden. Het initiatief werd daartoe door de Commissie genomen — onder de vorm van het "Everything but Arms Initiative" — maar resulteerde pas eind februari 2001 in een daadwerkelijk engagement van de EU o.m. omwille van verzet vanwege sectoren zoals rijst, suiker en bananen.

DE CHINESE TOETREDING TOT DE WTO

Op 19 mei 2000 bereikten de EU en de Volksrepubliek China een akkoord over de voorwaarden waaronder China tot de WTO kan toetreden. Dit akkoord vormt één deel van de talrijke akkoorden die China met de (grootste) leden van de WTO moet

sluiten alvorens de toetreding effectief kan worden.⁴⁸ Het Euro-Chinese akkoord moet dan ook in het licht van die andere akkoorden bekeken worden. In de loop van 2000 ging het b.v. ook om een akkoord met Japan en met India. Het voorlopige – maar achteraf betwiste – akkoord tussen de VS en China van 14 november 1999 vormde een belangrijke basis voor de onderhandelingen die de EU met China voerde.⁴⁹ Het kwam erop neer dat de EU in haar onderhandelingen sterker de nadruk legde op die sectoren die in het bijzonder voor Europa belangrijk zijn en tevens probeerde daar waar mogelijk bijkomende – dus boven de door de VS of Japan gevraagde – concessies te verkrijgen. Het concentreerde zich daarbij op sectoren zoals het bankwezen, levensverzekeringen, telecommunicatie en sommige vereisten die door de Chinese overheid aan buitenlandse directe investeerders worden gesteld (o.m. wat betreft exportprestaties). Ook tarifaire belemmeringen voor producten die de EU meer dan de VS naar China uitvoert, namen een prominente plaats in. Inzake telecommunicatie en levensverzekeringen wilde de EU van China bekomen dat Europese bedrijven die in joint ventures in China betrokken zouden zijn, het recht zouden krijgen een meerderheidsaandeel in dergelijke ventures te bezitten. Aan de VS had China immers een maximum van 50 % toegezegd.

Onderhandelingen in januari, februari en april leverden geen akkoord op. In mei – mede om de druk op het Amerikaanse Congres op te voeren om China het voordeel van een permanente MFN-behandeling toe te kennen – werd uiteindelijk een akkoord bereikt. Inzake telecommunicatie en levensverzekeringen gaven de Chinezen niet toe. De Chinese onderhandelaars stemden wel in met het verstrekken van zeven licenties aan Europese verzekeringsmaatschappijen in de toekomst, zodat deze toegang tot de Chinese verzekeringsmarkt zouden verwerven. De EU dwong bovendien belangrijke concessies af inzake de afbouw van distributiemonopolies in de energiesector (ruw en geraffineerd petroleum) en van vestigingsbeperkingen in de sector van de grootwarenhuizen. Verder werden tariefreducties voor een breed geheel van producten toegezegd.⁵⁰

HET COTONOU-AKKOORD

In de loop van 2000 kwam ook een einde aan de onderhandelingen over een nieuwe vorm van samenwerking tussen de EU en de (ondertussen) 77 landen van de ACP-groep. Deze nieuwe samenwerking zou gestalte krijgen in een akkoord dat de Vierde Lomé-Conventie moest vervangen.⁵¹ Nieuw zou de samenwerking

⁴⁸ De belangrijkste bilaterale akkoorden zijn die met Canada, Brazilië, India, Mexico, Japan, Zwitserland, de EU en de VS (cf. *International Trade Reporter*, 17 november 1999).

⁴⁹ Omdat onderdelen van dit akkoord betwist werden, waren nieuwe onderhandelingen tussen de VS en China noodzakelijk. Op 10 juni 2001 leidden deze tot een politiek akkoord tussen de Chinese regering en de Bush Administratie.

⁵⁰ *Inside U.S. Trade*, Special Report, May 23, 2000, pp. 1 & 8-11.

⁵¹ De Vierde Lomé Conventie volgde op drie eerdere conventies die vanaf 1975 gesloten werden en die – naast in financiële hulp – voorzagen in niet-wederkerige handelsvoordelen. Terwijl de ACP-landen preferentiële toegang tot de EU-markt kregen, moesten de ACP-landen de producten

alleszins zijn omdat het nieuwe akkoord op vele vlakken van de oude niet-wederkerige regeling zou afwijken. Het betekende o.m. dat een einde werd gemaakt aan de steunprogramma's Stabex en Sysmin die zo een belangrijke plaats in de onderlinge samenwerking hadden ingenomen.⁵² Dat de onderhandelingen niet in december 1999 afgesloten konden worden – zoals aanvankelijk was gepland – had verschillende oorzaken. Ten eerste was er de omvang van de financiële middelen die de EU via het (Negende) Europees Ontwikkelingsfonds zou voorzien. Net zoals bij de onderhandelingen over de vroegere akkoorden (zoals bijvoorbeeld deze over de Vierde Lomé-Conventie in 1989 en over het Tweede Financieel Protocol bij deze conventie in 1994) bleek ook hier dat slechts in de eindfase van de onderhandelingen een akkoord mogelijk was. Het bedrag dat uiteindelijk voor de ACP-landen aanvaardbaar bleek was 13.5 miljard euro voor de eerste vijf jaar plus nog eens 9 miljard euro die overgebleven was uit de voorgaande ontwikkelingsfondsen. Dit bedrag – dat een daling in reële termen betekende – viel iets lager uit dan datgene dat in november 1999 door de Commissie en het Finse voorzitterschap was voorgesteld.⁵³

Een tweede punt betrof de heropname van teruggestuurde illegale immigranten door de ACP-landen. Deze landen hielden lange tijd het been stijf vooral ten aanzien van personen in transit of personen zonder papieren. Uiteindelijk werd in artikel 13 van het nieuwe akkoord ingeschreven dat bilaterale akkoorden over dit probleem gesloten zouden worden. De ACP-landen verbonden zich wel tot de heropname van hun eigen onderdanen indien deze teruggestuurd worden na een illegaal verblijf in één van de EU-lidstaten (artikel 13, par. 4).

Een derde punt betrof de behandeling van de ACP-landen gedurende de acht jaar durende overgangperiode (2000-2008). Deze periode overbrugt het moment waarop het nieuwe akkoord in werking treedt en de start van de interimperiodes voor de vrijhandelsakkoorden die vanaf 2008 van start zou moeten gaan en die vijftien jaar zouden duren.⁵⁴ Deze akkoorden (die dus wederkerig zouden zijn) én hun interimperiodes zijn immers noodzakelijk om op termijn de verenigbaarheid van het nieuwe akkoord met de WTO-regels (in casu artikels XXIV GATT en V GATS) mogelijk te maken. De EU denkt daarbij aan regionale economische partnerschapsakkoorden met verschillende deelgroepen van ACP-landen die bovendien eerst onderling tot integratie moeten overgaan. Vanaf september 2002

afkomstig uit de EU slechts behandelen overeenkomstig het principe van de meest begunstigde natie (MFN).

⁵² Stabex was een systeem ter stabilisatie van de exportopbrengsten van de ACP-landen terwijl Sysmin een systeem was ter stabilisatie van de opbrengsten die voortkomen uit de exploitatie van minerale producten.

⁵³ De Commissie stelde 14.3 miljard euro voor (*Agence Europe*, november 13, 2000, p. 8) terwijl het Finse voorzitterschap 13.78 miljard euro voorstelde (*Agence Europe*, december 3, 2000, p. 7).

⁵⁴ Het Akkoord maakt zelf geen melding van vijftien jaar – artikel 37 paragraaf 7 maakt melding van "flexibiliteit" die gehanteerd moet worden bij de vaststelling van de duurtijd van de interimperiode – maar dit cijfer dook wel tijdens de eindfase van de onderhandelingen op. Gezien de WTO-regels op dit vlak lijkt vijftien het maximaal aanvaardbare.

moeten onderhandelingen over deze akkoorden van start gaan (artikel 37, paragraaf 1).

Wat de overgangperiode zelf betreft, konden de ACP-landen van de EU bekomen dat bijkomende niet-wederkerige (dus unilaterale) handelsvoordelen door de EU overwogen zouden worden. Dit zou gebeuren ter compensatie van het verlies aan preferentiële markttoegang tot de EU, dewelke deze landen zouden ondervinden omdat de EU aan de 48 minst ontwikkelde landen (waaronder een aantal die niet tot de ACP-groep behoren) een tariefvrije toegang tot de EU markt heeft beloofd tegen 2004.⁵⁵

Het eindresultaat van deze onderhandelingen – het Cotonou-Akkoord – heeft een duurtijd van twintig jaar en voorziet in financiële protocols die elke vijf jaar hernieuwd moeten worden. Het Suikerprotocol – dat de ACP-landen een gegarandeerde afzet tegen een gegarandeerde prijs op de EU markt biedt – blijft gehandhaafd. Dit geldt ook voor de andere protocols – zoals b.v. deze betreffende bananen – maar deze zijn minder beschermd tegen mogelijke herzieningen dan het suikerprotocol waaraan een speciaal wettelijk statuut is toegekend (zie artikel 36, paragraaf 4 en artikel 13 van annex V van het Akkoord).⁵⁶ Het Akkoord benadrukt tevens de armoedebestrijding, de politieke dialoog (waarin mensenrechten en de strijd tegen corruptie prominent aanwezig zijn) en het betrekken van andere actoren dan overheidsinstanties bij de samenwerking.

BILATERALE HANDELSRELATIES MET DE VS

In de handelsbetrekkingen tussen de VS en de EU bleven een aantal betwiste onderwerpen hangen, met name de dossiers over bananen, hormonenvlees, geluiddempingssystemen voor vliegtuigmotoren (de hushkits) en de Amerikaanse Foreign Sales Corporation-regeling, die in februari 2000 door het Beroepsorgaan van de WTO in het kader van een geschillenregeling tussen de VS en de EU werd veroordeeld en waarvoor de VS in november 2000 op de valreep – d.w.z. vlak voor de presidentsverkiezingen – een wetswijziging doorvoerde die echter opnieuw door de EU bij de WTO betwist werd.⁵⁷ Ondanks het aanslepen van deze kwesties, evenals de gevoeligheid van de betrokken materies, werden deze conflicten in de loop van 2000 – mede door toedoen van de Amerikaanse presi-

⁵⁵ In februari 2001 werd daarover een definitief akkoord bereikt waarin langere periodes voor bananen (2006), suiker (2009) en rijst (2009) voorzien werden.

⁵⁶ Het Suikerprotocol zelf is opgenomen in protocol 3 bij annex V. Het protocol betreffende rundvlees is opgenomen in protocol 4 en het Tweede Bananen Protocol in protocol 5 bij annex V.

⁵⁷ De Foreign Sales Corporation (of FSC) zaak betreft belastingsvoordelen die door de VS worden gegeven aan bedrijven die producten exporteren met een minimale Amerikaanse toegevoegde waarde van 50 %. Dergelijke bedrijven – zoals Monsanto, Boeing of Microsoft – kunnen een dochteronderneming (een FSC) vestigen in een zogenaamde "tax haven" (zoals Barbados, Guam of de Virgin Islands) die dan voor 65 % van zijn inkomsten vrijgesteld wordt van belastingen (zie WTO-rapport WT/DS/108/R van 8 oktober 1999 & WT/DS108/AB/R van 18 februari 2000).

dentsverkiezingen — minder op de spits gedreven dan de jaren daarvoor.⁵⁸ Het lijstje van conflicten werd er echter niet korter op. Eén ervan betrof een nieuwe Amerikaanse wet — sectie 211 van de Omnibus Appropriations Act van 1998 — die bepaalt dat handelsmerken die gebruikt worden in verband met goederen die in de jaren zestig door de Cubaanse overheid geconfisceerd werden, niet in de VS geregistreerd kunnen worden dan mits instemming vanwege de oorspronkelijke eigenaars. De EU vocht deze wet in de WTO aan omdat ze o.m. een schending van het TRIPS-akkoord inhield en omdat de wet eigenlijk tot stand was gekomen ter bevoordeling van de positie van het bedrijf Bacardi in een rechtszaak die door het Franse Pernod Ricard tegen Bacardi was aangespannen omtrent het onrechtmatige gebruik van de naam "Havana Club" voor een bepaald soort rum.

Een ander pijnpunt was ongetwijfeld de toenemende druk vanwege het Amerikaanse Congres om de regering ertoe te brengen het carrousel-principe toe te passen op retorsiemaatregelen tegen de EU die in het kader van WTO-handelsdisputen waren afgekondigd. De bananenkwestie vormt hiervan een prominent voorbeeld. Met de carrousel — die door de EU aangevochten werd, maar die door het bananenakkoord van maart 2001 niet werd toegepast — zou de VS de product-categorieën waarop de retorsiemaatregelen van toepassing zijn periodiek wijzigen. Daardoor zouden verschillende Europese sectoren de pijn van dergelijke maatregelen voelen of het risico lopen eraan onderworpen te worden zodat de druk op de EU instellingen zou toenemen om het probleem — waardoor de maatregelen in eerste instantie waren afgekondigd — ten gronde op te lossen.

V. De Interne Markt

Eén van de motieven die meespeelde in de lancering van het Interne Marktprogramma in de jaren tachtig was de versterking van de Europese concurrentiepositie — vooral in hoogtechnologische sectoren — ten opzichte van de VS en Japan. Wat het eerste land betreft blijft die bekommernis meespelen evenals de fascinatie voor het succes van de zogenaamde "nieuwe economie". Ook in de loop van 2000 was dit duidelijk zichtbaar. De verdere modernisering van de Europese economie kreeg immers bijzondere aandacht door de organisatie van een bijzondere Europese Raad in Lissabon in maart. Deze Europese Raad boog zich over de modernisering van de Europese economie enerzijds. De daaropvolgende Europese Raad van Feira (19-20 juni) boog zich over een penibel fiscaal probleem anderzijds. Het gezamenlijk opduiken van beide kwesties is interessant in die zin dat hieruit inderdaad blijkt dat de verdere realisatie van de interne markt de vraag naar een Europees beleid inzake fiscaliteit versterkt.

⁵⁸ Zo besliste de EU na de vaststelling van een nieuwe Amerikaanse wet ter vervanging van de Foreign Sales Corporation wetgeving een vraag betreffende arbitrage in de WTO, die de omvang van de te nemen retorsiemaatregelen zou vastleggen, op te schorten om een panel de tijd (d.w.z. zes maanden) te geven de nieuwe wetgeving ten gronde te beoordelen (zie *Financial Times*, October 2, 2000, p. 6).

Wat het eerste betreft, sprak de Europese Raad zich uit voor de (verdere) liberalisering van een aantal sectoren, zoals gas, elektriciteit, postdiensten en vervoer. Dat liep niet van een leien dakje gezien het voor sommige van deze sectoren om openbare nutsvoorzieningen gaat die volgens sommige lidstaten niet zomaar aan de concurrentie van de interne markt kunnen worden blootgesteld. Vooral de Franse Eerste Minister Lionel Jospin ging wat dit betreft op de rem staan, geheel in lijn met eerder verzet tegen een te radicale liberalisering van de Europese elektriciteitssector. Inzake de postdiensten had dit tot gevolg dat op aandringen van de Commissievoorzitter geen precieze deadline in het Commissievoorstel (mei 2000) werd opgenomen.⁵⁹

Wat de "nieuwe economie" betreft resulteerde de Europese Raad van Feira in een wat ronkend overkomende belofte om de interne markt te moderniseren en te vereenvoudigen en de Europese Unie te maken tot de sterkst concurrerende en meest dynamische op kennis gebaseerde economie in de wereld (Bulletin 3/2000, punt 1.9). Maar zoals reeds in de loop van 2001 kon ondervonden worden, is de praktische uitvoering van dergelijke beloftes niet altijd even evident.⁶⁰ De lat werd dan ook redelijk hoog gelegd met onder meer de doelstelling om tegen 2002 een volledige liberalisering van de Europese telecommunicatiemarkt door te voeren. Ook werd de doelstelling vooropgesteld om tegen 2001 alle scholen internettoegang te verschaffen en er tegen 2002 voor te zorgen dat alle leerkrachten met internet zouden kunnen omgaan. Een Europees patent werd eveneens tegen 2002 vooropgesteld evenals de uitbouw van een trans-Europees elektronisch netwerk dat onderzoeksinstituten, universiteiten en bibliotheken zou verbinden. De interne markt inzake nutsvoorzieningen zou versneld worden gerealiseerd (zie boven) evenals een actieplan dat de toegang tot risicokapitaal moet vergemakkelijken tegen 2005. Inzake werkgelegenheid werd de doelstelling vooropgesteld om tegen 2010 het tewerkstellingsniveau in de EU te verhogen van 61 % (cijfer voor 2000) tot 70 %.

Op het fiscale vlak resulteerde de Europese Raad van Feira in een akkoord over een netelige kwestie. Het betrof het voorstel van richtlijn betreffende de toepassing van een minimum van effectieve belastingheffing op de inkomsten uit spaargelden in de vorm van rente (de zogenaamde "withholding tax"). Ofschoon de meeste lidstaten op dit vlak een minimale harmonisering van de belasting zelf nastreefden, was zulks niet te realiseren door het systematisch verzet van het Verenigd Koninkrijk. Uiteindelijk kwam er – nadat de zaak jaren bleef aanslepen – een sterk verzwakt akkoord uit de bus waarin bepaald wordt dat iedere lidstaat de andere lidstaten automatisch informatie zal verstrekken over de inkomsten uit spaargelden van hun onderdanen. Drie landen – België, Luxemburg en Oostenrijk – maakten gebruik van de mogelijkheid om een heffing toe te passen op de rente-

⁵⁹ *Financial Times*, May 11, 2000, p. 1.

⁶⁰ Er moet echter aan toegevoegd worden dat inzake de elektronische handel (e-commerce) wél in recordtempo gewerkt werd. Binnen de vijf maanden werd een richtlijn omtrent dit thema goedgekeurd en dit ondanks het feit dat hier de medebeslissingsprocedure van toepassing is (zie richtlijn 2000/31/EG in PB L178 van 17 juli 2000).

inkomsten van niet-onderdanen waarbij deze voor 75 % zou worden betaald aan het land van verblijf van de spaarder. Gedurende de eerste drie jaren – zo werd overeengekomen – zou de heffing 15 % bedragen waarna ze zou worden opgetrokken tot 20 %.

VI. De problematiek van de voedselveiligheid

In de tweede helft van de jaren 1990 trad er, onder andere onder invloed van de BSE-crisis,⁶¹ in Europa een belangrijke accentverschuiving op in het denken rond voedsel. Samengevat verschoof de klemtoon eind jaren 1990 van de producent naar de consument, van kwantiteit naar kwaliteit en van voedselzekerheid naar voedselveiligheid. Het voedselbeleid, dat sedert de aanvang van het Europese integratieproces vooral aandacht kreeg binnen het kader van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid en de voltooiing van de interne markt, groeide de laatste jaren uit tot een belangrijk beleidsinstrument voor de realisatie van de doelstellingen van de Europese Unie.⁶² Deze accentverschuiving vormde het uitgangspunt van het in januari 2000 verschenen "Witboek over Voedselveiligheid".⁶³ De Europese Commissie stelt in het Witboek een pro-actieve, strategische en geïntegreerde aanpak voor inzake voedselbeleid, met het oog op een zo hoog mogelijke bescherming van de gezondheid van de consumenten. De benadering, die door de Europese Commissie wordt samengevat door de woordcombinatie "van boer tot bord", werd vertaald in een omvangrijk actieplan dat ten laatste tegen eind 2002 moet gerealiseerd zijn. De oprichting van een onafhankelijke "Europese Voedselautoriteit" behoort ongetwijfeld tot de meest opvallende voorstellen in dit kader. De taken van de toekomstige Europese Voedselautoriteit situeren zich voornamelijk op het domein van wetenschappelijke risicobeoordeling ("risk assessment"). De Europese Voedselautoriteit kreeg verder verantwoordelijkheden toegewezen in het kader van risico-communicatie ("risk communication"). Risicobeheer ("risk management") blijft voorbehouden voor de Europese Commissie. Een belangrijk instrument binnen deze gestructureerde aanpak van risicoanalyse vormt het zogenaamde *voorzorgsbeginsel*. De opvattingen van de Europese Commissie omtrent de toepassing van dit beginsel, werden op 12 februari 2000 via een gedetailleerde mededeling openbaar gemaakt.

De toepassing van het voorzorgsbeginsel vertrekt vanuit de vaststelling van potentieel gevaarlijke gevolgen van verschijnselen, producten of processen voor het milieu of de gezondheid van mensen, dieren en planten, maar waarbij het risico

⁶¹ 20 maart 1996 is voor Vos het keerpunt in het voedselbeleid binnen de Europese Unie. Op die dag werd bekendgemaakt dat er mogelijk een verband bestaat tussen de prionziekte Bovine Spongiform Encephalopathie die voorkomt bij runderen en de nieuwe variant van de Creutzfeld-Jacob-ziekte, een dodelijke hersenaandoening bij mensen. De aanpak van de crisis door de Europese Commissie werd sterk bekritiseerd in een rapport van het Europees Parlement dat werd opgesteld door het "Temporary Committee of Inquiry" onder leiding van Manuel Medina Ortega en gepresenteerd werd op 7 februari 1997. (Vos, E. (2000), EU Food Safety Regulation in the Aftermath of the BSE Crisis, *Journal of Consumer Policy*, v23, n3, pp. 227-255.)

⁶² NICE VZW, Voedselveiligheid : een nieuw Europees en Belgisch beleid, <http://www.nicevzw.be>.

⁶³ Commissie van de Europese Gemeenschappen, COM(1999) 719 def. *Witboek over Voedselveiligheid*, 2000, http://europa.eu.int/comm/dgs/health_consumer/library/pub/pub06_nl.pdf.

in kwestie met onvoldoende zekerheid wetenschappelijk kan bewezen worden. Het principe, dat niet mag verward worden met het *voorzichtigheidsbeginsel* dat wetenschappers bij de evaluatie van wetenschappelijke gegevens hanteren, zal in de toekomst door de politieke besluitvormers op Europees niveau gebruikt worden als leidraad bij het vaststellen van een voor de maatschappij "aanvaardbaar" risico. De Europese Commissie preciseerde in de reeds vermelde mededeling een aantal criteria waaraan het gebruik van het voorzorgsbeginsel moet voldoen, om ongerechtvaardigd gebruik te vermijden.⁶⁴

Hoewel het voorzorgsbeginsel op Europees niveau enkel wordt vernoemd in het EG-Verdrag in het kader van het milieubeleid,⁶⁵ leidde het ontbreken van een concreet definitie in het verleden niet tot een situatie van rechtsonzekerheid: het concept werd, in de loop der jaren, zoals andere algemene begrippen in de Europese Verdragen, afgebakend door de politieke besluitvormers en de gerechte-

⁶⁴ Maatregelen op grond van het voorzorgsbeginsel dienen in verhouding te staan tot het gekozen beschermingsniveau; bij toepassing niet tot discriminatie te leiden, samen te hangen met soortgelijke maatregelen; te berusten op een onderzoek naar de mogelijke voordelen en kosten van wel of niet handelen; in het licht van nieuwe wetenschappelijke gegevens opnieuw te worden bekeken en aan te geven wie de taak heeft om het wetenschappelijk bewijs te verstrekken dat voor een vollediger risico-evaluatie nodig is. Commission of the European Communities, *COM (2000)1 Communication from the Commission on the precautionary principle*, 2000, http://europa.eu.int/comm/dgs/health_consumer/library/pub/pub07_en.pdf.

⁶⁵ "De Gemeenschap streeft in haar milieubeleid naar een hoog niveau van bescherming, rekening houdend met de uiteenlopende situaties in de verschillende regio's van de Gemeenschap. Haar beleid berust op het voorzorgsbeginsel en het beginsel van preventief handelen, het beginsel dat milieuaantastingen bij voorrang aan de bron dienen te worden bestreden, en het beginsel dat de vervuiler betaalt."

Verdrag ter oprichting van de Europese Gemeenschappen, artikel 174 (1), <http://europa.eu.int/eur-lex/nl/treaties/index.html>.

Commission of the European Communities, *COM (2000)1 Communication from the Commission on the precautionary principle*, http://europa.eu.int/comm/dgs/health_consumer/library/pub/pub07_en.pdf.

lijke instanties.⁶⁶ Op internationaal vlak werd het beginsel gedefinieerd in de Verklaring van Rio in 1992.⁶⁷

De BSE-crisis maakte bovendien eens te meer duidelijk dat duurzame landbouw slechts mogelijk is met respect voor de natuur: "Modern production methods must put consumers first and there has been a fundamental change in the job agriculture is expected to do. Responsible agriculture must be viable yet sustainable – economically, environmentally and socially. We must work more and more with nature and not against it."⁶⁸ De moderne samenleving verwacht van de landbouw bovendien niet enkel een gevarieerd gamma van veilige en kwalitatief hoogstaande voedingsmiddelen, maar ook een beter beschermd milieu, een beter bewaard landschap en een betere behandeling van dieren in intensieve veehouderijen en tijdens het transport.⁶⁹ Dit gevoel wordt versterkt wanneer begin 2001 de mond-en-klauwzeer-epidemie uitbreekt in het Verenigd Koninkrijk. Hoewel de principes voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid voor de periode 2000-2006 tijdens de Europese Raad van Berlijn in maart 1999 zijn vastgelegd, gaan er momenteel, vooral vanuit Britse en Duitse hoek, meer en meer stemmen op voor een grondige hervorming van deze beleidssector.

⁶⁶ Het Hof van Justitie gebruikte het voorzorgsbeginsel onder andere als leidraad in zijn arrest over de geldigheid van de beschikking van de Europese Commissie tot een verbod op de uitvoer van rundvlees uit het Verenigd Koninkrijk om het risico van besmetting met BSE te beperken in 1998, zoals blijkt uit volgende overwegingen: "Bij onzekerheid omtrent het bestaan en de omvang van risico's voor de menselijke gezondheid moeten de instellingen evenwel beschermende maatregelen kunnen nemen, zonder te hoeven wachten totdat ten volle blijkt dat deze risico's inderdaad bestaan en groot zijn." en "Deze benadering wordt bevestigd door artikel 130R, lid 1, EG-Verdrag, volgens hetwelk de bescherming van de gezondheid van de mens tot de doelstelling van het beleid van de Gemeenschap op milieugebied behoort. Volgens lid 2 van dit artikel berust dit beleid dat een hoge graad van bescherming beoogt, met name op het voorzorgsbeginsel en het beginsel van preventief handelen, en moeten de eisen ter zake van de milieubescherming in het bepalen en uitvoeren van gemeenschapsbeleid op andere gebieden worden geïntegreerd." Hof van Justitie, Judgment of 05/05/1998, The Queen / Ministry of Agriculture, Fisheries and Food and Commissioners of Customs & Excise, ex parte National Farmers' Union and others (Rec. 1998, p. I-2211), <http://curia.eu.int/common/reccdoc/indexaz/en/c2.htm> (overwegingen 99 en 100).

⁶⁷ Het voorzorgsbeginsel werd op internationaal vlak voor het eerst erkend in 1982 in het World Charter for Nature. Tien jaar later werd het principe expliciet opgenomen in de "Verklaring van Rio", naar aanleiding van de VN-Conferentie over milieu en ontwikkeling (UNCED). Ter bescherming van het milieu moet het voorzorgsbeginsel door de landen afhankelijk van hun mogelijkheden zo veel mogelijk worden toegepast. Als er een gevaar bestaat voor ernstige of irreversibele schade mag wetenschappelijke onzekerheid niet als reden worden aangevoerd om kosteneffectieve maatregelen ter voorkoming van achteruitgang van het milieu uit te stellen." (Verklaring van Rio, beginsel 15) Zie ook: Commission of the European Communities, COM (2000)1 *Communication from the Commission on the precautionary principle*, 2000, http://europa.eu.int/comm/dgs/health_consumer/library/pub/pub07_en.pdf.

⁶⁸ Press Release: Fischler and Byrne launch broad debate on food quality, safety and production, 5 maart 2001, http://europa.eu.int/comm/dgs/health_consumer/library/press/press112_en.html.

⁶⁹ Europese Commissie, Directoraat-generaal Landbouw, *Newsletter Nr. 31 "Op weg naar duurzame landbouw"*, februari 2001, http://europa.eu.int/agriculture/newsletter_31.html.

VII. Besluit

Ook in 2000 bleek dat de Europese Unie een organisatie is in volle overgang. De voorbereiding van de uitbreiding met de daarmee onlosmakelijk verbonden interne hervormingen vormen daarin een belangrijk element. Tegelijkertijd moet de EU inspelen op haar directe externe omgeving wat aanpassingen op het gebied van het Gemeenschappelijk Buitenlands- en Veiligheidsbeleid en het externe handelsbeleid vereist. Dit moeizame proces van interne hervorming, uitbreiding en externe aanpassing is onmogelijk te beoordelen op basis van ontwikkelingen gedurende één jaar. Dit geldt zeker voor datgene wat zich in 2000 heeft afgespeeld. Of de EU inderdaad haar uitbreiding zal aankunnen en zijn toenemende internationale verantwoordelijkheden zal kunnen opnemen zal slechts over een langere tijdspanne kunnen worden beoordeeld.

Kort samengevat kan gesteld worden dat uit bovenstaande duidelijk blijkt dat tijdens het afgelopen jaar het Europese integratieproces, zowel langs bekende als minder bekende wegen intensief werd voortgezet. In 2000 werd bovendien, vijftig jaar na de eerstesteenlegging in de Europese constructie, met klem de vraag gesteld naar de identiteit en finaliteit van het verenigd Europa. In Fischer's woorden : "Quo vadis Europa ?"

Summary : The European Union in the year 2000

During the past year, the European integration process steadily continued along familiar as well as less familiar paths. This contribution gives an overview of the core decisions made within the three pillars of the European construction in the year 2000. Although the vast majority of these decisions were closely linked to the approaching Eastern enlargement of the European Union, new avenues have been followed during the past year as well. The debate about the finality of the European integration process gained, by way of speeches of European leaders like Joschka Fischer, Jacques Chirac, Tony Blair and Guy Verhofstadt, fifty years after the Schuman declaration, a new momentum.

Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2000

Mark Deweerdt

*Licentiaat in de Politieke Wetenschappen
Politiek redacteur bij De Financieel-Economische Tijd*

I. Regering

Bevoegdheidsherschikking – Bij besluit van de Vlaamse regering van 14 april 2000 (*Belgisch Staatsblad* van 21 april 2000, eerste uitgave) droeg Bert Anciaux (VU) zijn ministeriële bevoegdheid voor huisvesting, stadsvernieuwing en stedelijk beleid over aan zijn partijgenoot Johan Sauwens. Bij de vorming van de Vlaamse regering had de Juridische Dienst van het Vlaams Parlement gesteld dat uit artikel 76 van de bijzondere wet over de hervorming der instellingen (BWHI) van 8 augustus 1980, dat bepaalt dat leden van de Vlaamse regering die in het arrondissement Brussel-Hoofdstad wonen slechts met raadgevende stem kunnen beraadslagen over gewestelijke aangelegenheden, voortvloeit dat de betrokkenen geen gewestbevoegdheden kunnen uitoefenen. Anciaux verkeerde in dat geval. De Vlaamse regering was evenwel van oordeel dat er geen juridische bezwaren waren tegen de uitoefening van de gewestbevoegdheid voor huisvesting, stadsvernieuwing en stedelijk beleid door Anciaux en had hem die portefeuilles toegekend. Niettemin achtte de Vlaamse regering het aangewezen de kwestie voor te leggen aan de Raad van State. Op 8 februari verklaarde de Raad van State het verzoek van de Vlaamse regering om over de bevoegdheidskwestie advies te geven, onontvankelijk, omdat het een aangelegenheid betrof die aanleiding kon geven tot een rechtsgeding. Ook na de beslissing van de Raad van State bleef de Vlaamse regering van mening dat Anciaux gewestbevoegdheden kon uitoefenen. Ter wille van de rechtszekerheid achtte zij het niettemin aangewezen tot een bevoegdheidsherschikking over te gaan.

CVP-parlementslid Carl Decaluwé, die in februari door Anciaux uit de raad van bestuur van de Vlaamse Huisvestingsmaatschappij was verwijderd, betwistte eind april bij de Raad van State de rechtsgeldigheid van dat besluit, onder meer omdat Anciaux, volgens de BWHI, niet mocht meebeslissen over materies die uitsluitend op het Vlaams Gewest betrekking hebben. In een arrest van 16 oktober 2000 gaf de Raad van State Decaluwé gelijk; het ontslagbesluit werd vernietigd.

Volvo-incident – Minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen Mieke Vogels (Agalev) kwam in mei in opspraak omdat ze in de nieuwsbrief van een Antwerpse garage omstandig had uitgelegd waarom “ze een Volvo van Verbeeck Motors kiest”. In het Vlaams Parlement las minister-president Patrick Dewael op 16 mei een brief van Vogels voor, waarin ze zei “naïef in de fout” te zijn gegaan en erkende dat haar handelen niet in overstemming was met de Deontologische Code

van de leden van het Vlaams Parlement, die de regeringsleden weliswaar niet ondertekend hadden maar waarvan ze, in een brief van 28 februari 2000 van Dewael aan parlamentsvoorzitter Norbert de Batselier, de naleving toegezegd hadden. Volgens Dewael had Vogels evenwel niet de intentie gehad de Code te overtreden en had zij geen fout begaan.

Kleurennota – Op 17 februari werd bekend dat de Vlaamse regering het project 'Vlaanderen-Europa 2002' dat de eerste regering-Van den Brande in 1993 op het getouw had gezet, opdoekte. 'Vlaanderen-Europa 2002' sloeg enerzijds op een toekomstgerichte beleidsvisie voor de periode tot 2002, het jaar van de 700ste verjaardag van de Guldensporenslag, die de daaropvolgende jaren (tot het einde van de tweede regering-Van den Brande) goeddeels gerealiseerd werd, en anderzijds op een daaraan in 1994 toegevoegd 'bewegingsluik' dat beoogde de Vlaamse identiteit te versterken en Vlaanderen, in de aanloop naar 2002, meer internationale bekendheid te geven. In dat kader waren onder meer opgericht : de vzw Elfdaagse Vlaanderen-Europa 2002, die de 11-julivieringen een nieuw elan en een eigentijdse kleur wilde geven, de vzw Topsport Vlaanderen, de Stichting Europese Cultuur en de wielerploeg Vlaanderen 2002. Volgens minister-president Dewael was uit een evaluatie gebleken dat het project ontspoord was in een parallel subsidiëringscircuit. Bepaalde initiatieven zouden weliswaar behouden blijven, maar de benaming 'Vlaanderen-Europa 2002' zou niet meer worden gebruikt.

Tegelijk met het einde van 'Vlaanderen-Europa 2002' kondigde Dewael aan dat hij op 11 juli een nieuw toekomstproject voor Vlaanderen zou voorstellen. Op 17 februari begon hij daartoe gesprekken met een honderdvijftigtal prominenten uit de economische, sociale, culturele en educatieve wereld. De resultaten daarvan vonden hun neerslag in een tekst die vervolgens door de Vlaamse regering werd besproken en uitmondde in de zogenaamde *Kleurennota* die de Vlaamse regering op 30 juni goedkeurde en die een "toekomstgerichte" en "ambitieuze" visie op Vlaanderen uittekende.

Volgens de nota zijn creativiteit, kennis en engagement de belangrijkste troeven waarover Vlaanderen beschikt. Vlaanderen zou die troeven moeten uitspelen om een "trempunt" te worden dat kennis en talent ontwikkelt (lerend trempunt en ondernemend trempunt), aantrekt (fysiek en virtueel trempunt en gastvrij trempunt) en exporteert, een trempunt ook "waar iedereen tot zelfontplooiing kan komen en waar het goed is om leven".

Aan de uitnodiging via het internet te reageren op de *Kleurennota* en er op die manier een maatschappelijk debat over op gang te brengen, werd weinig gevolg gegeven.

De Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) maakte op 12 juli de platformtekst *Een uitgestoken hand* bekend, die als aanvulling op de *Kleurennota* werd voorgesteld en krachtlijnen voor het beleid voor de volgende tien jaar bevatte. De SERV had op 19 januari al aangekondigd een initiatief te zullen nemen voor het uittekenen van de krijtlijnen voor een vernieuwde sociaal-economische beleidsvisie op middellange en lange termijn. De aankondiging was een reactie op de oproep die VEV-voorzitter Karel Vinck in oktober 1999 had gedaan, om een

Vlaamse Conferentie te organiseren waarop de overheid, de sociale partners, de academische wereld en andere maatschappelijke krachten een maatschappijvisie voor de 21ste eeuw zouden ontwikkelen. De vakbonden en de andere sociale partners (NCMV en Boerenbond), die zich gepasseerd voelden, hadden kregelig op die oproep gereageerd. Minister-president Dewael had op 12 januari, tijdens de nieuwjaarsreceptie van het VEV, de medewerking van de Vlaamse regering aan de voorbereiding en de organisatie van een dergelijke Conferentie toegezegd. Met de mededeling van 19 januari eiste de SERV de primordiale in de formulering van een sociaal-economische langetermijnvisie op.

Op 14 september, aan het begin van het nieuwe politieke jaar, riep Dewael op tot een brede sociaal-economische dialoog over de *Kleurennota* en nodigde hij de sociale partners uit mee te werken aan de invulling ervan, op basis van hun platformtekst. Hij stelde de oprichting voor van werkgroepen, die onder het voorzitterschap van een regeringslid en met medewerking van de SERV-partners en andere actoren uit het maatschappelijke middenveld teksten zouden opstellen die nadien in een Vlaamse Conferentie besproken zouden worden. Op 30 oktober, bij het begin van het overleg over een werkgelegenheidsakkoord 2001-2002, maakten de Vlaamse regering en de sociale partners afspraken over de Vlaamse Conferentie. Zowel de *Kleurennota* als de SERV-tekst zou als leidraad dienen. Een en ander zou in 2001 zijn beslag krijgen.

Intergouvernementeel overleg – Op 4 oktober had in de Waals-Brabantse gemeente Terhulpen (La Hulpe) een gezamenlijke vergadering van de Vlaamse en de Waalse regering plaats. Het was de eerste keer dat zoiets gebeurde. De ‘historische’ vergadering had een hoge symboolwaarde en werd een illustratie genoemd van de verbeterde communautaire verstandhouding. Er werden afspraken gemaakt over onder meer gezamenlijke acties ten aanzien van de Europese Unie, het gratis gebruik (vanaf 1 januari 2001) van de bussen en trams van het VVM-net (Vlaanderen) en het TEC-net (Wallonië) door 65-plussers, en de verbreding van het Albertkanaal tussen Wijnegem en Antwerpen voor schepen tot 9000 ton. [Als gevolg van die laatste beslissing schraptte de Vlaamse regering op 6 oktober het tracé voor het omstreden duwvaartkanaal Oelegem-Zandvliet op het gewestplan. Door de verbreding van het Albertkanaal zou de aanleg van het duwvaartkanaal overbodig worden.] Een werkgroep zou de meest geschikte oplossing zoeken voor de verbinding van de A8 (Brussel-Doornik) met de Brusselse Ring, via de rondweg om Halle.

Op 12 december had minister-president Dewael een ontmoeting met zijn Brusselse ambtgenoot, François-Xavier de Donnée. Dewael wees een gezamenlijke vergadering van de Vlaamse met de Brusselse regering uitdrukkelijk van de hand, om te beklemtonen dat Brussel geen volwaardig gewest is. Hij zei dat er weliswaar samenwerking nodig was tussen Vlaanderen en Brussel, maar dat die bilateraal tussen de bevoegde ministers geregeld moest worden. De ontmoeting tussen Dewael en de Donnée verliep in een veeleer ijzige sfeer, omdat Dewael enkele dagen voordien, in *Le Soir* van 9 december, had gezegd dat Brussel nooit een derde volwaardig gewest kon worden, gelijk aan Vlaanderen en Wallonië, dat het als gewest economisch niet leefbaar was en dat het een “Europees district” zou moeten

worden "met een specifiek statuut en een financiering die aangepast is aan zijn functie als hoofdstad". Van Franstalige zijde werd scherp gereageerd op de uitlatingen van Dewael. De Donnéea noemde het idee van Dewael "onhaalbaar en onrealistisch".

II. Parlement

Bij decreet van 17 juli 2000 (*Belgisch Staatsblad* van 1 september 2000) richtte het Vlaams Parlement, in uitvoering van het regeerakkoord van 13 juli 1999, het Vlaams Instituut voor Wetenschappelijk en Technologisch Aspectenonderzoek op. Onder wetenschappelijk en technologisch aspectenonderzoek (WTA) wordt verstaan "het geheel van activiteiten en alle daarbij gebruikte methoden om zo vroeg mogelijk de verschillende aspecten en gevolgen van een wetenschappelijke en technologische ontwikkeling, liefst in hun onderlinge samenhang, te bestuderen in het licht van de maatschappelijke inpasbaarheid ervan". Het instituut werd opgericht om het Vlaams Parlement te ondersteunen in de besluitvorming in wetenschappelijke en technologische aangelegenheden. Het bestaat uit een raad van bestuur van zestien leden, van wie de helft volksvertegenwoordigers, en een wetenschappelijk secretariaat.

Bij de bespreking van twee voorstellen van decreet van VU&ID en Agalev resp. van parlementsvoorzitter Norbert de Batselier (SP) in de commissie voor Institutionele en Bestuurlijke Hervorming (2 mei), bleek er in het Vlaams Parlement geen meerderheid te zijn om nog vóór de gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober de cumulatie van een parlementair mandaat met een lokaal uitvoerend mandaat te verbieden. Het voorstel dat De Batselier op persoonlijke titel had ingediend, breidde het cumulatieverbod uit tot een beroepsactiviteit als werknemer, zelfstandige of bestuurder van vennootschappen. Uit cijfers die De Batselier bij de bespreking verstrekke, bleek dat 43,4 % van de CVP-parlementsleden, 41,6 % van de VU&ID-parlementsleden, 35 % van de SP-parlementsleden en 29,6 % van de VLD-parlementsleden schepen, burgemeester of OCMW-voorzitter waren. Bij het Vlaams Blok en Agalev kwamen dergelijke cumulaties niet voor.

De Financieel-Economische Tijd meldde op 21 december dat de voorzitters van de Vlaamse partijen op 30 november overeengekomen waren om, ter aanvulling van de federale partijfinanciering, aan de Vlaamse politieke partijen een dotatie toe te kennen ten laste van de begroting van het Vlaams Parlement. Het zou gaan om een som van 200 miljoen frank. Een technische werkgroep zou de afspraak tegen 25 januari 2001 in een voorstel van decreet gieten. Het Waals Parlement geeft de Franstalige partijen sinds 1996 een aanvullende financiering (105 miljoen frank).

III. Hervorming administratie

Op een bijzondere vergadering in Leuven legde de Vlaamse regering op 19 februari de krachtlijnen vast van een grondige hervorming van de administratie. In het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap zouden de zeven departementen vervangen worden door een nog te bepalen aantal kerndepartementen, die instaan voor de beleidsvoorbereiding en de beleidsevaluatie. Het zogenaamde matrixmo-

del, waarin het college van secretarissen-generaal als 'koepel' boven de departementen een centrale plaats inneemt, zou worden verlaten; de departementen zouden onder de rechtstreekse verantwoordelijkheid van een minister komen. De beleidsuitvoerende taken zouden worden toevertrouwd aan intern of extern verzelfstandigde agentschappen (IVA's of EVA's), waaronder de bestaande Vlaamse openbare instellingen (VOI's), waarmee de regering beheersovereenkomsten zou sluiten. De Vlaamse regering nam zich voor het primaat van de politiek te herstellen, door de beleidsbepaling weg te halen bij de raden van bestuur van de VOI's en weer bij de regering te leggen.

Het hervormingsplan voorzag voorts in de veralgemening van het mandaatsysteem (de tijdelijke aanstelling van leidinggevend), een herziening van het beloningsbeleid en de verhoging van de interne mobiliteit. Een en ander zou de slagkracht en de klantvriendelijkheid van de administratie moeten verhogen en de dienstverlening verbeteren.

Op 7 april stelde de Vlaamse regering de secretarissen-generaal Eric Stroobants en Leo Victor tot bijzonder commissaris aan. Zij kregen de opdracht tegen het einde van het jaar voorstellen te formuleren ter uitvoering van de principiebeslissingen van 19 februari, meer bepaald een kaderregeling voor de bestuurlijke organisatie, de afbakening van homogene beleidsdomeinen, een prefiguratie van de nieuwe organisatiestructuur en een methodologie voor de uitwerking van de nieuwe structuur per beleidsdomein.

De Financieel-Economische Tijd schreef op 29 juli dat Norbert de Batselier, als woordvoerder van de SP in deze materie, op 25 juli, tijdens een toespraak voor socialistische topambtenaren op het kabinet van SP-minister Stevaert, forse kritiek op het hervormingsplan had uitgeoefend. Hij noemde het voorstel om beleidsvoorbereiding en beleidsuitvoering op te splitsen "onjuist, ongewenst en achterhaald" en zei dat het herstel van het primaat van de politiek dreigde uit te draaien "op een politieke betutteling van de ambtenarij". Volgens de *Tijd* vreesde de SP dat het hervormingsplan een middel was om de "blauwe greep" op de administratie te versterken. De Batselier kreeg bijval van CVP-fractie leider Eric van Rompuy, die in een mededeling diens kritiek onderschreef.

Minister van Ambtenarenzaken Sauwens deed de kritiek af als "de zoveelste uiting van de oude politieke cultuur". Hij zei dat de SP en de CVP hun bastions in de ambtenarij wensten te beschermen, maar dat dit niet zou lukken. Sauwens ontkende dat er sprake zou zijn van een "grote blauwe golf van benoemingen". Tegenover de VRT-radio (31 juli) zei VLD-voorzitter De Gucht dat hij geen plannen had om een "blauwe benoemingsgolf" te organiseren in de Vlaamse administratie, maar dat hij wel een einde wilde maken aan de "wildgroei van de politisering" uit de vorige regeerperiodes.

In het debat over de Septemberverklaring van de Vlaamse regering herhaalde SP-fractie leider Gilbert Bossuyt op 27 september in het Vlaams Parlement dat zijn partij wilde dat beleidsvoorbereiding en -uitvoering samengehouden worden in strategische planningsteams, waarbij topambtenaren van ministeries en VOI's op voet van gelijkheid het beleid ondersteunen, en dat ambtenaren aangeworven en bevorderd worden op basis van strenge en objectieve procedures. Hij drong aan op een parlementair debat over de hervorming van de administratie.

Op 29 september besliste de Vlaamse regering "de afgesproken timing" van de reorganisatie van het Vlaamse overheidsapparaat "onverkort te handhaven". Minister Stevaert beklemtoonde in een eigen mededeling dat de beslissing enkel "de timing en de werkwijze" betrof, niet de inhoud van de hervorming. *De Standaard* (30 september) concludeerde daaruit dat het in de Vlaamse regering bleef "rommelen over de voorgenomen hervorming van de Vlaamse administratie".

Op 17 november keurde de Vlaamse regering de nieuwe organisatiestructuur van het overheidsapparaat goed. Zoals in Leuven was afgesproken, zou de matrixstructuur worden verlaten. Het ene ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, met zijn twee horizontale en vijf verticale departementen, overkoepeld door een college van secretarissen-generaal, zou worden vervangen door dertien ministeries: Diensten van de minister-president; Buitenlands beleid en Internationale samenwerking; Wetenschaps- en technologisch innovatiebeleid; Bestuurszaken; Financiën en Begroting; Onderwijs en Vorming; Welzijn en Volksgezondheid; Cultuur, Sport en Media; Economie, Werkgelegenheid en Toerisme; Landbouw; Leefmilieu en Natuurbehoud; Mobiliteit; Ruimtelijke ordening, Huisvesting, Monumenten en Landschappen.

De ministeries zouden bestaan uit een departement dat voor de beleidsvoorbereiding en -evaluatie instaat, en uit interne en externe verzelfstandigde agentschappen die met de beleidsuitvoering belast worden. De hoofden van de departementen en agentschappen zouden een mandaat van zes jaar krijgen, dat slechts één keer kan worden verlengd. Daarna moeten ze naar een andere dienst roteren.

In elk ministerie zou er een beleidsraad komen, waarvan de leidinggevende ambtenaren van het departement en van de agentschappen deel uitmaken. Daarmee zou de kruisbestuiving tussen beleidsvoorbereiding en beleidsuitvoering mogelijk blijven, waar de SP had op aangedrongen. De chefs van de agentschappen zouden op gelijke hiërarchische voet staan met die van de departementen. Een beleidsraad zou worden voorgezeten door de bevoegde minister of zijn kabinetschef. De ministeries zouden geleidelijk het werk van de ministeriële kabinetten overnemen, zodat de kabinetten gehalveerd zouden kunnen worden.

Op 8 december keurde de Vlaamse regering de principes van het nieuwe beloningsbeleid goed, dat niet langer gebaseerd zou zijn op enkel diploma's en anciënniteit. Het basissalaris zou worden bepaald op grond van het 'gewicht' van de functie. Daarnaast zou er een variabel, prestatiegebonden salaris komen, dat 15 tot 20 % van het basissalaris kan bedragen en bestaat uit individuele boni, teamboni, een pensioenplan, bijdragen in het woon-werkverkeer en een aandelenoptieplan. In 2001 zou voor 2.000 ambtenaren met prestatiebeloning begonnen worden.

IV. Begrotingsbeleid

De Vlaamse regering rondde op 31 maart de controle van de begroting voor 2000 af. De groeiëraming werd opgetrokken van 1,8 naar 2,5 %. Door een lichte toename van de inkomsten, de vermindering van enkele begrotingsposten en de aanwending van niet-gebruikte kredieten (ca. 7 miljard frank) van de Vlaamse openbare instellingen (VOI's) van het begrotingsjaar 1999 beschikte de Vlaamse regering over ca. 12 miljard frank bijkomende, grotendeels eenmalige beleidsruimte. Daarvan

werd 6,2 miljard frank gebruikt om een deel van de achterstand in de uitbetaling van economische expansiesteun weg te werken. Twee miljard frank werd bestemd om een andere 'last uit het verleden' op te ruimen : de hoger dan geraamde kostprijs van onderhouds- en verdiepingswerken in de Westerschelde en de berging van scheepswrakken. Voor het onderhoud van de binnenwateren werd 650 miljoen frank gereserveerd. Extra geld was er ook voor de loonharmonisering in de social-profitsector (waarover op 29 maart een akkoord was gesloten met de vakbonden), de inburgering van vreemdelingen, de verhoging van het vakantiegeld van ambtenaren en leerkrachten, en nieuw te sluiten CAO's voor de ambtenaren en de leerkrachten. Ten slotte paste de Vlaamse regering het tekort op de begroting van de Vlaamse Gemeenschapscommissie in Brussel (294 miljoen frank) bij. Het overschot op de begroting werd verhoogd van 9,7 naar 10,8 miljard frank. Het Vlaams Parlement keurde op 5 juli een ontwerpdecreet goed dat de Vlaamse regering machtigde de participatie van de Vlaamse overheid in de Investeringsmaatschappij voor Vlaanderen (GIMV) terug te brengen tot 25 % plus één aandeel (decreet van 17 juli 2000, *Belgisch Staatsblad* 11 augustus 2000). In 1997 had de Vlaamse overheid al 19,9% van haar participatie naar de beurs gebracht. Sindsdien had zij, via de Vlaamse Participatiemaatschappij (VPM), nog 70 % van de GIMV-aandelen in haar bezit. De verdere kapitaalherdrukking zou de GIMV in staat moeten stellen verder door te breken op de Europese en, vooral, de internationale markt.

Op 25 september stelde minister-president Dewael in het Vlaams Parlement de krachtlijnen van de begroting voor 2001 voor. De regering, die rekende met een groei van 2,5 % en een inflatie van 1,5 %, raamde haar inkomsten op 666,6 miljard frank (tegenover 630 miljard in de aangepaste begroting voor 2000) en nam zich voor 661,2 miljard frank uit te geven (aangepaste begroting 2000 : 619,2 miljard). Het begrotingsoverschot bedroeg 5,4 miljard frank. Als ook de aflossingen, de reserveringen voor het Zorgfonds en het Pensioenfonds, en de schuldtoename bij Aquafin werden verrekend, kwam het saldo op 13,9 miljard frank, precies het bedrag dat de Hoge Raad van Financiën oplegde.

Door de middelenaangroei en de heroriëntering van begrotingskredieten kon de regering voor ongeveer 25 miljard frank nieuwe beleidsmaatregelen nemen. Extra geld werd uitgetrokken voor in hoofdzaak een belastingkorting (6,4 miljard), levenslang leren (1 miljard), de verlichting van de werkdruk in het onderwijs (1 miljard), wetenschapsbeleid (2 miljard), de omzetting van DAC-banen in de social-profitsector in de reguliere arbeidsplaatsen (4,3 miljard), de inburgering van allochtone nieuwkomers (500 miljoen), cultuur (1 miljard), sociale huisvesting (2 miljard), openbare werken (2 miljard), openbaar vervoer (1,2 miljard), het Gemeentefonds (1 miljard) en de afbouw van de varkensstapel (1 miljard).

Dewael kondigde aan dat de Vlaamse overheid omstreeks de jaarwisseling haar participatie in de GIMV zou verminderen tot 30 à 40 %. De regering verwachtte van de verkoop van een deel van de GIMV-aandelen een opbrengst van 15 miljard frank. Het geld zou worden ondergebracht in een 'doe-maatschappij' voor publiek-private samenwerkingsprojecten (zoals het sluiten van de Ring van Antwerpen) en een 'durf-maatschappij' voor strategische investeringsprojecten (de vroegere 'derde functie' van de GIMV, die voorlopig bij de Participatiemaatschappij voor

Vlaanderen was geparkeerd). Van de opbrengst van de beursgang zou alvast 1 miljard frank naar een Stadsvernieuwingsfonds gaan, voor investeringen in de grote steden.

Dewael wees in zijn Septemberverklaring op het belang dat de regering hechtte aan het levenslang leren (door alle kredieten daarvoor samen te brengen in één programma en de oprichting van een ministerieel comité voor de coördinatie van alle vormings- en opleidingsinitiatieven) en aan de informatie- en communicatietechnologie (waarvoor hij een Digitaal Actieplan in het vooruitzicht stelde waarin de VRT een voortrekkersrol zou krijgen). Andere beleidsdoelstellingen waren de invoering van het persoonlijk assistentiebudget voor gehandicapten, de verbetering van de verkeersveiligheid en de verhoging van de participatie aan het culturele leven.

Half oktober, bij het opmaken van het eigenlijke begrotingsontwerp, bleek dat de regering de 1 miljard frank die extra naar het Gemeentefonds ging, uit het Provinciefonds haalde. De Vereniging van Vlaamse Provincies protesteerde scherp tegen die beslissing, maar volgens de Vlaamse regering beschikten de provincies over voldoende financiële reserves.

Op 21 december richtte het Vlaams Parlement inderhaast een 'Financieringsfonds voor Schuldafbouw en Eenmalige Investeringsuitgaven' op. Het voorstel van decreet van de meerderheidsfracties daarover was pas daags voordien ingediend. Het beoogde op het einde van elk begrotingsjaar, en voor het eerst eind 2000, (een deel van) de niet-vastgelegde kredieten, die tot dan toe voor schuldafbouw werden gebruikt, in een apart begrotingsfonds onder te brengen. Minister-president Dewael had er de voorgaande maanden al enkele keren op gewezen, dat de andere gewesten en gemeenschappen hun niet-vastgelegde kredieten overdragen naar het volgende begrotingsjaar en niet gebruiken voor versnelde schuldafbouw. Door de niet-vastgelegde kredieten voor schuldafbouw te gebruiken, had Vlaanderen volgens Dewael een meer dan evenredige bijdrage geleverd tot het halen van de Maastrichtnorm. Op zijn verzoek had het Overlegcomité er op 15 december mee ingestemd de Hoge Raad van Financiën om advies te vragen over de aanwending van de begrotingsoverschotten en op basis daarvan een voor alle gewesten en gemeenschappen zelfde gedragslijn vast te stellen.

Volgens het decreet van 22 december 2000 houdende oprichting van een Financieringsfonds voor Schuldafbouw en Eenmalige Investeringsuitgaven (*Belgisch Staatsblad* van 30 december 2000, tweede uitgave) mogen de middelen van het fonds enkel worden gebruikt voor eenmalige investeringen, schuldafbouw en reservevorming. Met de aanwending van het geld moet het Vlaams Parlement instemmen bij de jaarlijkse begrotingscontrole.

Belastingen – Op 21 december keurde het Vlaams Parlement het ontwerpdecreet goed over de toekenning van een belastingkorting. Daaraan was een lange, communautair gekleurde voorgeschiedenis voorafgegaan.

Bij de regeringsvorming hadden de vier coalitiepartijen beslist 50 miljard frank van de tijdens de legislatuur beschikbare beleidsruimte te gebruiken om de belastingen te verlagen. Aanvankelijk was het de bedoeling enkel de belastingbetalers die inkomsten uit arbeid hebben een korting te geven, om de zogenaamde werkloos-

heidsval te helpen dichten, maar dat bleek niet mogelijk te zijn zonder een wijziging van de bijzondere Financieringswet van 1989. In het Sint-Elooisakkoord (1 december 1999) hadden alle federale regeringspartijen ermee ingestemd dat de Vlaamse regering in 2000 een lineaire en forfaitaire korting van 3,2 miljard frank op de personenbelasting mocht toekennen.

De belastingvermindering zou op 1 juli 2000 ingaan. Omdat het technisch niet mogelijk bleek de korting in de maandelijkse bedrijfsvoorheffing te verrekenen, besliste de Vlaamse regering in de lente de maatregel pas in het aanslagjaar 2001 (inkomsten van 2000) te laten ingaan, maar de belastingvermindering meteen op kruissnelheid (9,8 miljard frank) te brengen.

Na langdurig overleg met de federale belastingdiensten over de toepassingsmodaliteiten, keurde de Vlaamse regering op 18 juni het ontwerp van Kortingdecreet goed. Het voorzag in een korting van 2.500 frank per belastingplichtige die in het Vlaamse Gewest woont en personenbelasting betaalt; gehuwde paren zouden 5.000 frank belastingvermindering krijgen.

De Waalse regering besliste op 23 juni het ontwerpdecreet ter sprake te brengen in het Overlegcomité, omdat de belastingkorting van 9,8 miljard frank verder ging dan wat in het Sint-Elooisakkoord was overeengekomen. Minister-president Dewael repliceerde dat hij het akkoord had van de federale minister van Financiën, Reynders, om 'afcentiemen' toe te staan tot een bedrag dat gelijk is aan 2,5 % van de opbrengst van de personenbelasting in Vlaanderen, of 16 miljard frank. Op de vergadering van het Overlegcomité van 12 juli tekende zowel de Waalse regering als de Franse gemeenschapsregering formeel beroep tegen het ontwerp van Kortingdecreet aan.

Op 14 november werd bekend dat de Raad van State, waar het ontwerpdecreet wegens zijn communautair geladen karakter door een tweetalige kamer was onderzocht, weigerde advies te geven omdat het niet duidelijk was of het door de Financieringswet voorgeschreven overleg over het ontwerpdecreet tussen de federale regering en de gewestregeringen had plaatsgevonden. De Vlaamse regering zei dat de Franstalige kritiek achterhaald was door het intussen gesloten Lambermontakkoord (16 oktober), dat de marge voor regionale belastingkorting verruimde tot eerst 3,25 % en later 6,75 %. Zij stuurde het ontwerpdecreet zonder advies van de Raad van State ter goedkeuring naar het Vlaams Parlement. Ter wille van de rechtszekerheid sloot het Overlegcomité niettemin, op verzoek van Dewael, op 15 december het wettelijk voorgeschreven overleg formeel af. Overigens was de termijn voor de behandeling van het beroep van de Waalse regering en de Franse gemeenschapsregering inmiddels verstreken.

Volgens het decreet van 22 december 2000 houdende toekenning van een korting op de personenbelasting (*Belgisch Staatsblad* van 25 januari 2001, eerste uitgave) heeft iedere natuurlijke persoon die aan de personenbelasting onderworpen is, zijn woonplaats in het Vlaamse Gewest heeft en niet als ten laste wordt beschouwd, vanaf het aanslagjaar 2001 recht op een belastingvermindering van 2.500 frank.

Of de kortingmaatregel zou worden verlengd, was aan het einde van het verslagjaar niet duidelijk. Half juni had minister-vice-president Stevaert gezegd voorstander te zijn van de afschaffing van het kijk- en luistergeld, dat hij een "anachronisme" noemde. Hij suggereerde een en ander te regelen in het kader van de

belastinghervorming die de federale regering had aangekondigd. Hoewel de opbrengst van het kijk- en luistergeld naar de gemeenschappen ging, werd de belasting immers door een federale wet geregeld. De Franse Gemeenschap wees Stevaerts voorstel van de hand. In het Vlaams Parlement (20 juni) liet ook de VLD blijken de idee niet genegen te zijn. Na de totstandkoming van het Lambermontakkoord (16 oktober), dat voorzag in de volledige regionalisering van het kijk- en luistergeld, zei minister-president Dewael, in een interview met *Gazet van Antwerpen/Het Belang van Limburg* (19 oktober), dat ook hij voorstander was van de afschaffing van het kijk- en luistergeld. Tegelijk wees hij erop dat het budgettair niet mogelijk zou zijn een belastingkorting van bijna 10 miljard frank te geven en het kijk- en luistergeld, dat 18 miljard frank opbrengt, te schrappen.

Bij de bespreking van de ontwerpbegroting voor 2001 in de commissie voor Algemeen Beleid van het Vlaams Parlement kwamen op 16 november meningsverschillen aan het licht tussen de VLD en Agalev enerzijds en de SP anderzijds over de wenselijkheid het kijk- en luistergeld af te schaffen. Een beslissing daarover diende echter op zijn vroegst bij de opmaak van de begroting voor 2002 te worden genomen.

Het decreet van 30 juni 2000 houdende bepalingen tot begeleiding van de aanpassing van de begroting 2000 (*Belgisch Staatsblad* van 17 augustus 2000) schrapte voor wettelijk samenwonenden de termijn van drie jaar die nodig was om de bestaande verlaagde successierechten voor samenwonenden te kunnen genieten.

Het decreet van 1 december 2000 houdende gelijkschakeling van de successierechten tussen samenwonenden en getrouwden (*Belgisch Staatsblad* van 11 januari 2001) schakelde de regeling (tarieven, vrijstellingen, ...) van de successierechten voor alle, zowel wettelijk als feitelijk, samenwonenden gelijk met die van gehuwde echtparen.

V. Economie en werkgelegenheid

Werkgelegenheidsakkoord – Op 30 oktober begonnen, na informeel voorbereidend overleg, in het Vesoc (Vlaams Economisch en Sociaal Overlegcomité) de onderhandelingen tussen de Vlaamse regering en de werkgevers- en werknemersorganisaties over een werkgelegenheidsakkoord voor de periode 2001-2002. Anders dan bij de vorige drie akkoorden, toen de Vlaamse regering telkens een budget ter beschikking stelde dat de sociale partners naar eigen inzichten konden invullen, vroeg de regering de werknemers en werkgevers zelf met voorstellen te komen, die zij op gepaste wijze met 'flankerend beleid' zou ondersteunen.

Op 30 november hadden de sociale partners een ontwerpakkoord klaar, dat complementair heette te zijn aan – maar minder concreet was dan – het centraal akkoord waaraan op het federale vlak de laatste hand werd gelegd. Nadat het door hun achterban was goedgekeurd, overhandigden zij het akkoord op 8 december aan de Vlaamse regering. In het akkoord kwamen vijf onderwerpen aan bod: levenslang leren; management van de diversiteit; mobiliteit; arbeidsmarktallocatie; het concept van de levensloopbaan. Vakbonden en werkgevers spraken onder meer af de werkloosheidsgraad tegen 2003 tot 4% terug te dringen en de werkgelegenheidsgraad tot 65% op te trekken. De participatie van de beroepsbevolking aan

vorming zou tegen 2005 moeten verdubbelen en op lange termijn 10 % bereiken. De partners beloofden bijzondere aandacht te hebben voor knelpuntberoepen, bedrijfsvervoerplannen, praktijkleren, positieve actie voor migranten en gehandicapten, en nieuwe vormen van arbeidsorganisatie.

Vakbonden en werkgevers vroegen de Vlaamse regering haar fiscale beleidsruimte prioritair aan te wenden voor het stimuleren van het ondernemerschap en de verhoging van de werkgelegenheidsgraad. Ze drongen aan op de oprichting van een opleidingsfonds, waarin alle overheidsmiddelen voor opleiding zouden worden gebundeld, en op een grondig debat over opleidingscheques voor KMO's en de heroriëntering van de in 1994 ingestelde aanmoedigingspremies voor loopbaanonderbreking.

De regering reageerde veeleer koel op het werkgelegenheidsakkoord. Tijdens een ontmoeting met de sociale partners werd afgesproken dat vier werkgroepen het akkoord tegen 15 januari 2001 zouden verfijnen. Op financiële middelen voor 2001 dienden de sociale partners niet te rekenen; ze zouden moeten wachten tot 2002 en op een positieve evaluatie van de sectorale akkoorden die nadere uitvoering gaven aan het werkgelegenheidsakkoord.

Vlaamse CAO's – Minister van Werkgelegenheid Landuyt en de sociale partners hadden op 3 februari een eerste informeel overleg om de mogelijkheid af te tasten een decretaal kader te scheppen om bilaterale afspraken tussen de Vlaamse sociale partners over eigen bevoegdheden (beroepsopleiding, deeltijds leren, mobiliteit, kinderopvang, ...) algemeen bindend te verklaren, zoals dat op het federale niveau gebeurt voor collectieve arbeidsovereenkomsten (CAO's). Het ABVV kantte zich als enige tegen het principe van 'Vlaamse CAO's' en tegen een decreet over de algemeen verbindend verklaring ervan. Als gevolg daarvan zat het dossier eind 2000 muurvast.

VDAB – De Vlaamse regering besliste op 21 juni de VDAB (Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding) in vier delen op te splitsen : VDAB-Regie (die vraag en aanbod op de arbeidsmarkt op elkaar moet afstemmen en de basisdienstverlening voor werklozen verzorgen); VDAB-Merit (een nv van publiek recht die de commerciële diensten zou bundelen : T-Interim, VDAB-Consult, VDAB-Outplacement); VDAB-Opleiding (een paritair beheerde vzw); een 'Banksys van de arbeidsmarkt' (met de WIS-vacaturebank en de KISS-sollicitantenbank) die bij VDAB-Regie zou worden ondergebracht, maar een apart juridisch statuut zou krijgen, waarin de particuliere sector zou kunnen participeren.

In een interview met *De Financieel-Economische Tijd* (10 maart) had minister van Werkgelegenheid Landuyt zijn plannen voor een grondige herstructurering van de VDAB bekendgemaakt. Hij sprak toen van de oprichting van een Vlaamse Werkholding, die de regisseur van de arbeidsmarkt in Vlaanderen zou worden, en waaronder drie verzelfstandigde diensten zouden ressorteren : de VDAB (begeleiding, bemiddeling, opleiding), het uitzendbureau T-Interim en het selectiebureau VDAB-Consult. Landuyt kwam daarmee tegemoet aan de particuliere sector, die al langer kritiek had op de "oneerlijke concurrentie" van de commerciële activiteiten van de VDAB, meer bepaald T-Interim en VDAB-Consult.

De werkgeversorganisaties en de vakbonden spraken zich op 5 april uit voor een tweeledige VDAB-structuur. Zij kantten zich tegen een radicale splitsing van de regisseur- en actorfuncties van de dienst. De sociale partners stelden voor de actor- en meritfuncties onder te brengen in een aparte vennootschap, die onafhankelijk zou opereren van de VDAB-regisseur, maar met behoud van een structurele band tussen beide. De Vlaamse regering hield met hun advies geen rekening en besliste op 21 juni de VDAB in vier delen op te splitsen. Ze gaf de sociale partners wel de verzekering dat er dwarsverbindingen zouden komen tussen de verschillende entiteiten en dat ze bij de verdere uitwerking van de hervorming betrokken zouden worden. Uit protest tegen het hervormingsplan legde het VDAB-personeel op 21 juni de hele dag het werk neer.

Minister Landuyt hoopte de reorganisatie op 1 januari 2003 rond te hebben. Eind 2000 was nog geen ontwerpdecreet bij het Vlaams Parlement ingediend.

Social-profitsector – Het loon- en arbeidsvoorwaardenakkoord dat de Vlaamse regering en de vakbonden op 29 maart sloten voor de social-profitsector wordt behandeld in hoofdstuk VII van het 'Overzicht van het politieke gebeuren in België' in dit nummer van *Res Publica*.

VI. Infrastructuur

Doel – De bouw van een nieuw containergetijdendok (Deurganckdok) op de Linkerscheldeoever, ter hoogte van het polderdorp Doel, een beslissing van de Vlaamse regering-Van den Brande II van 20 januari 1998 die naderhand werd opgenomen in het Strategisch Plan Linkerscheldeoever van 25 mei 1999, veroorzaakte in het voorjaar spanning in de coalitie. Tijdens het formatieberaad hadden de vier regeringspartijen afgesproken de beslissing van de vorige regering onverkort uit te voeren, maar wel nog een studie te laten maken over de leefbaarheid van Doel.

Uit het rapport van het studiebureau Iris Consulting (milieutechnische aspecten) en prof. Albert Martens van de KU Leuven (sociaal-economische aspecten), dat op 9 maart voor de eerste keer besproken werd in de begeleidende stuurgroep van ambtenaren en kabinetsmedewerkers, bleek dat de aanleg van het Deurganckdok de leefbaarheid van het polderdorp niet bedreigde, maar dat de bouw van een tweede dok (Saeftingedok), dat was opgenomen in het Strategisch Plan en dat economisch en maritiem-technisch enkel op de plaats van de dorpskern zou kunnen komen, het einde van Doel zou betekenen.

Op basis van de leefbaarheidsstudie besliste de Vlaamse regering op 19 mei het sociaal begeleidingsplan uit 1998, dat tot 31 december 2003 loopt en maatregelen bevat voor de vrijwillige verhuizing van de inwoners van Doel, uit te breiden met een 'bewoningsrecht'. De Doelenaars die zich vrijwillig zouden laten ontegenen, zouden het recht krijgen in hun huis te blijven wonen tot op het ogenblik dat het Antwerpse Havenbedrijf zou aantonen dat de aanleg van het tweede containerdok nodig is en de Vlaamse regering daarvoor een bouwvergunning zou verstrekken. Dat zou op zijn vroegst in 2007 gebeuren. Vanaf 2004 zouden de inwoners die niet van het begeleidingsplan gebruik maakten, gedwongen onteigend worden. Ook

zij zouden het recht krijgen in hun huis te blijven wonen. Het bewoningsrecht hield een garantie in van de woonkwaliteit : alle noodzakelijke instandhoudings- en renovatiewerken zouden mogen worden uitgevoerd.

De Vlaamse regering besliste tevens dat een werkgroep met alle betrokkenen een Strategisch Plan voor de hele Antwerpse haven zou opstellen, zowel Linker- als Rechteroever, waarin de 'harde grenzen' voor de havenuitbreiding van het Strategisch Plan Linkerscheldeoever behouden zouden blijven en dat zou aangeven op welke manier het ruimtegebruik op Rechteroever geoptimaliseerd zou worden en hoe Antwerpen zou samenwerken met andere Vlaamse en met Nederlandse havens. De regering handhaafde ook de gewestplanwijzigingen die nodig waren voor de bouw van de twee containerdokken.

Het regeringsbesluit veroorzaakte enig ongenoegen bij de achterban van Agalev en kreeg kritiek van de milieubeweging. De Bond Beter Leefmilieu (BBL) en de Werkgroep Natuurreservaten Linkeroever Waasland zeiden verbolgen te zijn over de beslissing en beschuldigden Agalev van woordbreuk.

Nog op 19 mei, na het regeringsberaad, kwam het partijbestuur van Agalev bijeen. Het keurde, aan het eind van een lange vergadering, het "voorstel" van de Vlaamse regering over Doel goed, maar stelde eisen voor de verdere invulling ervan. Concreet eisten de groenen dat er een alternatieve locatie zou worden gezocht voor het tweede containerdok, waarover zij van mening waren dat het niet nodig zou zijn, en dat er geen landbouwgrond zou worden opgespoten zolang de leefbaarheid van Doel gegarandeerd was.

Om te voorkomen dat regionale groepen de bijeenroeping van een congres zouden vragen, besliste de partijleiding van Agalev de kwestie-Doel op 27 mei voor te leggen aan de Politieke Raad. In het vooruitzicht daarvan liet minister-president Dewael een kleine speelruimte voor zijn regeringspartner. In het Vlaams Parlement, waar de regeringsbeslissing op 24 mei ter sprake kwam, sloot hij een alternatieve locatie voor het Saeftingedok niet uit en verzekerde hij dat er geen landbouwgrond zou worden opgespoten. De Politieke Raad van Agalev legde zich op 27 mei neer bij het Doel-besluit. Met 25 stemmen voor, vijf tegen en drie onthoudingen keurde de Raad een tekst goed, waarin werd betreurd dat er in de coalitie geen meerderheid kon worden gevonden voor het definitieve behoud van Doel en waarin het partijbestuur, de fracties en de ministers de opdracht kregen alternatieven te zoeken voor het Saeftingedok en voorstellen te formuleren om de leefbaarheid van Doel te verhogen.

Op verzoek van enkele inwoners van Doel en de BBL schorste de Raad van State op 31 mei de (eerste) wijziging van het gewestplan Sint-Niklaas-Lokeren, die Doel en de omliggende polders inkleurde als zeehavengebied, en de vergunning van 24 augustus 1999 voor de bouw van het Deurganckdok. Het gewestplan werd geschorst omdat voor sommige delen van de wijziging onterecht de hoogdringendheid was ingeroepen. Als gevolg van de schorsing van de gewestplanwijziging werd ook de daarop gebaseerde bouwvergunning geschorst. Op 13 juni kende minister van Ruimtelijke Ordening Van Mechelen al een nieuwe, identieke bouwvergunning toe, gebaseerd op een tweede gewestplanwijziging waarvan de procedure nog liep. Het gewijzigde gewestplan werd op 25 juli voorlopig en op 8 september definitief goedgekeurd. De wijziging was nodig voor onder meer de

realisatie van het sociaal begeleidingsplan (mogelijkheid van instandhoudings- en renovatiewerken tot zeker 2007), de inbuffering van Doel en het dempen van de noordelijke helft van het nutteloze Doeldok met baggerspecie uit het Deurganckdok. Intussen had de BBL de nieuwe bouwvergunning aangevochten bij de Raad van State.

Op 14 juni schreef het weekblad *Knack* dat de leefbaarheidsstudie over Doel door de stuurgroep zou zijn gemanipuleerd. Meer bepaald zouden "vele passages" in het rapport aangepast zijn. Tijdens een hoorzitting in de commissie voor Openbare Werken van het Vlaams Parlement (22 juni) ontkenden de onderzoekers de vermeende manipulatie. Het rapport was in de stuurgroep weliswaar aangepast, maar het ging om correcties of aanvullingen die geen invloed hadden op de conclusies. Er waren wel twee incidenten geweest, één over een verslag van een vergadering van de stuurgroep en één over het op eigen houtje schrappen van een passage over het terugkooprecht door de verslaggever. Overigens had de stuurgroep beslist die passage niet te behouden in het eindrapport.

Deurne – Over de luchthaven van Deurne, een ander strijdpunt dat vooral liberalen en groenen verdeelde, nam de Vlaamse regering op 22 februari een beslissing. Eind 1999 had de regering besloten de procedure van de uitbesteding van de exploitatie van de regionale luchthavens van Deurne en Oostende stop te zetten en in de plaats daarvan voor beide luchthavens een manager aan te trekken. Voor Deurne hield de beslissing in, dat de optie van de verlenging van de start- en landingsbaan definitief werd afgevoerd. De groenen bleven zich kanten tegen de intunneling van de Krijgsbaan, die dwars op de start- en landingsbaan staat.

De Vlaamse regering besliste op 22 februari voor het beheer en de exploitatie van de luchthavens van Deurne en Oostende telkens een manager aan te stellen voor een periode van vijf jaar. De managers zouden beschikken over een investeringsbudget van 442 miljoen frank (Deurne) resp. 884 miljoen frank (Oostende) en een exploitatiebudget van 145 miljoen frank (Deurne) resp. 336 miljoen frank (Oostende). Zij zouden de opdracht hebben een milieuplan op te maken om de geluids-overlast te verminderen en particuliere investeerders aan te trekken om de exploitatie van de luchthavens te verbeteren.

Voor Deurne werd bevestigd dat de start- en landingsbaan niet verlengd zou worden. De "ondertunneling" [eigenlijk het in een tunnel brengen] van de Krijgsbaan kan volgens de regeringsbeslissing "overwogen worden, op basis van een verslag van de aangestelde manager, voor zover deze de veiligheid en de rendabiliteit van de luchthaven op termijn in het vooruitzicht kan stellen". De eventuele intunneling van de Krijgsbaan, waarvan de kostprijs op 1 miljard frank werd geraamd, zou worden gefinancierd buiten de budgettaire middelen van de minister van Openbare Werken en Vervoer.

Tijdens een debat in het Vlaams Parlement, op 23 februari, bleken de VLD en Agalev het regeringsbesluit verschillend te interpreteren. Volgens VLD-minister Van Mechelen stond het vast dat de Krijgsbaan zou worden ingetunneld, met publieke middelen. Volgens Agalev was de intunneling maar een optie en zou ze deels met privé-middelen gefinancierd moeten worden. Minister-president Dewael

zei op 25 februari, na het wekelijkse regeringsberaad, dat voor de eventuele bouw van een tunnel naar publiek-private financiering zou worden gezocht.

Masterplan Antwerpen – De Vlaamse regering keurde op 15 december het zogenaamde Masterplan Antwerpen goed, een pakket maatregelen om de mobiliteit in en om de Scheldestad te verbeteren. Het ging om de sluiting van de Ring van Antwerpen door de bouw van de Oosterweelverbinding (met een vierde Scheldetunnel), het in tunnels brengen van de kruispunten van de Singel, de aanpassing van de belangrijkste invalswegen (inclusief de aanleg van vrije tram- en busbanen), de verbetering van het openbaar vervoer (vrije tram- en busbanen op de Leien, uitbreiding van het tramnet), de renovatie van enkele sluizen en de modernisering van het Albertkanaal tussen Antwerpen en Wijnegem. De kostprijs van het Masterplan, dat in tien jaar tijd zou worden uitgevoerd, werd op 60 miljard frank geraamd. Voor de realisatie zou een Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel (BAM) worden opgericht en een beroep gedaan op publiek-private samenwerking (PPS).

Op 23 juni stelde de Vlaamse regering het tracé en het lengteprofiel van de tweede spoortoeegang tot de Antwerpse haven vast. De 25 kilometer lange spoorlijn van de haven naar Lier zou 25 miljard frank kosten en tegen 2010 operationeel moeten zijn. Van de NMBS werd verwacht dat zij het project opnam in haar investeringsplan 2001-2010.

HSL – Op 17 juli gaf de Vlaamse regering groen licht voor de afgifte aan de NMBS van een bouwvergunning voor de hogesnelheidslijn tussen Antwerpen en de Nederlandse grens. De vorige Vlaamse regering had de toekenning van een bouwvergunning voor de hogesnelheidslijn gekoppeld aan de realisatie van de IJzeren Rijn. De regering-Dewael handhaafde dat standpunt. Op 27 maart hadden België en Nederland een memorandum ondertekend over een tijdelijke en beperkte wederingebruikneming van het 'historische' tracé van de IJzeren Rijn (zie hoofdstuk X van het 'Overzicht van het Belgische politiek gebeuren' in dit nummer van *Res Publica*). De bouwvergunning had geen betrekking op de werken ter hoogte van Meer-Hoogstraten; de Vlaamse regering zei te willen wachten met de toekenning daarvan tot met de NMBS een akkoord zou zijn bereikt over het voorstadsverkeer en de tweede spoortoeegang tot de haven van Antwerpen.

Telenet – Telenet Holding, dat met de nv's Telenet Operaties en Telenet Vlaanderen via de kabel telefoondiensten aanbiedt in Vlaanderen, was sinds enige tijd op zoek naar een koper voor het kwart van zijn aandelen dat de Amerikaanse groep MediaOne aan de overige aandeelhouders had verkocht. Telenet was opgericht op initiatief van de Vlaamse regering-Van den Brande II. Via de GIMV, die 20 % van de aandelen in handen had, en als toezichthouder op de zestien intercommunale verenigingen die eigenaar zijn van het kabelnetwerk in Vlaanderen en 35 % van de Telenet-aandelen in bezit hadden, was de Vlaamse overheid betrokken partij. *De Standaard* meldde op 11 januari dat de Nederlandse groepen UPC en Essent een bod hadden gedaan op zowel Telenet als de hele kabelinfrastructuur. Daarnaast

hadden British Telecom en France Telecom belangstelling voor een participatie in Telenet.

Minister-president Dewael en minister van Economie en Media Van Mechelen lieten verstaan voorstander te zijn van de verkoop van Telenet én van de 52.000 kilometer kabel, die volgens hen over enkele jaren, als gevolg van de opmars van digitale netwerken, achterhaald zou zijn. De VLD- en de SP-fractie in het Vlaams Parlement deelden die mening. Op 14 januari besprak de Vlaamse regering het dossier. SP-minister Stevaert kantte zich tegen de verkoop van de kabelinfrastructuur, die volgens hem in overheidshanden zou moeten blijven. De Vlaamse regering zelf zei dat het de intercommunale verenigingen en hun aandeelhouder, de gemeenten en steden, toekwam een beslissing te nemen. De voorzitters van de zestien kabelintercommunales beslisten diezelfde dag de biedingen te onderzoeken. De tien gemengde intercommunales (waarvan Electrabel ook aandeelhouder is) waren bereid te onderhandelen over een integratie van de kabelactiviteiten in Telenet; de zes zuivere intercommunales waren niet bereid afstand te doen van hun kabelinfrastructuur. Na overleg met de intercommunales zei minister van Binnenlandse Aangelegenheden Sauwens op 7 februari dat er vóór de gemeenteraadsverkiezingen (8 oktober) geen beslissing over de verkoop van het kabelnetwerk zou worden genomen.

In de daaropvolgende weken haakte de Nederlandse nutsholding Essent af, deden het Nederlandse UPC en het Britse NTL, waarin France Telecom participeert, een gezamenlijk bod en meldde zich ook het Amerikaanse communicatiebedrijf Callahan Associates International als kandidaat-overnemer van Telenet. Op 29 mei beslisten de aandeelhouders van Telenet Holding exclusieve gesprekken te voeren met Callahan over een belang van 55 % in Telenet. Callahan bood ook op 55 % van de kabelnetten van de gemengde intercommunales. Het was de bedoeling de verkoop tegen de zomer af te ronden, maar als gevolg van de scherpe daling van de telecomwaarden op de internationale beurzen trachtte Callahan zijn bod bij te sturen. Bij de jaarwisseling was er nog geen verkoopovereenkomst ondertekend.

VII. Ruimtelijke ordening en milieubeleid

Decreet Ruimtelijke Ordening – Het Vlaams Parlement keurde op 26 april een ontwerpdecreet goed dat het decreet Ruimtelijke Ordening van 18 mei 1999 op enkele punten aanpaste. Oorspronkelijk zou de nieuwe regelgeving voor het ruimtelijkeordeningsbeleid op 1 oktober 1999 van kracht zijn geworden, maar de vierpartijencoalitie die op 13 juli 1999 aantrad, besloot de inwerkingtreding uit te stellen tot 1 mei 2000 (decreet van 28 september 1999). Van het uitstel werd gebruikt gemaakt om enkele technische en juridische gebreken in het decreet Ruimtelijke Ordening weg te werken en om enkele inhoudelijke wijzigingen aan te brengen. Zo versoepelde het decreet van 26 april 2000 houdende wijziging van het decreet van 18 mei 1999 houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening [...] (*Belgisch Staatsblad* van 29 april 2000) de regeling voor de verbouwing en herbesteding van zonevrije monumenten. Het breidde de overgangsregeling voor de verbouwing, herbouwing en uitbreiding van vergunde zonevrije woningen in landbouw- en parkgebied uit tot zonevrije woningen in industrie-

gebied en in gebieden voor gemeenschapsvoorzieningen en openbare nutsvoorzieningen. Door de versnelde invoering van het planologisch attest (waarvoor niet meer hoeft te worden gewacht tot de gemeente een ruimtelijk structuurplan heeft), kregen zonevreemde bedrijven de mogelijkheid er hun gemeentebestuur toe aan te zetten ze door middel van een sectoraal BPA zone-eigen te maken.

In de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober ontstond bij de eigenaars van zonevreemde woningen ongerustheid over de toekomst van hun eigendom, als gevolg van wat minister van Ruimtelijke Ordening Van Mechelen later (7 december, in het Vlaams Parlement) "een hetze" en "desinformatie" zou noemen. Belangengroepen en kandidaat-gemeenteraadsleden verspreidden berichten als zouden tot 300.000 zonevreemde woningen in Vlaanderen na het verstrijken van de overgangperiode (17 juni 2004) niet meer verbouwd mogen worden. Minister Van Mechelen zei op 11 september in *Gazet van Antwerpen/Het Belang van Limburg* dat er in Vlaanderen niet meer dan 100.000 woningen zonevreemd zijn, waarvan er 95 procent zone-eigen konden worden. Hij beklemtoonde dat het de opdracht van de gemeenten was in hun ruimtelijk structuurplan en ruimtelijke uitvoeringsplannen een planologische oplossing aan de zonevreemde woningen te geven.

Op 6 oktober, twee dagen vóór de gemeenteraadsverkiezingen, legde de Vlaamse regering richtlijnen vast voor de 'regularisatie' van zonevreemde woningen. Ze drong er bij de gemeenten op aan alle vergunde zonevreemde woningen maximaal te regulariseren door de bestemming te wijzigen in woongebied of door alleenstaande zonevreemde woningen of woninggroepen als 'woonkorrel' in te tekenen en eventueel specifieke bouwvoorschriften uit te vaardigen. In de kwetsbare gebieden (natuur- en bosgebied) zouden enkel instandhoudingswerken aan zonevreemde woningen mogelijk zijn; in bepaalde gevallen zou onteigening aangewezen zijn.

De Vlaamse regering besliste ook de overgangsregeling voor de verbouwing, herbouwing of uitbreiding van vergunde zonevreemde woningen te verlengen tot 30 april 2005, de dag waarop alle gemeentelijke structuurplannen klaar zouden moeten zijn. De regering besliste voorts dat er geen planbaten zouden worden geheven op vergunde zonevreemde woningen die geregulariseerd worden, wanneer bij de aankoop ervan al de prijs van bouwgrond is betaald.

Handhavingsbeleid – Op 3 juli liet de Bouwinspectie een illegale woning in Langdorp slopen. Het was de eerste keer dat onder de regering-Dewael een woning waarvan de rechter de afbraak had bevolen en de eigenaar weigerde het vonnis uit te voeren, ambtshalve gesloopt werd. Minister Van Mechelen had kort na zijn aantreden de administratie de opdracht gegeven de ambtshalve uitvoering van vonnissen en arresten te staken, tot er een inventaris van alle hangende zaken zou zijn opgesteld. Nadat een prioriteitenlijst was opgesteld, had Van Mechelen op 19 november 1999 de Bouwinspectie de toestemming gegeven in prioritaire dossiers over te gaan tot de ambtshalve uitvoering van vonnissen en arresten.

Op 12 mei besliste de Vlaamse regering de 87 geheel of gedeeltelijk zonevreemde campings in Vlaanderen tot 30 juni 2003 de tijd te geven zich volledig in orde te stellen met het Kampeerdecreet van 1993. De provincies kregen een centrale rol in

de regularisatie. Minister van Toerisme Landuyt zei een einde te willen maken aan het gedoogbeleid tegenover kampeerterrainen die niet aan de decretale vereisten voldoen, maar hij klaagde over de gebrekkige medewerking van het gerecht bij de vervolging van de exploitanten van illegale campings.

Opgrimbie – De administratie Ruimtelijke Ordening bracht op 25 april een negatief advies uit over de aanvraag van het bisdom Hasselt bij het gemeentebestuur van Maasmechelen om een klooster te bouwen op het koninklijk domein in Opgrimbie. Volgens het advies is de bouw van het klooster onverenigbaar met de bestemming 'groengebied' en 'koninklijk domein' van het betrokken gebied op het gewestplan. De Raad van State had op 1 februari 1999 een eerdere bouwvergunning, die door de Vlaamse overheid was uitgereikt, wegens een procedurefout vernietigd. Daarop waren de werken aan het klooster, dat voor meer dan de helft af was, stilgelegd. Het bisdom Hasselt, dat handelde als bouwheer, diende een nieuwe bouw aanvraag in bij het gemeentebestuur van Maasmechelen. Het gemeentebestuur was decretaal verplicht het advies van de administratie te volgen en weigerde een bouwvergunning te geven. Het bisdom Hasselt tekende beroep aan bij de bestendige deputatie van Limburg. Op 16 november besliste de deputatie (die na de verkiezingen van 8 oktober was gevormd en waarvan CVP, VLD en SP deel uitmaakten) een bouwvergunning toe te kennen. Volgens haar was de bouw van het klooster niet strijdig met het gewestplan. Tegen het deputatiebesluit tekende Stedenbouw Limburg eind december beroep aan bij minister Van Mechelen.

Mestactieplan – Op 23 februari keurde het Vlaams Parlement een voorstel van decreet goed om het tweede Mestactieplan (MAP-II) alsnog op 1 januari 2000 in werking te laten treden. Het vorige Vlaams Parlement had de inwerkingtreding van het decreet van 11 mei 1999, met de rechtsregels van MAP-II, afhankelijk gemaakt van de goedkeuring door de Europese Commissie van het besluit dat de vergoedingen regelt die de landbouwers in kwetsbare gebieden zouden kunnen krijgen voor inkomensverlies of voor de verkoop van hun grond. Minister van Leefmilieu en Landbouw Dua had op 24 november 1999 meegedeeld dat zij niet op 'Europa' wenste te wachten en MAP-II op 1 januari 2000 wilde laten ingaan. De vier meerderheidsfracties hadden daartoe eind 1999 een voorstel van decreet ingediend, dat het Vlaams Parlement op 23 februari goedkeurde. Het decreet van 3 maart 2000 houdende wijziging van het decreet van 23 januari 1991 inzake de bescherming van het leefmilieu tegen de verontreiniging door meststoffen (*Belgisch Staatsblad* van 30 maart 2000) bracht nog enkele wijzigingen aan de regelgeving aan. Zo werden de vergoedingen voor inkomensverlies vervangen door een vergoeding aan landbouwers die een beheersovereenkomst sluiten, waarin zijer zich toe verbinden concrete milieudoelstellingen te realiseren. Op 17 oktober keurde de Vlaamse regering die zogenaamde MAP-II-vergoedingen goed, die minister Dua had opgenomen in het Programma Plattelandsontwikkeling dat enkele weken voordien de goedkeuring van de Europese Commissie had gekregen. Landbouwers in kwetsbare gebieden (natuurgebied en drinkwaterwinningsgebied) die met de Mestbank een vijfjarige beheersovereenkomst sloten, konden aanspraak maken op een financiële vergoeding.

Een bepaling in het decreet van 8 december 2000 houdende diverse bepalingen (*Belgisch Staatsblad* van 13 januari 2001) stelde de invoering van de superheffing die landbouwers volgens MAP-II moeten betalen wanneer hun bedrijf meer dierlijke mest produceert dan is toegestaan (de 'nutriëntenhalte'), uit van 1 januari 2000 tot 1 januari 2001. Tot het uitstel werd beslist omdat de Mestbank pas na de zomervakantie de veehouders had meegedeeld wat hun nutriëntenhalte voor 2000 was. Het decreet zette voorts enkele anomalieën in het decreet van 11 mei 1999 recht, onder meer inzake de kinderboerderijen en hobbyboeren.

Op 8 december keurde de Vlaamse regering een ontwerpdecreet goed over de vrijwillige afbouw van de varkensstapel, dat in de lente 2001 door het Vlaams Parlement zou worden aangenomen. De regering maakte voor 2001, 2002 en 2003 telkens 1 miljard frank vrij voor de uitkering van stopzettingsvergoedingen. Minister Dua zei met de afbouw van de varkensstapel het mestoverschot met 10 % te willen verminderen.

In juli 1999 was de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) begonnen met de maandelijkse meting van het nitraatgehalte op 266 zogenaamde MAP-meetpunten, waar de nitraatvervuiling hoofdzakelijk of uitsluitend van agrarische oorsprong is. Uit de eerste resultaten, die op 8 mei werden bekendgemaakt, bleek dat het oppervlaktewater in 60 % van de meetplaatsen meer dan 50 mg nitraat per liter bevatte, het maximum dat volgens een EU-richtlijn is toegestaan.

Afvalverbranding – *Gazet van Antwerpen* meldde op 5 januari dat enkele inwoners van Wilrijk cassatieberoep zouden aantekenen tegen het arrest van het hof van beroep van Antwerpen van 11 oktober 1999 dat de weg had vrijgemaakt voor de wederingebruikneming van de huisvuilverbrandingsoven van de intercommunale vereniging Isvag in Wilrijk. De oven was in november 1997 gesloten wegens overschrijding van de dioxinenorm. Nadat op 3 november 1999 de eerste ovenlijn weer was opgestart, werd op 16 maart de tweede lijn definitief weer in gebruik genomen. Minister Dua zei in november de installatie van de nieuwe gemeenteraden af te wachten om het overleg over de vervroegde sluiting van de verbrandingsoven, waarvoor zij in 1999 een mandaat van de Vlaamse regering had gekregen, te hervatten.

De rechtbank van eerste aanleg in Brussel vonniste op 30 maart dat de milieuvergunning van de coöperatieve vennootschap Vlabraver voor een verbrandingsoven in Drogenbos vervallen was. Volgens de rechtbank was dat het gevolg van de vernietiging, op 29 september 1999, door de Raad van State van de bouwvergunning voor de oven. Vlabraver had overigens al in april 1999, gezien de procedure bij de Raad van State, laten weten af te zien van de bouwvergunning en op 11 mei 1999 een nieuwe aanvraag ingediend. Tegen het vonnis van de Brusselse rechtbank ging Vlabraver in beroep.

De administratie Ruimtelijke Ordening kende op 16 november een nieuwe vergunning voor de bouw van een verbrandingsoven in Drogenbos toe. Dat was niet naar de zin van minister van Leefmilieu Dua, die in het Vlaams Parlement (21 november) zei dat de oven niet paste in haar afvalbeleid en niet beantwoordde aan de best beschikbare technologie. Ze zei geen milieuvergunning te zullen toekennen zolang er tegen de oven procedures liepen bij Belgische rechtbanken en

bij de Europese Commissie. Tegen de bouwvergunning tekenden onder meer de gemeente Drogenbos en de Brusselse gewestregering beroep aan bij de Raad van State.

Vinkenvangst – Op 8 september besliste de Vlaamse regering dat er in het najaar 9.000 vinken mochten worden gevangen, 500 minder dan in 1999. Een Europese richtlijn uit 1979 verbiedt de vogelvangst, maar staat in bepaalde gevallen uitzonderingen toe. De ca. 20.000 vinkeniers in Vlaanderen zeggen dat het kweken van vinken niet volstaat en de bevoorrading met vinken uit de natuur nodig is om bloedarmoede te voorkomen. Minister Dua had in juni met de vinkeniersbonden en natuurbeschermingsverenigingen een protocol willen sluiten om de vinkenvangst tegen 2004 af te bouwen, maar de vinkeniers wezen het vangstverbod af en kregen daarvoor steun van een brede meerderheid in het Vlaams Parlement, die na een passioneel debat op 6 juli een resolutie goedkeurde waarin de regering werd aangemaand jaarlijks 2.000 vinken te laten vangen. In afwachting van een definitieve regeling stond de regering voor 2000 de vangst van 9.000 vinken toe.

VIII. Onderwijs

CAO V en VI – Op 4 april begonnen de gesprekken tussen minister van Onderwijs Vanderpoorten en de vakbonden over een collectieve arbeidsovereenkomst voor de periode 1999-2000 (CAO V). Van meet aan vormde de eis van de vakbonden voor een algemene loonsverhoging, de eerste sinds 1995, een belangrijk knelpunt. Vanderpoorten gaf er de voorkeur aan haar beperkte budgettaire ruimte¹ te gebruiken om het comfort van de leerkrachten te verhogen en het lerarenberoep aantrekkelijker te maken.

Vanderpoorten legde op 7 april een pakket maatregelen ter waarde van 3,9 miljard frank op de onderhandelingstafel, maar de bonden wezen haar voorstellen af.

Op 17 mei betoogden in Brussel 10.000 (volgens de politie) tot ruim 15.000 (volgens de bonden) leerkrachten uit zowel, maar vooral, het Nederlandstalig als het Franstalig onderwijs. Gemeenschappelijke eis van de manifestanten was de 'herfinanciering van het onderwijs' door de koppeling van de zogenaamde onderwijsdotatie – de BTW-middelen die de federale overheid aan de gemeenschappen afdraagt – aan de economische groei. De Vlaamse leerkrachten eisten bovendien een CAO die voorzag in een verlichting van de werkdruk en een loonsverhoging. CAO minister Vanderpoorten nodigde de bonden na de betoging uit opnieuw te onderhandelen.

Vanderpoorten legde op 19 mei een aangepast CAO-voorstel voor. Vier dagen later sloten de onderwijsvakbonden en de minister van Onderwijs een ontwerpakkoord. De socialistische en de liberale bond zouden het ontwerpakkoord later onderteke-

¹ Minister Vanderpoorten had op 20 maart, samen met haar collega's van de Franse Gemeenschap, de federale regering en de gemeenschapsregeringen opgeroepen meer geld uit te trekken voor het onderwijs. Minister-president Dewael had gerepliceerd dat het onderwijsbudget maar verhoogd kon worden nadat Vlaanderen meer fiscale autonomie zou hebben gekregen. Zie ook hoofdstuk IV in het 'Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 2000'.

nen. De twee christelijke bonden (COC en COV) verwierpen op 24 mei het ontwerpakkkoord; de COC (Christelijke Onderwijscentrale) handhaafde een eerder ingediende stakingsaanzegging, het COV (Christelijk Onderwijzersverbond) zou niet staken.

CAO V trok de werkingsmiddelen voor het basisonderwijs in 2001 en 2002 met telkens 250 miljoen frank op. Scholen met veel allochtone kinderen zouden extra personeel krijgen. De omkadering van de kleuterklassen met 2,5- tot 3-jarigen werd verhoogd. Kleuterleid(st)ers zouden vanaf 1 september 2001 twee uur minder voor de klas moeten staan; de vrijkomende uren werden bestemd voor bewegingsopvoeding door bijzondere leermeesters. Voor het secundair onderwijs werd de besparing van 2,5 % op de omkadering die op 1 september 2000 zou ingaan geschrapt en kwam er extra geld voor scholen met 'bijzondere noden' (multiculturele scholen, scholen die met veel geweld hebben te kampen, ...). Het hoger onderwijs kreeg extra middelen voor de uitstapregeling voor oudere docenten. Op termijn zou de CAO 5,1 miljard frank kosten.

Minister Vanderpoorten zei begrip te hebben voor de looneisen van het onderwijzend personeel, maar koppelde een loonsverhoging aan de herziening van de Financieringswet. Indien daar tegen eind 2001 geen duidelijkheid over zou zijn, zouden de leerkrachten in 2002 een eenmalige premie krijgen.

Aan de staking in het katholiek secundair onderwijs namen op 29 mei volgens de COC 55 tot 80 % van de leerkrachten deel. Minister Vanderpoorten zei dat volgens de directies van de vrije scholen 40 % van de leerkrachten staakte; in de gemeenschapsscholen waren er 7,5 % stakers, in het stedelijk en provinciaal onderwijs 16,3 %.

In het vooruitzicht van de onderhandelingen over CAO VI, voor de periode 2001-2002, herinnerden de twee christelijke onderwijsbonden op 21 augustus aan hun eis voor een lineaire loonsverhoging en een algemene vermindering van de werkdruk. Ze kondigden betogingen aan in Tongeren, Dendermonde en Lier, de woonplaatsen van resp. minister-president Dewael, VLD-voorzitter De Gucht en minister Vanderpoorten.

Tijdens een gesprek ter voorbereiding van het nieuwe schooljaar dreigde Vanderpoorten er op 30 augustus mee niet met de COC en het COV te onderhandelen als die hun actieplan niet zouden opbergen. Volgens haar gingen overleg en actie niet samen. De Vlaamse regering riep op 4 september de twee bonden op hun acties op te schorten, maar deze weigerden daar gevolg aan te geven. De Vlaamse regering besliste op 8 september de onderhandelingen uit te stellen tot na 4 oktober, de dag waarop in Lier zou worden betoogd.

In Tongeren en Dendermonde (20 september) manifesteerden enkele duizenden leerkrachten, in Lier (4 oktober) waren er ongeveer 4.000 betogers.

De onderhandelingen over CAO VI begonnen op 9 oktober. De constructieve sfeer waarin de gesprekken in enkele werkgroepen werden gevoerd, werd verstoord door verklaringen van VLD-kopstukken. Voorzitter De Gucht wees in een interview met *Het Nieuwsblad/De Standaard* (21 oktober) een loonsverhoging voor het onderwijs af, met het argument dat het kijk- en luistergeld zou worden afgeschaft en de leerkrachten ook een radio en televisie hebben. Minister-president Dewael kantte zich op 5 november in het VTM-journaal eveneens tegen een

algemene loonsverhoging; hij zei het comfort van de leerkrachten te willen verhogen door ze, bijvoorbeeld, een computer te geven. Beide uitspraken zetten kwaad bloed bij de vakbonden.

Op 6 november kwamen de onderhandelaars bijeen om een stand van zaken over de werkzaamheden in de werkgroepen op te maken. De bonden eisten dat de Vlaamse regering tegen 10 november zou instemmen met een loonsverhoging van 3% "om de achterstand met de privé-sector in te halen". De Vlaamse regering wees een lineaire loonsverhoging van de hand, maar zei bereid te zijn te praten over een gedifferentieerde loonsverhoging op basis van een vergelijkende studie van de lonen in het onderwijs met die van de privé-sector en met die van het onderwijs in de buurlanden. Ze stelde de bonden voor in de CAO een pakket maatregelen ter waarde van 4,3 miljard frank op te nemen om de taakbelasting van de leerkrachten te verminderen en hun comfort te verhogen, grotendeels door de toekenning van meer lestijden. Op termijn zouden er 2.500 arbeidsplaatsen bijkomen. De bonden verwierpen de voorstellen en kondigden (13 november) stakingsacties aan voor december en januari.

Op 1 december werd er gestaakt in het basis- en secundair onderwijs in de provincies Antwerpen, Vlaams-Brabant en Limburg. De bonden spraken van een participatie van 85% in het basis- en meer dan 70% in het secundair onderwijs. Minister Vanderpoorten maakte gewag van 60 resp. minder dan 50% stakers. Op 4 december werd gestaakt in West- en Oost-Vlaanderen. Ook deze keer lagen de cijfers van het aantal stakende leerkrachten die de vakbonden meedeelden (85-90% in de basisscholen, 75-80% in de secundaire scholen) hoger dan deze die Vanderpoorten opgaf (een goede 50% resp. minder dan de helft). De stakende leerkrachten kregen de steun van twee regeringspartijen, Agalev en VU&ID, die zich voor een loonsverhoging uitspraken.

Op 11 december zaten minister Vanderpoorten en de vakbonden weer om de onderhandelingstafel. Vanderpoorten zei dat ze de maatregelen voor taakverlichting niet langer koppelde aan een loonakkoord en dat ze de loononderhandelingen, op basis van de resultaten van een intussen bestelde vergelijkende studie, tegen 1 juni 2001 wilde afronden. In elk geval zouden de leerkrachten van 1 september 2001 tot 30 juni 2002 een maaltijdcheque van 1.000 frank per maand krijgen. In ruil zouden de bonden tijdens de onderhandelingen de sociale vrede moeten bewaren. Op 14 december beslisten de vakbonden de voor januari geplande acties op te schorten tot 9 februari 2001, om de onderhandelingen over de verlaging van de werkdruk niet te bezwaren, maar ze noemden het budget dat daarvoor beschikbaar was (4,3 miljard frank) onvoldoende. Ze herhaalden hun eis van een algemene loonsverhoging met 3% en eisten een hoger budget voor maaltijdcheques. Vanderpoorten zei op 15 december dat de budgetten voor taakverlichting en maaltijdcheques niet verhoogd konden worden. De vakbonden weigerden daarop voort te onderhandelen; ze kondigden aan de voor januari geplande provinciale wisselstakingen te vervangen door een algemene staking op 25 en 26 januari.

Vervangingspool – Met het decreet van 8 juni 2000 houdende dringende maatregelen betreffende het lerarenambt (*Belgisch Staatsblad* van 25 augustus 2000, tweede editie) trachtte de Vlaamse overheid het nijpende tekort aan leerkrachten op te

vangen, een gevolg van de vergrijzing van het lerarenkorps, de spanning op de arbeidsmarkt en het negatieve imago van het onderwijs. Het decreet voorzorg in een betere betaling van de overuren in het secundair onderwijs en gaf, zowel in het basis- als in het secundair onderwijs, leerkrachten die vervroegd waren uitgetreden de mogelijkheid, op verzoek van een schoolbestuur, vrijwillig voor een korte periode opnieuw voor de klas te staan.

De meest vernieuwende maatregel was de oprichting, vanaf het schooljaar 2000-2001, van netoverschrijdende regionale vervangingspools waarop scholen die tot het stelsel toetreden, voor korte vervangingen een beroep kunnen en in eerste instantie moeten doen. Leerkrachten die zich via de VDAB in de pool laten opnemen, worden toegewezen aan een ankerschool en krijgen voor het hele schooljaar werkzekerheid. Minister Vanderpoorten hoopte daarmee te voorkomen dat pas afgestudeerde kandidaat-leerkrachten die niet meteen een betrekking in het onderwijs vinden, in de particuliere sector aan de slag gaan en voor het onderwijs 'verloren' zijn.

Hoewel het decreet bepaalt dat een school een poollid kan weigeren dat het pedagogisch project van de school niet wenst te onderschrijven, was de CVP van oordeel dat het stelsel de onderwijsvrijheid in het gedrang bracht. Om dezelfde reden riep het Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs (VSKO) de katholieke scholen op 26 mei op, niet mee te doen aan het systeem.

Half juni bleek dat 44 % van de basisscholen en 58 % van de secundaire scholen in de vervangingspool waren gestapt. Van de vrije basisscholen deed maar 20 % mee, van de vrije secundaire scholen 36 %. In de andere netten participeerde 87 tot 100 % van de scholen. Daardoor waren er (maar) 2.555 voltijdse vervangingsplaatsen beschikbaar, minder dan de helft van het aantal waarop Vanderpoorten had gerekend. Half augustus hadden zich daar 14.186 kandidaten voor gemeld. Bijna de helft van hen waren tijdelijke leerkrachten die zich zekerheidshalve hadden ingeschreven, hoewel ze vanaf de eerste schooldag een vacante betrekking zouden kunnen opnemen. Doordat die "oneigenlijke kandidaten" volgens het rechtspositiedecreet voorrang hadden op pas afgestudeerde en andere jonge leerkrachten, hinderden zij de vlotte toegang van jongeren tot de vervangingspool. Om die reden suggereerde minister Vanderpoorten de vervangingspool tijdens het schooljaar 2001-2002 later van start te laten gaan. Eind 2000 raakte de vervangingspool niet meer helemaal ingevuld. Vooral voor het basisonderwijs in en om Brussel was er een tekort aan onderwijzers.

Modulair onderwijs – Op 1 september begon in negentien secundaire scholen een experiment met modulair beroepsonderwijs. Een duizendtal leerlingen kreeg de leerstof niet meer in aparte vakken aangeboden, maar in modules waarin de algemene, technische en praktische vakken geïntegreerd zijn. Per afgewerkte module wordt een deelcertificaat toegekend, waarop eventueel later kan worden voortgebouwd in het volwassenenonderwijs. Het modulair onderwijs is een antwoord op het voortijdig afhaken van leerlingen en heeft de bedoeling beter aan te sluiten op de kwalificaties die gevraagd worden op de arbeidsmarkt.

Hoger onderwijs – Minister Vanderpoorten meldde op 3 april dat de hogescholen bij de begrotingscontrole een eenmalige financiële injectie van 750 miljoen frank hadden gekregen. De hogescholen hadden in december 1999 geprotesteerd tegen hun te krappe financiële middelen en met nieuwe acties gedreigd indien de regering aan hun klacht geen gevolg gaf.

Op 17 juli besliste de Vlaamse regering de werkingstoelage aan de universiteiten in de periode 2001-2004 niet langer te koppelen aan het aantal studenten. Die koppeling was volgens de Vlaamse regering de belangrijkste hindernis voor de rationalisatie van het studieaanbod aan de universiteiten. Minister Vanderpoorten verwachtte dat de universiteiten onderling afspraken zouden maken over de 'optimalisering' van hun studieaanbod. In 1999 had ze gezegd tegen het begin van het academiejaar 2000-2001 voorstellen te verwachten, maar die waren er niet gekomen.

Bij decreet van 30 juni 2000 (*Belgisch Staatsblad* van 25 juli 2000) versoepelde het Vlaams Parlement het toelatingsexamen voor de studie geneeskunde en tandheelkunde. Het volstaat daardoor op een examenonderdeel 10 (in plaats van 12) op 20 te halen; de slaagvoorwaarde voor de twee onderdelen samen minimum 24 op 40 te halen, bleef behouden.

Netvervaging – In zijn eerste 11-julitoespraak als minister-president, op 10 juli in het stadhuis van Antwerpen, brak Patrick Dewael voorzichtig een lans voor netvervaging in het onderwijs. Letterlijk zei hij: "Vlaanderen is op levensbeschouwelijk vlak tot volle maturiteit gekomen, waarbij het respect voor de individuele overtuiging een vanzelfsprekend gegeven is. Moeten we niet werken naar een netvervaging in het onderwijs? Kunnen we door de verzuiling te doorbreken niet veel rationeler met bestaande middelen omspringen? Dit zou voor de jongeren een enorme verrijking zijn. Ze zouden in een pluralistische geest kunnen opgroeien, waarbij eigen inzichten en overtuigingen gestimuleerd worden met respect voor andere opvattingen. Het zou de openheid, verdraagzaamheid en kritische zin van de Vlamingen versterken".

De toespraak lokte kritische tot afwijzende reacties los bij de CVP en het Vlaams Blok, maar ook bij Agalev. Volgens Luc Martens (CVP) veegde Dewael de grondslagen van de schoolvrede weg, waarin de vrije keuze van de ouders en de neutraliteit van het gemeenschapsonderwijs verankerd zijn. Jos Geysels, de politiek secretaris van Agalev, pleitte voor het behoud van het externe pluralisme en diversiteit in het Vlaams onderwijs. Minister Vanderpoorten nuanceerde de verklaringen van Dewael, een partijgenoot. Ze zei te streven naar netoverschrijdende samenwerking op materieel vlak, maar niet te willen raken aan de pedagogische projecten van de scholen. Bij het begin van het schooljaar (1 september) zei het Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs (VSKO) zich gestoord te hebben aan de 11-julitoespraak van Dewael. Het VSKO kantte zich tegen de gelijkschakeling van het personeelsstatuut en de leerplannen, twee volgens de katholieke onderwijskoepel 'netvervagende' beleidsintenties van minister Vanderpoorten.

IX. Media

Met het decreet van 1 december 2000, dat het Omroepdecreet wijzigde (*Belgisch Staatsblad* van 9 januari 2001), maakte het Vlaams Parlement de weg vrij voor landelijke commerciële radio. In het frequentiegebied dat door de openbare omroep VRT wordt gebruikt (87.5-102.4 MHz), waren er volgens een technische studie van Nozema, de Nederlandse frequentiebeheerder, 67 frequenties beschikbaar voor twee commerciële radiostations die 70 % van de Vlaamse Ruit, de vierhoek Antwerpen-Gent-Brussel-Leuven, zouden kunnen bedienen. Volgens het decreet moeten de landelijke radio-omroepen een "verscheidenheid van programma's" brengen, "inzonderheid inzake informatie en ontspanning", een Nederlands-talig muziekaanbod garanderen en onafhankelijk zijn van een politieke partij.

Minister Van Mechelen had gehoopt de licenties tegen het jaareinde te kunnen laten toewijzen door het Vlaams Commissariaat voor de Media, maar bij de jaarwisseling was er nog geen overeenkomst met de Franse Gemeenschap en de buurlanden over het frequentiepakket. Op 5 september hadden Van Mechelen en zijn collega van de Franse Gemeenschap, Corinne de Permentier, nochtans een akkoord gesloten om een einde te maken aan de bijna tien jaar durende 'etheroorlog' tussen de twee gemeenschappen over de frequentieverdeling. Zij kwamen overeen alle lopende gerechtelijke procedures te stoppen, binnen de 120 dagen een oplossing te zoeken voor de problemen in de frequentieband tot 100MHz en tegen eind 2001 een gecoördineerd frequentieplan op te stellen dat de frequenties "eerlijk en objectief" zou verdelen tussen beide gemeenschappen.

Een ander decreet van 1 december ter wijziging van het Omroepdecreet (*Belgisch Staatsblad* van 20 december 2000) breidde de zendtijd van de regionale tv-omroepen uit, door de beperking tot 300 uur per jaar (exclusief de herhalingen) te schrappen. Een groter deel van de zendtijd (15 % van de jaarlijkse in plaats van 20 % van de dagelijkse zendtijd, met een maximum van 600 uren) kon met reclameboodschappen worden gevuld.

X. Varia

Zorgverzekering – Op 8 juni besliste de Vlaamse regering de zorgverzekering op 1 juli 2001 te laten ingaan voor zwaar zorgbehoevende 65-plussers die thuiszorg krijgen. Het stelsel zou nadien worden uitgebreid tot residentiële zorg, tot de matig en licht zorgbehoevenden en tot de min-65-jarigen. Ter financiering van de nieuwe verzekering, die de kosten van niet-medische hulp- en dienstverlening ten dele dekt, zouden alle inwoners van het Vlaams Gewest vanaf 25 jaar een maandelijks bijdrage van 30 frank moeten betalen.

Het Vlaams Parlement had op 19 maart 1999 het Zorgverzekeringsdecreet goedgekeurd. Het was de bedoeling het stelsel op 1 januari 2000 te laten ingaan, maar dat bleek juridisch en praktisch niet haalbaar. Kort na haar aantreden, in juli 1999, besliste de regering-Dewael de invoering uit te stellen tot 1 januari 2001, maar ook die datum bleek niet gehaald te kunnen worden.

Half december dienden de meerderheidsfracties in het Vlaams Parlement een voorstel van decreet in om het Zorgverzekeringsdecreet van 30 maart 1999 op

enkele punten aan te passen. Minister van Welzijn Vogels zei dat er nog vier hinderpalen waren voor de invoering van de zorgverzekering. Een ervan was het verzet van de Franstalige partijen tegen het Zorgverzekeringsdecreet, dat vorm had gekregen in een vernietigingsberoep bij het Arbitragehof.

Persoonlijk assistentiebudget – Bij decreet van 17 juli 2000 (*Belgisch Staatsblad* van 17 augustus 2000) voerde het Vlaams Parlement het persoonlijke assistentiebudget in. Gehandicapten kunnen daardoor een budget krijgen (van 300.000 tot 1,4 miljoen frank) om zelf de hulp te organiseren die ze nodig hebben. Zodoende kunnen ze zelfstandig of in gezinsverband blijven wonen en hoeven ze niet naar een instelling. De maatregel werd een belangrijke stap in de vernieuwing van het gehandicapten-beleid genoemd.

Kinderopvang – Minister van Welzijn Vogels stelde op 6 maart een plan voor om het aantal plaatsen voor kinderopvang in vier jaar met 10.000 uit te breiden, hoofdzakelijk door particuliere initiatieven te stimuleren. Daartoe zouden onder meer het fiscaal aftrekbaar kostenforfait voor opvangmoeders en de subsidie voor opvanginstellingen verhoogd worden.

OCMW – Bij decreet van 17 juli 2000 tot wijziging van de organieke OCMW-wet (*Belgisch Staatsblad* van 11 augustus 2000) breidde het Vlaams Parlement de federale regels voor de cumulatie van een burgemeester- en een schepenambt uit tot de voorzitter van een OCMW. De wedde van een OCMW-voorzitter en de vergoedingen die hij voor andere openbare mandaten ontvangt, mogen niet hoger zijn dan anderhalf maal de parlementaire vergoeding. Het decreet bepaalde voorts dat OCMW-raadsleden vanaf 1 januari 2001 hetzelfde verhoogde presentiegeld krijgen als de gemeenteraadsleden van hun gemeente. De familiale onverenigbaarheid in de OCMW-raden werd teruggebracht van de derde tot de tweede graad. Voor gehuwden bleef de onverenigbaarheid behouden; zij mogen niet samen lid zijn van de OCMW-raad.

Amateurkunsten – Het decreet betreffende de amateurkunsten van 22 december 2000 (*Belgisch Staatsblad* van 9 maart 2001), dat in de plaats kwam van het decreet van 24 juli 1991 over de subsidiëring van de amateuristische kunstbeoefening, hervormde de erkenning en subsidiëring van de landelijke organisaties. Met het oog op de ontzuiling van de sector kon per kunstdiscipline nog maar één pluralistische organisatie erkend en gesubsidieerd worden, die meer professionele medewerkers zou kunnen inzetten. Het Vlaams Centrum voor Amateurkunsten zou als steunpunt voor de sector fungeren.

Podiumkunsten – De leden van de Beoordelingscommissie Nederlandstalige Dramatische Kunst namen op 9 maart collectief ontslag omdat minister van Cultuur Anciaux geen rekening had gehouden met hun advies en een groter aantal theatergezelschappen had erkend dan de commissie had voorgesteld. Volgens de Vlaamse Directies voor Podiumkunsten zou het royale erkenningsbeleid van

Anciaux 490 miljoen frank kosten. Tot verrassing van de sector trok Anciaux enkele maanden later het budget voor podiumkunsten in 2001 met 519 miljoen frank op.

Onderzoek scheepskredieten – Het Vlaams Parlement richtte op 12 mei een ‘Commissie van onderzoek over de toekenning en de aanwending van scheepskredieten’ op. Aanleiding was de aanhouding (20 maart) van de Antwerpse schepen André Gantman (VLD), die advocaat was geweest van Tsvi Rosenfeld, de beheerder van de rederij ABC Containerline die in het begin van jaren 1990 vier schepen had laten bouwen op de Boelwerf in Temse en daarvoor van de Vlaamse regering renteloze leningen had gekregen, maar in 1996 in verdachte omstandigheden failliet was gegaan. De Vlaamse overheid had vruchteloos geprobeerd haar geld te recuperen. Rosenfeld had bij een ondervraging in het kader van het gerechtelijk onderzoek over de scheepskredieten verklaard dat hij Gantman 1,3 miljoen dollar had gegeven om invloedrijke CVP-politici te beïnvloeden bij de behandeling van het dossier van de niet-terugbetaalde scheepskredieten. Gantman zei dat hij 34 miljoen frank, waarvan hij beweerde dat het om ereloon ging, op een rekening in Zwitserland had geplaatst, maar niet had aangegeven bij de belastingen. Op 28 februari had hij, nadat zijn naam was opgedoken in de berichtgeving over het gerechtelijk onderzoek over de scheepskredieten, ontslag genomen als schepen en gemeenteraadslid.

De VLD had tijdens de vorige legislatuur al aangedrongen op een onderzoek naar onregelmatigheden bij de toekenning van scheepskredieten, maar de twee regeringspartijen, CVP en SP, hadden zich daar tegen verzet. Op 12 mei besliste het Vlaams Parlement unaniem een bijzondere commissie op te richten om “mogelijke onzorgvuldigheden” bij de toekenning en de aanwending van scheepskredieten te onderzoeken. Ze kreeg daarvoor tot 30 juni de tijd. Op verzoek van de CVP werd het onderzoek beperkt tot de scheepskredieten; in een voorstel van de meerderheidsfracties was eerder ook sprake van subsidies aan scheepswerven.

De commissie werd op 16 mei geïnstalleerd. Ze verhoorde onder anderen de oud-ministers De Batselier, Van den Brande en Eric van Rompuy, Désiré van den Stockt, een oud-werknemer van de NMKN (die voor rekening van de Vlaamse overheid de scheepskredieten beheerde) en Roger Malevé, de topman van Gimvindus.

In haar rapport (29 juni) belichtte de onderzoekscommissie uitvoerig de rol van de federale en de Vlaamse overheid, van Gimvindus en van de NMKN in de scheepskredietenaffaire, maar zij kon geen van de betrokkenen grove fouten ten laste leggen. In de aanbevelingen, die in grote lijnen aansloten bij de principebeslissing van de Vlaamse regering over de hervorming van de administratie (zie hoger), pleitte zij voor het herstel van het primaat van de politiek in de verhoudingen tot de verzelfstandigde overheidsinstellingen en van de ministeriële verantwoordelijkheid, en voor de versterking van de parlementaire controle op de VOI's (Vlaamse overheidsinstellingen). De commissie stelde ook voor de overheidsholding Gimvindus te ontbinden. Bij de stemming in de commissie over het rapport had het Vlaams Blok tegengestemd; de CVP had zich onthouden. Volgens die partij was het er de VLD om te doen geweest de macht van de CVP in de overheidsinstellingen

en de administratie te breken. Het Vlaams Parlement besprak op 6 juli het rapport, maar over de besluiten en aanbevelingen werd niet gestemd.

Lijnkaart Brusselse senioren – Op 25 augustus deelden de ministers Anciaux (Brusselse Aangelegenheden) en Stevaert (Mobiliteit) mee dat zij een oplossing hadden gevonden voor de klacht van de Vlaamse senioren in Brussel, dat zij, in tegenstelling tot de 65-plussers die in het Vlaamse Gewest wonen, niet gratis met de trams en bussen van De Lijn konden rijden. De oplossing bestond erin dat het Seniorencentrum, een erkend dienstencentrum van de Vlaamse Gemeenschap en de feitelijke koepel van de Vlaamse seniorenverenigingen in het gewest, een subsidie kreeg waarmee het 10.000 netabonnementen bij De Lijn kon kopen. Alle Brusselse senioren “die zich tot de Vlaamse Gemeenschap bekennen” konden een Lijnkaart aanvragen. Op 9 november waren al 11.500 aanvragen ingediend en werd de toekenning van Lijnkaarten stopgezet. Ongeveer een derde van de pasjes gingen naar Franstaligen; controle op de taalaanhorigheid van de aanvragers bleek juridisch niet mogelijk te zijn.

*
* * *

La composition des gouvernements wallons et des gouvernements de la Communauté française (depuis 1981)¹

I. LES GOUVERNEMENTS WALLONS

Gouvernement sans président (23 décembre 1981 – 27 janvier 1982)²

Bertouille, A. (PRL)
Busquin, Ph. (PS)
Damseaux, A. (PRL)
Dehousse, J.-M. (PS)
Féaux, V. (PS)
Wathelet, M. (PSC)

Gouvernement Damseaux (27 janvier 1982 – 27 octobre 1982)

Damseaux, A. (PRL) : Ministre-président de la Région wallonne, chargé de la Tutelle et des Relations extérieures
Dehousse, J.-M. (PS) : Ministre de l'Economie
Busquin, Ph. (PS) : Ministre du Budget et de l'Energie
Wathelet, M. (PSC) : Ministre des Technologies nouvelles et des P.M.E., de l'Aménagement du Territoire et de la Forêt
Féaux, V. (PS) : Ministre de l'Eau, de l'Environnement et de la Vie rurale
Bertouille, A. (PRL) : Ministre du Logement et de l'Informatique

Gouvernement Dehousse (27 octobre 1982 – 11 décembre 1985)

Dehousse, J.-M. (PS) : Ministre-président de la Région wallonne, chargé de l'Economie
Damseaux, A. (PRL) : Ministre de la Tutelle et des Relations extérieures
Busquin, Ph. (PS) : Ministre du Budget et de l'Energie
Wathelet, M. (PSC) : Ministre des Technologies nouvelles et des P.M.E., de l'Aménagement du Territoire et de la Forêt
Féaux, V. (PS) : Ministre de l'Eau, de l'Environnement et de la Vie rurale
Bertouille, A. (PRL) : Ministre du Logement et de l'Informatique; le 28 juin 1983 remplacé par Mayence-Goossens, J. (PRL)

¹ X, *Guide des Ministères, Revue de l'administration belge – Gids der Ministeries, Tijdschrift van de Belgische Administratie*, Bruxelles, de 1981 jusqu'en 1999.

P. JANSSENS, Samenstelling van de Gewest- en Gemeenschapsregeringen sinds de staatshervorming van 1970. In: *Res Publica – Politiek Jaarboek*, 1993, nr. 3-4, blz. 341-362.

² Il n'y avait pas d'unanimité entre le PS, le PRL et le PSC ni sur le choix du président du Gouvernement wallon, ni sur la répartition des compétences entre les ministres du Gouvernement.

Gouvernement Wathélet (11 décembre 1985 – 4 février 1988)

- Wathélet, M. (PSC) : Ministre-président de la Région wallonne, chargé des Technologies nouvelles, des Relations extérieures, des Affaires générales et du Personnel
Decléty, A. (PRL) : Ministre de l'Economie, de l'Emploi et des Classes moyennes
Dalem, A. (PSC) : Ministre du Logement et de la Tutelle
Aubecq, Ch. (PRL) : Ministre du Budget, des Finances et des Travaux subsidiés
Liénard, A. (PSC) : Ministre de l'Aménagement du Territoire, de la Vie rurale et de l'Eau
Ducarme, D. (PRL) : Ministre de l'Environnement et de l'Agriculture

Gouvernement Coëme (4 février 1988 – 10 mai 1988)

- Coëme, G. (PS) : Ministre-président de la Région wallonne, chargé de l'Eau, de la Rénovation rurale, de la Conservation de la nature, du Personnel et de l'Administration
Busquin, Ph. (PS) : Ministre de l'Economie, des P.M.E. et de l'Emploi
Dalem, A. (PSC) : Ministre du Budget, des Finances et du Logement
Cools, A. (PS) : Ministre des Pouvoirs locaux et des Travaux subsidiés
Liénard, A. (PSC) : Ministre de l'Aménagement du Territoire, des Technologies nouvelles et des Relations extérieures
Lutgen, G. (PSC) : Ministre de l'Agriculture, de l'Environnement et de l'Energie

Gouvernement Anselme I (10 mai 1988 – 18 janvier 1989)

- Anselme, B. (PS) : Ministre-président de la Région wallonne, chargé de l'Economie, des P.M.E. et de l'Emploi
Cools, A. (PS) : Ministre des Pouvoirs locaux, des Travaux subsidiés et de l'Eau
Dalem, A. (PSC) : Ministre du Budget, des Finances et du Logement
Hismans, E. (PS) : Ministre de la Rénovation rurale, de la Conservation de la nature, du Personnel et de l'Administration
Liénard, A. (PSC) : Ministre de l'Aménagement du Territoire, des Technologies nouvelles et des Relations extérieures
Lutgen, G. (PSC) : Ministre de l'Environnement, de l'Agriculture et de l'Energie

Gouvernement Anselme II (18 janvier 1989 – 8 janvier 1992)

- Anselme, B. (PS) : Ministre-président de la Région wallonne, chargé de l'Economie, des P.M.E. et de la Fonction publique régionale
Cools, A. (PS) : Ministre des Pouvoirs locaux, des Travaux subsidiés et de l'Eau; le 3 mai 1990 remplacé par Van der Biest, A. (PS)
Dalem, A. (PSC) : Ministre du Budget, des Finances et du Transport
Hismans, E. (PS) : Ministre de la Rénovation rurale, de la Conservation de la nature, des Zonings industriels et de l'Emploi
Baudson, A. (PS) : Ministre des Travaux publics
Liénard, A. (PSC) : Ministre de l'Aménagement du Territoire, des Technologies nouvelles, de l'Energie et des Relations extérieures
Lutgen, G. (PSC) : Ministre de l'Environnement, de l'Agriculture et du Logement

Gouvernement Spitaels (8 janvier 1992 – 25 janvier 1994)

Spitaels, G. (PS) : Ministre-président de l'Exécutif régional wallon, chargé de l'Economie, des P.M.E. et des Relations extérieures
Liénard, A. (PSC) : Ministre du Développement technologique et de l'Emploi
Mathot, G. (PS) : Ministre des Affaires intérieures, chargés des Pouvoirs locaux, de l'Administration et des Travaux subsidiés
Baudson, A. (PS) : Ministre des Transports
Grafé, J.-P. (PSC) : Ministre des Travaux publics
Collignon, R. (PS) : Ministre de l'Aménagement du Territoire, du Logement et du Budget
Lutgen, G. (PSC) : Ministre de l'Environnement, des Ressources naturelles et de l'Agriculture

Gouvernement Collignon I (25 janvier 1994 – 20 juin 1995)

Collignon, R. (PS) : Ministre-président de l'Exécutif régional wallon, chargé de l'Economie, des P.M.E. et des Relations extérieures
Liénard, A. (PSC) : Ministre du Développement technologique et de l'Emploi
Anselme, B. (PS) : Ministre des Affaires intérieures, de la Fonction publique et du Budget
Baudson, A. (PS) : Ministre des Transports et de l'Aménagement du Territoire
Grafé, J.-P. (PSC) : Ministre des Travaux publics
Taminiaux, W. (PS) : Ministre de l'Action sociale, du Logement et de la Santé
Lutgen, G. (PSC) : Ministre de l'Environnement, des Ressources naturelles et de l'Agriculture

Gouvernement Collignon II (20 juin 1995 – 11 juillet 1999)

Collignon, R. (PS) : Ministre-président du Gouvernement de la Région wallonne, chargé de l'Economie, du Commerce extérieure, des P.M.E. et du Tourisme
Lebrun, M. (PSC) : Ministre de l'Aménagement du Territoire, de l'Équipement et des Transports
Anselme, B. (PS) : Ministre des Affaires intérieures et de la Fonction publique
Taminiaux, W. (PS) : Ministre de l'Action sociale, du Logement et de la Santé
Lutgen, G. (PSC) : Ministre de l'Environnement, des Ressources naturelles et de l'Agriculture
Van Cauwenberghe, J.-C. (PS) : Ministre du Budget, des Finances, de l'Emploi et de la Formation
Grafé, J.-P. (PSC) : Ministre de la Recherche, du Développement technologique et des Relations internationales; le 11 décembre 1996 remplacé par Ancion, W. (PSC)

Gouvernement Di Rupo (11 juillet 1999 – 4 avril 2000)

Di Rupo, E. (PS) : Ministre-président du Gouvernement wallon, chargé des Relations internationales
Kubla, S. (PRL-FDF-MCC) : Ministre de l'Economie, des P.M.E., de la Recherche et des Technologies nouvelles
Daras, J. (Ecolo) : Ministre des Transports, de la Mobilité et de l'Énergie

Van Cauwenberghe, J.-C. (PS) : Ministre du Budget, de l'Équipement et des Travaux
Séverin, J.-M. (PRL-FDF-MCC) : Ministre des Affaires intérieures, de la Tutelle, des Travaux subsidiés et de la Fonction publique
Daerden, M. (PS) : Ministre du Logement, de l'Emploi et de la Formation
Foret, M. (PRL-FDF-MCC) : Ministre de l'Aménagement du Territoire, de l'Urbanisme et de l'Environnement
Detienne, T. (Ecolo) : Ministre des Affaires sociales
Happart, J. (PS) : Ministre de l'Agriculture et de la Ruralité

Gouvernement Van Cauwenberghe (4 avril 2000 –

Van Cauwenberghe, J.-C. (PS) : Ministre-président du Gouvernement wallon, chargé des Relations internationales
Kubla, S. (PRL-FDF-MCC) : Vice-président et Ministre du Gouvernement wallon, chargé de l'Économie, des P.M.E., de la Recherche et des Technologies nouvelles
Daras, J. (Ecolo) : Vice-président et Ministre du Gouvernement wallon, chargé des Transports, de la Mobilité et de l'Énergie
Daerden, M. (PS) : Vice-président et Ministre du Gouvernement wallon, chargé du Budget, du Logement, de l'Équipement et des Travaux publics
Foret, M. (PRL-FDF-MCC) : Ministre de l'Aménagement du Territoire, de l'Urbanisme et de l'Environnement
Séverin, J.-M. (PRL-FDF-MCC) : Ministre des Affaires intérieures et de la Fonction publique; le 17 octobre 2000 remplacé par Michel, Ch. (PRL-FDF-MCC)
Detienne, T. (Ecolo) : Ministre des Affaires sociales et de la Santé
Happart, J. (PS) : Ministre de l'Agriculture et de la Ruralité
Arena, M. (PS) : Ministre de l'Emploi et de la Formation

II. LES GOUVERNEMENTS DE LA COMMUNAUTE FRANÇAISE

Gouvernement Moureaux I (22 décembre 1981 – 9 décembre 1985)

Moureaux, Ph. (PS) : Ministre-président de l'Exécutif de la Communauté française, chargé de la Culture, du Budget et des Finances
Monfils, Ph. (PRL) : Ministre des Affaires sociales
Urbain, R. (PS) : Ministre de la Santé et de l'Enseignement

Gouvernement Monfils (9 décembre 1985 – 2 février 1988)

Monfils, Ph. (PRL) : Ministre-président de l'Exécutif de la Communauté française
Poulet, E. (PSC) : Ministre des Affaires sociales, de la Formation et du Tourisme
Bertouille, A. (PRL) : Ministre de la Santé, de l'Enseignement et des Classes moyennes

Gouvernement Moureaux II (2 février 1988 – 9 mai 1988)

Moureaux, Ph. (PS) : Ministre-président de l'Exécutif de la Communauté française
Grafé, J.-P. (PSC) : Ministre de l'Enseignement, de la Formation, du Sport, du
Tourisme et des Relations internationales
Urbain, R. (PS) : Ministre des Affaires sociales et de la Santé

Gouvernement Féaux I (11 mai 1988 – 17 janvier 1989)

Féaux, V. (PS) : Ministre-président de l'Exécutif de la Communauté française
Grafé, J.-P. (PSC) : Ministre de l'Enseignement, de la Formation, des Sports, du
Tourisme et des Relations internationales
Picqué, Ch. (PS) : Ministre des Affaires sociales et de la Santé

Gouvernement Féaux II (17 janvier 1989 – 7 janvier 1992)

Féaux, V. (PS) : Ministre-président de l'Exécutif de la Communauté française,
chargé de la Culture et de la Communication
Grafé, J.-P. (PSC) : Ministre de l'Enseignement, de la Formation, des Sports, du
Tourisme et des Relations internationales
Ylieff, Y. (PS) : Ministre de l'Éducation et de la Recherche scientifique
Picqué, Ch. (PS) : Ministre des Affaires sociales et de la Santé; le 6 juillet 1989
remplacé par Guillaume, F. (PS)

Gouvernement Anselme (7 janvier 1992 – 4 mai 1993)

Anselme, B. (PS) : Ministre-président de l'Exécutif de la Communauté française,
chargé de la Culture, du Budget, de la Fonction publique, de la Communication,
des Sports et du Tourisme
Lebrun, M. (PSC) : Ministre de l'Enseignement supérieur, de la Recherche scientifi-
que, de l'Aide à la Jeunesse et des Relations internationales
Di Rupo, E. (PS) : Ministre de l'Éducation
De Galan, M. (PS) : Ministre des Affaires sociales et de la Santé

Gouvernement Onkelinx I (4 mai 1993 – 21 juin 1995)

Onkelinx, L. (PS) : Ministre-présidente de l'Exécutif de la Communauté française,
chargée des Affaires sociales et de la Santé
Lebrun, M. (PSC) : Ministre de l'Enseignement supérieur, de la Recherche scientifi-
que, de l'Aide à la Jeunesse et des Relations internationales
Di Rupo, E. (PS) : Ministre de l'Éducation et de l'Audiovisuel; le 26 janvier 1994
remplacé par Mahoux, Ph. (PS)
Tomas, E. (PS) : Ministre du Budget, de la Culture et des Sports

Gouvernement Onkelinx II (21 juin 1995 – 13 juillet 1999)

Onkelinx, L. (PS) : Ministre-présidente du Gouvernement de la Communauté
française, chargée de l'Éducation, de l'Aide à la Jeunesse et de la Santé
Grafé, J.-P. (PSC) : Ministre de l'Enseignement supérieur, des Relations internatio-
nales, de la Recherche scientifique et des Sports; le 11 décembre 1996 remplacé
par Ancion, W. (PSC)

Van Cauwenberghe, J.-C. (PS) : Ministre du Budget, des Finances et de la Fonction publique
Picqué, Ch. (PS) : Ministre de la Culture et de l'Éducation permanente

Gouvernement Hasquin (13 juillet 1999 –

Hasquin, H. (PRL-FDF-MCC) : Ministre-président du Gouvernement de la Communauté française, chargé des Relations internationales

Collignon, R. (PS) : Ministre du Budget, de la Culture et des Sports; le 4 avril 2000 remplacé par Demotte, R. (PS)

Nollet, J.-M. (Ecolo) : Ministre de l'Enfance, chargé de l'Enseignement fondamental, de l'Accueil et des Missions confiées à l'O.N.E.

Hazette, P. (PRL-FDF-MCC) Ministre de l'Enseignement secondaire, des Arts et des Lettres; à partir du 17 octobre 2000 Ministre de l'Enseignement secondaire et de l'Enseignement spécial

Dupuis, F. (PS) : Ministre de l'Enseignement supérieur et de la Recherche scientifique

De Permentier, C. (PRL-FDF-MCC) : Ministre de l'Audiovisuel; le 17 octobre 2000 remplacée par Miller, M. (PRL-FDF-MCC) : Ministre des Arts et des Lettres et de l'Audiovisuel

Ylieff, Y. (PS) : Ministre de la Jeunesse, de l'Enseignement, de la Promotion sociale et de la Fonction publique; le 4 avril 2000 remplacé par Taminiaux, W. (PS) jusqu'au 1 janvier 2001 (remplacé par personne)

Maréchal, N. (Ecolo) : Ministre de l'Aide à la Jeunesse et de la Santé

De provincieraadsverkiezingen van 9 oktober 1994 en 8 oktober 2000¹

Herwig Reynaert

Docent aan de Vakgroep Politieke Wetenschappen van de Universiteit Gent

Tony Valcke

*Wetenschappelijk medewerker aan het historiografisch project van de provincie
Oost-Vlaanderen*

Op 24 november 1991 ("Zwarte Zondag") verkozen de Belgische kiezers voor het laatst op dezelfde dag naast de leden van de Kamer en de Senaat ook de provincieraadsleden. Van 1949 tot en met de verkiezingen van 1991 vonden beide verkiezingen immers op dezelfde dag plaats. Op 9 oktober 1994 vielen de provincieraadsverkiezingen voor het eerst samen met de verkiezingen voor de gemeenteraden. De koppeling van de verkiezingen voor de provincieraden aan deze voor de gemeenteraden is m.a.w. een vrij recent gegeven. Het is immers een uitvloeisel van de staats hervorming van 1993, zoals onderhandeld in het Sint-Michielsakkoord van 1992. Stonden de provincieraadsverkiezingen vroeger in de schaduw van de parlementsverkiezingen, dan kan nu hetzelfde gezegd worden met betrekking tot de gemeenteraadsverkiezingen. De provincie lijkt wel (opnieuw) de grote onbekende.

Een tweede belangrijke wijziging, opnieuw in uitvoering van het Sint-Michielsakkoord, is het feit dat op 9 oktober 1994 voor het eerst de raden van de nieuwe provincies Vlaams-Brabant en Waals-Brabant werden verkozen die op 1 januari 1995 ontstonden door de splitsing van de provincie Brabant.² L. Vandersteene wijst er dan ook terecht op dat de splitsing van Brabant als gevolg had dat er "eigenlijk

¹ Dit artikel sluit aan bij de vorige beschrijvingen van de provincieraadsverkiezingen die in de speciale verkiezingsnummers van *Res Publica* zijn opgenomen.

COSTARD, R., Les élections des conseils provinciaux (de 1971). In : *Res Publica*, 1972, nr.4, pp.667-724.

COSTARD, R., Les élections des conseils provinciaux (de 1974). In : *Res Publica*, 1974, nr.3-4, pp.547-572.

MABILLE, X., Les élections des conseils provinciaux (de 1981). In : *Res Publica*, 1981, nr.1, pp.195-205.

TOELEN, D., De provincieraadsverkiezingen van 13 oktober 1985. In : *Res Publica*, 1986, nr.2, pp.307-324.

TOELEN, D., De provincieraadsverkiezingen van 13 december 1987. In : *Res Publica*, 1987, nr.1, pp.99-118.

BRANS, M., De provincieraadsverkiezingen van 24 november 1991. In : *Res Publica*, 1992, nr.2, pp.245-262.

² VALCKE, T., Algemene inleiding. In : CONINCKX, D., REYNAERT, H., & VALCKE, T. (Red.), *De provincieraden in Vlaanderen*. Brugge, 2000, pp.1-2. DEWEERDT, M., Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 1994. In : *Res Publica*, 1995, nr.3-4, p.294.

geen gefundeerde vergelijkingen" meer kunnen worden gemaakt met de toestand vóór de splitsing.³ Ook E. Lentzen wijst op deze problematiek als ze stelt : "Des comparaisons avec les scrutins précédents ne sont guère réalisables dans l'ancienne province de Brabant en raison du fait que les habitants des dix-neuf communes bruxelloises ne votaient pas pour le scrutin provincial en 1994 et en raison de modifications intervenues dans les limites des cantons et districts électoraux : plus aucun canton ou district ne comprend des communes ou sections de communes situées dans l'agglomération bruxelloise."⁴

Een derde wijziging sinds de verkiezingen van 9 oktober 1994 waarop we toch even willen wijzen is het feit dat het aantal provincieraadsleden verminderde in de provincies Antwerpen (van 90 naar 84), Oost-Vlaanderen (van 90 naar 84), West-Vlaanderen (van 90 naar 84), Luik (van 86 naar 80 in 1994, naar 84 in 2000), Henegouwen (van 90 naar 84), Luxemburg (van 50 naar 47) en Namen (van 60 naar 56). Het aantal provincieraadsleden nam toe in Limburg (van 70 naar 75) en Vlaams-Brabant (van 75 in 1994 naar 84 in 2000) en bleef status-quo in Waals-Brabant (56).

In dit artikel geven we een beschrijving van de provinciale stembusuitslag op 9 oktober 1994 en 8 oktober 2000 in de tien Belgische provincies. In de eerste plaats gaan we na welke de belangrijkste wijzigingen zijn ten aanzien van de vorige provincieraadsverkiezingen (1991). Ten tweede onderzoeken we of de verkiezingsresultaten van 1994 en 2000 de samenstelling van en de politieke verhoudingen in de bestendige deputaties wijzigden.

I. Algemene bespreking

A. Evolutie van het aantal deelnemende partijen

Een eerste vaststelling is het feit dat er in Vlaanderen en Wallonië een verschillende evolutie is. In vergelijking met de verkiezingen van 1991 kenmerkt de stembusgang van 1994 zich in alle Vlaamse provincies door een aanzienlijke toename van het aantal deelnemende partijen, van gemiddeld ruim 10 naar bijna 17. Dit betekent dat de politieke concurrentie bij deze verkiezingen fel is toegenomen. De vraag dringt zich op of er een verband is met de koppeling aan de gemeenteraadsverkiezingen. Diepgaander onderzoek kan hierin meer klaarheid brengen. In 2000 volgt dan in alle (Vlaamse) provincies een (forse) daling tot het niveau van 1991. Opvallend is wel dat, ongeacht het aantal deelnemende partijen, bij elke verkiezing evenveel partijen ook effectief zetels halen.⁵ De zogenaamde versnippering van het partijlandschap moet dus enigszins gerelativeerd worden. In ieder geval is het effect op de politieke vertegenwoordiging beperkt.

³ VANDERSTEENE, L., Provincie Brabant en Vlaams-Brabant. In : CONINCKX, D., REYNAERT, H., & VALCKE, T. (Red.), *De provincieraden in Vlaanderen*. Brugge, 2000, p.64.

⁴ LENTZEN, E., Les résultats des élections provinciales du 9 octobre 1994. In : *Courrier hebdomadaire du CRISP*, 1994, nr.1461-1462, p.35.

⁵ Met uitzondering van Antwerpen waar in 1994 8 partijen zetels halen, tegenover 6 in 1991 en 2000.

In de Waalse provincies tekent zich evenwel een ander beeld af. Enerzijds is de toename van het aantal deelnemende partijen in 1994 hier veel kleiner (van gemiddeld bijna 11 naar ruim 13), anderzijds is er bij de stembusgang van 2000 opnieuw een stijging – in 4 van de 5 provincies stijgt het aantal deelnemende partijen verder, enkel in Henegouwen is er een daling. Het onderscheid tussen de Vlaamse en Waalse provincies zet zich ook door in 'Brabant'. Terwijl in Vlaams-Brabant het aantal deelnemende partijen bij de verkiezingen van 2000 daalde van 16 naar 9, steeg het aantal in Waals-Brabant van 9 naar 10. De politieke concurrentie lijkt in de Waalse provincies dus heviger geworden. Dit verbaast des te meer als men weet dat de grootste partij in Wallonië (de PS) nog steeds ruim een derde van alle kiezers aantrekt (ut infra). Bijgevolg is het spanningsveld tussen partijen die deelnemen aan de verkiezingen en zij die effectief verkozenen halen in Wallonië veel sterker. Veel partijen moeten er zich met een klein aantal kiezers tevreden stellen.

Een tweede vaststelling is dat de verschillen tussen de Vlaamse provincies onderling, met uitzondering van 1994, veeleer gering zijn, terwijl er een veel grotere discrepantie is tussen de verschillende Waalse provincies. Het aantal deelnemende partijen varieert er in 2000 van 9 in Luxemburg tot 19 in Luik.

Ten derde gingen we na of er een verband bestaat tussen de politieke concurrentie en de bevolkingsdichtheid.⁶ In Wallonië blijken immers opvallend meer partijen naar de stem van de kiezer te dingen in Henegouwen en Luik, de grootste provincies met de hoogste bevolkingsdichtheid, dan in Luxemburg en Namen, de kleinste provincies en de provincies met de laagste bevolkingsdichtheid. Het is duidelijk dat de voedingsbodem voor politieke partijen groter is in meer verstedelijkte gebieden. Maar daarmee is het verband tussen politieke concurrentie en bevolkingsdichtheid niet bewezen. Andere factoren spelen zeker een rol. Overigens is de politieke concurrentie in Henegouwen en Luik groter dan in de Vlaamse provincies, hoewel de bevolkingsdichtheid er lager is. Bovendien is de situatie in de Vlaamse provincies niet eenduidig. Bij de verkiezingen van 1994 vinden we het grootst aantal deelnemende partijen in Antwerpen, Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant – de provincies met de grootste bevolking en de hoogste bevolkingsdichtheid – terwijl er bij elke verkiezing veel minder politieke concurrentie was in Limburg, de Vlaamse provincie met de kleinste bevolking en de laagste bevolkingsdichtheid.. Maar in West-Vlaanderen is de politieke concurrentie groter dan in Antwerpen (in 1991 en 2000 meer deelnemende partijen) terwijl deze provincie qua bevolkingsdichtheid veeleer aanleunt bij Limburg.

⁶ De bevolkingsdichtheid per provincie – uitgedrukt in inwoners per km² – toestand 2000 : Antwerpen (573), Limburg (327), Oost-Vlaanderen (457), Vlaams-Brabant (482), West-Vlaanderen (359), Waals-Brabant (321), Henegouwen (338), Luik (264), Luxemburg (56) en Namen (121). *Bevolkingsstatistieken*. Brussel, NIS, 2000, p.10.

Tabel 1

Evolutie van het aantal deelnemende partijen per provincie 1991-2000*			
	1991	1994	2000
Antwerpen	10	20	11
Limburg	8	10	8
Oost-Vlaanderen	12	17	10
West-Vlaanderen	11	19	12
Henegouwen	16	20	14
Luik	13	17	19
Luxemburg	8	7	9
Namen	6	9	10
Brabant	20	-	-
Vlaams-Brabant	-	16	9
Waals-Brabant	-	9	10

* Voor deze tabel zijn alle partijen geteld die aan de verkiezingen deelnamen, ook deze die uiteindelijk geen verkozenen haalden en in de volgende tabellen gegroepeerd worden onder de noemer 'Andere partijen'.

B. Evolutie van het aantal blanco en ongeldige stemmen

Ook wat het aantal blanco en ongeldige stemmen betreft merken we verschillen tussen de Vlaamse en de Waalse provincies. Vooreerst worden er in Wallonië gemiddeld meer blanco en ongeldige stemmen uitgebracht dan in Vlaanderen. Bovendien stellen we een verschillende evolutie vast. In Vlaanderen stijgt het percentage van 7 % in 1991 (exclusief Brabant) naar bijna 8 % in 1994. Bij de verkiezingen van 2000 daalt het cijfer echter tot rond 5 %, wat vrij laag is. In Wallonië daarentegen constateren we zowel in 1994 als in 2000 een stijging. In 2000 bedraagt het gemiddelde in de Waalse provincies bijna 10 % of met andere woorden bijna het dubbele van het Vlaamse gemiddelde.

Het lage cijfer voor de Vlaamse provincies kan overigens mogelijks in verband gebracht worden met het toegenomen vertrouwen in de instellingen en de politiek, zoals blijkt uit de editie 2000 van de Vlaamse Regionale Indicatoren.⁷ Opvallend is verder dat West-Vlaanderen bij de drie verkiezingen telkens het hoogst scoort, terwijl Antwerpen het laagst scoort. Nochtans heeft de kiezer, zoals we daarnet zagen, in beide provincies de keuze tussen een groot aantal partijen. Blijkbaar vindt

⁷ Het vertrouwen in de instellingen en de politiek was na de zaak-Dutroux in 1996 tot een dieptepunt gezakt. Maar sinds 1999 is er een kentering en staan we terug op het peil uit de jaren 1980. VRIND 2000. Vlaamse Regionale Indicatoren. Brussel, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, 2000, p.25

de zogenaamde proteststem in Antwerpen zijn weg naar andere partijen, terwijl men die in West-Vlaanderen vooral uit door blanco of ongeldig te stemmen. Van de Waalse provincies haalt Henegouwen bij elke verkiezing de hoogste score. Ook hier betreft het een provincie waar zich een groot aantal partijen in de kiesstrijd gooit.

C. De kiesomschrijvingen

Wegens plaatsgebrek was het in het kader van dit artikel niet mogelijk een analyse te maken van de provincieraadsverkiezingen tot op het niveau van de kiesdistricten. We hebben ons beperkt tot de algemene evolutie per provincie. Nochtans moeten we wijzen op het belang van deze kiesomschrijvingen. De zetelverdeling binnen elke provincie wordt immers aangepast aan de evolutie van het aantal inwoners in elk kiesdistrict. Een vermeerdering van het aantal zetels voor het ene kiesdistrict betekent een vermindering voor een ander district. Verschuivingen in de zetelverdeling tussen de districten onderling hebben automatisch repercussies op de verkiezingsuitslag. De stemmenwinst van een partij in een bepaald district, ook al is die aanzienlijk, leidt niet altijd naar zetelwinst, en vice versa. Dit verklaart een aantal merkwaardige resultaten. De PS verliest bij de verkiezingen van 2000 in Henegouwen één zetel, hoewel de partij procentueel meer stemmen achter haar naam kreeg. Maar terwijl VU-ID bij de verkiezingen van 2000 in West-Vlaanderen procentueel evenveel stemmen haalt, kan ze twee zetels winnen.

Het blijkt ook dat een vermeerdering van het aantal zetels vooral de grote partijen ten goede komt. In 1994 stijgt het aantal zetels in Limburg van 70 naar 75. De SP slaagt er in twee zetels te winnen, hoewel ze zowel in absolute als procentuele cijfers stemmen moet inleveren. Ook wanneer in Luik het aantal zetels in 2000 toeneemt van 80 naar 84, halen vooral de grote partijen daar voordeel mee. Dankzij 4.000 extra stemmen (op een totaal van 120.063) kan de PRL-MCC niet minder dan drie zetels winnen (van 17 naar 20). Ook de PS, die nochtans stemmen moet inleveren, kan twee zetels winnen.

Maar wanneer het aantal zetels daalt, zijn het ook de grote partijen die er het meest de gevolgen van dragen. Door de daling in 1994 van het aantal te begeven zetels in West-Vlaanderen van 90 naar 84, moet de VLD vier zetels prijsgeven, terwijl ze slechts 8.000 stemmen had verloren (op een totaal van 138.470).

II. Analyse per provincie

A. Provincie Antwerpen

Vergeleken met de provincieraadsverkiezingen van 1991 geven de verkiezingen van 1994, waarbij er zes zetels minder te verdelen zijn, winst te zien voor de CVP (+2,02 %; +2 zetels) en Agalev⁸ (+1,85 %; +1 zetel). Tot het verliezende kamp behoren zowel het Vlaams Blok (-1,97 %; -2 zetels), de SP (-1,66 %; -2 zetels), de tot

⁸ Bij de provincieraadsverkiezingen van 1994 kwam Agalev in de verschillende Vlaamse provincies op onder de benaming Agalev-Groen.

VLD omgevormde PVV (-1,04 %; -2 zetels) en vooral de Volksunie (-2,99 %; -5 zetels). WOW (Waardig Ouder Worden) en Patsy (de lijst van Patsy Sörensen) behalen respectievelijk 2,75 % en 1,09 % en elk één zetel.

Op het vlak van de bestendige deputatie verandert er in tegenstelling tot 1991 niets. Na de verkiezingen van 1991 verloor de CVP één bestendig afgevaardigde ten voordele van de PVV die toen tot de deputatie met CVP en SP toetrad.⁹ De CVP, SP en VLD hebben in 1994 respectievelijk drie, twee en één afgevaardigde(n).

In 2000 ziet de verkiezingsuitslag er helemaal anders uit. De CVP verliest bijna 4 % en 6 zetels. De CVP zakt zelfs onder het "absolute dieptepunt van 1991"¹⁰. Ondanks het zware verlies blijft ze echter de grootste partij (21 zetels) in de Antwerpse provincieraad. Het Vlaams Blok en de VLD tellen echter nog slechts één zetel minder. Deze twee partijen zijn trouwens de grote winnaars van de verkiezingen. De VLD wint 5,82 % en 7 zetels terwijl het Vlaams Blok 4,67 % en vier zetels wint. De SP krijgt opnieuw rake klappen (-2,26 %; -3 zetels) en is de grote verliezer van de verkiezingen. Terwijl ze in 1991 en 1994 nog de derde grootste politieke formatie was, wordt ze in 2000 naar de vierde plaats verwezen. Agalev (9 zetels) en VU-ID (2 zetels) weten zich op het vlak van het zetelaantal op het niveau van 1994 te handhaven.

De verkiezingsuitslag leidt tot een belangrijke wijziging in de bestendige deputatie. De CVP verliest één bestendig afgevaardigde terwijl de VLD er één wint. Ondanks haar electoraal verlies behoudt de SP haar twee afgevaardigden.

Tabel 2

Resultaten provincieraadsverkiezingen Antwerpen 1991-2000						
	1991	%	1994	%	2000	%
Neergelegd	1.123.824		1.107.985		1.121.061	
Blanco / ongeldig	70.223	6,25	74.769	6,75	48.303	4,31
Geldig	1.053.601	93,75	1.033.216	93,25	1.072.758	95,69
CVP	265.066	25,16	280.830	27,18	249.840	23,29
Vl. Blok	204.509	19,41	180.230	17,44	237.142	22,11
SP	187.708	17,82	166.968	16,16	149.083	13,90
PVV/VLD	167.918	15,94	153.899	14,90	222.306	20,72
Agalev	103.313	9,81	120.483	11,66	120.911	11,27
VU-ID ¹¹	90.204	8,56	57.597	5,57	64.096	5,97
WOW			28.391	2,75		
PATSY			11.255	1,09		
Andere partijen	34.883	3,31	33.563	3,25	29.380	2,74

⁹ BRANS, M., o.c., p.249 en VAN OVERLOOP, G., Provincie Antwerpen. In : CONINCKX, D., REYNAERT, H. & VALCKE, T. (Red.), *Provincieraden in Vlaanderen*. Brugge, 2000, p.17.

¹⁰ VAN OVERLOOP, G., o.c., p.17.

¹¹ Tot de provincieraadsverkiezingen van 2000 is er geen sprake van VU-ID, maar wel van Volksunie. Dit geldt tevens voor de andere Vlaamse provincies.

Tabel 3

Zetelverdeling provincieraad en bestendige deputatie Antwerpen 1991-2000						
	1991		1994		2000	
	PR	BD	PR	BD	PR	BD
CVP	25* ¹²	3	27*	3	21*	2
VI. Blok	18		16		20	2
SP	17	2	15	2	12	2
PVV / VLD	15	1	13	1	20	
Agalev	8		9		9	
VU-ID	7		2		2	
WOW			1			
PATSY			1			
Totaal	90	6	84	6	84	6

B. Provincie Limburg

In vergelijking met de provincieraadsverkiezingen van 1991 geven de verkiezingen van 1994, waar er vijf mandaten meer te verdelen zijn, vooral winst te zien voor de CVP (+3,22 %; +5 zetels), de VLD (+1,91 %; +5 zetels) en in mindere mate voor het Vlaams Blok (+0,96 %; geen extra zetels). Opmerkelijk is dat de SP bijna 1 % verliest maar toch twee zetels wint. De verliezers zijn evenwel vooral de Volksunie (-6,09 %; -6 zetels)¹³ en in mindere mate Agalev (-0,72 %; -1 zetel).

De verkiezingsuitslag leidt tot een machtsverschuiving in de bestendige deputatie. De SP-VLD-VU coalitie die in 1991 tot stand kwam en waarbij een akkoord voor twee bestuursperiodes werd gesloten, houdt stand, weliswaar in een andere verdeling. Ze telt voortaan drie SP-afgevaardigden, twee VLD-afgevaardigden en één afgevaardigde van de Volksunie. M.a.w. de SP wint één afgevaardigde ten koste van de Volksunie. De provincieraadsvoorzitter wordt door de VLD geleverd, in 1991 was dat de SP. De CVP slaagt er, ondanks haar electorale winst, m.a.w. niet in om opnieuw in de deputatie te geraken. In 1991 werd voor het eerst een bestendige deputatie gevormd zonder de CVP. Deze (in de ogen van sommigen) 'anti-CVP-coalitie' was, volgens D. Coninckx, een antwoord op het machtsmaximalisatiestreven van de katholieken sedert 1921.¹⁴

In 2000 zijn de CVP (-3,80 %; -2 zetels), VU-ID (-1,77 %; -2 zetels) en Agalev (-0,71 %; -2 zetels) de grote verliezers. Agalev haalt zelfs geen enkele zetel meer. De SP maakt haar verlies van 1994 goed en bereikt opnieuw haar procentueel aandeel

¹² Het * in de diverse tabellen van de zetelverdeling provincieraad en bestendige deputatie duidt aan dat deze partij de voorzitter van de provincieraad levert.

¹³ D. Coninckx spreekt zelfs over de 'kiesramp' van 1994. Zie: CONINCKX, D., Provincie Limburg. In: CONINCKX, D., REYNAERT, H. & VALCKE, T. (Red.), *De provincieraden in Vlaanderen*. Brugge, 2000, p.99.

¹⁴ CONINCKX, D., o.c., pp.104-106 en 122.

van 1991, namelijk iets meer dan 24 %. Bovendien wint de partij één zetel. De VLD zet haar gestage opmars verder (+2,56 %; +1 zetel). De grote overwinnaar van de verkiezingen is evenwel het Vlaams Blok (+3,56 %; +4 zetels) die de vierde partij wordt in de partijhërarchie. De CVP (27 zetels) blijft de grootste partij gevolgd door SP en VLD.

De verkiezingsuitslag heeft evenwel belangrijke consequenties voor de samenstelling van de bestendige deputatie. De CVP (3 afgevaardigden) komt immers opnieuw in de deputatie. De coalitiepartners zijn respectievelijk de SP (2 afgevaardigden) en de VLD (1 afgevaardigde). Laatstgenoemde partijen verliezen m.a.w. elk één afgevaardigde terwijl VU-ID uit de deputatie verdwijnt.

Tabel 4

Resultaten provincieraadsverkiezingen Limburg 1991-2000						
	1991	%	1994	%	2000	%
Neergelegd	504.085		516.623		543.478	
Blanco / ongeldig	32.099	6,37	36.497	7,06	27.862	5,13
Geldig	471.986	93,63	480.126	92,94	515.616	94,87
CVP	142.723	30,24	160.657	33,46	152.939	29,66
SP	114.195	24,19	111.560	23,24	125.522	24,34
PVV/VLD	80.865	17,13	91.414	19,04	111.392	21,60
VU-ID	65.432	13,86	37.309	7,77	30.950	6,00
Agalev	33.585	7,12	30.732	6,40	29.327	5,69
Vl. Blok	31.722	6,72	36.851	7,68	57.930	11,24
Andere partijen	3.464	0,73	11.603	2,42	7.556	1,47

Tabel 5

Zetelverdeling provincieraad en bestendige deputatie Limburg 1991-2000						
	1991		1994		2000	
	PR	BD	PR	BD	PR	BD
CVP	24		29		27	3
SP	18*	2	20	3	21	2
PVV / VLD	12	2	17*	2	18*	1
VU-ID	10	2	4	1	2	
Agalev	3		2			
Vl. Blok	3		3		7	
Totaal	70	6	75	6	75	6

C. Provincie Oost-Vlaanderen

Vergeleken met de provincieraadsverkiezingen van 1991 geven de verkiezingen van 1994 een belangrijke winst te zien voor de CVP (+3,10 %). De winst van vijf zetels van de partij wint trouwens nog aan belang wanneer men rekening houdt met de vermindering van het aantal provinciale zetels van 90 tot 84. De CVP is trouwens de enige partij die zetelwinst boekt bij deze verkiezingen. Met uitzondering van de VLD en Agalev die hun zetelaantal behouden, verliezen de SP (-1,11 %; -5 zetels), het Vlaams Blok (-0,92 %; -2 zetels) en vooral de Volksunie (-2,79 %; -6 zetels) fors.¹⁵ Het verlies van de Volksunie betekent trouwens dat ze voortaan de kleinste partij in de Oost-Vlaamse provincieraad is.

De verkiezingen van 1994 hebben ook een belangrijke impact op de samenstelling van de bestendige deputatie. De CVP kan immers haar electorale overwinning niet verzilveren. Ondanks het feit dat de CVP genoeg had aan de VLD of de SP om een coalitie te vormen, komt een driepartijencoalitie bestaande uit drie CVP-ers, twee liberalen en één socialist tot stand. De CVP verliest m.a.w. zelfs één bestendig afgevaardigde. Zowel de liberalen als de socialisten, die samen niet over een meerderheid beschikten, weigerden immers apart met de CVP over een bestuursakkoord te onderhandelen.¹⁶ Als deel van het akkoord mag de SP trouwens ook de voorzitter aanduiden, plaats voorheen ingenomen door een liberaal.

De verkiezingen van 2000 wijzigen de machtsverhoudingen tussen de drie grootste traditionele partijen. De VLD (27 zetels) wordt de grootste politieke formatie ten nadele van de CVP. De liberalen (+4,27 %; +5 zetels) zijn immers, samen met het Vlaams Blok (+4,88 %; +6 zetels), de grote overwinnaars van de verkiezingen. Ook Agalev wint één zetel. De grote verliezers van de verkiezingen zijn de CVP (-4,73 %; -8 zetels) – waarvan het verkiezingsresultaat zelfs nog slechter is dan haar verkiezingsuitslag op 24 november 1991 toen de partij nog slechts een derde van alle zetels behaalde¹⁷ – en de SP (-2,24 %; -4 zetels). Ten slotte weet VU-ID (2 zetels) het zetelaantal van de Volksunie van 1994 te handhaven.

De verkiezingsuitslag leidt tot een belangrijke wijziging in de bestendige deputatie. De CVP verliest opnieuw één bestendig afgevaardigde terwijl de VLD er één wint. De SP behoudt haar enige afgevaardigde en levert net als in 1994 ook de provincieraadsvoorzitter.

¹⁵ VALCKE, T., Provincie Oost-Vlaanderen. In : CONINCKX, D., REYNAERT, H. & VALCKE, T. (Red.), *De provincieraden in Vlaanderen*. Brugge, 2000, p.136.

¹⁶ VALCKE, T., o.c., p.141.

¹⁷ VALCKE, T., o.c., p.136.

Tabel 6

Resultaten provincieraadsverkiezingen Oost-Vlaanderen 1991-2000						
	1991	%	1994	%	2000	%
Neergelegd	970.349		976.723		990.949	
Blanco / ongeldig	66.158	6,82	74.897	7,67	52.394	5,29
Geldig	904.191	93,18	901.826	92,33	938.555	94,71
CVP	247.038	27,32	274.310	30,42	241.141	25,69
PVV/VLD	205.293	22,70	206.361	22,88	254.840	27,15
SP	169.555	18,15	153.637	17,04	138.937	14,80
Vl. Blok	97.285	10,76	88.747	9,84	138.193	14,72
VU-ID	84.640	9,36	59.265	6,57	59.108	6,30
Agalev	84.463	9,34	80.818	8,96	89.316	9,52
Andere partijen	15.917	1,76	38.688	4,29	17.020	1,81

Tabel 7

Zetelverdeling provincieraad en bestendige deputatie Oost-Vlaanderen 1991-2000						
	1991		1994		2000	
	PR	BD	PR	BD	PR	BD
CVP	28	4	33	3	25	2
PVV/VLD	22*	2	22	2	27	3
SP	20		17*	1	13*	1
Vl. Blok	8		6		12	
VU-ID	8		2		2	
Agalev	4		4		5	
Totaal	90	6	84	6	84	6

D. Provincie West-Vlaanderen

De CVP (+4,09 %; +5 zetels) is de grote overwinnaar van de verkiezingen van 1994. De zetelwinst is des te opvallender als men weet dat er in 1994 zes zetels minder te verdelen waren dan in 1991. Net als in Oost-Vlaanderen is de CVP trouwens de enige partij die zetelwinst boekt bij deze verkiezingen. Met uitzondering van het Vlaams Blok dat haar drie zetels behoudt, verliezen de SP (-1,72 %; -1 zetel), Agalev (-1,73 %; -1 zetel) en vooral de VLD (-1,02 %; -4 zetels) en de Volksunie (-3,10 %; -5 zetels) gevoelig. Het verlies van de Volksunie betekent meteen dat ze de kleinste partij in de West-Vlaamse provincieraad wordt.

De verkiezingsuitslag heeft evenwel geen gevolgen voor de samenstelling van de bestendige deputatie. De rooms-rode coalitie blijft intact. De CVP en de SP tellen respectievelijk vier en twee bestendig afgevaardigden.

De verkiezingen van 2000 wijzigen de machtsverhoudingen tussen de drie grootste traditionele partijen. De CVP (33 zetels) blijft de grootste partij. De tweede plaats wordt evenwel door de VLD van de SP overgenomen. De liberalen (+2,67 %; +5 zetels) zijn immers, samen met het Vlaams Blok (+3,74 %; +2 zetels), de grote overwinnaars van de verkiezingen. Ondanks het feit dat VU-ID (6,71 %) procentueel stagneert wint ze, in vergelijking met de Volksunie in 1994, twee zetels. Agalev (7,89 %) behoudt haar stemmenaandeel en haar vier zetels. De grote verliezers van de verkiezingen zijn de SP (-0,53 %; -2 zetels) maar vooral de CVP (-3,24 %; -7 zetels).

Ondanks het feit dat de coalitiepartijen fors moeten inleveren heeft de verkiezingsuitslag geen gevolgen voor de samenstelling van de bestendige deputatie. De rooms-rode coalitie houdt stand. Ze telt vier bestendig afgevaardigden van de CVP en twee van de SP.

Tabel 8

Resultaten provincieraadsverkiezingen West-Vlaanderen 1991-2000						
	1991	%	1994	%	2000	%
Neergelegd	802.081		808.463		822.152	
Blanco / ongeldig	69.853	8,71	79.035	9,78	58.112	7,07
Geldig	732.228	91,29	729.428	90,22	764.040	92,93
CVP	240.016	32,78	268.941	36,87	256.949	33,63
SP	154.459	21,09	141.320	19,37	143.936	18,84
PVV/VLD	138.470	18,91	130.502	17,89	157.105	20,56
VU-ID	71.584	9,78	48.706	6,68	51.275	6,71
Agalev	70.089	9,57	57.163	7,84	60.288	7,89
Vl. Blok	48.552	6,63	50.703	6,95	81.657	10,69
Andere partijen	9.058	1,24	32.093	4,40	12.830	1,68

Tabel 9

Zetelverdeling provincieraad en bestendige deputatie West-Vlaanderen 1991-2000						
	1991		1994		2000	
	PR	BD	PR	BD	PR	BD
CVP	35*	4	40*	4	33*	4
SP	21	2	20	2	18	2
PVV/VLD	19		15		20	
VU-ID	7		2		4	
Agalev	5		4		4	
Vl. Blok	3		3		5	
Totaal	90	6	84	6	84	6

E. Provincie Henegouwen

In vergelijking met de provincieraadsverkiezingen van 1991 geven de verkiezingen van 1994 winst te zien voor de PRL (+0,48 %; +3 zetels) en het vooral Front National (+6,03 %; +3 zetels). Ondanks het feit dat de PSC (20,22 %) procentueel stagneert, verliest de partij twee zetels. Hier moet er evenwel gewezen worden op het feit dat er in 1994, in vergelijking met 1991, zes zetels minder te verdelen zijn. De verliezers zijn echter vooral Ecolo (-6,49 %; -8 zetels) en in mindere mate de PS (-2,46 %; -2 zetels).

De verkiezingsuitslag leidt niet tot een machtsverschuiving in de bestendige deputatie. De PS-PSC coalitie met vijf PS-afgevaardigden en één bestendig afgevaardigde van de PSC houdt stand. Wel gaat de voorzitterstoel van de PS over in handen van de PSC.

De verkiezingen van 2000 wijzigen de machtsverhoudingen tussen de drie grootste traditionele partijen. De PS (39 zetels) blijft de grootste partij. De tweede plaats wordt evenwel door de PRL-MCC van de PSC overgenomen. De PRL-MCC (+3,20 %; +2 zetels) is immers, samen met Ecolo (+3,86 %; +6 zetels), de grote overwinnaar van de verkiezingen. Ondanks het feit dat de PS procentueel lichte vooruitgang boekt (+0,66 %) verliest ze één zetel. De grote verliezers van de verkiezingen zijn evenwel de PSC (-4,31 %; -4 zetels) en het Front National (-4,52 %; -3 zetels).

De verkiezingsuitslag leidt tot een belangrijke wijziging in de bestendige deputatie én een voorzitterwissel. De PS ruilt haar coalitiepartner PSC in voor de PRL-MCC. Voortaan telt de bestendige deputatie vijf leden van de PS en één van de PRL-MCC, die voortaan ook de voorzitter mag aanduiden.

Tabel 10

Resultaten provincieraadsverkiezingen Henegouwen 1991-2000						
	1991	%	1994	%	2000	%
Neergelegd	778.847		786.113		782.814	
Blanco / ongeldig	70.569	9,06	77.228	9,82	91.364	11,67
Geldig	708.278	90,94	708.885	90,18	691.450	88,33
PS	298.813	42,19	281.665	39,73	279.261	40,39
PSC	143.318	20,23	143.364	20,22	110.021	15,91
PRL-MCC ¹⁸	124.226	17,54	127.721	18,02	146.697	21,22
ECOLO	114.552	16,17	68.635	9,68	93.639	13,54
FN	7.594	1,07	50.354	7,10	17.835	2,58
Andere partijen	19.775	2,79	37.146	5,24	43.997	6,36

¹⁸ Tot de provincieraadsverkiezingen van 2000 is er geen sprake van PRL-MCC maar wel van PRL. Dit geldt tevens voor de andere Waalse provincies met uitzondering van Waals-Brabant. In laatstgenoemde provincie hebben we vanaf 1994 de PRL-FDF.

Tabel 11

Zetelverdeling provincieraad en bestendige deputatie Henegouwen 1991-2000						
	1991		1994		2000	
	PR	BD	PR	BD	PR	BD
PS	42*	5	40	5	39	5
PSC	20	1	18*	1	14	
PRL-MCC	14		17		19*	1
ECOLO	13		5		11	
FN	1		4		1	
Totaal	90	6	84	6	84	6

F. Provincie Luik

In vergelijking met de provincieraadsverkiezingen van 1991 geven de verkiezingen van 1994 zwaar verlies te zien voor de PS (-4,59 %; -5 zetels) en Ecolo (-3,57 %; -4 zetels). De winnaars van de verkiezingen zijn Agir (+3,79 %; +2 zetels) en het Front National dat 2,95 % van de stemmen behaalt en één zetel. Het Front National maakt in 1994 trouwens voor het eerst haar opwachting in de provincieraad van Luik. Ondanks het feit dat de PSC 1,18 % wint, blijft het zetelaantal op 19. De PRL die 0,70 % wint, verliest zelfs één zetel. Hier moet er evenwel opgemerkt worden dat er in 1994 slechts 80 in plaats van 86 zetels te verdelen zijn.

De verkiezingsuitslag leidt niet tot een machtsverschuiving in de bestendige deputatie. De PS-PRL coalitie met vier PS-afgevaardigden en twee bestendig afgevaardigden van de PRL houdt stand.

De verkiezingen van 2000 wijzigen de machtsverhoudingen tussen de drie grootste traditionele partijen. De PS (33 zetels) blijft veruit de grootste partij en kan verder de provincieraadsvoorzitter aanduiden. De tweede plaats wordt evenwel door de PRL-MCC van de PSC overgenomen. De PRL-MCC (+0,86 %; +3 zetels) is immers, samen met Ecolo (+4,44 %; +4 zetels), de grote overwinnaar van de verkiezingen. Drie kleinere partijen namelijk SP (Sozialistische Partei), PFF (Partei für Freiheit und Fortschritt) en CSP (Christliche Soziale Partei) halen respectievelijk één, twee en drie zetels. Ondanks het feit dat de PS procentueel lichtjes verliest (-0,56 %) wint ze twee zetels. Hier moet er evenwel opgemerkt worden dat er in 2000 84 zetels in plaats van 80 zetels te verdelen zijn. De grote verliezers van de verkiezingen zijn Agir en het Front National die geen enkele verkozenen meer hebben maar vooral ook de PSC (-6,11 %; -6 zetels).

De verkiezingsuitslag brengt geen verschuivingen teweeg in de bestendige deputatie. De PS en de PRL-MCC zetten hun coalitie met vier PS-afgevaardigden en twee bestendig afgevaardigden van de PRL-MCC verder.

Tabel 12

Resultaten provincieraadsverkiezingen Luik 1991-2000						
	1991	%	1994	%	2000	%
Neergelegd	624.180		623.209		627.421	
Blanco / ongeldig	49.964	8,00	45.164	7,25	53.290	8,49
Geldig	574.216	92,00	578.045	92,75	574.131	91,51
PS	226.545	39,45	201.531	34,86	196.920	34,30
PSC	117.035	20,38	124.643	21,56	88.719	15,45
PRL-MCC	115.246	20,07	120.063	20,77	124.196	21,63
ECOLO	83.068	14,47	63.001	10,90	88.067	15,34
AGIR	5.866	1,02	27.820	4,81		
PDB			6.214	1,08		
FN			17.081	2,95		
SP					5.318	0,93
PFF					8.019	1,40
CSP					11.809	2,06
Andere partijen	26.456	4,61	17.692	3,06	51.083	8,90

Tabel 13

Zetelverdeling provincieraad en bestendige deputatie Luik 1991-2000						
	1991		1994		2000	
	PR	BD	PR	BD	PR	BD
PS	36*	4	31*	4	33*	4
PSC	19		19		13	
PRL-MCC	18	2	17	2	20	2
ECOLO	12		8		12	
AGIR	1		3			
PDB			1			
FN			1			
SP					1	
PFF					2	
CSP					3	
Totaal	86	6	80	6	84	6

G. Provincie Luxemburg

In vergelijking met de provincieraadsverkiezingen van 1991 geven de verkiezingen van 1994, waar er slechts 47 zetels te verdelen zijn in plaats van 50, winst te zien voor de PSC (+2,16 %; +1 zetel) en de PRL (+3,50 %; +1 zetel). De verliezers zijn de overige twee partijen die deel uitmaken van de provincieraad van Luxemburg, namelijk Ecolo (-3,81 %; -3 zetels) en in iets mindere mate de PS (-2,30 %; -2 zetels).

De verkiezingsuitslag leidt evenwel niet tot een machtsverschuiving in de bestendige deputatie. De PRL-PS coalitie met elk drie bestendig afgevaardigden houdt stand.

De verkiezingen van 2000 wijzigen de machtsverhoudingen tussen de drie grootste traditionele partijen. De PRL-MCC (18 zetels) wordt de grootste politieke formatie ten nadele van de PSC. De PRL-MCC (+1,32 %; +2 zetels) is immers, samen met Ecolo (+4,57 %; +1 zetel), de grote overwinnaar van de verkiezingen. Terwijl de PS haar zetelaantal (11) behoudt verliest de PSC drie zetels en 6,15 %.

De verkiezingsuitslag brengt evenwel geen verschuivingen teweeg in de bestendige deputatie. De PRL-MCC en PS zetten hun coalitie verder met elk drie bestendig afgevaardigden. Net als bij de voorgaande verkiezingen blijft de voorzitterstoel in handen van de PRL.

Tabel 14

Resultaten provincieraadsverkiezingen Luxemburg 1991-2000						
	1991	%	1994	%	2000	%
Neergelegd	157.551		162.465		166.804	
Blanco / ongeldig	12.888	8,18	13.414	8,26	15.859	9,51
Geldig	144.663	91,82	149.051	91,74	150.945	90,49
PSC	49.723	34,37	54.442	36,53	45.854	30,38
PRL-MCC	39.562	27,35	45.975	30,85	48.559	32,17
PS	38.186	26,40	35.919	24,10	36.307	24,05
ECOLO	16.192	11,19	11.005	7,38	18.033	11,95
Andere partijen	1.000	0,69	1.710	1,15	2.192	1,45

Tabel 15

Zetelverdeling provincieraad en bestendige deputatie Luxemburg 1991-2000						
	1991		1994		2000	
	PR	BD	PR	BD	PR	BD
PSC	18		19		16	
PRL-MCC	15*	3	16*	3	18*	3
PS	13	3	11	3	11	3
ECOLO	4		1		2	
Totaal	50	6	47	6	47	6

H. Provincie Namen

In vergelijking met de provincieraadsverkiezingen van 1991 geven de verkiezingen van 1994, waar er 56 zetels te verdelen zijn in plaats van 60, winst te zien voor de PSC (+1,13 %; status-quo inzake zetelaantal), de PRL (+1,98 %; +1 zetel) en vooral het Front National (+3,33 %; +1 zetel). De verliezers zijn de overige twee partijen die deel uitmaken van de provincieraad van Namen namelijk Ecolo (-4,32 %; -3 zetels) en de PS (-2,81 %; -3 zetels).

De verkiezingsuitslag leidt evenwel niet tot een machtsverschuiving in de bestendige deputatie. De rood-blauwe coalitie houdt stand met vier bestendig afgevaardigden voor de PS en twee voor de PRL. Wel verschuift de voorzittersstoel van de PS naar de PRL.

De verkiezingen van 2000 wijzigen de machtsverhoudingen tussen de drie grootste traditionele partijen. De PS (19 zetels), die 1,47 % verliest maar haar zetelaantal behoudt, blijft de grootste partij. De tweede plaats wordt evenwel door de PRL-MCC van de PSC overgenomen. De PRL-MCC (+4,48 %; +4 zetels) is immers, samen met Ecolo (+5,63 %; +3 zetels), de grote overwinnaar van de verkiezingen. De grote verliezers van de verkiezingen zijn de PSC (-5,99 %; -5 zetels) en het Front National dat geen enkele verkozene meer telt.

De coalitie PS-PRL-MCC houdt stand met dien verstande dat de PRL-MCC één bestendig afgevaardigde verkrijgt. Beide coalitiepartijen tellen nu elk drie bestendig afgevaardigden, terwijl de voorzittersstoel opnieuw in handen komt van de PS.

Tabel 16

Resultaten provincieraadsverkiezingen Namen 1991-2000						
	1991	%	1994	%	2000	%
Neergelegd	284.331		292.375		296.514	
Blanco / ongeldig	22.436	7,89	23.631	8,08	29.721	10,02
Geldig	261.895	92,11	268.744	91,92	266.793	89,98
PS	93.381	35,66	88.284	32,85	83.730	31,38
PSC	72.065	27,52	77.007	28,65	60.446	22,66
PRL-MCC	54.0640	20,86	61.372	22,84	72.877	27,32
ECOLO	35.935	13,72	25.265	9,40	40.097	15,03
FN	5.236	1,99	14.291	5,32		
Andere partijen	638	0,24	2.525	0,94	9.643	3,61

Tabel 17

Zetelverdeling provincieraad en bestendige deputatie Namen 1991-2000						
	1991		1994		2000	
	PR	BD	PR	BD	PR	BD
PS	22*	4	19	4	19*	3
PSC	18		18		13	
PRL-MCC	12	2	13*	2	17	3
ECOLO	7		4		7	
FN	1		2			
Totaal	60	6	56	6	56	6

I. Vlaams-Brabant

We wezen er al op dat de splitsing van Brabant tot gevolg heeft dat het weinig zin heeft om vergelijkingen te maken tussen de situatie vóór en na de splitsing. Aangezien we bij de analyse van de provincieraadsverkiezingen in Vlaams-Brabant en Waals-Brabant naar de provincieraadsverkiezingen van 1991 in Brabant refereren, geven we voor laatstgenoemde verkiezingen de resultaten weer.

Tabel 18 : Provincieraadsverkiezingen Brabant 1991

	Resultaat provincieraadsverkiezingen		Zetelverdeling provincieraad en bestendige deputatie	
	stemmen	%	zetels PR	zetels BD
Neergelegd	1.377.637			
Blanco / ongeldig	99.975	7,26		
Geldig	1.277.662	92,74		
PRL	180.112	14,10	15	2
CVP	166.386	13,02	13	1
PVV	133.978	10,49	10	1
PS	131.429	10,29	10*	1
SP	119.564	9,36	9	1
ECOLO	98.550	7,71	7	
FDF/PPW	90.236	7,06	7	
PSC	88.184	6,90	6	
VI. Blok	79.750	6,24	4	
VU	69.389	5,43	5	
Agalev	60.302	4,72	4	
Andere partijen	59.782	4,68		
Totaal			90	6

De verkiezingen van 1994 veroorzaken op het vlak van de politieke verhoudingen geen spectaculaire verschuivingen. Vóór de splitsing was de CVP de sterkste Vlaamse partij gevolgd door respectievelijk de liberalen en de socialisten. De verkiezingen van 1994 laten die partijhiërarchie intact. De verhoudingen tussen de drie 'kleinere' Vlaamse partijen die al in de provincieraad van het unitaire Brabant vertegenwoordigd waren, veranderen wel. De Volksunie (5 zetels) wordt de kleinste partij, m.a.w. kleiner dan Agalev en het Vlaams Blok die elk zes zetels veroveren. Het Vlaams Blok wordt de vierde partij. Opmerkelijk is tevens het resultaat van de Union des Francophones die vertegenwoordigers uit alle grote Franstalige Brusselse partijen verenigt. De UF haalt immers vijf zetels.¹⁹

Na de verkiezingen is mathematisch enkel een tweepartijencoalitie tussen CVP en VLD mogelijk. De CVP verkiest echter met de SP en de Volksunie in zee te gaan. Drie verkozenen van de CVP, twee van de SP en één van de Volksunie maken deel uit van de bestendige deputatie.²⁰

In 2000 zijn de CVP (-3,82 %; -1 zetel) en de SP (-2,44 %; -1 zetel) de grote verliezers. Een verlies dat des te opmerkelijker is aangezien er in 2000 84 zetels te verdelen zijn in plaats van 75. De grote overwinnaar van de verkiezingen is de VLD (+4,62 %; +4 zetels). Procentueel wordt ze zelfs groter dan de CVP maar in zetelaantal moet ze de CVP nog net met één zetel laten voorgaan. De overige winnaars zijn het Vlaams Blok (+2,97 %; +4 zetels) en Agalev (+1,07 %; +2 zetels). Ondanks het feit dat de UF procentueel lichtjes verliest (-0,20 %), wint ze één zetel. VU-ID behoudt de vijf zetels van de Volksunie.

De verkiezingsuitslag heeft evenwel belangrijke consequenties voor de samenstelling van de bestendige deputatie. Een klassieke tripartiet van CVP, VLD en SP komt tot stand. Elke partij krijgt twee bestendig afgevaardigden. De CVP verliest dus één bestendig afgevaardigde, maar blijft wel de voorzitter leveren. VU-ID verdwijnt uit de bestendige deputatie.

Tabel 19

Resultaten provincieraadsverkiezingen Vlaams-Brabant 1994-2000				
	1994	%	2000	%
Neergelegd	692.800		705.022	
Blanco / ongeldig	57.551	8,31	37.886	5,37
Geldig	635.249	91,69	667.136	94,63
CVP	175.920	27,69	159.278	23,87
VLD	126.593	19,93	163.785	24,55
SP	105.935	16,68	94.987	14,24
Vl. Blok	57.311	9,02	80.020	11,99
Agalev	54.558	8,59	64.447	9,66
UF	45.138	7,11	46.106	6,91
VU-ID	43.167	6,80	44.519	6,67
Andere partijen	26.627	4,19	13994	2,1

¹⁹ VANDERSTEENE, L., o.c., p.63.

²⁰ VANDERSTEENE, L., o.c., pp.64-65.

Tabel 20

Zetelverdeling provincieraad en bestendige deputatie Vlaams-Brabant 1994-2000				
	1994		2000	
	PR	BD	PR	BD
CVP	23*	3	22*	2
VLD	17		21	2
SP	13	2	12	2
Vl. Blok	6		10	
Agalev	6		8	
UF	5		6	
VU-ID	5	1	5	
Totaal	75	6	84	6

J. Waals-Brabant

Ondanks het feit dat, zoals al vermeld, de vergelijking met 1991 moeilijk is, veroorzaken de verkiezingen van 1994 op het vlak van de partijpolitieke verhoudingen geen al te opmerkelijke verschuivingen. Vóór de splitsing was de PRL de sterkste partij gevolgd door de PS, Ecolo, FDF/PPW en de PSC. Bij de verkiezingen van 1994 is de PRL-FDF de grootste formatie gevolgd door de PS. De verhoudingen tussen de andere 'kleinere' partijen die al in de provincieraad van het unitaire Brabant vertegenwoordigd waren, veranderen wel. De PSC wordt de derde partij ten koste van Ecolo die naar de vierde plaats wordt verdrongen. Belangrijk is tevens dat het FN drie zetels behaalt.

De PRL-FDF en de PS sluiten een coalitie waarbij beide partijen elk drie afgevaardigden in de deputatie tellen en de PRL-FDF de provincieraadsvoorzitter mag aanwijzen.

In 2000 zijn de PRL-FDF (+5,80 %; +3 zetels) en Ecolo (+5,19 %; +4 zetels) de grote winnaars. De grote verliezers van de verkiezingen zijn de PSC (-7,1 %; -4 zetels) en het Front National dat geen enkele zetel meer behaalt. Ook de PS verliest 1,67 % en één zetel. Eveneens belangrijk te vermelden, is het feit dat in de partijhiërarchie Ecolo opnieuw de derde plaats inneemt ten koste van de PSC.

Ondanks het feit dat de PRL-FDF haar zetelaantal tot 23 zetels ziet toenemen en het zetelaantal van de PS daalt tot 13 zetels blijft de coalitie standhouden met voor elke partij drie bestendig afgevaardigden.

Tabel 21

Resultaten provincieraadsverkiezingen Waals-Brabant 1994-2000				
	1994	%	2000	%
Neergelegd	214.157		222.443	
Blanco / ongeldig	13.667	6,38	16.281	7,32
Geldig	200.490	93,62	206.162	92,68
PRL/FDF	67.519	33,68	81.386	39,48
PS	47.699	23,79	45.602	22,12
PSC	41.309	20,60	27.839	13,50
ECOLO	26.600	13,27	38.059	18,46
FN	11.078	5,53		
VIVANT			4.913	2,38
Andere partijen	6.285	3,13	8.363	4,06

Tabel 22

Zetelverdeling provincieraad en bestendige deputatie Waals Brabant 1994-2000				
	1994		2000	
	PR	BD	PR	BD
PRL-FDF	20*	3	23*	3
PS	14	3	13	3
PSC	12		8	
ECOLO	7		11	
FB	3			
VIVANT			1	
Totaal	56	6	56	6

III. Besluit

In tabellen 23 en 24 worden de verkiezingsresultaten van de provincieraadsverkiezingen van 1994 en 2000 weergegeven.

In 1994 geven de provincieraadsverkiezingen in de Vlaamse provincies duidelijke winst te zien voor de CVP. Zowel in Antwerpen, Limburg, Oost-Vlaanderen als in West-Vlaanderen weet de CVP, in vergelijking met 1991, haar positie te verstevigen. Het doet L. Vandersteene besluiten dat in 1994 de dalende trend van de CVP werd omgebogen en dat de partij weer winst boekt.²¹ De SP maar vooral de Volksunie zijn de grote verliezers van de verkiezingen. In de vier hogervermelde provincies lijden ze verlies. Voor de VLD, Agalev en het Vlaams Blok is er eerder

²¹ VANDERSTEENE, L., De vijf provincieraden vergeleken. In: CONINCKX, D., REYNAERT, H. & VALCKE, T. (Red.), *De provincieraden in Vlaanderen*. Brugge, 2000, p.201.

sprake van een wisselender beeld. De VLD wint in Limburg maar verliest in Antwerpen en West-Vlaanderen. In Oost-Vlaanderen behaalt ze een status-quo. Het Vlaams Blok wint eveneens in Limburg maar verliest in Antwerpen en Oost-Vlaanderen. In West-Vlaanderen behaalt de partij een status-quo. Agalev ten slotte wint in Antwerpen, verliest in Limburg en West-Vlaanderen en stagneert in Oost-Vlaanderen.

In Wallonië ziet het beeld er in 1994 als volgt uit. De PS en Ecolo zijn de grote verliezers. Zowel in Henegouwen, Luik, Luxemburg als in Namen zien ze hun electoraat verminderen. Tot het winnende kamp behoren het FN dat in Henegouwen, Luik en Namen respectievelijk vier, één en twee zetel(s) weet te behalen, de PRL die vooral in Henegouwen, Luxemburg en Namen haar aanhang weet te vergroten en de PSC die vooral in Luxemburg en Namen goed scoort.

Het Vlaams Blok en de VLD zijn in Vlaanderen bij de provincieraadsverkiezingen van 2000 de grote overwinnaars. In de vijf Vlaamse provincies weten beide partijen hun positie te versterken. De VLD, die in 1994 voor het eerst op provinciaal niveau meer kiezers aantrok dan de SP, kan haar positie van tweede grootste partij nu ook vertalen in een zeteloverwicht. De grote verliezers zijn de CVP, die in alle provincies achteruit gaat maar nog steeds de grootste partij blijft, en in mindere mate de SP die, met uitzondering van Limburg, eveneens in alle provincies verliest. Zowel voor Agalev – dat winst boekt in Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant, verliest in Limburg en stagneert in West-Vlaanderen – als voor VU-ID, dat wel verliest in Limburg, kunnen we globaal van een status-quo spreken.

Ook in Wallonië is de uitslag vrij helder. De PRL en Ecolo winnen in de vijf Waalse provincies terwijl de PSC overall verliest. Daardoor wordt de PRL de tweede grootste partij in Wallonië ten koste van de PSC. Het FN wordt op één zetel na (Henegouwen) van de kaart geveegd. De PS behaalt nagenoeg een status-quo en blijft met een derde van de kiezers de nummer één.

Bij de verkiezingen van 1994 en 2000 heeft de CVP telkens dertien gedeputeerden. In 1994 is de partij, met uitzondering van Limburg, in alle overige provincies in de deputatie aanwezig. In 2000 is de CVP zelfs in de deputatie van alle provincies aanwezig. Wel verliest ze telkens één gedeputeerde in Antwerpen, Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant. In Limburg komt de CVP opnieuw in de deputatie en verkrijgt drie bestendig afgevaardigden. De SP is in beide verkiezingsjaren in alle deputaties aanwezig. In 1994 heeft ze tien afgevaardigden terwijl ze er in 2000 maar negen telt. De SP verliest immers één afgevaardigde in Limburg. De VLD is de enige partij die haar positie op uitvoerend vlak versterkt, namelijk van vijf naar acht gedeputeerden. Met uitzondering van West-Vlaanderen (1994 en 2000) en Vlaams-Brabant (1994) heeft ze in de overige deputaties haar plaats. Ten slotte is VU-ID in 2000 uit de deputaties verdwenen terwijl de Volksunie in 1994 nog twee gedeputeerden telde (Limburg en Vlaams-Brabant).

In Wallonië heeft de PS zowel in 1994 als in 2000 minstens 60% van de uitvoerende mandaten in handen. Met uitzondering van Namen waar de partij één afgevaardigde aan de PRL verliest, behoudt ze in de overige provincies haar machtspositie. De PRL is de andere partij die goed scoort in de bestendige deputatie. Met uitzondering van Henegouwen in 1994 is ze in alle overige provincies aanwezig. Bovendien

ziet ze in 2000 haar aantal gedeputeerden toenemen van 10 naar 12 (+1 in Namen en +1 in Henegouwen). In de periode 1994-2000 heeft de PSC slechts één afgevaardigde namelijk in Henegouwen in 1994.

Tabel 23

Uitslag van de provincieraadsverkiezingen van 1994 en 2000, geglobaliseerd naar Vlaamse en Waalse provincies								
	Vlaamse provincies				Waalse provincies			
	1994	%	2000	%	1994	%	2000	%
Neergelegd	4.102.594		4.182.662		2.078.319		2.095.996	
Ongeldig	322.749	7,87	224.557	5,37	173.104	8,33	206.515	9,85
Geldig	3.779.845	92,19	3.958.105	94,63	1.905.215	91,67	1.889.481	90,15
CVP	1.160.658	30,71	1.060.147	26,78				
PSC					440.765	23,13	332.879	17,62
SP	679.420	17,97	652.465	16,48				
PS					655.098	34,38	641.820	33,97
VLD	708.769	18,75	909.428	22,98				
PRL ²²					422.650	22,18	473.715	25,07
VU-ID	246.044	6,51	249.948	6,31				
FDF								
UF	45.138	1,19	46.106	1,16				
Agalev	343.754	9,09	364.289	9,20				
ECOLO					194.506	10,21	277.895	14,71
Vlaams Blok	413.842	10,95	594.942	15,03				
FN					92.804	4,87	17.835	0,94
AGIR					27.820	1,46		
WOW	28.391	0,75						
PATSY	11.255	0,30						
PDB					6.214	0,33		
SP*							5.318	0,28
PFF							8.019	0,42
CSP							11.809	0,62
VIVANT							4.913	0,26
Andere partijen	142.574	3,77	80.780	2,04	65.358	3,43	115.278	6,10

²² Het percentage van de PRL in 2000 is de som van de percentages van de PRL-MCC in de vier Waalse provincies en het percentage van de PRL-FDF in Waals-Brabant.

Tabel 24

Evolutie van de zetels per partij per regio						
	Vlaamse provincies			Waalse provincies		
	1994	2000	Vershil	1994	2000	Vershil
CVP	152	128	-24	-	-	
PSC	-	-		86	64	-22
SP	85	76	-9	-	-	
PS	-	-		115	115	0
VLD	84	106	+22	-	-	
PRL ²³	-	-		83	97	+14
Agalev	25	26	+1	-	-	
ECOLO	-	-		25	43	+18
VU-ID	15	15	0	-	-	
Vl. Blok	34	54	+20	-	-	
FN	-	-		10	1	-9
AGIR	-	-		3	-	-3
WOW	1	-	-1	-	-	
PATSY	1	-	-1	-	-	
UF	5	6	+1	-	-	
PDB	-	-		1	-	-1
SP	-	-		-	1	+1
PFF	-	-		-	2	+2
CSP	-	-		-	3	+3
VIVANT	-	-		-	1	+1
Totaal	402	411	9	323	327	4

Summary: The Belgian provincial elections of October 9 th, 1994 and October 8th, 2000

In the Flemish provinces 1994 is clearly marked by profit for the christian democratic party (CVP). In Antwerp, Limburg, as well as in East- and West-Flanders the party can strengthen its position in comparison to 1991. The socialist party (SP) and moreover the Volksunie can be indicated as the losers. They lose in all four previously mentioned provinces. The results of the other parties reveal an unequal outcome. The liberal VLD gains in Limburg, but loses in West-Flanders and can maintain a status quo in East-Flanders. The Vlaams Blok also gains in Limburg, but loses in Antwerp and East-Flanders, whereas the extreme right party obtains a status quo in West-Flanders. Furthermore the green party Agalev wins in Antwerp and stagnates in East-Flanders but loses in Limburg. In the Walloon provinces the socialist party (PS) and the green party Ecolo are the losers. They lose votes in Hainaut and Liège as well as in Luxembourg and Namur. The winners are the extreme right party FN, the liberal PRL who wins in Hainaut, Luxembourg and

²³ Het totale zetelaantal van de PRL in 2000 is de som van het aantal zetels van de PRL-MCC in de vier Waalse provincies en het aantal zetels van de PRL-FDF in Waals-Brabant.

Namur and the christian democratic party (PSC) with good results in Luxembourg and Namur.

Both the Vlaams Blok and the VLD win the provincial elections in Flanders in 2000. They can convince considerably more electors in all five Flemish provinces. The VLD has now become the second major party. Although the CVP has to deal with considerable losses in all provinces, it still stays the major party. Except for Limburg, the SP also loses everywhere. On the whole there is a status quo for Agalev and for VU-ID. The elections in the Walloon provinces also show us very clear results. PRL and Ecolo gain in all five provinces, whereas the PSC loses everywhere. Thereby the PRL becomes the second major party, at the cost of the PSC. The FN nearly disappears and only keeps one seat (Hainaut). In general the PS can maintain a status quo. With more than 30 % of the votes it stays the number one in Wallonia.

In 1994 as well as in 2000 the CVP has thirteen deputies. Except for Limburg, in 1994 it has delegates on the executive power-level in all provinces. After the elections of 2000 the party is also present in Limburg (three deputies), but it loses one deputy in Antwerp, East-Flanders and Flemish-Brabant. The SP has delegates in all provinces after both elections, ten in 1994 and nine in 2000 (loss of one deputy in Limburg). Only the VLD can reinforce its position on the executive power-level, from five delegates in 1994 to eight in 2000. Furthermore the VU-ID has completely disappeared, whereas it held two deputies in 1994 (one in Limburg and one in Flemish-Brabant).

In 1994 as well as in 2000 the PS keeps at least 60 % of the delegates in the Walloon provinces. It only loses one deputy in Namur (to the PRL). The PRL also keeps a relatively strong position at the executive power-level (at least one deputy in all provinces, except for Hainaut in 1994). Moreover the party gains two delegates in 2000. The PSC has to stick to one deputy (Hainaut in 1994) in the period 1994-2000.

Survey 1970-2000 of the Belgian Political Parties

1970-1983 :

DEWACHTER, W., VERMINCK, M., MAES, M., DAS, E. & VANHOREN, I., Morfologie van de Belgische politieke partijen 1970-1985, Morphologie des partis politiques belges 1970-1985. In : *Res Publica*, 1988, nr. 4, pp. 481-698.

Since 1983 :

Flemish Political Parties

VANPOL, I., Morfologie van de Vlaamse politieke partijen in 1983 en 1984. In : *Res Publica*, 1985, nr. 2-3, pp. 311-367.

VERMINCK, M., Morfologie van de Vlaamse politieke partijen in 1985 en 1986. In : *Res Publica*, 1987, nr. 3, pp. 449-508.

VERMINCK, M., Morfologie van de Vlaamse politieke partijen in 1987 en 1988. In : *Res Publica*, 1989, nr. 3, pp. 385-440.

VERMINCK, M., Morfologie van de Vlaamse politieke partijen in 1989 en 1990. In : *Res Publica*, 1991, nr. 3-4, pp. 523-584.

VOS, M., JANSSENS, P. & FIERIS, S., Morfologie van de Vlaamse politieke partijen in 1991 en 1992. In : *Res Publica*, 1993, nr. 3-4, pp. 503-559.

JANSSENS, P., Morfologie van de Vlaamse politieke partijen in 1993 en 1994. In : *Res Publica*, 1995, nr. 3-4, pp. 389-426.

BIONDI, P., Morfologie van de Vlaamse politieke partijen in 1995 en 1996. In : *Res Publica*, 1997, nr. 4, pp. 629-691.

BIONDI, P., Morfologie van de Vlaamse politieke partijen in 1997 en 1998. In : *Res Publica*, 1999, nr. 2-3, pp. 313-374.

NOPPE, J., Morfologie van de Vlaamse politieke partijen in 1999 en 2000. In : *Res Publica*, 2001, nr. 2-3, pp. 429-501.

Political Parties in Wallonia and the French-speaking Community

VANPOL, I., Morphologie des partis politiques francophones en 1983. In : *Res Publica*, 1984, nr. 4, pp. 503-540.

VANPOL, I., Morphologie des partis politiques francophones en 1984 et 1985. In : *Res Publica*, 1986, nr. 3, pp. 503-541.

VERMINCK, M., Morphologie des partis politiques francophones en 1986 et 1987. In : *Res Publica*, 1988, nr. 2-3, pp. 311-343.

VERMINCK, M., Morphologie des partis politiques francophones en 1988 et 1989. In : *Res Publica*, 1990, nr. 2-3, pp. 313-348.

VOS, M., Morphologie des partis politiques francophones en 1990 et 1991. In : *Res Publica*, 1992, nr. 3-4, pp. 453-490.

JANSSENS, P., Morphologie des partis politiques francophones en 1992 et 1993. In : *Res Publica*, 1994, nr. 3-4, pp. 319-341.

JANSSENS, P., Morphologie des partis politiques francophones en 1994 et 1995. In : *Res Publica*, 1996, nr. 3-4, pp. 575-606.

BIONDI, P., Morphologie des partis politiques francophones en 1996 et 1997. In : *Res Publica*, 1998, nr. 3-4, pp. 463-495.

BIONDI, P., Morphologie des partis politiques francophones en 1998 et 1999. In : *Res Publica*, 2000, nr. 2-3, pp. 335-378.

BASIC INFORMATION ON BELGIAN POLITICAL PARTIES

Series : Morphology of Belgian Political Parties

List of Entries

1. *Party Congress*, see : *Congres – Congrès*
Place – date – theme – number of participants
2. *General Council*, see : *Algemene Raad/Partijraad – Conseil Général*
2.1. Composition – 2.2. Frequency of meeting – 2.3. Areas of authority
3. *Party Bureau*, see : *Partijbureau/Partijbestuur – Bureau du Parti*
3.1. Composition – 3.2. Frequency of meeting – 3.3. Areas of authority
4. *Executive Board*, see : *Uitvoerend bestuur/Dagelijks bestuur – Executive*
4.1. Composition – 4.2. Frequency of meeting – 4.3. Areas of authority
5. *Arbitration Board*, see : *Arbitrageraad/Geschillenraad – Conseil d'arbitrage*
5.1. Composition – 5.2. Frequency of meeting – 5.3. Areas of authority
6. *Internal Elections*, see : *Interne Verkiezingen – Elections internes*
Date – Number of candidates – Elections of party president or other important officers
7. *Mandates*, see : *Kader – Cadres*
7.1. External executives – 7.2. Internal Executives
8. *Number of Staff*, see : *Personeelsbestand – Personnel*
Cabinet of the party president – Study service – Press and communication services – Pressure groups – Number of staff in parliament – Number of employees
9. *Number of Members*, see : *Ledenbestand – Membres*
Internized for federation, gender, age if available
10. *Publications*, see : *Publicaties – Publications*
11. *Party Finances*, see : *Partijfinanciën – Comptes du parti*
12. *Organization Chart*, see : *Organogram – Organigramme*

Parties discussed in this issue :

– CVP : Christelijke Volkspartij – Flemish Christian-Democratic Party	429
– SP : Socialistische Partij – Flemish Socialist Party	443
– VLD : Vlaamse Liberalen en Democraten – Flemish Liberals and Democrats	455
– VU : Volksunie – Flemish Nationalist Party	464
– AGALEV : Anders Gaan Leven – Flemish Ecological Party	478
– Vlaams Blok – Radical Flemish Nationalist Party	489

Overviews in this issue:

– Evolution of the membership in the Flemish parties 1980-2000	497
– Financial position of the Flemish parties	498

Morfologie van de Vlaamse politieke partijen in 1999 en 2000

Jo NOPPE

Wetenschappelijk medewerker aan de Vakgroep Politologie van de Katholieke Universiteit Leuven, in samenwerking met de secretariaten van de politieke partijen.¹

CHRISTELIJKE VOLKSPARTIJ (CVP)²

1. Het congres

In 1999 en 2000 werden vier congressen georganiseerd :

- Antwerpen, Elisabethzaal, 29 mei 1999. Verkiezingscongres "De Locomotief". Thema: verkiezingen voor de Kamer, de Senaat en het Vlaams parlement. Geen stemmingen. Aantal aanwezigen: circa 1200.
- Londerzeel, VTS-studio, 9 oktober 1999. Agenda: Bekendmaking van de uitslag van de rechtstreekse verkiezing van de partijvoorzitter door alle leden (Stefaan De Clerck wordt verkozen met 96,39% van de stemmen). Aantal aanwezigen: 1200.³
- Gent, ICC, 23 september 2000. Verkiezingscongres "Midden de mensen". Thema: gemeente- en provincieraadverkiezingen. Geen stemmingen. Aanwezigen: circa 1000.
- Brussel, Paleis voor Schone Kunsten, 21 november 2000. Algemene partijraad. Agenda: uitwerking definitieve startnota rond partijvernieuwing. Aantal aanwezigen en stemgerechtigden: circa 300 (beperkt tot de leden van de partijraad, allen stemgerechtigd).⁴

¹ In het bijzonder danken wij: Sven Van Campenhout en Raf Suys (CVP), Guy Van Den Boer (SP), Maria Van Zele en Gwendolyn Rutten (VLD), Nico Moyaert en Greet Sels (VU), Stefan Colaes (Agalev) en Roeland Raes en Frank Vanhecke (Vlaams Blok).

² De situatie wordt weergegeven zoals ze tot stand gekomen is na de verkiezingen van 13 juni 1999 en de personeelsverschuivingen die daarvan het gevolg waren. Voor de situatie tot 13 juni 1999 verwijzen we naar: BIONDI, P., *Morfologie van de Vlaamse politieke partijen in 1997 en 1998*. In: *Res Publica - Politiek Jaarboek*, 1999, nr. 2-3, blz. 313-374.

³ Aantal aanwezigen op basis van tellingen en schattingen van onderzoekers ter plaatse van de Vakgroep Politologie van de KULeuven.

⁴ Binnen de CVP bestaat er nog een partijraad (artikel 41 van de CVP-statuten). Statutair gezien dient de partijraad tenminste éénmaal per jaar in vergadering bijeen te komen. De partijraad kan daarnaast optreden als plaatsvervanger van het congres in spoedeisende gevallen. De raad is samengesteld uit de leden van het algemeen partijbestuur, de leden van de CVP-fractie van de parlementaire instellingen, de voorzit(s)ters van de provinciale en arrondissementale partijbesturen, de voorzitters en de ondervoorzitters van de gemeentelijke afdelingen (respectievelijk van verschillend geslacht), 10 vertegenwoordigers van de CVP-Jongeren en de CVP-werkgroep "Vrouw en Maatschappij", de voorzit(s)ters en secretarissen van de bijzondere vaste commissies en werkgroepen en van de bijzondere organisaties zoals beschreven in de artikelen 50 en 60 van

2. Het algemeen partijbestuur

2.1. Samenstelling

Artikel 42.1.2 van de statuten⁵ : "Het algemeen partijbestuur bestaat uit :

2.1.1. LEDEN MET STEMRECHT :

a. de leden aangewezen volgens artikel 23.2.e door de arrondissementele partijbesturen. Voor het arrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde voegt zich hierbij een lid aangewezen uit en door de Hoofdstedelijke Partijraad. Elke arrondissementele afdeling is gerechtigd tenminste één afgevaardigde aan te wijzen als lid van het partijbestuur. Daarenboven is elke arrondissementele afdeling gerechtigd vanaf 5.000 leden en daarna per schijf van 5.000 leden een extra afgevaardigde aan te wijzen. Waar de afvaardiging vanuit de arrondissementele afdeling uit 3 of meer leden bestaat moet minstens 1/3 jonger dan 35 jaar zijn en moet er minstens één vrouw, respectievelijk één man zijn in opgenomen:

<i>Antwerpen</i>	Adriaenssens Annemie, Palinckx Koen, Van Assche Danny
<i>Mechelen-Turnhout</i>	Bellens Peter, Coenegrachts Armand, Declercq Jef, Leysen Kristin
<i>Brussel-Halle-Vilvoorde</i>	Doomst Michel, Ghysels Jan, Verhaegen Chris, Stiers Stefan
<i>Leuven</i>	De Vlies Carl, Swinnen Monique
<i>Limburg</i>	Broers Huub, Vandeput Marc, Vanheus- den Marleen, Verheyen Ingrid
<i>Aalst-Oudenaarde</i>	De Ruyck Lieve, Roman Marc
<i>Gent-Eeklo</i>	De Winne Etienne, Willems Annick
<i>Sint-Niklaas-Dendermonde</i>	Foubert Jef, Lostrie Truus
<i>Brugge</i>	Van Damme Bart
<i>Kortrijk-Roeselare-Tielt</i>	Defreyne Peter, Vankeirsbilck Erik
<i>Veurne-Diksmuide-Ieper-Oostende</i>	Dewulf Liliane, Van Canneyt Luk
<i>Hoofdstedelijke Partijraad</i>	Ghekiere Guido

b. de leden die rechtstreeks verkozen zijn.

Dit zijn:

1. *de voorzit(s)ter verkozen door de leden* Van Peel Marc (op 9 oktober 1999 opge-
volgd door De Clerck Stefaan)

de statuten en van de CVP-Jongeren en de CVP-werkgroep "Vrouw en Maatschappij", zoals die beschreven zijn in de artikelen 70 en 80 van de statuten en de Bestendig Afgevaardigden. De partijraad kwam in de periode 1999-2000 enkel samen op 21 november 2000 rond partijvernieuwing.

⁵ De CVP-statuten zoals die goedgekeurd werden op het algemeen congres van 26 februari 1994.

2. de ondervoorzit(s)ters⁶

Merckx-Van Goey Trees, Thyssen Marianne

3. een aantal leden, te kiezen door het algemeen partijcongres. Dit aantal is 1/2 van het aantal leden die door de arrondissementen worden afgevaardigd.

Bogaert Hendrik, Bosmans Marleen, De Ryck Monique, Gabriels Jozef, Justaert Marc, Laridon Lies, Molemans Marijke, Roelof Els, Steverlynck Jan, Traest Isabelle, Turtelboom Annemie, Van Gool Nick, Verfaillie Jan

c. de leden die ambtshalve toetreden.

Dit zijn:

1. de voorzit(s)ter en 4 leden van de CVP-Kamerfractie, de voorzit(s)ter en één lid van de CVP-Senaatsfractie, de voorzitter en 4 leden van de CVP-fractie in de Vlaamse Raad, en de voorzit(s)ter van de Vlaamse EVP-fractie in het Europees Parlement, allen gekozen door hun respectievelijke fracties:

Kamer

Van Peel Marc, De Crem Pieter, D'Hondt Greta, Leterme Yves, Pieters Trees

Senaat

Vandenbergh Hugo, De Schampelaere Mia

Vlaamse Raad

Van Rompuy Eric, Caluwé Ludwig, Coens Joachim, Decaluwé Carl, Van Hecke Mieke

Brusselse Hoofdstedelijke Raad⁷

Grouwels Brigitte, Beghin Jan, Vandebossche Walter

Europees Parlement

Smet Miet, Van Hecke Johan

2. twee leden van het dagelijks bureau van de CVP-Jongeren en twee leden van het dagelijks bureau van de CVP-werkgroep "Vrouw en Maatschappij", waaronder de respectievelijke voorzit(s)ters:

CVP-Jongeren

Cornelis Gwenda (opgevolgd in juli 2000 door Debeuf Koert), Voordeckers Michael

CVP-werkgroep "Vrouw en Maatschappij"

de Bethune Sabine, Van Vaerenbergh Myriam

⁶ Statutair zijn de ondervoorzitters niet voorzien als leden van het partijbestuur. Raf Suys, algemeen secretaris van de CVP, zegt hierover: "Met betrekking tot de ondervoorzitters werd blijkbaar door een vergetelheid hun aanwezigheid enkel in het partijbureau statutair voorzien en niet in het partijbestuur. Dit werd logischerwijs met ieders akkoord in de feiten rechtgezet."

⁷ Met betrekking tot de 3 leden van de Brusselse Hoofdstedelijke Raad heeft het partijbureau van de CVP aanvaard dat tot de volgende volledige hernieuwing de 3 betrokken parlementsleden konden blijven deel uitmaken van het partijbestuur. Brigitte Grouwels was als uittreidend minister immers als fractieleider ex officio lid geworden.

3. de CVP-leden van de federale, de Vlaamse regering en de Brusselse Gewestregering, de CVP-voorzit(s)ters(s) van de parlementaire instelling(en)

Lid van de Brusselse Gewestregering	Chabert Jos
4. een vertegenwoordig(s)ter, aangeduid door de leden bij de BSD en Overzee	Van Bladel Paul
5. de voorzit(s)ter van de Vereniging van oud-CVP-parlementsleden	Devos Godelieve
6. de voorzit(s)ter van de Vereniging van CVP-raadsleden	Taylor John
7. de voorzit(s)ter van de CDE-werkgroep ⁸	Van Outryve Jaques
8. de voorzit(s)ter van de CVP-werkgroep Senioren	Devos Godelieve
9. de voorzit(s)ter van de Commissie Buitenland	Eyskens Mark ⁹
10. de voorzit(s)ter van de Commissie van Beroep	Bevernage Carl

d. de bestuursleden, gecoöpteerd door bovenvermelde leden, voor maximum 1/2 van het onder a. aangegeven aantal leden. De coöptatie moet rekening houden met bijzondere ervaring, deskundigheid of functie en moet gebeuren met het oog op het verzekeren van een evenwichtige vertegenwoordiging van de maatschappelijke geledingen, de arrondissementen, de jongeren, de vrouwen. Personeelsleden van de partij en haar bijzondere organen en organisaties, personeelsleden van parlementsleden, kabinetsmedewerkers die werkzaam zijn op het kabinet van een Minister, Staatssecretaris of medewerkers verbonden aan één van de parlementaire fracties komen evenwel niet in aanmerking voor coöptatie. Gecoöpteerde partijbestuursleden krijgen ambtshalve ontslag indien zij een ambt van kabinetslid of van medewerker bij één van de parlementaire fracties aanvaarden. Het algemeen partijbestuur kan op de kandidatuurstelling voor de coöptatie met een 2/3 meerderheid een uitzondering toestaan.

Baek Karel, Belmans Caroline, Brynaert Koen, Ceyskens Lode, Claus-Boydens Monique, Daniels Jos, De Clercq Isabelle, Delannoye Marc, Diegenant Annemie, Martens Bob, Renders Jan, Stockman Hilde, Vanden berghe Jean-Pierre, Vansteenkiste Karin, Vrancken An

⁸ CDE is de algemene werkgroep Christendemocraten voor Europa.

⁹ Zowel Eyskens Mark als Bevernage Carl vallen onder art. 42.1.3 van de statuten: "Het algemeen partijbestuur kan alle personen die het wenst te raadplegen, uitnodigen en horen."

2.1.2. LEDEN MET RAADGEVENDE STEM:

<i>a. de algemeen secretaris</i>	Raf Suys
<i>b. de secretarissen van de CVP-Kamerfractie, CVP-Senaatsfractie en de CVP-fractie in de Vlaamse Raad</i>	De Jonge Mark, Bresseleers Jan, Kennes Ward
<i>c. de directeur van de studiedienst</i>	Vanden Berghe Ingrid
<i>d. de directeur van het IPOVO¹⁰</i>	Deckers Miet
<i>e. de woordvoerder van de CVP. Hij/zij staat in voor het verslag van de bestuursvergaderingen</i>	Vanmaercke Luk
<i>f. de personeelsleden-secretarissen van één van de bijzondere vaste commissies en werkgroepen en van de bijzondere organisaties, zoals beschreven in de artikelen 50 en 60 en van de CVP-Jongeren en van de CVP-werkgroep "Vrouw en Maatschappij" zoals beschreven in de artikelen 70 en 80"</i>	Loete Koen, Gijsels Peter, Vervloessem Jeroen, Cobbaert Erna

De gewezen ministers en de oud-partijvoorzitters worden eveneens met raadgevende stem uitgenodigd. Ook Jos Stalmans (directeur VKW-Limburg) maakt deel uit van het partijbestuur.

2.2. Frequentie van samenkomst

Het algemeen partijbestuur komt maandelijks samen, uitgezonderd in de vakantie maanden.

2.3. Bevoegdheden

Art. 42.2 van de statuten: "Het algemeen partijbestuur vertegenwoordigt de CVP op het algemeen en internationaal vlak. Onverminderd de bevoegdheden van het partijcongres en de partijraad heeft het algemeen partijbestuur tot taak: a. het programmeren en leiden van alle politieke en organisatorische activiteiten van en binnen de CVP (...); b. het bijeenroepen van de partijraad en het congres, de voorbereiding van de besluitvorming en de uitvoering van de partijraad en het congres; c. de goedkeuring van de reglementen, ter verfijning van statutaire bepalingen, de zorg voor de handhaving van de statuten en reglementen en het uitoefenen van de partijtucht. De behandeling van de klachten (...); d. het opstellen van ontwerpprogramma's voor de verkiezing op elk bestuursniveau; e. de voorbereiding en de organisatie van de verkiezingscampagnes; f. de zorg voor het beheer van de geldmiddelen

¹⁰ IPOVO staat voor het Instituut voor Politieke Vorming.

en eigendommen van de CVP (...); g. de benoeming, schorsing en het ontslag van algemeen secretaris en de aanduiding van de personeelsleden die verantwoordelijk zijn voor het secretariaat van bijzondere commissies, organen en organisaties, zoals beschreven in de artikelen 50 en 60; h. de systematische bespreking en toetsing van het beleid van de federale regering, de Vlaamse regering en de Brusselse Gewestregering en van het parlementaire werk (...); i. de selectie van de politieke mandatarissen (...); j. de voordracht van de kandidaten voor het algemeen voorzitterschap en voor het lidmaatschap van het algemeen partijbestuur; k. het instellen of oprichten en opheffen van vaste bijzondere werkgroepen of commissies, organen en organisaties, alsmede het aanduiden van de respectievelijke voorzitters ervan onder de leden van het partijbestuur (...) en van de leden van het partijbureau; l. het verkiezen van twee ondervoorzitters (...); m. het aanduiden van CVP-afgevaardigden in de organen van de Europese Volkspartij (...); n. de opmaak van een ontwerp van jaarverslag en van jaarprogramma (...); o. het nemen van beslissingen in spoedeisende gevallen en in alle gevallen, waarin door deze statuten en bijhorende reglementen niet is voorzien; p. het beslissen tot positieve acties die moeten leiden tot de paritaire democratie tussen mannen en vrouwen."

3. Het algemeen partijbureau

3.1. Samenstelling

Art. 43.1.2 : "Het algemeen partijbureau is samengesteld uit :

3.1.1. LEDEN MET STEMRECHT:

a. de algemeen voorzit(s)ter en de beide ondervoorzit(s)ters waaronder minstens 1 man of vrouw

b. tien niet-parlementsleden, te kiezen door en uit het algemeen partijbestuur

c. de voorzit(s)ters en een tweede vertegenwoordig(st)er van de CVP-fractie(s) in de parlementaire instellingen in ons land en in het Europees Parlement

Kamer

Senaat

Vlaamse Raad

Brussels Hoofdstedelijke Raad

Europees Parlement

Van Peel Marc (vanaf 9 oktober 1999 opgevolgd door De Clerck Stefaan), Merckx-Van Goey Trees, Thyssen Marianne

Belmans Caroline, Bogaert Hendrik, Daniels Jos, Gabriels Jozef, Laridon Lies, Renders Jan, Steverlynck Jan, Swinnen Monique, Turtelboom Annemie, Verhaegen Chris

Van Peel Marc, Leterme Yves

Vandenbergh Hugo, De Schampelaere Mia

Van Rompuy Eric, Coens Joachim

Grouwels Brigitte, Vandenbossche Walter, Beghin Jan

Smet Miet, Van Hecke Johan

d. de Eerste Minister of eventueel Vice-Eerste-Minister en de Voorzit(s)ter van de Vlaamse regering wanneer zij tot de CVP behoren en één lid uit de federale en uit de Vlaamse regering en uit de Brusselse Gewestregering

Lid Brusselse Gewestregering Chabert Jos

e. de voorzit(s)ters van de parlementaire instellingen, indien zij tot de CVP behoren

-

f. de algemeen voorzit(s)ter van de CVP-Jongeren

Cornelis Gwenda (vanaf juli 2000 opgevolgd door De Beuf Koert)

g. de algemeen voorzit(s)ter van de CVP-werkgroep "Vrouw en Maatschappij"

de Bethune Sabine

h. de voorzit(s)ter van de Vereniging van CVP-raadsleden

Taylor John

i. de voorzit(s)ter van de CVP-werkgroep Senioren

Devos Godelieve

3.1.2. LEDEN MET RAADGEVENDE STEM:

a. de algemeen secretaris

Suys Raf

b. de directeur van de studiedienst

Vanden Berghe Ingrid

c. de directeur van IPOVO

Deckers Miet

d. de woordvoerder van de partij

Vanmaercke Luc

Namen eveneens deel aan de vergaderingen van het algemeen partijbureau¹¹ :

- de uittredende ministers Dehaene Jean-Luc, Demeester-De Meyer Wivina, Kelchtermans Theo, Martens Luc, Moreels Reginald (tot 31 juli 2000), Pinxten Karel, Smet Miet, Van Den Brande Luc, Van Parys Tony
- de parlamentsleden Caluwé Ludwig, D'Hondt Greta, De Crem Pieter, Decaluwé Herman, Pieters Trees, Van Hecke Mieke
- de gewezen partijvoorzitters Tindemans Leo, Martens Wilfried, Van Rompuy Herman, Swaelen Frank
- de voorzit(s)ter van de Commissie Buitenland : Eyskens Mark
- de vertegenwoordiger van de provincies : Durnez Jan
- Taes Chris, Vermeire Raf

¹¹ Art. 43.1.3 : "Het partijbureau kan ook in functie van de agenda andere leden van de federale, Vlaamse en Brusselse Regering en van de CVP-fracties van de parlementaire instellingen uitnodigen. Ook de voorzit(s)ters en/of secretarissen van bijzondere werkgroepen of commissies, organen en organisaties kunnen in functie van de agenda worden uitgenodigd en worden gehoord."

3.2. Frequentie van samenkomst

Het algemeen partijbureau komt wekelijks samen, uitgezonderd in de vakantie-maanden.

3.3. Bevoegdheden

De bevoegdheden van het algemeen partijbureau worden geregeld in art. 43.2.1 van de statuten: *"Het algemeen partijbureau heeft een collegiale bevoegdheid. Het staat in voor de opvolging van de politieke actualiteit en van de werking van de partij als beweging. M.i.b. heeft het partijbureau tot taak en is bevoegd voor : a. de dagelijkse leiding van alle politieke en organisatorische activiteiten van en binnen de CVP en haar diensten; b. het bijeenroepen van het partijbestuur met inbegrip van het bepalen van plaats, datum en agenda; c. de voorbereiding van de besluitvorming en uitvoering van de besluiten van het algemeen partijbestuur; d. het nemen van beslissingen in spoedeisende gevallen, waarbij het namens het partijbestuur optreedt. Deze beslissingen moeten zo snel mogelijk verantwoord worden aan het partijbestuur; e. het ziet toe op de samenhang van de initiatieven en stellingnamen van de CVP-fracties van de parlementaire instellingen en de CVP-Ministers en Staatssecretarissen met de visie en standpunten van de partij; het volgt daartoe o.m. de politieke actualiteit; f. het voorbereiden van een ontwerp van jaarverslag en van jaarprogramma."*

5. Commissie van beroep

5.1. Samenstelling

Art. 58.2 van de statuten: *"De commissie bestaat uit zeven leden waarvan minstens twee leden voorzitter zijn van een arrondissementele afdeling en twee leden voorzitter van een gemeentelijke afdeling. Indien de klacht afkomstig is uit de gemeentelijke of arrondissementele afdeling waartoe een commissielid behoort, moet hij/zij zich laten vervangen."*

Aangezien er geen geschillen aan de commissie werden voorgelegd, werd de commissie niet samengesteld.

5.2. Frequentie van samenkomst

De commissie komt samen telkens haar een geschil wordt voorgelegd.

5.3. Bevoegdheden

Art. 58.1 van de statuten: *"De commissie van beroep beslist over geschillen, welke voortvloeien uit de toepassing van de bepalingen van deze statuten en de daarbij aansluitende reglementen. De commissie brengt haar advies steeds binnen de in de statuten en*

reglementen voorziene termijn uit bij het algemeen partijbestuur dat dan een beslissing neemt die bindend is voor alle betrokkenen."

6. Interne verkiezingen

Op het congres van 8 oktober 1999 werd de uitslag van de rechtstreekse verkiezing van de nieuwe partijvoorzitter bekend gemaakt. Stefaan De Clerck werd verkozen in opvolging van Marc Van Peel met 96,39% van de uitgebrachte stemmen.

- aantal ontvangen stembiljetten: 21.960
- blanco, ongeldig en onthoudingen: 113
- neen-stemmen: 788 (3,61%)
- ja-stemmen: 21.059 (96,39%)

Op 11 oktober 2000 duidde de Nationale Raad van de CVP-Jongeren op voordracht van het Nationale Jongerenbureau Koert Debeuf aan als haar nieuwe voorzitter. Vanaf juli 2000 nam hij reeds de functie waar, maar was Gwenda Cornelis nog steeds voorzitter.

7. Kaderleden

7.1. Mandatarissen

Volkswertegenwoordigers	29 tot 13 juni 1999, vanaf dan 22
Senatoren	12 tot 13 juni 1999, vanaf dan 10
Vlaamse volkswertegenwoordigers	37 tot 13 juni 1999, vanaf dan 30
Leden Brusselse Hoofdstedelijke Raad	3
Federale Ministers	5 tot juli 1999, vanaf dan 0
Vlaamse Ministers	6 tot juli 1999, vanaf dan 0
Ministers Brusselse Gewestregering	1
Leden Europees Parlement	4 tot 13 juni 1999, vanaf dan 3
Provincieraadsleden	155
Bestendig Afgevaardigden	12
Gemeenteraadsleden	2.797
Burgemeesters	172
Schepenen	825
OCMW-raadsleden	1.242
OCMW-voorzitters	165

7.2. Bestuursleden

12.052

8. Personeelsbestand

8.1. Belangrijke functies

- Algemeen secretaris	Suys Raf
- Directeur Cepess	Vanden Berghe Ingrid
- Directeur Communicatie	Vanmaercke Luc
- Politiek Coördinator	Deckers Miet, Taes Chris

8.2. Diensten en groepen

- Directeur IPOVO	Deckers Miet
- Voorzitter CDE	Van Outryve Jacques (*) ¹²
- Adviseur Internationale Betrekkingen	Gijsels Peter
- Secretaris CDE	Loete Koen
- Voorzitter Werkgroep CVP-Senioren	Devos Godelieve (*)
- Secretaris Werkgroep CVP-Senioren	Loete Koen
- Voorzitter Vereniging CVP-Raadsleden	Taylor John (*)
- Secretaris Vereniging CVP-Raadsleden	Van Mechelen Ann
- Voorzitter "Vrouw en Maatschappij"	de Bethune Sabine (*)
- Secretaris "Vrouw en Maatschappij"	Cobbaert Erna
- Voorzitter CVP-Jongeren	Cornelis Gwenda (*) (in juli 2000 opgevolgd door Debeuf Koert)
- Secretaris CVP-Jongeren	Van Laethem Kris (vanaf 1 oktober 2000 opgevolgd door Verploessem Jeroen)
- Voorzitter Commissie Buitenland	Eyskens Marc (*)
- Voorzitter Commissie Beroep	Bevernage Carl

8.3. Parlementaire medewerkers

Kamer: 14 universitaire en 2 administratieve medewerkers

Senaat: 7 universitaire en 2 administratieve medewerkers

Vlaamse Parlement: 8 universitaire en 3 administratieve medewerkers

Daarnaast beschikt elke fractie over een fractiesecretaris.

¹² Personen aangeduid met (*) behoren niet tot het personeelsbestand, maar zijn verkozen in deze functie.

8.4. Globaal aantal tewerkgestelden

Er zijn in totaal 70 personen in vast verband tewerkgesteld.

9. Ledenaantallen

9.1. Indeling naar arrondissement

Arrondissement	1999	2000	Toe- of afname
Brugge	3.694	3.563	-131
Oostende-Veurne-Diksmuide-Ieper	6.442	6.239	-203
Kortrijk-Roeselare-Tielt	8.165	8.237	+72
Gent-Eeklo	8.066	8.021	-45
Aalst-Oudenaarde	8.949	8.568	-381
Dendermonde-Sint-Niklaas	8.116	8.089	-27
Antwerpen	9.899	9.636	-263
Mechelen-Turnhout	16.808	16.602	-206
Limburg	13.800	13.377	-423
Leuven	7.318	7.129	-189
Brussel-Halle-Vilvoorde	14.590	13.996	-594
Overzee	92	78	-14
Totaal	105.939	103.535	-2.404

9.2. Indeling naar geslacht

	<i>man</i>	<i>vrouw</i>	<i>onbekend</i>	<i>Totaal</i>
1999	62.421	43.305	213	105.939
2000	60.555	42.767	213	103.535

9.3. Indeling naar leeftijdscategorie

	1999	2000
-35 jaar	13.019	12.053
36-50	27.350	26.925
51-64	35.130	32.927
+65	28.224	29.432
onbekend	2.216	2.198
<i>Totaal</i>	<i>105.939</i>	<i>103.535</i>

9.4. Lidgelden

- Individuele aansluiting: 400,- BEF
- Bijkomend lid uit hetzelfde gezin: 100,- BEF
- Werkloze, invalide, gepensioneerde of - 25-jarige: 200,- BEF

10. Publicaties

IPOVO

- *Wegwijs in de Belgische politieke instellingen.*
- *Volle kracht vooruit. Ons verkiezingsprogramma: meer dan een belofte.*
- *Programmaboek provincie- en gemeenteraadsverkiezingen "Midden de mensen".*
- *Familie, een duurzaam samenspel.*
- *Actiebrochures.*

CEPESS

- *Nieuw Tijdschrift voor Politiek: tweemaandelijks.*
- *Cepess-kronieken: maandelijks. Geven een overzicht van de gebeurtenissen van de voorbije maand. Elke maand verschijnen 4 kronieken: sociale toestand, economische en financiële toestand, internationale toestand, binnenlandse politiek.*
- *Cepess-dossiers : 10 nummers per jaargang.*
- *Hartslagen. Christendemocratische verkenningen, Lannoo, 2000.*

CVP-werkgroep "Vrouw en Maatschappij"

- *De toekomst is vrouwelijk. Wetgevende verkiezingen 1999.*
- *Wegwijs voor vrouwen in de politiek. Gemeente- en provincieraadsverkiezingen 2000-2006.*
- *Code voor een open en gezinsvriendelijke politiek.*
- *Niet zonder ons - ledenblad: twee maal per jaar. Oplage: 20.000.*
- *Jaarverslag 1998-1999.*
- *Jaarverslag 1999-2000.*

CVP-Jongeren

- *Radikaal : Tijdschrift van de CVP-Jongeren, 10 nummers per jaar. Oplage: 7.000.*
- *In touch with you - nieuwsbrief, wekelijks, per e-mail en per fax.*

Internetadres: <http://www.cvp-jongeren.be>

Vereniging van CVP-raadsleden

- *Basisbeginselen wet op de verkiezingsuitgaven.*
- *Basisbeginselen wet op de privacy.*
- *Wettelijke plichtplegingen bij de gemeente- en provincieraadsverkiezingen.*
- *Het statuut van de lokale mandataris.*
- *Lokale besturen en de politiehervorming.*

CVP

- Ledenblad: *Keerpunt*, maandblad. Oplage: 80.000.
- S. De Clerck, *De hartslag van de CVP*, 1999.

Internetadres: <http://www.cvp.be>

12. Organogram

Aangezien er zich geen wijzigingen hebben voorgedaan ten aanzien van de situatie in 1995 en 1996 wordt verwezen naar: BIONDI, P., *Morfologie van de Vlaamse politieke partijen in 1995 en 1996*. In: *Res Publica – Politiek Jaarboek*, 1997, nr.4, blz. 629-691.

Let wel: de functie van adjunct-algemeen secretaris is vanaf oktober 1999 geschrapt.

11. Partijfinanciën¹³

	1996	1997	1998
Opbrengsten uit courante werking	272.234.240	239.451.771	235.425.487
- Dotaties	107.900.836	107.962.047	108.041.580
Kamer	54.782.356	54.812.961	54.852.696
Senaat	53.118.480	53.149.086	53.188.884
- Giften VZW	1.449.367	-	-
- Giften, schenkingen of legaten	-	-	5.000
- Bijdragen van de fracties	72.081.104	66.666.573	67.345.587
Kamer	37.522.388	38.190.459	38.753.877
Senaat	27.609.960	28.120.614	28.429.710
Gemeenschapsraden	-	-	-
Gewestraden	-	355.500	162.000
Andere	6.948.756	-	-
- Bijdragen van partijgeledingen	15.383.367	14.228.316	13.386.712
- Lidgelden	17.303.356	15.476.898	15.115.551
- Opbrengsten uit het roerend of onroerend ver- mogen	-	-	-
- Opbrengsten van manifestaties, publicaties en reclame	5.367.243	3.110.850	1.956.335
- Diverse prestaties	52.748.967	32.007.087	29.574.722
Kosten uit courante werking	(234.804.144)	(248.431.153)	(237.409.708)
- Dotaties	60.347.166	36.748.035	70.314.778
Federaties en lokale bewegingen	10.477.900	12.731.200	12.214.442
Verenigingen en groeperingen verbonden aan de partij	49.899.266	24.016.835	58.100.336
- Diensten en diverse goederen	87.250.337	76.915.991	71.613.786
Huisvestingskosten	7.583.259	9.432.262	7.149.152
Administratieve werkingskosten	42.513.197	43.482.229	41.107.238
Publicaties	23.415.033	9.393.079	2.455.290
Kosten voor reclame, propaganda en partijver- gaderingen	13.427.348	14.015.967	20.902.106
Kosten voor verkiezingspropaganda	-	-	-
Diverse kosten	311.500	592.454	-
- Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen	61.921.469	75.961.584	59.979.273
- Afschrijvingen en waardeverminderingen op immateriële en materiële vaste activa	3.952.995	11.398.484	11.518.428
- Waardeverminderingen op voorraden en vorde- ringen	-	-	2.155.136
- Voorzieningen voor risico's en kosten	20.000.000	44.320.000	20.680.000
- Courante fiscale kosten	1.332.177	3.087.059	1.148.307
Resultaat uit courante werking vóór financiële resultaten	37.430.096	(8.979.382)	(1.984.221)
Financieel resultaat	(3.396.491)	(5.794.875)	(5.122.383)
Uitzonderlijk resultaat	(803.490)	12.186.433	9.364.664
Resultaat van het boekjaar	33.230.115	(2.587.824)	2.258.060

¹³ Zie: Verslag van de Controlemcommissie betreffende de Verkiezingsuitgaven en de Boekhouding van de Politieke Partijen. *Parlementaire Documenten*, 1008/1 (GZ 1996-1997) (Kamer), 1558/1 (GZ 1997-1998) (Kamer), 2171/1 (GZ 1998-1999) (Kamer).

De financiën van de politieke partijen in de jaren 1999 en 2000 zijn terug te vinden op het eind van het artikel.

SOCIALISTISCHE PARTIJ (SP)

1. Het congres

In de periode 1999-2000 werden 8 congressen gehouden:

- Sint-Niklaas, Stadsschouwburg, 27 februari 1999. Congres Europese verkiezingen. Agenda: toelichting bij het SP-programma voor de Europese verkiezingen van 13 juni 1999; voorstelling van de kandidatenlijst voor de Europese verkiezingen; stemming over het programma en de lijst (unaniem goedgekeurd). Aantal stemgerechtigden: 496. Aantal aanwezigen: 650.
- Antwerpen, Arenbergschouwburg, 27 maart 1999. Congres Senaatslijst. Agenda: inzet van de verkiezingen en toelichting bij het Kiescontract door respectievelijk Norbert De Batselier en Johan Vande Lanotte; voorstelling van de Senaatslijst door Fred Erdman; stemming over het Kiescontract en de Senaatslijst (unaniem goedgekeurd). Aantal stemgerechtigden: 496. Aantal aanwezigen: 800.¹⁴
- Oostende, Thermae Palace, 6 juni 1999. Actualiteitscongres. Agenda: laatste rechte lijn voor de verkiezingen van 13 juni 1999, toespraken door o.m. Johan Vande Lanotte, Steve Stevaert en Louis Tobback. Geen stemmingen. Aantal aanwezigen: 550.
- Brussel, Markiesgebouw, 5 juli 1999. Congres aanwijzing senatoren. Agenda: evaluatie van de politieke toestand en opties voor de toekomst door respectievelijk Steve Stevaert en Johan Vande Lanotte; aanwijzing van de gemeenschaps-senator (Chokri Mahassine behaalt 90% van de stemmen); coöptatie senator (Kathy Lindekens behaalt 67% van de stemmen). Aantal stemgerechtigden: 478. Aantal aanwezigen: 577.¹⁵
- Brussel, Markiesgebouw, 10 juli 1999. Congres over de regeerakkoorden. Agenda: toelichting bij het ontwerp van het Vlaams regeerakkoord door Steve Stevaert; toelichting bij het ontwerp van het federaal regeerakkoord en evaluatie van het Kiescontract door Johan Vande Lanotte; toelichting bij het ontwerp van het Brussels regeerakkoord door Rufin Grijp; stemmingen over de regeerakkoorden bij kaartopsteking (Vlaams: 4 tegen en 4 onthoudingen, federaal: 3 tegen en 5 onthoudingen). Aantal stemgerechtigden: 478. Aantal aanwezigen: 400.¹⁶
- Hasselt, Cultureel Centrum, 16 oktober 1999. Administratief congres. Agenda: verkiezing van de leden van het partijbureau; bekendmaking van de uitslag van de rechtstreekse verkiezing van de partijvoorzitter (Patrick Janssens wordt verkozen met 81,62% van de stemmen). Aantal stemgerechtigden: 478. Aantal aanwezigen: 700.

¹⁴ Volgens tellingen en schattingen van onderzoekers ter plaatse van de Vakgroep Politologie van de KULeuven waren er gedurende het verloop van het congres gemiddeld 620 aanwezigen.

¹⁵ Aantal aanwezigen op basis van tellingen en schattingen van onderzoekers ter plaatse van de Vakgroep Politologie van de KULeuven.

¹⁶ Idem.

- Antwerpen, Zaal Stuurboord, 2 september 2000. Congres gemeenteraadsverkiezingen. Agenda: laatste rechte lijn voor de gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober 2000; slottoespraak door Patrick Janssens en voorstelling van het "Charter voor Sociale Gelijkheid". Geen stemmingen. Aantal aanwezigen: 800.
- Sint-Niklaas, Stadsschouwburg, 21 oktober 2000. Actualiteitscongres. Agenda: verkiezingsanalyse door Johan Ackaert; krachtlijnen voor het komende politieke werkjaar door Johan Vande Lanotte en Steve Stevaert; slottoespraak door Patrick Janssens. Geen stemmingen. Aantal aanwezigen: 700.

2. De raad van voorzitters en secretarissen

2.1. Samenstelling

Art. 22 van de statuten¹⁷: *"De stemgerechtigde leden van de raad van voorzitters en secretarissen zijn: 1. De stemgerechtigde leden van het partijbureau en de leden van de administratieve commissie; 2. De leden van het Europees parlement, de fracties van het federale parlement, van het Vlaamse parlement, van de Brusselse hoofdstedelijke raad en de bestendige deputaties; 3. De voorzitters en de secretarissen van de federaties; 4. De voorzitters en de secretarissen van de afdelingen van de SP, die ten minste vijftig leden tellen; 5. Elke SP-afdeling die meer dan vijfhonderd leden telt heeft recht op één bijkomende afgevaardigde per begonnen schijf van vijfhonderd leden boven de vijfhonderd leden. Streefdoel is dat deze bijkomende afgevaardigden komen uit verschillende SP-deelstructuren waar zij het mandaat van voorzitter of secretaris waarnemen. De raadgevende leden van de raad van voorzitters en secretarissen zijn: 1. De leden van het partijbureau met raadgevende stem; 2. Een afgevaardigde van iedere nevenorganisatie."*

2.2. Frequentie van samenkomst

Art. 23 van de statuten: *"De raad van voorzitters en secretarissen vergadert op initiatief van het partijbureau of van de administratieve commissie. De raad van voorzitters wordt bijeengeroepen op verzoek van minstens vijftientwintig afdelingen uit tenminste vier provincies of op verzoek van de fracties van het federale parlement, van het Vlaamse parlement of van de Brusselse hoofdstedelijke raad."*

2.3. Bevoegdheden

Art. 21 van de statuten: *"De raad van voorzitters en secretarissen is het hoogste orgaan tussen twee congressen. Hij heeft als opdracht, op voorstel van het partijbureau: 1. Het benoemen van de nationaal secretaris en de adjunct-secretaris(sen); 2. Het behandelen tussen twee congressen in, van politieke problemen in het algemeen; 3. Zich bij hoogdringendheid uit te spreken over het beheer gevoerd door het partijbureau of de administratieve commissie."*

¹⁷ De SP-statuten zoals die aangenomen werden door het congres van 9 en 10 december 1995.

3. Het partijbureau

Op het administratief congres van 16 oktober 1999 werd het partijbureau verkozen volgens de statuten van de SP aangenomen door het congres van 9 en 10 december 1995.

3.1. Samenstelling

Art. 29 en 30 van de statuten: *"Het partijbureau bestaat uit:*

- a. de partijvoorzitter* Erdman Fred (op 16 oktober 1999 opgevolgd door Janssens Patrick)
- b. de nationale secretaris* Blomme Linda (op 19 januari 2000 vervangen door Van Roost Hedwig die op 15 mei 2000 wordt opgevolgd door André Alain)
- c. de adjunct-secretaris(sen)* *niet meer ingevuld sinds december 1998*
- d. leden met stemrecht* Bonte Hans, Casaer Dylan, Cuyt Ronny, De Batse-
lier Norbert, De Meyer Magda, De Ridder Peter,
Derycke Erik, Detiège Léona, Douifi Dalila, Maes
Jacky, Schotte Tamara, Stroobant René, Swennen
Guy, Swinnen René, Termont Daniël, Van As-
broeck Anne, Vanvelthoven Peter
- e. leden met raadgevende stem"* Baldewijns Eddy (tot 16 oktober 1999), Beke
Frank, Bossuyt Gilbert, Claes Willy, Colla Marcel
(tot 16 oktober 1999), Colpaert Toon, De Vits Mia,
Gennez Caroline, Geuens Jos, Grijp Rufin, Jans-
sens William, Lemonnier Martine, Merchiers
Nadia (op 23 oktober 2000 vervangen door De
Coninck Monica), Peeters Guy, Peeters Jan (tot 16
oktober 1999), Peeters Leo (tot 16 oktober 1999),
Stevaert Steve, Tobback Louis, Vande Lanotte
Johan, Van den Bossche Luc, Van Der Maelen
Dirk, Verboven Xavier, Verheyden Herman (op
16 oktober 1999 vervangen door De Coene Philip-
pe), Willockx Freddy

3.2. Frequentie van samenkomst

Het partijbureau komt wekelijks samen op maandag, uitgezonderd tijdens de vakantieperiodes.

3.3. Bevoegdheden

De bevoegdheden van het partijbureau worden geregeld in art. 27 van de statuten: *"Het partijbureau leidt en vertegenwoordigt de partij. Het voert de beslissingen van het congres en van de raad van voorzitters en secretarissen uit. Het is bovendien bevoegd voor alles wat niet uitdrukkelijk aan het congres en aan de raad van voorzitters en secretarissen is voorbehouden. Het benoemt de delegaties die de partij vertegenwoordigen. Om de samenwerking met de andere socialistische partijen in Europa en in de wereld, zoals voorzien in artikel 3, voor te bereiden en te coördineren, wijst het partijbureau tijdens de eerste zitting na het administratief congres een internationaal secretaris aan. Deze internationaal secretaris wordt aangewezen voor een periode van twee jaar. De internationaal secretaris maakt met raadgevende stem deel uit van het partijbureau en is lid van het uitvoerend bestuur. Het partijbureau neemt alle nodige beslissingen en vraagt desgewenst de mening van elke statutaire geleding van de partij. Het kan voor het één of het ander punt van de agenda raad inwinnen van een partijlid, dat hierover inlichtingen kan verschaffen. Het partijbureau moet aan het nationaal congres een verslag over het voorbije politieke jaar voorleggen. Het stelt politieke beslissingen op halflange of lange termijn voor, evenals de ontwerpresoluties. Wordt het verslag, dat het partijbureau aan het congres voorlegt, niet éénparig door de leden van het partijbureau goedgekeurd en verzet zich minstens één derde ertegen, dan heeft deze oppositie het recht een minderheidsnota bij het verslag te voegen. Alle stemmingen van het partijbureau, die niet bij éénparigheid geschieden, gebeuren bij afroepen van de naam. Zij worden in de notulen van de vergadering opgetekend. De genomen beslissingen en de stemverdeling worden in het schriftelijk verslag aan het congres opgenomen."*

4. Het uitvoerend bestuur

4.1. Samenstelling

Art. 42 van de SP-statuten: *"Het uitvoerend bestuur van de partij is samengesteld uit:*

<i>a. de partijvoorzitter</i>	Erdman Fred (op 16 oktober 1999 vervangen door Janssens Patrick)
<i>b. de voorzitters van de SP-fracties in de federale parlementen en het Vlaamse parlement</i>	Erdman Fred (op 14 juli 1999 vervangen door Vanlerberghe Myriam), Vanvelthoven Louis (op 1 juli 1999 vervangen door Landuyt Renaat die op 16 juli 1999 wordt opgevolgd door Van Der Maelen Dirk), Bossuyt Gilbert
<i>c. de voorzitter van de SP-delegatie in het Europees Parlement</i>	Willockx Freddy (op 13 juni 1999 vervangen door Van Lancker Anne)

d. de nationaal secretaris en de adjunct-secretaris(sen)

Blomme Linda (op 19 januari 2000 vervangen door Van Roost Hedwig die op 15 mei 2000 wordt opgevolgd door André Alain)

De functie van adjunct-secretaris werd niet meer ingevuld sinds december 1998.

e. de internationale secretaris

Van Der Maelen Dirk (op 15 mei 2000 vervangen door Thijs Stefaan)

f. de voorzitter van de administratieve commissie

Landuyt Renaat (op 30 augustus 1999 vervangen door Swennen Guy)

g. de directeur van het SEVI¹⁸

Colpaert Toon

4.2. Frequentie van samenkomst

Het uitvoerend bestuur komt maandelijks samen.

4.3. Bevoegdheden

De bevoegdheden worden geregeld in art. 42 van de statuten: *"Het uitvoerend bestuur is verantwoordelijk voor het dagelijks beheer en beleidsvoorbereidend werk van de partij en haar componenten en voor de praktische en dagelijkse leiding van verkiezingscampagnes, volgens de richtlijnen van het partijbureau."*

5. De administratieve commissie

5.1. Samenstelling

De samenstelling wordt geregeld in art. 36 van de statuten: *"De administratieve commissie telt negen leden.*

– *Daarvan duidt het partijbureau vier leden aan uit haar stemgerechtigde leden. Dit gebeurt tijdens de zitting volgend op het administratief congres.*

De Meyer Magda, De Ridder Peter, Douifi Dalila, Swennen Guy

– *Het partijbureau verkiest tevens de voorzitter van de administratieve commissie onder haar stemgerechtigde leden.*

Van Asbroeck Anne

– *Het korps van secretarissen van de federaties duidt in haar midden vier leden van de administratieve commissie aan tijdens de eerste zitting na het administratief congres."*

André Alain, Stulens Jo, Vanaken Peter, Wagemans Dirk

¹⁸ SEVI staat voor Studiecentrum Emile Vandervelde Instituut.

5.2. Frequentie van samenkomst

Art. 36 van de statuten: *"De administratieve commissie vergadert op uitnodiging van haar voorzitter of op verzoek van tenminste drie leden."*

In 1999 kwam de administratieve commissie 6 keer samen, in 2000 8 keer.

5.3. Bevoegdheden

Luidens artikel 35 van de statuten bestaat de opdracht van de administratieve commissie uit : *"1. toezicht houden op de naleving van de statuten en zo nodig elke inbreuk beteugelen; 2. voorleggen aan het tweejaarlijks administratief congres van een voorstel van samenstelling van de financiële commissie; 3. zich uitspreken over de toepassing van de statuten; 4. nader aangeven van de werkmethodes."*

6. Interne verkiezingen

Op het administratief congres van 16 oktober 1999 werd de uitslag van de rechtstreekse verkiezing van de nieuwe partijvoorzitter bekend gemaakt. Patrick Janssens werd verkozen in opvolging van Fred Erdman met 81,62% van de uitgebrachte stemmen.

- ontvangen stembiljetten: 36.206
- blanco en ongeldig: 332
- onthoudingen: 2.064 (5,75%)
- neen-stemmen: 4.530 (12,63%)
- ja-stemmen: 29.280 (81,62%)

Op de raad van voorzitters en secretarissen van 19 januari 2000 werd Hedwig van Roost verkozen tot nieuwe nationale secretaris met 143 ja-stemmen tegen 83 neen-stemmen en 20 onthoudingen. Zij volgde daarmee Linda Blomme op. In mei 2000 werd Hedwig Van Roost vervangen door Alain André.

7. Kaderleden

7.1. Mandatarissen

Volksvertegenwoordigers	20 tot 13 juni 1999, vanaf dan 14
Vlaamse volksvertegenwoordigers	26 tot 13 juni 1999, vanaf dan 20
Senatoren	9 tot 13 juni 1999, vanaf dan 6
Leden Brusselse Hoofdstedelijke Raad	2 tot 13 juni 1999, vanaf dan 1
Federale ministers	4 tot juli 1999, vanaf dan 3
Vlaamse ministers	3 tot juli 1999, vanaf dan 2
Ministers Brusselse Gewestregering	1 tot juli 1999, vanaf dan 1 staatssecretaris

Leden Europees Parlement	3 tot 13 juni 1999, vanaf dan 2
Provincieraadsleden	75
Bestendig Afgevaardigden	10
Gemeenteraadsleden	825
Burgemeesters	39
Schepenen	228

7.2. Bestuursleden 6.500

7.3. Aard coalities

In 119 van de 327 Vlaamse gemeenten zit de SP in de meerderheid, in 198 in de oppositie en in 10 gemeenten is de SP niet opgekomen.

Homogeen SP-bestuur	2
SP-CVP	40
SP-VLD	20
SP-CVP-VU	3
SP-VLD-VU	3
SP-CVP-VLD	1
Coalitie met meerdere/andere partij(en)	32
SP in meerderheid op kartellijsten	18

8. Personeelsbestand

8.1. Belangrijke functies of diensten

- Nationaal Secretaris	Blomme Linda (op 19 januari 2000 opgevolgd door Van Roost Hedwig die op 15 mei 2000 vervangen werd door André Alain)
- Directeur communicatie	Verheyden Herman (op 16 oktober 1999 vervangen door Philippe De Coene)
- Voorzitter vormingscentrum ¹⁹	Vanlerberghe Myriam
- Directeur vormingscentrum	De Block Daniël
- Voorzitter Jongsocialisten	Gennez Caroline
- Secretaris Jongsocialisten	Waegemans Carolus
- Voorzitter Socialistische Vrouwen	Detiège Leona (op 29 februari 2000 vervangen door Van Lancker Anne)
- Secretaris Socialistische Vrouwen	Claes Vera

¹⁹ Het gaat om het vormingscentrum Herman Vos.

- Voorzitter CSC-Vormingswerk ²⁰	Vandenbussche Michiel
- Secretaris CSC-Vormingswerk	Leunens Patrick
- Voorzitter SCS ²¹	Van Nieuwerkerke André
- Secretaris SCS	Dupaix Freddy

8.2. *Parlementaire medewerkers*

Kamer	15
Senaat	3
Vlaams Parlement	6

8.3. *Globaal aantal tewerkgestelden*

De situatie op 31 december 2000 was als volgt²² :

	<i>vast</i>	<i>gesco</i>	<i>dac</i>
SP	12 + 5 dt	-	-
Vormingscentrum Herman Vos	4 + 1 ht	-	2 + 2 ht
Socialistische Omroepstichting	1	1	1 ht
Studiedienst SEVI	6 + 1 ht	14 + 2 ht	22 + 5 ht

gesco: gesubsidieerde contractuelen
 dac: derde arbeidscircuit

²⁰ CSC-Vormingswerk staat voor Centrale voor Socialistisch Cultuurbeleid-Vormingswerk.

²¹ SCS staat voor Socialistische Centrale voor Sportbeleid.

²² dt = deeltijds of 4/5, ht = halftijds of 1/2.

9. Ledenaantallen

9.1. Indeling per federatie

Federatie	1999	2000	Toe- of afname
Aalst-Oudenaarde-Ronse	6.704	n.b.	n.b.
Antwerpen	9.829		
Brugge	1.571		
Brussel	2.158		
Gent-Eeklo	5.783		
Halle-Vilvoorde	3.487		
Kortrijk-Roeslaere-Tielt	4.628		
Leuven	6.075		
Limburg	12.473		
Mechelen-Turnhout	9.063		
Oostende-Westhoek	5.458		
Waas en Dender	3.280		
Ongekend	5.329		
Totaal	75.838	73.500	- 2.991

9.2. Indeling naar leeftijd en geslacht²³

Leeftijdscategorie	Mannen	Vrouwen	Totaal
-35	3.828	3.848	7.676
35 - 45	6.678	5.734	12.412
45 - 55	9.549	6.036	15.585
55 - 65	8.250	4.657	12.907
+ 65	10.635	8.304	18.939
onbekend	n.b.	n.b.	5.981
Totaal	n.b.	n.b.	73.500

9.3. Lidgelden

- Individuele aansluiting: 720,- BEF
- Bijkomend lid uit hetzelfde gezin, 65-plusser, werkloze, invalide, scholier of student: 480,- BEF
- Steunend lid: 1200,- BEF

²³ Toestand op 12 februari 2001.

10. Publicaties

Periodieken

- Doèn (ledenblad, maandelijks 70.000 ex.)

Losse uitgaven

1999

- F. Vandenbroucke, *De actieve welvaartsstaat: een Europese ambitie.*
- H. Bonte, *SP wil laag betaald werk lonender maken.*
- *De informatiemaatschappij rood-groen kleuren* (SEVI-hoorzitting).
- G. Swennen, *Arm maakt ziek – ziek maakt arm. Voorstel van decreet voor meer kansen op gelijke preventieve zorg.*
- *Europa afwerken. 21 punten voor de 21ste eeuw* (Europese verkiezingen 13 juni 1999).
- *Actie Respect* (persconferentie 1 maart 1999, J. Vande Lanotte en N. De Batselier).
- *Stressbestrijding in Florida* (persconferentie 2 maart 1999, SEVI en de SP-Volksvertegenwoordigers G. Vermassen, R. Cuyt en M. Vanlerberghe).
- *Milieucontract SP* (persconferentie 10 maart 1999, N. De Batselier en B. Tobback).
- *Het Jongerenpact* (Jongerencongres 13 maart 1999, Hasselt).
- F. Vandenbroucke, R. Voorhamme, A. Van Lancker, J. Vande Lanotte, H. Bonte, *SP-Tewerkstellingsplan.*
- *Het Kiescontract* (26 maart 1999).
- 1 mei boodschap 1999. *Iedereen heeft recht op werk !*
- R. Voorhamme, *Certificaat voor Verantwoord Ondernemerschap .*
- D. Van Der Maelen, *Iedereen is van de wereld. SP-engagement voor een dynamisch internationaal samenwerkingsbeleid.*
- *Over ontdekken, leren en kennen. Een socialistische visie op de kennismaatschappij en het onderwijs van de 21ste eeuw.*
- P. Janssens, *De toekomst van de SP ligt voor ons* (intentieverklaring van de kandidaat-voorzitter).

2000

- *Evenredige participatie op de arbeidsmarkt: een klare doelstelling bij de uitbouw van de actieve welvaartsstaat.*
- *Water: door er naar te kijken, wordt het niet proper !*
- *Gemeenten kiezen hun toekomst* (Rode draad voor de gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober 2000).
- *Het Charter voor Sociale Gelijkheid van de SP* (Antwerpen, 2 september 2000).
- *De nieuwe SP* (Een strategie voor partijvernieuwing, 7 november 2000).

Internetadres: <http://www.sp.be>

11. Financiën²⁴

	1996	1997	1998
Opbrengsten uit courante werking	128.280.008	129.019.177	128.435.124
- Dotaties	83.040.640	83.101.851	83.181.384
Kamer	40.757.908	40.788.513	40.828.248
Senaat	42.282.732	42.313.338	42.353.136
- Giften VZW	1.306.933	160.000	1.000
- Giften, schenkingen of legaten	1.386.538	2.057.257	2.549.131
- Bijdragen van de fracties	6.200.000	6.000.000	12.000.000
Kamer	2.200.000	2.000.000	4.000.000
Senaat	2.000.000	2.000.000	4.000.000
Gewestraden	2.000.000	2.000.000	4.000.000
- Bijdragen van partijgeledingen	-	-	-
- Lidgelden	19.745.869	16.680.432	16.707.661
- Opbrengsten uit het roerend of onroerend vermogen	-	-	-
- Opbrengsten van manifestaties, publicaties en reclame	4.516.797	5.124.301	4.975.642
- Diverse prestaties	12.083.231	13.895.336	9.020.306
Kosten uit courante werking	(134.842.541)	(132.662.468)	(127.460.388)
- Dotaties	14.923.530	26.048.770	16.428.676
Federaties en lokale bewegingen	10.000.000	12.500.002	6.009.931
Verenigingen en groeperingen verbonden aan de partij	4.923.530	13.548.768	10.418.745
- Handelsgoederen en hulpstoffen	(129.654)	-	-
Wijziging in de voorraad	(129.654)	-	-
- Diensten en diverse goederen	49.447.335	48.683.534	47.119.473
Huisvestingskosten	4.883.754	4.124.256	5.008.368
Administratieve werkingskosten	19.388.553	20.171.604	10.990.667
Publicaties	15.269.362	13.812.684	14.993.353
Kosten voor reclame, propaganda en partijvergaderingen	9.905.666	10.574.990	16.127.085
Kosten voor verkiezingspropaganda	-	-	-
Diverse kosten	-	-	-
- Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen	53.865.793	50.098.898	55.375.906
- Afschrijvingen en waardeverminderingen op immateriële en materiële vaste activa	1.508.994	1.917.232	1.822.385
- Waardeverminderingen op voorraden en vorderingen	4.492.462	461.133	628.118
- Voorzieningen voor risico's en kosten	10.000.000	5.000.000	5.200.000
- Courante fiscale kosten	604.427	582.555	503.605
Resultaat uit courante werking vóór financiële resultaten	(6.562.533)	(3.643.291)	974.736
Financieel resultaat	2.893.719	2.131.176	1.120.998
Uitzonderlijk resultaat	50.000	31.086	(141.281)
Resultaat van het boekjaar	(3.618.814)	(1.481.029)	1.954.453

²⁴ Zie: Verslag van de Controlecommissie betreffende de Verkiezingsuitgaven en de Boekhouding van de Politieke Partijen. *Parlementaire Documenten*, 1008/1 (GZ 1996-1997) (Kamer), 1558/1 (GZ 1997-1998) (Kamer), 2171/1 (GZ 1998-1999) (Kamer).

De financiën van de politieke partijen in de jaren 1999 en 2000 zijn terug te vinden op het eind van het artikel.

12. Organogram

Aangezien er zich geen wijzigingen hebben voorgedaan ten aanzien van de situatie in 1995 en 1996 wordt verwezen naar: BIONDI, P., Morfologie van de Vlaamse politieke partijen in 1995 en 1996. In: *Res Publica – Politiek Jaarboek*, 1997, nr.4, blz. 629-691.

VLAAMSE LIBERALEN EN DEMOCRATEN (VLD)

1. Het Congres

In 1999 en 2000 werden er door de VLD drie congressen georganiseerd:

- Antwerpen, 24 april 1999. Verkiezingscongres: 'Ons land kan beter', bepaling en goedkeuring van het verkiezingsprogramma voor de federale, Vlaamse en Europese verkiezingen van 13 juni 1999. Aantal deelnemers: ongeveer 850 leden, die allen stemgerechtigd zijn.²⁵
- Brussel, 10 juli 1999, Tentoonstellingspark-Heizel. Bijzonder algemeen congres dat de ontwerpen van regeerakkoord op federaal en regionaal vlak unaniem goedkeurt. Aantal deelnemers: 660.²⁶
- Antwerpen, 25-27 februari 2000. Statutair en thematisch congres: 'De lijn doortrekken', aanloop naar de gemeente- en provincieraadsverkiezingen van 8 oktober 2000. Hierin 3 delen: 'De Gemeente: nieuwe structuren voor een nieuwe eeuw', 'De Provincies worden moderne, sterke streekbesturen' en 'Van OCMW naar Welzijnshuis'. Statutaire aangelegenheden: o.a. samenstelling van het partijbestuur, aanduiding van de penningmeester en de secretaris, cumulatie van mandaten en termijnen voor kandidatuurstellingen. Aantal deelnemers: ongeveer 920 leden, die allen stemgerechtigd zijn.

3. Het bestuur²⁷

3.1. Samenstelling

Art. 7 van de statuten²⁸: *"Het bestuur is samengesteld uit, door en onder de leden verkozen leden, van wie, op elk ogenblik, ten minste de helft niet-mandatarissen. Te dien einde worden minstens zoveel niet-mandatarissen als mandatarissen op afzonderlijke lijsten verkozen. Voor de samenstelling van het nationaal partijbestuur wordt onder mandatarissen verstaan de verkozenen in het Europees, Belgisch, Vlaams en Brussels parlement en leden van de bestendige deputaties. Naast de door en onder de leden verkozen bestuursleden bestaat het bestuur uit de voorzitter en de fractieleiders van het overeenstemmend niveau. De secretaris, de penningmeester en eventueel de politiek secretaris worden door het bestuur verkozen uit de door en onder de leden verkozen bestuursleden bij gewone meerderheid. (...) Het nationaal bestuur bestaat, naast de voorzitter en de fractieleiders, uit 30 door en onder de leden verkozen leden. (...) Elk kiesarrondissement is door ten minste één lid-afgevaardig-*

²⁵ Volgens tellingen en schattingen van onderzoekers ter plaatse van de Vakgroep Politologie van de KULeuven waren er tijdens het plenaire gedeelte van het congres slechts 350 aanwezigen.

²⁶ Aantal deelnemers op basis van tellingen en schattingen van onderzoekers ter plaatse van de Vakgroep Politologie van de KULeuven.

²⁷ Bij de VLD is er in tegenstelling tot de andere partijen statutair noch een algemene raad of partijraad, noch een uitvoerend of dagelijks bestuur voorzien.

²⁸ De VLD-statuten zoals gewijzigd op de algemene vergaderingen van 9 november 1996, 14 december 1996 en 25 februari 2000.

de vertegenwoordigd in het nationaal bestuur. (...) Het bestuur kan elkeen met raadgevende stem uitnodigen."

De samenstelling van het bestuur ziet er als volgt uit²⁹:

a. de voorzitter

Verhofstadt Guy (tijdens de periode juni-juli 1999 wordt Verhofstadt opgevolgd door interim-voorzitter Daems Rik), Daems wordt op zijn beurt als interim-voorzitter vanaf juli 1999 opgevolgd door De Gucht Karel (De Gucht wordt tot voorzitter verkozen op 20 november 1999)

b. verkozen bestuursleden:

– de mandatarissen

Beysen Ward, Bril Louis (vanaf december 1999 penningmeester in opvolging van Jaak Gabriëls), Coveliers Hugo, De Clercq Willy, De Croo Herman, Denys André, Geens André (vanaf juli 1999 als mandataris, voorheen als niet-mandataris), Leduc Jeannine, Taelman Martine (vanaf juli 1999 als mandataris, voorheen als niet-mandataris, sedert december tweede onder-voorzitter), Van Riet Iris (vanaf juli 1999 als mandataris, voorheen als niet-mandataris), Versnick Geert (secretaris tot december 1999)³⁰

– de niet-mandatarissen

Braem Nicole, Claes-Van Waes Simone, De Buyst Didier (vanaf juni 1999), De Ro Luc, De Wit Lucette, Debal Hilda, Decat Michel (vanaf juni 1999), Grevendonk Carine (vanaf juni 1999), Macharis André (vanaf juni 1999), Meeus Peter, Michiels Ann, Naeyaert Daisy, Valkeniers Thomas (vanaf juni 1999), Van Den Eeckhout Elfride, Van Waeyenberge Marleen, Ysebaert Clair
Coveliers Hugo (Kamer, tevens rechtstreeks verkozen), Leduc Jeannine (Senaat, tevens rechtstreeks verkozen), Vermeiren Francis (Vlaams Parlement), Sterckx Dirk (Europa), Vanhengel Guy (Brusselse Hoofdstedelijke Raad, vanaf oktober 2000 opgevolgd door Vanraes Jean-Luc)

*c. de fractieleiders*³¹

²⁹ De bestuursverkiezingen vinden om de vier jaar plaats. De samenstelling in de periode 1999-2000 is gebaseerd op de uitslag van de bestuursverkiezingen van 7 juni 1997.

³⁰ Geert Versnick wordt als secretaris opgevolgd door Fientje Moerman. Zij wordt van december 1999 tot februari 2000 uitgenodigd om als deskundige het partijbestuur bij te wonen. Na een wijziging van de statuten op het Krokuscongres van 13 februari 2000, zetelt zij als lid van het partijbestuur, zonder in aanmerking te worden genomen voor de verdeling mandataris/niet-mandataris.

³¹ Het gaat om de personen die fractieleider zijn na de verkiezingen van 13 juni 1999.

*d. de ministers*³²

Chevalier Pierre (federaal staatssecretaris tot 12 oktober 2000, daarna zetelend als mandataris), Daems Rik (eerste ondervoorzitter), Dewael Patrick, Gabriëls Jaak, Neyts-Uyttebroeck Annemie, Van Mechelen Dirk, Vanderpoorten Marleen, Vanhengel Guy, Verhofstadt Guy, Verwilghen Marc

3.2. Frequentie van samenkomst

Het bestuur komt wekelijks samen, op maandagmorgen.

3.3. Bevoegdheden

De bevoegdheden worden geregeld in artikel 9, § 1 van de statuten: *“Het bestuur is verantwoordelijk voor de politieke standpuntbepaling overeenkomstig de besluiten van het congres, voor de organisatie van de bestuursverkiezingen en de voorverkiezingen, overeenkomstig de procedure voorzien in de artikelen 14, 18, 19 en 20 van deze statuten, en voor de deelname van de partij aan de verkiezingen.”*

5. De statutaire tuchtorganen

5.1. Samenstelling

Art. 22 van de statuten: *“Er zijn drie statutaire tuchtorganen : de arrondissementele statutaire commissies, de nationale statutaire commissie en de beroepskamer. Zij zijn belast met het toezicht op de naleving van de statuten en de sanctionering ervan. De nationale en de arrondissementele statutaire commissies zijn samengesteld uit een gewezen nationale, respectievelijk een gewezen arrondissementele voorzitter en acht leden. Deze acht leden worden overeenkomstig de procedure voorzien in artikel 14 van deze statuten verkozen door en onder de desbetreffende leden. Zij worden verkozen voor een termijn van vier jaar. De beroepskamer is samengesteld uit elf leden. Deze leden worden overeenkomstig de procedure voorzien in artikel 14 van deze statuten, verkozen door en onder de leden. Zij worden verkozen voor een termijn van vier jaar.”*

³² Vanaf juli 1999 werden alle VLD-ministers en staatssecretarissen uitgenodigd op het partijbestuur. Allen waren reeds lid van het partijbestuur aangezien ze in juni 1997 tot bestuurslid waren verkozen, op Dirk Van Mechelen en Marc Verwilghen na. Bij het aantreden van Annemie Neyts-Uyttebroeck als federaal staatssecretaris op 12 oktober 2000 volgt Guy Vanhengel – die sinds juni 1999 zetelt in het partijbestuur als ‘fractie leider’ in de Brusselse Hoofdstedelijke Raad – haar op als Brussels minister. Op zijn beurt wordt Guy Van Hengel in het partijbestuur als ‘fractie leider’ in de Brusselse Hoofdstedelijke Raad opgevolgd door Jean-Luc Vanraes.

5.3. Bevoegdheden

Art. 23 van de statuten: *“De arrondissementele statutaire commissies zijn bevoegd voor het, in eerste aanleg, onderzoeken en beslechten van klachten en geschillen waarbij één of meerdere partijen of instanties betrokken zijn die ressorteren onder hun gebied en die het gemeentelijk of arrondissementeel belang niet overstijgen. De nationale statutaire commissie is, als enig orgaan, belast met de interpretatie van de statuten. Zij ontvangt en behandelt klachten, in eerste aanleg, over de werking van de partij en over de deontologie van de VLD-mandatarissen. Zij geeft jaarlijks haar visum aan de begroting en de rekeningen van de VLD - Partij van de Burger en van de VLD-fracties en doet uitspraak over de klachten die zij hieromtrent heeft onderzocht. (...) De beroepskamer doet in beroep uitspraak over beslissingen die de nationale statutaire commissie in eerste aanleg heeft genomen.”*

6. Interne verkiezingen

Tijdens de formatieopdracht van Guy Verhofstadt in juni-juli 1999, was Rik Daems interim-voorzitter van de VLD. Op 16 juli 1999 werd Karel De Gucht aangeduid tot interim-voorzitter, nadat Rik Daems minister was geworden. Op 20 november 1999 werden voorzittersverkiezingen gehouden. Twee kandidaturen met ruimere weerklank werden ingediend, naast 7 andere. Karel De Gucht haalde in de eerste ronde meer dan ‘de helft van de stemmen + 1’ en werd zo de nieuwe partijvoorzitter.

- aantal uitgebrachte stemmen: 20.365
- aantal geldige stemmen: 20.187
- aantal ongeldige stemmen: 178

Overzicht geldige stemmen:

Naam	aantal stemmen	% van geldige stemmen
Cuypers Kris	161	0,80
De Gucht Karel	13.748	68,10
De Munster Marc	34	0,17
De Stoop Christian	92	0,46
Engels Philippe	20	0,10
Geuens Bob	39	0,19
Notredame Marc	47	0,23
Versnick Geert	5.893	29,19
Vonck Ivan	153	0,76

7. De kaderleden

7.1. Mandatarissen

Volksvertegenwoordigers	21 tot 13 juni 1999, vanaf dan 23
Senatoren	10 tot 13 juni 1999, vanaf dan 11
Vlaamse volksvertegenwoordigers	27
Leden Brusselse Hoofdstedelijke Raad	2 tot 13 juni 1999, vanaf dan 1
Federale ministers	4 vanaf juli 1999 (en 1 staatssecretaris)
Vlaamse ministers	3 vanaf juli 1999
Ministers Brusselse Gewestregering	1 vanaf juli 1999
Leden Europees Parlement	3
Provincieraadsleden	85
Bestendig afgevaardigden	5
Gemeenteraadsleden	1.097
Burgemeesters	53
Schepenen	281
OCMW-raadsleden	573
OCMW-voorzitters	50

7.2. Bestuursleden 7.140

8. Personeelsbestand

8.1. Belangrijke functies:

- Partijvoorzitter Verhofstadt Guy (tijdens de periode juni-juli 1999 wordt Verhofstadt opgevolgd door interim-voorzitter Rik Daems), Daems wordt op zijn beurt als interim-voorzitter vanaf juli 1999 opgevolgd door Karel De Gucht (De Gucht wordt tot voorzitter verkozen op 20 november 1999)
- Eerste en tweede ondervoorzitter³³ Daems Rik, Taelman Martine (vanaf december 1999)
- Secretaris Versnick Geert (vanaf december 1999 opgevolgd door Moerman Fientje)

³³ De eerste ondervoorzitter is het verkozen bestuurslid dat de meeste stemmen behaalde: Rik Daems. Omdat zijn ministerschap wel verenigbaar is met het eerste ondervoorzitterschap van de partij, doch niet met de functie van 'waarnemend voorzitter' bij onbeschikbaarheid van de voorzitter, is er een tweede ondervoorzitter aangeduid: Martine Taelman.

- Penningmeester Gabriëls Jaak (vanaf december 1999 opgevolgd door Bril Louis)
- Algemeen partijsecretaris Ysebaert Clair
- Directeur VLD-Studiedienst der parlementaire fracties Kerremans Jan (vanaf juli 1999 opgevolgd door De Koker Hedwig)
- Instituut voor Kadervorming (IVK):
 - Voorzitter Daems Rik (vanaf juli 1999 opgevolgd door Vandenborre Georges)
 - Directeur Poppe Patrick
- Woordvoerder Somers Bart (vanaf juli 1999 opgevolgd door Cornelis Bert)
- Fractiesecretarissen
 - Kamer De Koker Hedwig
 - Senaat Herpinck Herman
 - Vlaams Parlement De Vos Herman
- Voorzitters Tuchtorganen
 - Nationale Statutaire Commissie Poma Karel
 - Beroepskamer Monsaert Paul
- Voorzitter VLD-vrouwen Van Riet Iris
- Voorzitter Socio-Culturele Vereniging van Vlaamse Liberale Vrouwen Claes-Van Waes Simone
- Voorzitter Jong VLD De Ro Jo (tot oktober 1999), Sloomans Ronny (interimvoorzitter vanaf oktober 1999, verkozen tot voorzitter op 22 januari 2000)

8.2. *Parlementaire medewerkers:*

Federaal Parlement: 28
Vlaams Parlement: 8

8.3. *Globaal aantal tewerkgestelden*

In totaal 17 waarvan 12 in vast verband.

9. Ledenaantallen

9.1. Indeling naar arrondissement

Arrondissement	1999	2000	Toe- of afname
Aalst-Oudenaarde	7.220	7.650	+ 430
Antwerpen	7.261	7.351	+ 90
Brugge	2.913	2.788	- 125
Brussel-Halle-Vilvoorde	9.488	10.013	+ 525
Dendermonde-Sint-Niklaas	4.939	5.162	+ 223
Gent-Eeklo	9.700	11.043	+ 1.343
Limburg	8.700	9.138	+ 438
Kortrijk-Roeselare-Tielt	5.295	5.304	+ 9
Leuven	6.793	7.272	+ 479
Mechelen-Turnhout	6.947	7.301	+ 354
Oostende-Veurne-Diksmuide-Ieper	5.605	5.909	+ 304
Nationaal	919	919	0
Totaal	75.780	79.850	+ 4.070

9.2. Indeling naar leeftijd en geslacht

geen informatie beschikbaar

9.3. Lidgelden

- Individuele aansluiting via het nationaal VLD-secretariaat: 450,- BEF
- Individuele aansluiting via een lokale afdeling die de prijs zelf bepaalt: prijs schommelt tussen 300,- en 900,- BEF

10. Publicaties

Programmatorische publicaties

- *Het V-Plan – Het veiligheidsplan van de VLD*, VLD/Uitgeverij Houtekiet, 1999.
- *Guy Verhofstadt & Rik Daems, In goede Banen – Het werkgelegenheidsplan van de VLD*, VLD/Uitgeverij Houtekiet, 1999.
- *'Ons land kan beter – VLD- Voor de Verandering'*, verkiezingsprogramma 1999, 1999.
- *Gemeente provincie 2000 'De lijn doortrekken'*. Aanloop naar de gemeente- en provincieraadsverkiezingen van 8 oktober, 2000.

Cursusmappen

- *Gemeentelijk leefmilieubeleid*, IVK, 1999
- *De nieuwe gemeenteboekhouding*, IVK, 2000

Periodieken

- *De Burgerkrant*, maandelijks ledenblad, verstuurd aan alle leden.
- *Lokale Burgerkrant*, gemiddeld per kwartaal uitgegeven door 254 lokale afdelingen, verstuurd aan hun leden.

Internetadres: <http://www.vld.be>

12. Organogram

Aangezien er zich geen wijzigingen hebben voorgedaan ten aanzien van de situatie in 1997 en 1998 wordt verwezen naar: BIONDI, P., Morfologie van de Vlaamse politieke partijen in 1997 en 1998. In: *Res Publica – Politiek Jaarboek*, 1999, nr. 2-3, blz. 313-374.

In de periode 1999-2000 zijn er 11 arrondissementsbesturen en 323 lokale besturen.

11. Financiën³⁴

	1996	1997	1998
Opbrengsten uit courante werking	124.882.898	121.404.958	130.296.383
- Dotaties	85.997.096	85.058.307	85.137.840
Kamer	43.553.864	42.584.469	42.624.204
Senaat	42.443.232	42.473.838	42.513.636
- Giften VZW	-	-	-
- Giften, schenkingen of legaten	-	-	4.296.000
- Bijdragen van de fracties	23.437.880	23.710.467	26.236.747
Kamer	8.211.136	9.148.735	9.211.174
Senaat	4.762.344	4.550.232	6.860.232
Gemeenschapsraden	10.104.000	9.711.500	9.577.841
Gewestraden	-	-	-
Andere	360.400	300.000	587.500
- Bijdragen van partijgeledingen	-	-	-
- Lidgelden	11.108.657	8.868.278	8.203.150
- Opbrengsten uit het roerend of onroerend vermogen	-	-	-
- Opbrengsten van manifestaties, publicaties en reclame	3.881.933	2.875.775	5.603.806
- Diverse prestaties	457.332	892.131	818.840
Kosten uit courante werking	(97.116.845)	(111.704.871)	(116.021.628)
- Dotaties	14.384.721	14.948.226	15.728.230
Federaties en lokale bewegingen	10.000.000	9.555.608	11.567.416
Verenigingen en groeperingen verbonden aan de partij	4.384.721	5.392.618	4.160.814
- Diensten en diverse goederen	47.563.165	59.417.219	58.255.483
Huisvestingskosten	3.729.263	5.113.802	4.003.417
Administratieve werkingskosten	21.657.134	24.327.597	24.339.655
Publicaties	6.067.646	16.014.403	20.655.482
Kosten voor reclame, propaganda en partijvergaderingen	12.182.950	10.388.513	2.961.176
Kosten voor verkiezingspropaganda	-	-	-
Diverse kosten	3.926.172	3.572.904	6.295.753
- Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen	19.208.674	21.592.120	25.540.343
- Afschrijvingen en waardeverminderingen op immateriële en materiële vaste activa	4.885.596	5.407.594	5.484.608
- Waardeverminderingen op voorraden en vorderingen	-	-	-
- Voorzleningen voor risico's en kosten	11.074.689	10.339.712	11.012.964
- Courante fiscale kosten	-	-	-
Resultaat uit courante werking vóór financiële resultaten	27.766.053	9.700.087	14.274.755
Financieel resultaat	(6.362.484)	(2.717.372)	(2.194.128)
Uitzonderlijk resultaat	-	-	-
Resultaat van het boekjaar	21.403.569	6.982.715	12.080.627

³⁴ Zie: Verslag van de Controlecommissie betreffende de Verkiezingsuitgaven en de Boekhouding van de Politieke Partijen. *Parlementaire Documenten*, 1008/1 (GZ 1996-1997) (Kamer), 1558/1 (GZ 1997-1998) (Kamer), 2171/1 (GZ 1998-1999).

De financiën van de politieke partijen in de jaren 1999 en 2000 zijn terug te vinden op het eind van het artikel.

VOLKSUNIE

1. Het congres

In de periode 1999-2000 werden zes congressen georganiseerd :

- Brussel, Centro Galego, 9 mei 1999. Eurofeest VU&ID: voorstelling van het programma en de kandidatenlijst voor de Europese verkiezingen van 13 juni 1999. Partijmeeting zonder stemmingen, openbaar voor partijleden, pers en sympathisanten. Aanwezigheden geschat op 300 personen.
- Roeselare, CC De Spil, 30 mei 1999. Verkiezingscongres VU&ID: voorbereiding van de federale en regionale verkiezingen van 13 juni 1999. Partijmeeting zonder stemmingen, openbaar voor partijleden, pers en sympathisanten. Aanwezigheden geschat op 900 personen.
- Edegem, Congresshotel Ter Elst, 10 juli 1999. Bijzonder partijcongres: beslissing over de deelname van de VU aan de Vlaamse regering en de Brusselse Hoofdstedelijke regering (Vlaams regeerakkoord: 161 voor, 86 tegen en 12 onthoudingen, Brussels akkoord: 173 voor, 65 tegen en 21 onthoudingen). Openbaar voor alle stemgerechtigden. Aantal aanwezigen geschat op 400 personen.
- Antwerpen, Astrid Park Plaza, 24 juni 2000. Campagnestartdag VU&ID. Partijmeeting zonder stemmingen, openbaar voor partijleden, pers en sympathisanten. Aanwezigheden geschat op 500 personen.
- Gent, ICC, 10 september 2000. Verkiezingscongres VU&ID: voorbereiding van de gemeente- en provincieraadsverkiezingen van 8 oktober 2000. Partijmeeting zonder stemmingen, openbaar voor partijleden, pers en sympathisanten. Aanwezigheden geschat op 600 personen.
- Brussel, Vlaams Parlement, 16 december 2000. Colloquium van de VU over de Kleurennota van de Vlaamse regering. Partijmeeting zonder stemmingen, openbaar voor partijleden, pers en sympathisanten. Aanwezigheden geschat op 150 personen.

2. De partijraad

2.1. Samenstelling

Art. 3.C.1.1³⁵: "Lid van de partijraad zijn:

<p><i>A. de arrondissementen</i> voorzitters, de arrondissementen secretarissen en twee vaste afgevaardigden aan te wijzen door de arrondissementen raad uit eigen leden. Voor deze vier afgevaardigden wordt door het arrondissementen bestuur uit eigen leden één plaatsvervanger aangewezen</p>	<p>1999</p> <p><i>Antwerpen</i> Cools Patrick, Giebens Joris*³⁷, Pauli Koen, Vanes Gerda, Waterloos Bart</p> <p><i>Mechelen</i> Anciaux Koen, Billiet Mia*, De Cuyper Danny, Van Bouwel Liesbeth, Van Weert Els</p> <p><i>Turnhout</i> Draulans Hugo, Hertogs Klara, Peeters Jaak, Slegers Diane*, Tops Liliane</p> <p><i>Halle-Vilvoorde</i> Adang Frans, Claes Greet, Croonenberghs Jef, Durang Wim, Raspoet Reinhilde*</p> <p><i>Leuven</i> Aerts Kris*, Bex Jos (tot 13 juni), Bex Stijn, Brocatus Jan, Ruytings Annie</p> <p><i>Hasselt-Tongeren-Maaseik</i> Appeltans Laurens, Daniëls Stijn, Pauly Anita, Robijns Luc, Stulens Annette*</p> <p><i>Aalst-Oudenaarde</i> Denayer Danny, De Bruecker Hugo, Feusels Emi, Vande Velde Rufin, Van Vaerenbergh Bert*</p> <p><i>Dendermonde</i> De Koker Denise*, De Mol Hugo, Van Acker Chris, Verhaegen Jozef, Willems Jean-Pierre</p> <p><i>Sint-Niklaas</i> Charlier Annemie, De Munck Lucie, Kegels Amedee*, Maes Pieter-Jan, Weyers Jan</p>	<p>2000³⁶</p> <p><i>Antwerpen</i> Huys Peter*, Madereel Els, Pauli Koen, Vanes Gerda, Raets Koen</p> <p><i>Mechelen-Turnhout</i> Anciaux Koen*, Frederickx Joris, Tops Liliane, Van Assche Wilfried, Van Moer Reinilde</p> <p><i>Halle-Vilvoorde</i> Maes Lieve, Peeters Richard*, Ramakers Robin, Vanbelle-Cloesen Annemarie, Voet Jan</p> <p><i>Leuven</i> Bex Stijn, De Bruyn Piet, Proost Ciska*, Vanden Bempt Pol, Vanhelmont Philip</p> <p><i>Hasselt-Tongeren-Maaseik</i> Daniëls Stijn, Stulens Annette, Thijs Jean*, Vandebos-Aerts Daniëlle, Van Haegendoren Mieke</p> <p><i>Aalst-Oudenaarde</i> Denayer Danny, De Bruecker Hugo, Van Den Heede Frans, Van Wilderode Herwig, Verbestel Patrick*</p> <p><i>Waas en Dender</i> D'Hanis Denis*, Maes Jan-Pieter, Van Acker Chris, Weyers Jan, Willems Jean-Pierre</p>
--	---	--

³⁵ De VU-statuten werden goedgekeurd door de partijraad op 13 juni 1998 en nadien door de partijraad gewijzigd op 14 oktober 1999, 13 november 1999, 18 maart 2000 en 2 september 2000.

³⁶ Nieuwe samenstelling vanaf 15 januari 2000.

³⁷ Plaatsvervangers worden aangeduid met *.

Gent-Eeklo

Callewaert Hildegard, Genbrugge Chris, Goethyn Denise*, Roegiers Jan, Sleurs Elke

Brugge

Barremaecker Henk, Boussemaere Joël, Ennaert Pascal, Lemiengre Johan*, Vanhecke Gerard

Kortrijk-Roeselare-Tielt

Dessein Geert, Soete Tonie, Van Biervliet Johan*, Vandebulcke Goedele, Vandewalle Erik

Oostende-Veurne-Diksmuide

Becuwe Peter, De Gryse Noël, Maes Steven*, Nolf Pierre, Snaawaert Roos

Ieper

Alleman Marleen, Cardoen Stefaan, Delaere Wilfried*, Goudeseune Filiep, Goudeseune Joël

Brussel

Aerts Bert, Delannoo Stef, Muls Walter*, Quix Marie-Paule, Verhasselt Mark

Antwerpen

Cordy Paul, De Smet Luc, T'Sijen Koen, Van Camp Bart, Van Den Houtte Herman, Vercauteren Henri*, Vergauwen Dirk

Mechelen

Hendrickx Marc, Van Assche Wilfried*, Van Weert Jef

Turnhout

Boulliard Jan, Laureys Bert, Thys Annemie, Valgaeren Jo*

Halle-Vilvoorde

Anciaux Roel, Herbots Bart, Maes Lieve*, Van Ransbeeck Frans, Voet Jan

Leuven

Croonenberghs Ludo, Janssens Robert, Marrin Geert*, Proost Ciska, Rastelli Annemie, Stockx Jos

Gent-Eeklo

Bauwens Bart, Bettens Veerle*, Depestele Geert, Sleurs Elke, Weyts Ben

Brugge

Bogaert Jean-Marie, Boussemaere Joël, Jacques Hilde, Vanhecke Gerard, X³⁸

Kortrijk-Roeselare-Tielt

Vandebuerie Annick*, Vandebulcke Goedele, Vandewalle Erik, Vanhoutte Lieve, Verreth Guido

Oostende-Veurne-Diksmuide-Ieper

Alleman Marleen, Bouillet Yves, Hoflack Luk, Meersseman Marc*, Vandemeulebroucke Jaak

Brussel

Aerts Bert, Basiliades Johan, Beerlandt Michel*, De Winter Kristin, Vangermeersch Sigurd

Antwerpen

Beyers Tom, Broeckx Erik, De Smet Luc, Grielen Willy*, Guldix Johan, T'Sijen Koen, Van Den Houte Herman, Vergauwen Dirk

Mechelen-Turnhout

Hendrickx Marc, Jans Freddy, Laureys Bert, Luyten Walter, Peeters Jaak, Slegers Diana, Synaeva Immanuel, Van Weert Jef, Verdonck Christophe*

Halle-Vilvoorde

De Greef Eric, Raspoet Reinilde, Tommelein Nora, Van Den Bosch Paul*, Van Droogenbroeck Michaël

Leuven

Rens Gunther, Ruytings Annie, Seldeslachts Bart, Stockx Jos, Van de Velde Monica

B. de bijkomende arrondissementenafgevaardigden en één bestendig plaatsvervanger, door de arrondissementstraad uit de eigen leden verkozen. Hun aantal bedraagt één per schijf van 7.000 stemmen behaald op de lijst voor het Vlaams Parlement van de VU bij de jongste verkiezingen. Een laatste schijf van 5.000 stemmen of meer wordt beschouwd als een volledige schijf van 7.000 stemmen. Voor het arrondissement Brussel wordt het aantal stemmen behaald op de lijst voor de Brusselse Hoofdstedelijke Raad in aanmerking genomen. Het aantal afgevaardigden bedraagt ten minste 2. Indien één van deze personen wegvalt dan dient hij(zij) bij verkiezing te worden vervangen;

³⁸ X = funcite niet ingevuld.

Hasselt-Tongeren-Maaseik

Aerts Danielle, Coninx Ivo, Houbrechts Dirk, Thys Rik, Van Berkel Piet, Van Bree Jef, Vissers Linda, X*

Aalst-Oudenaarde

De Knibber Noël, Van Reeth Karel*, Van Wilderode Herwig, Verbestel Patrick

Gent-Eeklo

Bauwens Bart, Decaluwe Lieven*, De Maertelaere Joeri, Polfliet Günther, Van Gelder Koen, Van Meenen Koen

Dendermonde

Moens Steven*, Willems Bart

Sint-Niklaas

Blancquaert Christian, Stevens Guido, van Landeghem Theo

Brugge

Collier Zeger, Grootaerd Luc, Jaques Hilde*

Kortrijk-Roeselare-Tielt

Favoreel-Craeynest Lieve, Guillemin Luc, Jaques Wim*, Verreth Guido, Wullaert Bjørn

Oostende-Veurne-Diksmuide

Boulet Yves*, Breem Mietje, Godderis-T'Jonck Daniëlle

Ieper

Hoflack Luk*, Meersseman Marc

Brussel

Bracke Marie-Lou, De Win Patrick*, Matthé Mie

Hasselt-Tongeren-Maaseik

Accou Erik, Caenen Johan, Cloesen Mieke*, Coninx Ivo, Robijns Luk, Van Berkel Piet, Vissers Linda

Aalst-Oudenaarde

Van Acker Pierre, Van Vaerenbergh Bert, Verdoodt Geert, Schatteman Luc*

Gent-Eeklo

Craeyveld Peter*, De Maertelaere Joeri, De Sutter Bjorn, Evrard Olaf, Storms Annelies, Van Gelder Koen

Waas en Dender

Charlier Annemie, De Mol Hugo, Meremans Marius*, van Landeghem Theo, Verhaeghe Jef

Brugge

Ennaert Pascal, Roose Bart*, X

Kortrijk-Roeselare-Tielt

Depoorter Bernard*, Himpe Kurt, Jaques Wim, Lampaert José, Vanholme Dirk

Oostende-Veurne-Diksmuide-Ieper

Cavyn André, Godderis-T'Jonck Daniëlle, Lambert Geert*, Snauwaert Roos

Brussel

Matthé Mie, Muls Walter, Quix Marie-Paule

C. de bestendig afgevaardigden, de parlementsleden, de leden van de staatssecretarissen en de ministers

1. Bestendig afgevaardigden

Brepoels Frieda, Van Autgaerden Herman

Brepoels Frieda, Van Autgaerden Herman

2. Vlaamse parlementsleden

Bex Jos (vanaf 13 juni), Bogaert Jean-Marie (tot 13 juni), De Cock Dirk (vanaf 13 juni), Janssens-Vanoppen Simonne (vanaf 12 juli), Kuijpers Willy (tot 13 juni), Lauwers Herman, Loones Jan (vanaf 13 juni), Maes Nelly (tot 13 juni), Sauwens Johan (tot 12 juli), Vandenbroeke Chris, Van Dijck Kris, Van Grembergen Paul, Van Vaerenbergh Etienne

Bex Jos, De Cock Dirk, Janssens-Vanoppen Simonne, Lauwers Herman, Loones Jan, Vandenbroeke Chris, Van Dijck Kris, Van Grembergen Paul, Van Vaerenbergh Etienne

3. Kamerleden	Borginon Fons, Bourgeois Geert, Brepoels Frieda (vanaf 13 juni), Olaerts Hugo (tot 13 juni), Pieters Danny (vanaf 13 juni), Van de Castele Annemie, Van Hoo-rebeke Karel, Van Weert Els (vanaf 13 juni), Willems Ferdy (vanaf 13 juni)	Borginon Fons, Bourgeois Geert, Brepoels Frieda, Pieters Danny, Van de Castele Annemie, Van Hoo-rebeke Karel, Van Weert Els, Willems Ferdy
4. Senatoren	Anciaux Bert (tot 13 juni), Loo-nes Jan (tot 13 juni), Vankrun-kelsven Patrik (vanaf 13 juni)	Vankrunkelsven Patrik
5. Europese parlementsleden	Maes Nelly, Staes Bart (vanaf 12 juli)	Maes Nelly, Staes Bart
6. Brusselse Hoofdstedelijke Raad	Gatz Sven	Gatz Sven
8. Ministers	Anciaux Bert (vanaf 12 juli), Sauwens Johan (vanaf 12 juli)	Anciaux Bert, Sauwens Johan
9. Minister van Staat	Schiltz Hugo	Schiltz Hugo
10. Aftredend Staatssecretaris	Anciaux Vic	Anciaux Vic
<i>D. de leden van het partijbestuur voor de duur van hun mandaat als partijbestuurslid</i>	Basiliades Johan, De Saeger Wil-ly, Maes Bob, Vankrunkelsven Patrik	Caudron Jan, Claes Greet, Co-naerts Geert, Defoort Eric, De Saeger Willy
<i>E.1. de aftredende leden van het partijbestuur</i>	Janssens-Vanoppen Simonne, Luyten Walter, Tommelein No-ra, Vangermeersch Sigurd, Van Horenbeek Luk, Verheirstraeten Herman,	Callawaert Hildegard, Maes Bob, Roppe Annemie
<i>E.2. de provinciale voorzitters</i>	<i>Antwerpen</i> Valgaeren Jo <i>Vlaams-Brabant</i> Vanden Bempt Pol <i>Limburg</i> Notermans Erik <i>Oost-Vlaanderen</i> Caudron Jan <i>West-Vlaanderen</i> (niet ingevuld) Van Liedekerke Maurits	<i>Antwerpen</i> Valgaeren Jo <i>Vlaams-Brabant</i> Vanden Bempt Pol <i>Limburg</i> Appeltans Laurens <i>Oost-Vlaanderen</i> (niet ingevuld) <i>West-Vlaanderen</i> (niet ingevuld) Van Liedekerke Maurits
<i>E.3. de hoofdredacteur van het algemeen partijblad</i>		
<i>E.4. de algemene directeur</i>	Moyaert Nico	Moyaert Nico
<i>E.5. één afgevaardigde van elke VU-fractie in de provinciale raden, en één vaste plaatsvervan-ger, aan te wijzen door de fractie</i>	<i>Antwerpen</i> Koen Raets, Pauli Koen* <i>Vlaams Brabant</i> Denayer Juul*, Peeters Richard <i>Limburg</i> Peumans Jan, Putzeys Vic* <i>West-Vlaanderen</i> Reubens Ingrid, Vandaele Wil-fried* <i>Oost-Vlaanderen</i> Persyn Gust*, Taghon Jaak	<i>Antwerpen</i> Koen Raets, Pauli Koen* <i>Vlaams Brabant</i> Denayer Juul*, Peeters Richard <i>Limburg</i> Peumans Jan, Putzeys Vic* <i>West-Vlaanderen</i> Reubens Ingrid, Vandaele Wil-fried* <i>Oost-Vlaanderen</i> Persyn Gust*, Taghon Jaak

E.6. vijf door de nationale raad van de VU-jongeren aan te duiden afgevaardigden alsmede één plaatsvervanger	De Sutter Bjorn, De Winter Kristin, Himpe Kurt*, Storms Anne-lies, Van Audenhove Klaas, Vandenbroucke Joris	Brom Johan*, Coppejans Stijn, De Craen Heidi, Poppelier Guido, Van Audenhove Klaas, Vits David
E. 7. de directeur van het vormingsinstituut	Brocatus Jan	Houwen Hilde
E.8. de stafmedewerker van VU-JO (Volksunie-Jongeren)	Degeyter Kate	Degeyter Kate
E.9. de algemene voorzitter van VVM ³⁹	Van Vaerenbergh Etienne	Van Vaerenbergh Etienne

Art. 3.C.1.2.:

"Bij gewone meerderheid kan de partijraad ten hoogste 20 leden met stemrecht coöpteren"

Baert Frans, Bettens Veerle, Broeckx Erik, Constandt Jürgen, Decoster Lutgart, De-foort Eric, Faes Inge, Kennis Koen, Platel Marc, Roose Bart, Roppe Annemie, Staes Bart, Van Avermaet Aimé, Vandenbroucke Pieter, Van Den Heede Frans, Van Den Kerckhove Mieke, Van Opstal Sandra, Vermaercke Karl, Wellens-Purnal Anita

Becuwe Peter, Bosman Willy, Bracke Marie-Lou, Brocatus Jan, Decaluwe Lieven, De Grauwe Herman, De Wever Bart, Hertogs Klara, Kennis Koen, Mahieu Frederik, Moyson Marleen, Platel Marc, Rabaut Dieter, Vanbelle Guido, Vandenbroucke Joris, Vanden Driessche Katrijn, Vangermeersch Dany, Van Opstal Sandra

Art. 3.C.1.3.:

"Aftredende parlementsleden blijven lid van de partijraad tot de eerstevolgende algemene vernieuwing van de raad, tenzij hun arrondissementenraad zich daartegen verzet met een 2/3 meerderheid"

Bogaert Jean-Marie (vanaf 13 juni), Dehandschutter Lieven (vanaf 13 juni), Kuijpers Willy, Olaerts Hugo (vanaf 13 juni), Raskin Gerda (vanaf 13 juni), Vandemeulebroucke Jaak

Bogaert Jean-Marie, Dehandschutter Lieven, Kuijpers Willy, Olaerts Hugo, Raskin Gerda, Vandemeulebroucke Jaak

Art. 3.C.3.A.:

"Na de installatie van de nieuwe partijraad wijst deze uit eigen leden een bureau aan bestaande uit de voorzitter van de partijraad, een eerste en tweede ondervoorzitter, een secretaris en een verslaggever"

Voorzitter :
Claes Greet

Leden :
Aerts Bert, Peeters Richard, Valgaeren Jo

Voorzitter :
Muls Walter

Leden :
De Grauwe Herman, Tommelein Nora, Valgaeren Jo, Voet Jan

2.2. Frequentie van samenkomst

Art. 3.C.1.8 van de statuten : "De partijraad vergadert in beginsel om de maand. Op verzoek van ten minste 10 % van de leden roept de voorzitter van de raad de partijraad in buitengewone vergadering bijeen binnen de twintig dagen."

³⁹ VVM staat voor Vereniging van Vlaamse Mandatarissen.

2.3. Bevoegdheden

De bevoegdheden blijken uit art. 2.C.1.1 en 2.C.1.2 van de statuten: "De partijraad is, na het congres, het hoogste orgaan van de partij. De partijraad bepaalt de werking van de partij."

3. Het partijbestuur

3.1. Samenstelling

Art. 3.C.2.3: "Stemgerechtigde leden van het partijbestuur zijn :

	1999	2000
A. de algemene voorzitter en de algemene secretaris, beide belast met de algemene politieke leiding en het algemeen beheer van de partij	algemeen voorzitter: Vankrunkelsven Patrik algemeen secretaris: Appeltans Laurens	algemeen voorzitter: Bourgeois Geert (vanaf 15/01) algemeen secretaris: Appeltans Laurens
B. twee ondervoorzitters, waarvan er één bij voorrang geen parlamentslid is	Defoort Erik, Maes Nelly	Borginon Fons (vanaf 29/01), Lambert Geert (vanaf 29/01)
C. negen, door de partijraad te verkiezen partijraadsleden waarvan ten hoogste twee parlamentslid zijn. ⁴⁰	Bex Jos, Borginon Fons, Bourgeois Geert, Callewaert Hildgard, Caudron Jan, Maes Bob, Roppe Annemie, Staes Bart	Bex Stijn, Caudron Jan, Claes Greet, Defoort Eric, De Wever Bart, De Winter Kristin, Ennaert Pascal, Van de Castele Annemie, Van Weert Els (allen vanaf 29/01)
D. drie leden van de VU-fractie in het Vlaams Parlement, waaronder de voorzitter van de fractie	Lauwers Herman, Sauwens Johan, Van Grembergen Paul	Lauwers Herman, Van Grembergen Paul, Van Vaerenbergh Etienne
E. de voorzitter van de groep in het Europees Parlement	Maes Nelly	Staes Bart
F. de voorzitter van de VU-fractie in de Senaat	Loones Jan	Vankrunkelsven Patrik
G. de voorzitter van de VU-fractie in de Kamer	Van de Castele Annemie	Brepeels Frieda
H. de voorzitter van de VU-fractie in de Brusselse Hoofdstedelijke Raad	Gatz Sven	Gatz Sven
I. één bijkomend lid verantwoordelijk voor de jongerenwerking, op voorstel van de algemene ledenvergadering van VUJO, door de partijraad uit eigen leden aangewezen.	Conaerts Geert	Conaerts Geert
J. de algemene penningmeester, belast met het financieel beheer van de partij"	De Saeger Willy	De Saeger Willy

⁴⁰ In 1999 ging het statutair gezien om acht leden, vanaf 2000 om negen leden.

Art. 3.C.2.4: "Lid van het partijbestuur met raadgevende stem zijn :

	1999	2000
A. de aftredende algemene voorzitter en de aftredende algemene secretaris	Aftredende algemene secretaris: Vandenbroeke Chris	-
B. de voorzitter van de partijraad of zijn plaatsvervanger, aangewezen door de leden van het bureau van de partijraad uit eigen leden	Claes Greet	Muls Walter (vanaf 15/01)
C. de algemene directeur	Moyaert Nico	Moyaert Nico
D. de ministers en staatssecretarissen, voor de periode van hun mandaat én de daaropvolgende bestuursperiode van het partijbestuur"	Ministers (vanaf 12 juli): Anciaux Bert, Sauwens Johan Aftredende staatssecretaris: Anciaux Vic Minister van Staat: Schiltz Hugo	Ministers: Anciaux Bert, Sauwens Johan Aftredende staatssecretaris: Anciaux Vic Minister van Staat: Schiltz Hugo

3.2. Frequentie van samenkomst

Het partijbestuur komt wekelijks samen.

3.3. De bevoegdheden

De bevoegdheden worden geregeld in art. 2.C.2.1 en 2.C.2.2 van de statuten : "Het partijbestuur is het bestuur van de VU in zijn geheel. Het is belast met de uitvoering van de beslissingen van de partijraad en met de dagelijkse leiding van de partij. "

4. Het dagelijks bestuur

Omtrent het dagelijks bestuur bestaan er geen statutaire bepalingen.

4.1. Samenstelling

	1999	2000
- algemeen voorzitter	Vankrunkelsven Patrik	Bourgeois Geert
- algemeen secretaris	Appeltans Laurens	Appeltans Laurens
- twee ondervoorzitters	Maes Nelly, Defoort Eric	Borginon Fons, Lambert Geert
- algemeen penningmeester	De Saeger Willy	De Saeger Willy
- alliantievoorzitter VU-ID21	Anciaux Bert (tot juni 1999)	-
- algemeen directeur	Moyaert Nico	Moyaert Nico

4.2. Frequentie van samenkomst

Het dagelijks bestuur komt twee maal per week samen.

4.3. Bevoegdheden

Het dagelijks bestuur heeft de volgende taken:

- voorbereiding en uitvoering van de beslissingen van het partijbestuur
- beslissingen betreffende de organisatie en de werking van het Algemeen Secretariaat
- beleidsvoorbereidend werk
- coördinatie werking Algemeen Secretariaat en VU-Fracties

6. Interne verkiezingen

Algemeen voorzitter

Op de partijraad van 15 januari 2000 werd het resultaat bekendgemaakt van de rechtstreekse verkiezing van de algemene voorzitter door alle leden.

- aantal uitgebrachte stemmen: 9.150
- aantal blanco's en ongeldige stemmen: 471
- aantal geldige stemmen: 8.679
- stemmen voor Geert Bourgeois: 4.682 (53,95 %)
- stemmen voor Patrik Vankrunkelsven: 3.997 (46,05 %)

Voorzitter partijraad

Op de partijraad van 15 januari 2000 werd tevens een nieuwe voorzitter verkozen. Er was slechts één kandidaat.

- aantal uitgebrachte stemmen: 135
- blanco's en ongeldige stemmen: 15
- aantal geldige stemmen: 120
- stemmen voor Walter Muls: 108 (90,00 %)

Algemeen secretaris

Op de partijraad van 29 januari 2000 werd Laurens Appeltans bevestigd als algemeen secretaris, Appeltans was de enige kandidaat.

- aantal uitgebrachte stemmen: 117
- blanco's en ongeldige stemmen: 0
- stemmen voor Laurens Appeltans: 94 (80,34 %)

Ondervoorzitter

Op de partijraad van 29 januari 2000 werden in 3 stemrondes twee nieuwe ondervoorzitters verkozen: Fons Borginon na de eerste stemronde en Geert Lambert na de derde stemronde. Verdere gegevens zijn hierover niet beschikbaar.

7. Kaderleden

7.1. Mandatarissen

Volksvertegenwoordigers * ⁴¹	5 tot 13 juni 1999, vanaf dan 8
Senatoren *	3
Vlaamse volksvertegenwoordigers *	9 tot 13 juni 1999, vanaf dan 12
Leden Brusselse Hoofdstedelijke Raad *	1
Vlaamse Ministers	2 vanaf juli 1999
Leden Europees Parlement *	1 tot 13 juni 1999, vanaf dan 2
Provincieraadsleden	15
Bestendig Afgevaardigden	2
Gemeenteraadsleden	260
Burgemeesters	11
Schepenen	59

7.2. Bestuursleden

1999:	2.188
2000:	2.213

8. Personeelsbestand

8.1. Belangrijkste functies

- Algemeen secretaris	Appeltans Laurens
- Algemeen directeur	Moyaert Nico
- Politiek secretariaat	T'Sijen Koen (vanaf april 2000 opgevolgd door Weyts Ben)
- Coördinator Studiedienst	Platel Marc
- Directeur Vormingscentrum Lodewijk Dosfel	Brocatus Jan (1999), Houwen Hilde (2000)
- VU-Jongeren	De Winter Kristin
- Hoofdredacteur Volle Manen	Van Liederkerke Maurits
- Vlaams Nationaal Studiecentrum	Jacques Hilde
- Boekhouding en financiën	Hermans Garda
- Ledenadministratie	Duchateau Fons

⁴¹ De verkozenen bij de parlementsverkiezingen van 13 juni 1999 werden verkozen op VU&ID lijsten.

8.2. *Parlementaire medewerkers*

geen gegevens medegedeeld

8.3. *Globaal aantal tewerkgestelden*

geen gegevens beschikbaar

9. Ledenaantallen⁴²9.1. *Indeling naar arrondissement*

<i>Arrondissement</i>	1999	2000	<i>Toe-of afname</i>
Brugge	477	437	- 40
Oostende-Veurne-Dismuide	911	829	- 82
Ieper	223	241	+ 18
Kortrijk-Roeselare-Tielt	2.222	2.231	+ 9
Gent-Eeklo	1.762	1.927	+ 165
Aalst-Oudenaarde	984	1.019	+ 35
Sint-Niklaas-Dendermonde	1.464	1.484	+ 20
Antwerpen	1.701	1.638	- 63
Mechelen	783	783	0
Turnhout	844	806	- 38
Limburg	1.363	1.433	+ 70
Leuven	863	853	- 10
Halle-Vilvoorde	1.698	1.744	+ 46
Brussel	196	186	- 10
Europa	13	13	0
Totaal	15.504	15.624	+ 120

9.2. *Indeling naar geslacht*

	<i>man</i>	<i>vrouw</i>	<i>totaal</i>
2000	9.120	6.504	15.624

⁴² Wat de indeling naar geslacht en leeftijd betreft, zijn er enkel gegevens beschikbaar voor het jaar 2000.

9.3. Indeling naar leeftijd

	<i>aantal</i>
18-40 jaar	2.930
40-65 jaar	8.471
65 +	4.223
<i>Totaal</i>	15.624

9.3. Lidgelden

- Individuele aansluiting: 500 ,- BEF
- Individuele aansluiting jonger dan 25 jaar: 300,- BEF
- Bijkomend lid uit hetzelfde gezin: 100,- BEF

10. Publicaties

Programmatorische publicaties

1999

- *Waardig sterven: een patiëntenrecht. Standpunt VU&ID-fractie in het euthanasiedebat.*
- *Verslag werkbezoek aan Kosova 18-25 augustus 1999.*
- *Toegankelijkheid in de praktijk.*
- *Opvang Kosovaarse vluchtelingen ondermaats.*
- *Een economie op mensenmaat.*
- *Sport is de toekomst.*
- *De derde weg naar veilig samen-leven.*
- *Tien uitgangspunten voor een volgende staatshervorming.*
- *Mobiliteit op mensenmaat.*
- *Krachtlijnen voor een efficiëntere gezondheidszorg.*
- *Vlaamse gezinsbijslagen: het kan nu. Waarom wachten? Toelichting bij een voorstel van decreet.*
- *De slogans van de CVP, met commentaar.*

2000

- *Wetsvoorstel tot wijziging van de wet op het gerechtelijk akkoord. Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 15 juli 1953 tot oprichting van een instituut der bedrijfsrevisoren.*
- *Plan voor aanpassing van het sociaal statuut van de zelfstandige.*
- *VU&ID-voorstellen tot regeling van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van ministers en ambtenaren.*
- *Ingrijpende maatregelen voor een versnelling, vereenvoudiging en democratisering van het procesrecht.*
- *Voorstelling campagne gemeente- en provincieraadsverkiezingen 8 oktober 2000.*

- *Zaventem mist de trein. HST op het verkeerde spoor.*
- *Voor een sterker, beter en efficiënter parlement.*
- *Een hoger cijfer voor onderwijs !*
- *De vervangdienst of een begin van activering ook in het statuut der zelfstandigen.*
- *Hoog tijd voor een nieuwe fiscaliteit.*
- *Naar een toekomstgerichte visie op kinderopvang.*

Periodieken

- *VNS-Standpunten: kwartaaltijdschrift van het Vlaams Nationaal Studiecentrum VZW*
1999, 4de jaargang
 1. *Mestactieplan: een verhaal met een staartje*
 2. *Antwerpen: problematiek van een grootstad*
 3. *Een nieuwe toekomst voor Kosovo*
 4. *De 'Costa'*
2000, 5de jaargang
 1. *Noord-Ierland: gisteren, vandaag en morgen*
 2. *De koning en zijn grondwet*
 3. *De Belgen en hun koning*
 4. *Geef Vlaanderen mee(r) kleur: verslag van het Kleurennota-colloquium van de VU*
- *De Toekomst, gratis ledenblad van de Volksunie*
1999, 4de jaargang
2000, 5de jaargang
Verschijningsfrequentie : 10 maal per jaar
- *Wij-Vlaams Nationaal, Vlaams-Nationaal Weekblad*
- *Wij-Jongeren, maandblad van de VUJO (Volksunie-Jongeren)*

Internetadres: <http://www.volksunie.be>

12. Organogram

Aangezien er zich geen wijzigingen hebben voorgedaan ten aanzien van de situatie in 1995 en 1996 wordt verwezen naar: BIONDI, P., *Morfologie van de Vlaamse politieke partijen in 1995 en 1996*. In; *Res Publica – Politiek Jaarboek, 1997, nr. 4, blz. 629-691.*

11. Financiën⁴³

	1996	1997	1998
Opbrengsten uit courante werking	67.980.237	67.117.298	66.449.740
- Dotaties	35.372.848	35.434.059	35.513.592
Kamer	16.811.512	16.842.117	16.881.852
Senaat	18.561.336	18.591.942	18.631.740
- Giften VZW	-	-	-
- Giften, schenkingen of legaten	3.427.362	2.013.940	1.452.178
- Bijdragen van de fracties	21.632.096	21.865.757	21.815.757
Kamer	5.889.891	6.050.715	6.127.302
Senaat	6.868.805	7.145.156	7.251.770
Gemeenschapsraden	8.066.736	8.160.414	8.282.040
Gewestraden	806.664	509.472	509.472
Andere	-	-	-
- Bijdragen van partijgeledingen	-	-	84.097
- Lidgelden	5.483.884	5.146.000	4.680.890
- Opbrengsten uit het roerend of onroerend vermogen	540.000	540.000	540.000
- Opbrengsten van manifestaties, publicaties en reclame	801.674	1.154.679	667.914
- Diverse prestaties	722.373	962.863	1.340.485
Kosten uit courante werking	(69.366.915)	(75.663.999)	(77.914.902)
- Dotaties	22.081.356	18.743.368	20.526.041
Federaties en lokale bewegingen	667.000	449.000	45.200
Verenigingen en groeperingen verbonden aan de partij	21.414.356	18.294.368	20.480.841
- Diensten en diverse goederen	16.143.774	27.703.002	25.252.363
Huisvestingskosten	895.114	3.556.658	1.705.970
Administratieve werkingskosten	11.317.474	11.362.373	14.042.088
Publicaties	275.689	321.750	55.087
Kosten voor reclame, propaganda en partijvergaderingen	3.203.543	11.862.638	8.903.145
Kosten voor verkiezingspropaganda	-	-	-
Diverse kosten	469.954	599.583	546.073
- Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen	10.533.116	12.423.045	16.224.909
- Afschrijvingen en waardeverminderingen op immateriële en materiële vaste activa	2.690.713	1.814.087	2.464.233
- Waardeverminderingen op voorraden en vorderingen	-	-	53.835
- Voorzieningen voor risico's en kosten	17.600.000	14.600.000	13.000.000
- Courante fiscale kosten	317.956	380.497	393.521
Resultaat uit courante werking vóór financiële resultaten	(1.386.678)	(8.546.701)	(11.465.132)
Financieel resultaat	1.461.036	1.532.035	1.846.800
Uitzonderlijk resultaat	66.280	10.607	36.124
Resultaat van het boekjaar	140.638	(7.004.059)	(9.582.238)

⁴³ Zie: Verslag van de Controlecommissie betreffende de Verkiezingsuitgaven en de Boekhouding van de Politieke Partijen. *Parlementaire Documenten*, 1008/1 (GZ 1996-1997) (Kamer), 1558/1 (GZ 1997-1998) (Kamer), 2171/1 (GZ 1998-1999).

De financiën van de politieke partijen in de jaren 1999 en 2000 zijn terug te vinden op het eind van het artikel.

AGALEV

1. Het congres

In 1999 en 2000 werden er twee congressen gehouden.

- Leuven, Maria Theresia College, 10 juli 1999. Agenda: beslissing over federale, Vlaamse en Brusselse regeringsdeelname (federale regeringsdeelname: 356 voor, 2 tegen en 9 onthoudingen; Vlaams regeringsdeelname: 348 voor en 6 onthoudingen; Brusselse regeringsdeelname: 340 voor en 5 onthoudingen). Aantal stemgerechtigden: 385. Aantal aanwezigen: 395. Open voor alle leden.
- Brussel, VLEKHO, 23 oktober 1999. Planningscongres. Agenda: goedkeuring beleidsnota, verkiezing partijbestuur, bevestiging politiek secretaris en partijsecretaris, protocol over de vertegenwoordiging van ministers en van jongeren. Aantal stemgerechtigden: 282. Aantal aanwezigen: 286. Vooral bedoeld voor kaders, maar alle leden kunnen deelnemen en hebben stemrecht.

2. De Politieke Raad

2.1. Samenstelling

De samenstelling wordt geregeld in art. 6.1 van de statuten. "Maken deel uit van de Politieke Raad:

a. de regionale politieke secretarissen:

<i>Aalst-Oudenaarde</i>	Cuyvers Jo
<i>Antwerpen</i>	Luyten Peter
<i>Brugge</i>	Balbaert Jurgen (tot dec. 1999), Lavens Filip (van dec. 1999 tot dec. 2000), Croeckeaert An (vanaf dec. 2000)
<i>Brussel</i>	De Nys Kris (vanaf okt. 1999 zonder stemrecht als lid van het partijbestuur)
<i>Gent-Eeklo</i>	Vermaere Jef
<i>Halle-Vilvoorde</i>	Dehantschutter Lode (tot sept. 1999), Vanderstappen Willy (vanaf sept. 1999)
<i>Kortrijk-Roeselaere-Tielt</i>	Van Dierdonck Bert
<i>Leuven</i>	Vandermeersch Sofie (tot sept. 1999) (functie nadien niet ingevuld)
<i>Limburg</i>	Vanhoutte Peter (tot juni 1999) (functie nadien niet ingevuld)
<i>Mechelen-Turnhout</i>	Mertens Marc
<i>Sint-Niklaas-Dendermonde</i>	Flies Raoul (tot okt. 1999), Noens Walter (vanaf okt. 1999)
<i>Westhoek</i>	Venus Danny (tot dec. 1999), Bevernage Kathleen (vanaf april 2000)

b. één vertegenwoordiger per schijf of begonnen schijf van 250 leden van elke regionale groep. Kandidaten moeten minstens één jaar lid zijn van de regionale groep. De grootte van de schijf moet regelmatig worden berekend.

<i>Aalst-Oudenaarde</i>	Matthieu Jan (tot jan. 2000, ondervoorzitter), Raes Veerle (vanaf jan. 2000, ondervoorzitter)
<i>Antwerpen</i>	Boden Rita (tot jan. 1999), Bosmans Ward (voorzitter sinds jan. 2000), Brangers Marjet (vanaf jan. 2000), Los René (tot jan. 2000), Nauwelaerts Katja (vanaf jan. 2000), Schroeven Joos (tot dec. 1999), Van Dyck Paul, Van Dienderen Hugo (vanaf jan. 2000), Vermeulen Jo (tot juni 1999), Verhelst Luc (vanaf mei 2000)
<i>Brugge</i>	De Smidt Liesbeth, Naessens Hilde (vanaf jan. 2000)
<i>Brussel</i>	Jacobs Dirk (vanaf maart 2000)
<i>Gent-Eeklo</i>	Holemans Dirk (tot juni 2000), Robert François (tot jan. 2000), 's Jongers Jenny, Heyse Tine (tot jan. 2000, voorzitter), Van Rompaey Paul (vanaf jan. 2000), Watteeuw Paul (vanaf jan. 2000)
<i>Halle-Vilvoorde</i>	Claes Robert (tot jan. 2000), De Ridder Karel (vanaf jan. 2000), Van Stevens Magda (vanaf jan. 2000)
<i>Kortrijk-Roeselaere-Tielt</i>	Debaere Juul (tot jan. 2000), Puype Geert (vanaf mei 2000)
<i>Leuven</i>	Cerfontaine Georges (tot jan. 2000), Govaerts Ward (vanaf jan. 2000), Roossens Geert (tot mei 1999), Salen Liebrecht (vanaf sept. 1999)
<i>Limburg</i>	De Roeck Jacinta (tot jan. 1999), Dönmez Husseyin (vanaf jan. 2000), Dupont Yves (vanaf jan. 2000)
<i>Mechelen-Turnhout</i>	Bertels Nora (tot jan. 2000), Cuyt Björn (vanaf jan. 2000), Gilles Jan (tot jan. 2000), Vandenberghe Martine (vanaf jan. 2000), Vandervoort Chris (vanaf jan. 2000), Van Hees Dirk (tot jan. 2000)
<i>Sint-Niklaas-Dendermonde</i>	Cappaert Wim (tot jan. 2000), Ketels Luc, Onghena Agnes (vanaf jan. 2000)
<i>Westhoek</i>	Baert Edwin (tot jan. 2000), Lodewyckx Herman (vanaf jan. 2000)

c. zes afgevaardigden uit de gemeente-, districts- en OCMW-raadsleden, waarvan minstens één van elk. De afgevaardigden worden aangeduid door de groep van lokale mandatarissen.

<i>Gemeenteraadsleden⁴⁴</i>	De Brouwer Walter, Grauwels Kristien (tot juni 2000), Orij Flor (tot okt. 1999), Van Durme Wilfried (tot okt. 1999)
<i>Districtsraadslid</i>	Lauwers Stef

⁴⁴ Er is voor de hersamenstelling van de zes afgevaardigden uit de gemeente-, districts- en OCMW-raadsleden gewacht tot na de lokale verkiezingen en de installatie in januari 2001 van de nieuwe gemeente- en OCMW-raden.

- OCMW-raadslid Van den Bossche Nadine
- d. vijf gemandateerde provincieraadsleden:*
- Antwerpen Gys Mia
- Limburg Mangelschots Rieta
- Oost-Vlaanderen Lockefer Sylvain
- Vlaams-Brabant Polfliet Alex (vanaf nov. 2000 vervangen door De Braekeleer Luc)
- West-Vlaanderen Lievyns Maureen
- e. twee vertegenwoordigers van Jong Agalev:⁴⁵*
- Caals Tom (vanaf okt. 1999 tot jan. 2000), Cappaert Wim (vanaf jan. 2000), Evenspoel Veerle (vanaf okt. 1999)
- f. Niet stemgerechtigde leden: de ministers en parlementsleden, de leden van het partijbestuur, de leden van het federale bureau."*

2.2. Frequentie van samenkomst

In principe driemaandelijks. De Politieke Raad kan echter vaker vergaderen indien zij dit nodig acht. In 1999 waren er 9 vergaderingen, in 2000 8. Vergaderingen gaan door op zaterdag, telkens van 10u tot 17 u. Zij zijn open voor alle leden.

2.3. Bevoegdheden

De bevoegdheden van de Politieke Raad worden geregeld in art. 6.2-6.8 van de statuten: *"De Politieke Raad is bevoegd voor de inhoudelijke politieke lijn van de partij. Deze slaat op de uitwerking van de ideologie, de politieke doelstellingen en krachtlijnen, en de prioriteitsbepaling. De Politieke Raad kan aan het Congres voorstellen doen. De timing ligt in handen van het Partijbestuur. Als er onvoldoende tijd is om een Congres te organiseren over politieke onderwerpen waarbij de identiteit van de partij betrokken is, dan beslist de Politieke Raad over deze materie tussen twee bijeenkomsten van het Congres in.*

De leden van de Politieke Raad hebben een algemeen evocatie- en interpellatierecht tegenover de Politiek Secretaris en de leden van het Partijbestuur. Zij kunnen leden van de Fractie en alle andere politieke mandatarissen van de partij interpellieren over hun publieke handelingen en de standpunten die ze publiek innemen. Met een tweederde meerderheid kan de Politieke Raad bindende richtlijnen geven aan het Partijbestuur en besluiten vernietigen van het Partijbestuur. De regionale politieke secretaris en de regionaal verkozen leden van de Politieke Raad zijn verantwoordelijk voor de doorstroming van de politieke discussie tussen het regionaal en het landelijk niveau en omgekeerd. De leden van de Politieke Raad brengen verslag uit en vragen feedback over de werking van de Raad in de Regionale Groepen.

De Politieke Raad neemt de eindbeslissing inzake rekening en begroting. Hij bekrachtigt of verwerpt het beleidsvoorstel van het partijbestuur. De Politieke Raad bepaalt in een

⁴⁵ Bij protocol voorlopig toegevoegd aan de statuten, goedgekeurd op het planningscongres van 23 oktober 1999.

basispollreglement de algemene voorwaarden waaraan de kandidatenlijsten moeten voldoen en de procedures waardoor zij tot stand komen. De Politieke Raad is bevoegd voor de politiek-inhoudelijke residuaire aangelegenheden die door de statuten en hun uitvoeringsbesluiten niet werden toegekend aan een groep en die het lokale overstijgen. De Politieke Raad installeert projectwerkgroepen. Deze projectwerkgroepen bereiden de politieke besluitvorming van de politieke raad voor."

3. Het partijbestuur

3.1. Samenstelling

De samenstelling wordt geregeld in art. 7.1 van de statuten. "Het partijbestuur wordt samengesteld uit de volgende leden:

a. minimaal zes en maximaal negen vrijwilligers. Deze vrijwilligers worden gedragen door de regionale groepen en verkozen door het Congres. Van deze vrijwilligers moet minimaal één derde vrouwen zijn en mogen er maximaal twee uit dezelfde regio komen. Elke provincie moet vertegenwoordigd zijn. Kandidaten zijn minstens twee jaar lid van de partij.

b. de fractieleiders van de Kamer en het Vlaams Parlement en een derde lid uit één van de andere drie fracties, met name de Senaat, het Europees Parlement en de Brusselse Hoofdstedelijke Raad, dat wordt aangeduid door de Fractie. De twee andere fracties worden zonder stemrecht vertegenwoordigd in het partijbestuur.

c. de Politiek Secretaris en de Partijsecretaris van het landelijk niveau

d. de voorzitter van de Politieke Raad

Bossaerts Stef (tot okt. 1999), Brauwers Rita (tot okt. 1999), De Nys Kris (vanaf okt. 1999), De Ridder Karel (tot okt. 1999), De Vroey Claudine, Lamote Luc (vanaf okt. 1999), Libbrecht Jo (vanaf okt. 1999), Maertens Guido (vanaf okt. 1999, voorzitter), Maertens Michiel (tot juli 1999), Nijssen Lambert (tot okt. 1999), Orij Flor (vanaf okt. 1999), Steenkiste Guido (tot okt. 1999, voorzitter), Symoens Tine (vanaf okt. 1999), Van Durme Wilfried (vanaf okt. 1999), Vertriest Isabel (tot juli 1999)

Aelvoet Magda (tot juli 1999, Europarlement), Boutmans Eddy (tot juli 1999, Senaat), Geysels Jos (tot juli 1999, Vlaams Parlement), Lozie Frans (sinds juli 1999, Senaat), Sannen Ludo (sinds juli 1999, Vlaams Parlement), Tavernier Jef (Kamer)

Geysels Jos (Politiek Secretaris)
Lemiengre Luc (Partijsecretaris)
Bosmans Ward (vanaf jan. 2000), Heyse Tine (tot jan. 2000)

*e. ministers en staatssecretarissen van het federaal, Vlaams en Brussels niveau. Eén minister van het federaal en één minister van het Vlaams niveau hebben stemrecht.*⁴⁶

Aelvoet Magda (federaal minister), Boutmans Eddy (federaal staatssecretaris), Dua Vera (Vlaams minister), Vogels Mieke (Vlaams minister)⁴⁷

3.2. Frequentie van samenkomst

Het partijbestuur vergadert wekelijks op maandag.

3.3. Bevoegdheden

De bevoegdheden van het partijbestuur worden geregeld in art. 7.2 - 7.5 van de statuten: "Het partijbestuur neemt het beheer van Agalev op landelijk niveau waar. Hiertoe neemt het onder meer verantwoordelijkheid op voor de partij-uitbouw, de partijstrategie en het volgen van de politieke actualiteit.

Het partijbestuur heeft tegenover de Fractie de volgende bevoegdheden: een interpellatierecht tegenover de Fractie en de individuele fractieleden; de verantwoordelijkheid voor de evaluatie van de fractiewerking en de fractieleiders. Deze evaluatie moet jaarlijks gebeuren. (...) Het partijbestuur heeft de bevoegdheid over de organisatorische residuaire aangelegenheden die door de statuten en hun uitvoeringsbesluiten niet werden toegekend aan een groep en die het lokale overstijgen.

Het partijbestuur moet de volgende taken opnemen: het besturen van de partij op basis van beslissingen die door het Congres en de Politieke Raad worden genomen; beslissingen nemen over de structuur van het secretariaat en hiertoe het dagelijks bestuur de nodige richtlijnen geven; de opvolging van de partijstrategie, de partij-uitbouw, de fractiewerking, de politieke actualiteit en eventuele onderhandelingen tussen twee bijeenkomsten van het Congres in; de organisatie van de interne en externe communicatie (o.m. contacten met de pers en de media); de organisatie van congresbijeenkomsten, verkiezingscampagnes en verkiezingsadministratie. Het partijbestuur staat in voor de voorbereiding van het Congres. Het partijbestuur stelt de voor elke verkiezing toepasselijke pollreglementen op, op basis van het door de Politieke Raad opgemaakte basispollreglement; de organisatie van de internationale vertegenwoordiging van Agalev."

⁴⁶ Bij protocol ingevoegd op het planningscongres van 23 oktober 1999 in afwachting van het volgende statutair congres.

⁴⁷ Deze vier zijn minister of staatssecretaris sinds juli 1999. Aelvoet en Boutmans hadden voordien al zitting in het partijbestuur respectievelijk als Europees parlementslid en senator. Aelvoet en Vogels hebben stemrecht in het partijbestuur, Boutmans en Dua niet.

4. Het dagelijks bestuur

4.1. Samenstelling

Art. 8.1 van de statuten : *"Het Dagelijks Bestuur wordt waargenomen door de volgende personen: 1. De Politiek Secretaris, die in zijn/haar functie bevestigd wordt door het Congres op voorstel van het Partijbestuur en na advies van de Politieke Raad. Hij/zij draagt de eindverantwoordelijkheid van de partij. Als zodanig volgt hij/zij de werking van de Fractie op. 2. De Partijsecretaris, die in zijn/haar functie bevestigd wordt door het Congres op voorstel van het Partijbestuur en na advies van de Politieke Raad. Hij/zij staat in voor het management van de partij. Alle directiefuncties binnen het nationaal secretariaat vallen onder zijn/haar bevoegdheid."*

4.2. Bevoegdheden

De bevoegdheden van het dagelijks bestuur worden geregeld in art. 8.2 - 8.3 van de statuten : *"Het Dagelijks Bestuur is bevoegd voor de dagelijkse werking van de partij en heeft een beleidsvoorbereidende verantwoordelijkheid. Het Dagelijks Bestuur moet de volgende taken opnemen: aanwerving, begeleiding en evaluatie van het personeel binnen het voorziene kader; ondersteuning van de werking van de Politieke Raad en van het Partijbestuur; coördinatie van het geheel van politieke activiteiten, het partijmanagement en de campagnes; uitvoeren van de opdrachten van het Partijbestuur; organisatie van de dienstverlening aan de mandatarissen (gemeente, provincie, nationaal); leiding geven aan en coördinatie van de diensten."*

5. De Arbitrageraad

5.1. Samenstelling

Art. 11.1 van de statuten : *"De Arbitrageraad bestaat uit vijf leden. Zij worden verkozen voor drie jaar, uit leden die minstens twee jaar lid zijn van Agalev. Een lid van de Arbitrageraad kan dit mandaat slechts twee opeenvolgende termijnen uitoefenen. De vrijgekomen mandaten worden ingevuld door leden die verkozen worden op de eerstvolgende bijeenkomst van het Congres."*

5.2. Bevoegdheden

De bevoegdheden worden geregeld in art. 11.5 - 11.6 van de statuten: *"In de regel treedt de Arbitrageraad enkel op na een gemotiveerde schriftelijke klacht van een groep of een lid, dat daarbij gesteund wordt door minstens vier leden. In dringende omstandigheden volstaat een mondelinge klacht die nadien schriftelijk bevestigd wordt. De Arbitrageraad geeft geen adviezen vooraf. De Arbitrageraad heeft geen eigen meldingsplicht of -recht over niet-statutaire beslissingen binnen de partij. Voor het vervullen van haar opdracht beschikt de Arbitrageraad over de beginselverklaring, de statuten en de Congresbeslissingen."*

6. Interne verkiezingen

Jos Geysels – ad interim *Politiek Secretaris* vanaf 8 juni 1998 – werd op het planningscongres van 23 oktober 1999, op voorstel van het Partijbestuur en na advies van de Politieke Raad bevestigd als Politiek Secretaris.

Uitslag van de verkiezing op het planningscongres:

- aantal uitgebrachte stemmen: 260
- onthoudingen: 30 (11,54 %)
- ja-stemmen: 201 (77,31 %)
- neen-stemmen: 29 (11,15 %)

Luc Lemiengre werd op het planningscongres van 23 oktober 1999, op voorstel van het Partijbestuur en na advies van de Politieke Raad bevestigd als *Partijsecretaris*.

Uitslag van de verkiezing op het planningscongres:

- aantal uitgebrachte stemmen: 260
- onthoudingen: 32 (12,31 %)
- ja-stemmen: 202 (77,69 %)
- neen-stemmen: 26 (10,00 %)

7. Kaderleden

7.1. Mandatarissen

Volksvertegenwoordigers	5 tot juni 1999, vanaf dan 9
Senatoren	2 tot juni 1999, vanaf dan 5
Vlaamse volksvertegenwoordigers	7 tot juni 1999, vanaf dan 12
Leden Europees Parlement	1 tot juni 1999, vanaf dan 2
Provincieraadsleden	24
Gemeenteraadsleden	212
Burgemeesters	1
Schepenen	17
OCMW-raadsleden	94
OCMW-voorzitters	1
7.2. Bestuursleden	+/- 400

7.3. Overzicht van de coalities

In de volgende gemeenten vormt Agalev een coalitie met⁴⁸ :

Antwerpen : SP (13) – VLD (7) - Antwerpen '94 (9) - Agalev-BSV (7)

Boechout : VLD (3) – CVP (7) – Agalev (4)

Diepenbeek : VDD (Scheurlijst CVP) (11) – VLD (1) – Agalev (1)

⁴⁸ De cijfers tussen haakjes duiden op het aantal zetels per partij of kartellijst.

Grimbergen : CVP (14) – GRAS (Agalev-SP) (4) – VU (1)
Hasselt : SP (15) – VLD (5) – Agalev (2) – VU (1)
Kaprijke : SAMEN (Agalev-Onafhankelijken-VLD-VU-SP) (9)
Lanaken : Inzet (VU-SP-Agalev) (6) – VLD (9)
Lint : CVP (5) – Lint 2.000 (2) – Agalev (2)
Malle : Kartel VLD-DBM (7) – GRIM (Agalev) (4) – SP (2)
Mechelen : SP (10) – CVP (10) – Agalev (3)
Merelbeke : CVP (9) – MVP (4) – Agalev (1)
Stabroek : CVP (5) – VLD (3) – IDEE (VU) (3) – Agalev (3)
Zoersel : CVP (6) – DDV (4) – Agalev (3) – VU (2)
Zwijndrecht : SP (6) – VLD (4) – Voluit (Scheurlijst VU) (2) – Agalev (4)

8. Personeelsbestand

8.1. Belangrijke functies

– adjunct van de Politiek Secretaris	Mertens Jan
– adjunct van de Partijsecretaris	Debruyne Louis
– directeur van de studiedienst	Heughebaert Marc
– coördinator van de vormingsdienst (Ploeg)	Crivit Robert
– coördinator raadsledendienst (Landweg)	Debruyne Michel
– persverantwoordelijke	Deboosere Pascal
– medewerker jongeren	Boulez Mario
– medewerkster diversiteit	D'Hondt Leen

8.2. Parlementaire medewerkers

Federaal Parlement	7
Vlaams Parlement	6

8.3. Globaal aantal tewerkgestelden

Er zijn in totaal 60 personen in vast verband tewerkgesteld.

9. Ledenaantallen

9.1. Indeling naar arrondissement

<i>Arrondissement</i>	1999	2000	<i>Toe- of afname</i>
Aalst-Oudenaarde	150	237	+ 87
Antwerpen	1053	1398	+ 345
Brugge	267	368	+ 101
Brussel	109	161	+ 52
Gent-Eeklo	553	743	+ 190
Halle-Vilvoorde	243	411	+ 168
Kortrijk-Roeselare-Tielt	243	362	+ 119
Leuven	335	517	+ 182
Limburg	272	358	+ 86
Mechelen-Turnhout	682	1068	+ 386
Sint-Niklaas-Dendermonde	255	389	+ 134
Westhoek	112	150	+ 38
Andere	7	9	+ 2
Totaal	4.281	6.171	+ 1.890

9.2. Indeling naar geslacht

Toestand eind 2000: 54% mannen, 43% vrouwen en 3% onbekend.

9.3. Indeling naar leeftijd

Enkel gegevens over ledenaantal Jong Agalev (-31 jaar):

1999: 500

2000: 1.245

9.4. Lidgelden

- Individuele aansluiting: 600,- BEF
- Partnerformule (twee leden uit hetzelfde gezin): 800,- BEF
- Jongeren tot 31 jaar, gepensioneerden en allen die leven van een vervangingsinkomen: 365,- BEF

10. Publicaties

Algemeen

- *Verkiezingsprogramma Agalev 13 juni 1999.*
- *Verkiezingsprogramma Agalev 8 oktober 2000.*

Periodieken

- *Bladgroen*, maandblad van de Vlaamse groenen. Ongeveer 6.000 ex.
- *Oikos* (politiek-theoretisch tijdschrift), verschijnt vier keer per jaar. Ongeveer 300 ex.
- *JaMaar* (Jong Agalev, leden en sympathisanten), ongeveer 6.000 ex.
- *Opkikker* (sympathisantenblad), verschijnt vier keer per jaar. Ongeveer 17.000 ex.

Brochures

- *Agalev in het Vlaams parlement*
- *Agalev in Kamer en Senaat*
- *Welkom* (informatie over de werking van Agalev)
- *Hoe hoog durf je te springen?* (infolder Jong-Agalev).

Internetadres: <http://www.agalev.be>

12. Organogram

Aangezien er zich geen wijzigingen hebben voorgedaan ten aanzien van de situatie in 1997 en 1998 wordt verwezen naar: BIONDI, P., *Morfologie van de Vlaamse politieke partijen in 1997 en 1998*. In: *Res Publica – Politiek Jaarboek*, 1999, nr. 2-3, blz. 313-374.

Agalev bestaat uit 12 regionale groepen en 250 lokale afdelingen.

11. Financiën⁴⁹

	1996	1997	1998
Opbrengsten uit courante werking	69.861.017	70.189.070	72.686.776
- Dotaties	29.892.040	29.953.251	30.032.784
Kamer	16.088.608	16.119.213	16.158.948
Senaat	13.803.432	13.834.038	13.873.836
- Giften VZW	-	-	-
- Giften, schenkingen of legaten	25.546	26.635	44.901
- Bijdragen van de fracties	22.232.323	23.930.025	25.932.000
Kamer	5.676.530	6.958.658	8.512.080
Senaat	4.452.103	4.750.582	4.834.912
Gemeenschapsraden	6.274.128	6.346.989	6.441.588
Europees Parlement	5.829.562	5.873.796	6.143.420
- Bijdragen van partijgeledingen	11.538.154	11.274.860	11.393.461
- Lidgelden	1.791.011	1.610.583	1.687.117
- Opbrengsten uit het roerend of onroerend vermogen	-	-	-
- Opbrengsten van manifestaties, publicaties en reclame	345.815	313.977	288.710
- Diverse prestaties	4.036.128	3.079.739	3.307.803
Kosten uit courante werking	(73.387.098)	(67.379.894)	(74.583.884)
- Dotaties	16.049.668	14.621.081	11.843.520
Federaties en lokale bewegingen	9.563.261	9.790.825	6.888.734
Verenigingen en groeperingen verbonden aan de partij	6.486.407	4.830.256	4.954.786
- Diensten en diverse goederen	25.405.761	31.732.891	32.837.147
Huisvestingskosten	4.435.467	4.339.841	4.295.818
Administratieve werkingskosten	12.647.212	15.787.315	13.177.790
Publicaties	2.591.547	2.779.311	2.738.473
Kosten voor reclame, propaganda en partijvergaderingen	4.266.890	7.577.474	11.359.349
Kosten voor verkiezingspropaganda	-	-	-
Diverse kosten	1.464.645	1.248.950	1.265.717
- Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen	23.099.232	25.839.866	30.091.468
- Afschrijvingen en waardeverminderingen op immateriële en materiële vaste activa	1.643.366	1.476.568	1.627.157
- Waardeverminderingen op voorraden en vorderingen	-	-	-
- Voorzieningen voor risico's en kosten	6.879.429	(6.570.683)	(2.020.075)
- Courante fiscale kosten	309.642	280.171	204.667
Resultaat uit courante werking vóór financiële resultaten	(3.526.081)	2.809.176	(1.897.108)
Financieel resultaat	965.241	1.196.544	1.207.630
Uitzonderlijk resultaat	(531.262)	(5.927.407)	1.363.720
Resultaat van het boekjaar	(3.092.102)	(1.921.687)	674.242

⁴⁹ Zie: Verslag van de Controlemcommissie betreffende de Verkiezingsuitgaven en de Boekhouding van de Politieke Partijen. *Parlementaire Documenten*, 1008/1 (GZ 1996-1997) (Kamer), 1558/1 (GZ 1997-1998) (Kamer), 2171/1 (GZ 1998-1999).

De financiën van de politieke partijen in de jaren 1999 en 2000 zijn terug te vinden op het eind van het artikel.

VLAAMS BLOK

1. Het congres

Art. 2.3 : *"Het congres is een middel om het nationalistisch gedachtegoed en de praktische politieke problematiek uit te diepen. Het congres moet opgevat worden als een confrontatie van partijleden, die in gezamenlijke vergadering zoeken naar overeenstemming in de benadering van de maatschappelijke problemen. De materie waarover overeenstemming werd bekomen, geldt als verworvenheid."*

De plenaire zittingen zijn toegankelijk voor leden, sympathisanten en pers. De werkgroepen zijn enkel toegankelijk voor leden. Er wordt tijdens de congressen niet gestemd.

In 1999 en 2000 werden er twee congressen gehouden:

- Beveren, 12 december 1999. Vlaams Blok Jongeren congres. Thema : "Strijd voor identiteit". Toespraken van uittredend Jongeren-voorzitter Philip Claeys en de nieuwe voorzitter Jürgen Branckaert. Voorstelling van het nieuwe dagelijkse bestuur. Aanwezigen: ca. 350 personen.
- Beringen, Casino, 9 april 2000. Thema : "Onze steden bevrijden". Toespraken van o.a. Gerolf Annemans, Filip Dewinter, Frank Vanhecke en Bert Schoofs. Aanwezigen: ca. 1.400 personen.

2. De partijraad

2.1. Samenstelling

Art. 1.1.2 van de statuten: *"De partijraad bestaat uit:*

<i>a. de voorzitter van de raad</i>	Van Nieuwenhuysen Luk
<i>b. de leden van het partijbestuur</i>	Claeys Philip, Peeters Walter, Vatlet Patsy, Branckaert Jürgen
<i>c. twee afgevaardigden per arrondissement</i>	Aerts Monique, Bessemans Ben, Daelman Johan, Delbeke Francis, Deraedt Jean, Herckens Gust, Loos Francis, Lootens Filip, Masyn Luc, Marginet Werner, Meeus Paul, Monballiu Ludo, Neel Staf, Rackham Ivo, Schelfhout Jozef, Sintobin Stefan, Smout Willy, Somers Werner, Van Noten Annie, Verrept Marc, Vleghels Eric

d. de volksvertegenwoordigers, senatoren, Vlaamse volksvertegenwoordigers, Brusselsse volksvertegenwoordigers en Euro-parlementsleden

Aers Wilfried, Annemans Gerolf, Arckens Erik, Beliën-Colen Alexandra, Bouteca Roger, Boutsen Thieu, Bultinck Koen, D'Haeseleer Guy, De Man Filip, Govaerts Hagen, Carpels-Dillen Marijke, Ceder Jurgen, Creyelman Frank, De Gryze Niki, De Lobel Hilde, Demol Johan, De Reuse Herman, Dewinter Filip, Geraerts Jean, Huybrechts Pieter, Laeremans Bart, Librecht Julien, Mortelmans Jan, Lootens-Stael Dominiek, Penris Jan, Raes Roeland, Schoofs Bert, Sevenhans Luc, Spinnewyn John, Strackx Felix, Tastenhoye Guido, Van Assche Jos, Van Den Broeck Jaak, Van den Eynde Francis, Van den Eynde Marleen, Van Goethem Roland, Van Hauthem Joris, Van Nieuwenhuysen Luk, Van Overmeire Karim, Van Steenberghe Gerd, Veroustraete Christiaan, Verreycken Wim, Verrijken Emile, Wymeersch Frans

e. één afgevaardigde per provincie van de provincieraadsleden

Laeremans Jan, Lespoix Ludo, Ravys Kurt, Van der Sande Philippe, Van Vooren Joris

f. een bijzonder vertegenwoordiger voor Brussel

De Roover Raymond

g. met een opdracht belaste leden, voorgedragen door het partijbestuur

Buelens Door, Buisseret Xavier, Buysse Yves, De Geest Maurits, De Ridder Jef, Hermans Emiel

h. een afgevaardigde van de Vlaams Blok Jongeren"

Erens Frederic

2.2. Frequentie van samenkomst

De partijraad komt maandelijks samen.

2.3. Bevoegdheden

De bevoegdheden van de partijraad worden geregeld in art. 1.1 van de statuten: "De partijraad is het hoogste beslissingsorgaan van de partij (...) 1. De partijraad bespreekt alle politieke materies en treft beslissingen van fundamentele aard inzake strategie en politieke koers. 2. Hij verstrekt algemene richtlijnen voor de ondergeschikte besturen of organen en beoordeelt hun algemene werking en koers. 3. Hij bespreekt de voorstellen en handelingen van de besturen en organen en spreekt er al dan niet zijn goedkeuring over uit. 4. Hij behandelt en beslecht klachten en tuchtaangelegenheden na advies van het partijbe-

stuur. 5. Hij bepaalt de inhoud van congressen en kaderdagen. 6. Hij heeft controlerecht op alle publicaties, ook die van lagere organen; hij kan publicatie van een tekst verbieden of inhoud en opmaak wijzigen. 7. Hij is verantwoordelijk voor aanstelling en ontslag van bestuursleden in hoofde van hun functie en als lid van de partij en voor uitsluiting uit de partij van mandatarissen. 8. Hij beslist over elke wijziging van het huishoudelijke reglement, eventueel na advies door het partijbestuur en ziet toe op de naleving ervan."

3. Het partijbestuur

3.1. Samenstelling

Het partijbestuur bestaat uit:⁵⁰

– partijvoorzitter	Vanhecke Frank
– ere-voorzitter	Dillen Karel
– ondervoorzitter	Raes Roeland
– penningmeester	Vatlet Patsy
– juridische- en mediaceel	Ceder Jurgen
– fractieleider Vlaams Parlement/organisatie	Dewinter Filip
– fractieleider Senaat	Verreycken Wim
– fractieleider Kamer/studiedienst	Annemans Gerolf
– hoofdredacteur/woordvoerder	Van Hauthem Joris
– Nationalistische Omroepstichting (NOS)	Van Overmeire Karim
– financieel adviseur	Peeters Walter
– voorzitter partijraad	Van Nieuwenhuysen Luk
– Vlaams Blok Jongeren-voorzitter	Branckaert Jürgen
– voorzitter Vereniging Vlaams Blok Mandatarissen	Van den Eynde Francis
– lid	Claeys Philip

3.2. Frequentie van samenkomst

Het partijbestuur komt om de week samen.

3.3. Bevoegdheden

Art. 1.2.1 van de statuten : "Het partijbestuur beslist in alle zaken van dagelijks beheer van de partij en heeft residuaire bevoegdheid. Het neemt standpunten in en verspreidt mededelingen. Het partijbestuur brengt verslag uit over zijn werking aan de partijraad. Het bepaalt de te volgen tactieken, werkt in overleg met de partijraad de partijstrategie uit en geeft richtlijnen aan de ondergeschikte besturen."

⁵⁰ Deze samenstelling wijkt enigszins af van de samenstelling zoals deze in art. 1.2.2 van de statuten is geregeld.

4. Het dagelijks bestuur

4.1. Samenstelling

Dit is formeel geen ander orgaan, vermits alle partijbestuurleden op het dagelijks bestuur verwacht worden. De samenstelling is gelijk aan die van het partijbestuur.

4.2. Frequentie van samenkomst

Het dagelijks bestuur komt wekelijks samen. Het wordt voorgezeten door de ondervoorzitter die ook de dagelijkse leiding van het nationaal secretariaat heeft.

4.3. Bevoegdheden

Het dagelijks bestuur is belast met het dagelijks beheer en neemt geen politieke beslissingen. Zijn taken omvatten o.m. :

- aankopen van materiaal, drukwerken
- praktische regeling rond congressen, meetings en dergelijke
- alle problemen rond personeelsbeleid

5. Interne verkiezingen

Jürgen Branckaert werd op het Vlaams Blok Jongeren-Congres van 12 december 1999 verkozen als nieuwe voorzitter in opvolging van Philip Claeys. Het VBJ-Congres is samengesteld uit alle leden van de vereniging. Elk VBJ-lid heeft bij de aanduiding van de voorzitter stemrecht.

Uitslag van de stemming:

- onthoudingen: 14
- ja-stemmen: 121
- nee-stemmen: 2

7. Kaderleden

7.1. Mandatarissen

Volksvertegenwoordigers	11 tot 13 juni 1999, vanaf dan 15
Senatoren	5 tot 13 juni 1999, vanaf dan 6
Vlaamse volksvertegenwoordigers	17 tot 13 juni 1999, vanaf dan 22
Leden Brusselse Hoofdstedelijke Raad	2 tot 13 juni 1999, vanaf dan 4
Leden Europees Parlement	2
Provincieraadsleden	34
Gemeenteraadsleden	203
OCMW-raadsleden	44
7.2. Bestuursleden	1636

8. Personeelsbestand

8.1. Belangrijke functies

- politiek secretaris van de partijvoorzitter	Buyse Yves
- coördinator studiedienst	Lemmens Peter
- Nationalistisch Vormingsinstituut	Erens Frederic
- Frank Goovaertsfonds	Bultinck Koen
- VVBM ⁵¹	Arras Dirk
- pers en communicatie	Leen Ludo, Wienen Wim
- Vlaams Blok Jongeren	Veys Tanguy

8.2. Parlementaire medewerkers

Federaal Parlement	19
Vlaams Parlement	6,5
Brusselse Hoofdstedelijke Raad	3
Europees Parlement	1

8.3. Globaal aantal tewerkgestelden

Binnen het Vlaams Blok zijn er in totaal 91 personen tewerkgesteld.

⁵¹ VVBM staat voor Vereniging Vlaams Blok Mandatarissen.

9. Ledenaantallen

9.1. Indeling naar arrondissement

<i>Arrondissement</i>	1999	2000	<i>Toe-of afname</i>
Brugge	588	737	+149
Oostende	459	534	+75
Kortrijk-Roeselare-Tielt	766	925	+159
Gent-Eeklo	1.028	1.208	+180
Aalst-Oudenaarde	1.182	1.438	+256
Dendermonde-Sint-Niklaas	1.161	1.337	+176
Antwerpen	4.150	4.821	+671
Mechelen	934	1.135	+201
Turnhout	587	768	+181
Limburg	1.172	1.432	+260
Leuven	536	669	+133
Halle-Vilvoorde	1.233	1.432	+199
Brussel	457	539	+82
Buitenland/Wallonië	171	192	+21
Totaal	14.424	17.167	+2.743

9.2. Indeling naar geslacht

	<i>man</i>	<i>vrouw</i>	<i>onbekend</i>	<i>Totaal</i>
1999	9.324	2.430	2.670	14.424
2000	11.135	3.050	2.982	17.167

9.3. Indeling naar leeftijdscategorie

	1999	2000
-35 jaar	3.790	4.590
36-55	4.596	5.605
+55 jaar	3.368	3.990
onbekend	2.670	2.982
Totaal	14.424	17.167

9.4. Lidgelden

- Individuele aansluiting: 500,- BEF
- Bijkomend lid uit hetzelfde gezin: 150,- BEF
- Studentenlid: 250,- BEF

10. Publicaties

Brochures

- Filip Dewinter, *Baas in eigen land*.
- Filip De Man, *De zaak Demol*.
- Filip De Man, *L'affaire Demol*.
- *Baas in eigen land: verkiezingsprogramma*, 1999.
- *Antwerps Veiligheidsplan*, 1999.

Periodieken

- maandblad "*Vlaams Blok*" (oplage 26.000).
- tweemaandelijks "*Vrij Vlaanderen*" en "*Breuklijn*" toegestuurd aan alle leden tot 35 jaar (oplage 6.000).
- tweemaandelijks "*Kaderblad*" opgestuurd naar alle kaderleden.

Internetadres: <http://www.vlaams-blok.be>

12. Organogram

Aangezien er zich geen wijzigingen hebben voorgedaan ten aanzien van de situatie in 1995 en 1996 wordt verwezen naar: BIONDI, P., *Morfologie van de Vlaamse politieke partijen in 1995 en 1996*. In: *Res Publica – Politiek Jaarboek*, 1997, nr.4, blz. 629-691.

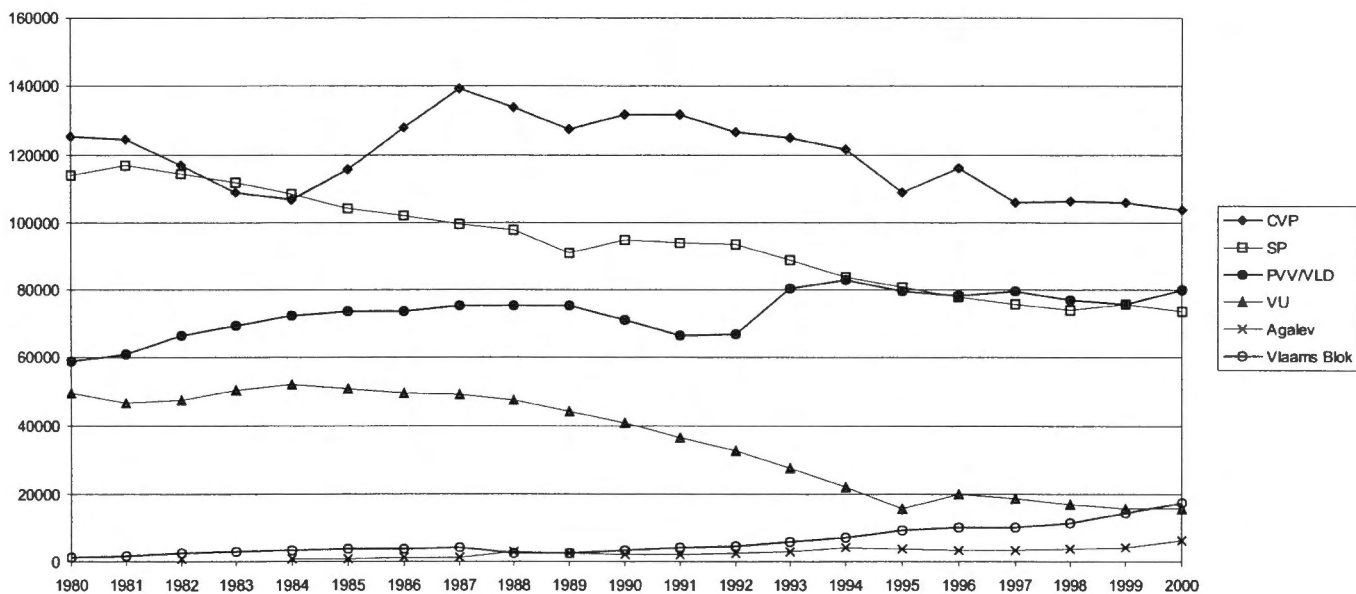
11. Financiën⁵²

	1996	1997	1998
Opbrengsten uit courante werking	116.982.204	119.757.876	120.787.930
- Dotaties	52.250.044	52.311.255	52.390.788
Kamer	26.419.564	26.450.169	26.489.904
Senaat	23.830.480	25.861.086	25.900.884
- Giften VZW	-	-	-
- Giften, schenkingen of legaten	39.473	503.055	1.051.032
- Bijdragen van de fracties	61.099.019	62.614.400	61.636.888
Kamer	20.368.126	20.659.355	21.588.355
Senaat	14.762.385	15.237.236	15.434.840
Gemeenschapsraden	21.176.725	21.334.506	20.760.810
Gewestraden	860.887	1.220.496	1.708.984
Andere	3.930.896	4.162.827	2.143.899
- Bijdragen van partijgeledingen	-	-	-
- Lidgelden	1.157.104	1.650.515	1.654.577
- Opbrengsten uit het roerend of onroerend vermogen	-	-	-
- Opbrengsten van manifestaties, publicaties en reclame	2.436.564	2.678.651	4.054.645
- Diverse prestaties	-	-	-
Kosten uit courante werking	(92.900.398)	(122.895.419)	156.656.452
- Dotaties	6.559.547	10.943.385	8.103.177
Federaties en lokale bewegingen	5.709.547	6.493.385	5.239.398
Verenigingen en groeperingen verbonden aan de partij	850.000	4.450.000	2.863.779
- Diensten en diverse goederen	51.790.932	88.544.714	116.371.792
Huisvestingskosten	6.443.250	6.769.268	7.256.723
Administratieve werkingskosten	15.130.038	17.805.837	20.532.201
Publicaties	6.153.169	3.534.657	8.738.889
Kosten voor reclame, propaganda en partijvergaderingen	24.064.475	60.434.952	79.843.979
Kosten voor verkiezingspropaganda	-	-	-
Diverse kosten	-	-	-
- Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen	3.397.770	4.770.368	4.068.884
- Afschrijvingen en waardeverminderingen op immateriële en materiële vaste activa	5.687.479	6.614.561	7.194.931
- Waardeverminderingen op voorraden en vorderingen	-	-	17.000
- Voorzieningen voor risico's en kosten	25.000.000	11.150.000	20.125.000
- Courante fiscale kosten	464.670	872.391	775.668
Resultaat uit courante werking vóór financiële resultaten	24.081.806	(3.137.543)	(35.868.522)
Financieel resultaat	3.496.874	2.982.409	3.920.571
Uitzonderlijk resultaat	53.662	718.054	58.873
Resultaat van het boekjaar	27.632.342	562.920	(31.889.078)

⁵² Zie: Verslag van de Controlecommissie betreffende de Verkiezingsuitgaven en de Boekhouding van de Politieke Partijen. *Parlementaire Documenten*, 1008/1 (GZ 1996-1997) (Kamer), 1558/1 (GZ 1997-1998) (Kamer), 2171/1 (GZ 1998-1999) (Kamer).

De financiën van de politieke partijen in de jaren 1999 en 2000 zijn terug te vinden op het eind van het artikel.

EVOLUTIE VAN DE LEDENAANTALLEN VAN DE VLAAMSE POLITIEKE PARTIJEN 1980-2000

Bronnen: M. MAES, *De ledenaantallen van de politieke partijen in België*, Leuven, Afdeling Politologie KULeuven, 1988, 171 blz. ; S. FIERS, *Partijvoorzitters in België, of 'Le parti, c'est moi'?*, Leuven, Afdeling Politologie KULeuven, 1998, blz. 40; I. VANPOL, M. VERMINCK, M. VOS, P. JANSSENS, P. BIONDI, *Morphologie des partis politiques francophones - Morphologie van de Vlaamse politieke partijen*. In: *Res Publica, Politiek Jaarboek - Année politique - Political Yearbook 1985-1999*.

FINANCIËN VAN DE VLAAMSE POLITIEKE PARTIJEN IN 1999

	CVP	SP	VLD	VU	Agalev	Vlaams Blok
Opbrengsten uit de gewone werking	314.943.696	272.684.802	229.055.533	93.038.270	110.898.562	149.987.352
– Belgische overheidsbijdragen	235.967.559	159.678.568	192.004.604	73.606.903	81.661.163	121.381.608
– Andere bijdragen	6.448.733	29.043.996	9.671.995	4.334.522	24.530.501	22.352.672
Niet geconsolideerde verbonden entiteiten	-	993.600	1.745.595	1.011.539	6.765.079	6.259.459
Mandatarissen	6.448.733	28.050.396	7.926.400	3.322.983	17.337.841	16.093.213
Andere	-	-	-	-	427.581	-
– Lidgelden	22.722.932	30.962.596	12.781.480	3.655.592	1.811.018	2.257.831
– Opbrengsten uit het onroerend vermogen	-	608.064	627.034	366.104	-	-
– Opbrengsten van manifestaties, publicaties en reclame	8.402.439	9.841.733	8.804.979	8.299.949	184.935	2.961.834
– Giften, schenkingen of legaten van natuurlijke personen	957.334	237.800	10.000	1.079.485	274.646	985.407
– Diverse opbrengsten	40.444.699	42.312.045	5.155.441	1.695.715	2.436.299	48.000
Kosten voor de gewone werking	304.097.076	343.865.412	248.500.602	93.135.389	109.584.228	154.076.324
– Voorraden en werken in uitvoering	-	1.032.097	84.013	-	-	-
Inkopen	-	1.032.097	84.013	-	-	-
Wijziging in de voorraad en bestellingen in uitvoering	-	-	-	-	-	-
– Dotaties	17.742.745	6.839.769	10.926.357	17.408.786	3.705.149	3.669.946
Niet geconsolideerde verbonden entiteiten	16.342.745	4.436.000	10.443.439	2.441.020	3.371.816	3.669.946
Mandatarissen	-	878.753	482.918	-	-	-
Andere	1.400.000	1.525.016	-	14.967.766	333.333	-

	CVP	SP	VLD	VU	Agalev	Vlaams Blok
- Diensten en diverse goederen	251.464.541	208.670.984	170.670.809	76.937.501	67.681.574	167.641.515
Huisvestingskosten	12.935.700	15.857.102	4.902.749	2.586.073	6.745.238	8.463.267
Administratie en beheer	70.671.520	49.023.814	54.326.545	21.281.046	18.932.609	18.409.803
Publicaties	15.651.557	15.463.375	15.871.051	7.423.327	3.190.201	7.199.914
Reclame, propaganda en vergaderingen, inbegrepen de verkiezingskosten	152.184.058	128.222.262	92.629.923	45.647.055	35.488.887	133.568.531
Diverse kosten	21.706	104.431	2.940.541	-	3.324.639	-
- Personeelskosten	115.967.219	151.415.591	68.710.119	33.631.726	33.002.351	4.020.842
- Afschrijvingen en waardeverminderingen op oprichtingskosten, immateriële en materiële vaste activa	12.970.297	9.268.913	5.285.730	3.882.739	1.533.763	7.736.460
- Waardeverminderingen op voorraden en vorderingen uit de gewone werking	1.025	1.013.583	489.202	5.600	-	183.401
- Voorzieningen voor risico's en kosten	-97.000.000	-38.156.484	-8.995.004	-39.300.000	3.498.055	-29.875.000
- Andere kosten voor de gewone werking	2.951.249	3.780.959	1.329.376	569.037	163.336	699.160
- Geactiveerde kosten	-	-	-	-	-	-
Resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat	10.846.620	-71.180.610	-19.445.069	-97.119	1.314.334	-4.088.972
Financieel resultaat	1.060.337	14.040.499	547.101	2.125.446	926.243	7.418.779
Uitzonderlijk resultaat	6.297.961	-106.436.494	14.058	29.091	210.028	194.625
Belastingen op het resultaat	-283.012	-	-	-	-	-
Resultaat van het boekjaar	17.921.906	-163.576.605	-18.883.910	2.057.418	2.450.605	3.524.432

Bron : Verslag van de Controlegeschiedenis betreffende de Verkiezingsuitgaven en de Boekhouding van de Politieke Partijen. *Parlementaire Documenten*, 671/1

FINANCIËN VAN DE VLAAMSE POLITIEKE PARTIJEN IN 2000

	CVP	SP	VLD	VU	Agalev	Vlaams Blok
Opbrengsten uit de gewone werking	287.555.703	250.821.072	238.370.609	100.072.453	145.210.796	167.195.173
- Belgische overheidsbijdragen	220.164.556	140.761.438	205.861.414	81.562.925	103.195.247	137.681.512
- Andere bijdragen	9.783.127	25.227.467	7.683.832	5.035.896	31.714.242	20.585.246
Niet geconsolideerde verbonden entiteiten	-	-	2.393.956	224.787	7.534.467	-
Mandatarissen	9.783.127	25.227.467	5.289.876	4.811.109	23.004.071	20.585.246
Andere	-	-	-	-	1.175.704	-
- Lidgeden	22.576.713	30.806.726	11.926.359	3.924.963	2.267.765	1.556.698
- Opbrengsten uit het onroerend vermogen	130.000	2.379.147	633.503	301.762	-	-
- Opbrengsten van manifestaties, publicaties en reclame	4.569.336	7.709.106	6.874.343	7.600.767	153.167	4.354.142
- Giften, schenkingen of legaten van natuurlijke personen	288.680	10.000	7.000	38.760	81.541	476.838
- Diverse opbrengsten	30.043.291	43.927.188	5.384.158	1.607.380	7.798.834	2.540.737
Kosten voor de gewone werking	293.562.682	250.490.444	199.747.965	105.158.408	150.398.936	182.530.322
- Voorraden en werken in uitvoering	-	666.322	-	-	-	-
Inkopen	-	666.322	-	-	-	-
Wijziging in de voorraad en bestellingen in uitvoering	-	-	-	-	-	-
- Dotaties	37.448.217	6.680.250	20.516.691	18.885.805	24.033.205	6.104.968
Niet geconsolideerde verbonden entiteiten	33.028.173	5.387.622	20.365.191	3.381.400	24.033.205	6.104.968
Mandatarissen	33.457	-	151.500	-	-	-
Andere	4.386.587	1.292.628	-	15.504.405	-	-

	CVP	SP	VLD	VU	Agalev	Vlaams Blok
- Diensten en diverse goederen	147.906.808	121.723.127	94.932.155	48.985.028	71.322.430	165.098.510
Huisvestingskosten	12.217.524	13.203.957	4.226.359	2.494.688	7.541.116	10.541.540
Administratie en beheer	63.784.632	49.119.897	34.948.310	21.907.908	28.508.747	22.713.663
Publicaties	15.137.304	15.549.561	17.421.326	8.124.245	5.995.955	6.479.865
Reclame, propaganda en vergaderingen, inbegrepen de verkiezingskosten	55.788.267	43.301.711	35.232.649	16.458.187	24.233.634	125.363.442
Diverse kosten	979.081	548.001	3.103.511	-	5.042.978	-
- Personeelskosten	82.632.701	97.464.524	65.152.471	27.049.735	41.630.560	765.721
- Afschrijvingen en waardeverminderingen op oprichtingskosten, immateriële en materiële vaste activa	13.675.389	13.459.971	5.091.405	3.967.922	9.195.037	6.803.917
- Waardeverminderingen op voorraden en vorderingen uit de gewone werking	28.159	2.764.816	-	59.470	-	1.247
- Voorzieningen voor risico's en kosten	10.500.000	5.563.030	12.674.351	5.600.000	4.000.000	3.125.000
- Andere kosten voor de gewone werking	1.371.408	2.168.404	1.380.892	610.448	217.704	630.959
- Geactiveerde kosten	-	-	-	-	-	-
Resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat	-6.006.979	330.628	38.622.644	-5.085.955	-5.188.140	-15.335.149
Financieel resultaat	-2.316.787	5.978.527	1.558.673	927.403	962.868	2.277.950
Uitzonderlijk resultaat	-211.722	-2.460.934	-892	180.337	-265.208	1.120.244
Belastingen op het resultaat	-14.211	-	-	-	-	-
Resultaat van het boekjaar	-8.549.699	3.848.221	40.180.425	-3.978.215	-4.490.480	-11.936.955

Bron : Verslag van de Controlecommissie betreffende de Verkiezingsuitgaven en de Boekhouding van de Politieke Partijen. *Parlementaire Documenten*, 1246/1

POLITOLOGISCH INSTITUUT

Uittreksel uit de Statuten d.d. 9 juli 1979

Art. 3. Het doel van het Politologisch Instituut is :

1. Het promoveren van politologie, zijnde de wetenschappelijke studie en onderzoek over politieke fenomenen en problemen op het internationale, supranationale, nationale en subnationale vlak.
2. Het stimuleren van dit onderzoek en het propageren van de onderzoeksresultaten.
3. Het coördineren van de werkzaamheden tussen politologen van het Nederlands taalgebied onderling.
4. Het verzorgen van contacten eensdeels met het Institut de Science Politique, te Brussel, dat de franstalige Belgische politologen groepeer¹, anderdeels, met de binnenlandse, buitenlandse en internationale verenigingen terzake.
5. Het vertegenwoordigen van de Nederlandstalige politologen in België bij de buitenlandse en internationale verenigingen.

Het zal deze oogmerken onder meer realiseren :

1. Door aanmoediging van onderzoek en onderwijs terzake en in het bijzonder van het hoger onderwijs en de recurrente opleiding op dit vlak.
2. Door het publiceren van het meertalig politologisch tijdschrift *Res Publica* en van andere werken en documentatie in verband met het maatschappelijke doel van het instituut.
3. Door het organiseren van studiedagen, congressen en voordrachten.
4. Door zo nodig elk ander nuttig initiatief te nemen met het oog op het maatschappelijk doel van het instituut.

Gezien deze doelstelling dient het instituut een objectief wetenschappelijke oriëntering te hebben en kan het niet verbonden worden met welkdanige partijdige oriëntering, noch organisatorisch, noch inhoudelijk.

¹ Nu: Association Belge de Science Politique Communauté française de Belgique (Adres secretariaat: F. Rooseveltlaan 50, 1050 Brussel).

RES PUBLICA

Tijdschrift voor politologie – Revue de science politique

<http://www.respublica.be>

Politiek Jaarboek – Année Politique

Hoofdredacteur – Wilfried DEWACHTER – Rédacteur en chef
Redactiesecretaris – Jo NOPPE – Secrétaire de rédaction

Redactieadres Politiek Jaarboek – Adresse de la rédaction Année Politique
E. Van Evenstraat 2B, B-3000 Leuven
email : jo.noppe@soc.kuleuven.ac.be

Uitgegeven door / publié par Politologisch Instituut v.z.w./a.s.b.l.
E. Van Evenstraat 2B, B-3000 Leuven
Rekening – Compte : 979-2795315-71

Wettelijk depot – Depot legal D/RP/2001,2-3.
ISSN 0486-4700

Kaftontwerp: Lutt Clijsters

Gedrukt in België – Imprimé en Belgique (Acco)

De redactie van Res Publica beoordeelt elk voorstel voor publicatie van een artikel over een politiek-wetenschappelijk onderwerp, op voorwaarde dat het een originele bijdrage betreft, die niet gelijktijdig aan andere tijdschriften ter beoordeling werd gestuurd en geschreven werd in de Nederlandse, Franse, Duitse of Engelse taal. De redactie neemt een beslissing tot oprname op basis van anonieme peer reviews.

De auteurs wordt gevraagd de volgende regels in acht te nemen : Een inzending wordt op elektronische wijze doorgestuurd (adres : stefaan.fiers@soc.kuleuven.ac.be) en bevat een Engelse samenvatting van maximaal 150 woorden. De lengte van een artikel bedraagt maximaal 10.000 woorden. Het artikel wordt persklaar aangeboden : dit wil zeggen dat het een paginanummering bevat, dat eventuele tabellen (reeds voorzien van een korte titel en degevallend een verwijzing naar de aangewende bron) reeds geïntegreerd zijn in de tekst. Tabellen hoeven dus niet in een apart bestand opgestuurd te worden. Bijdragen in het Nederlands zijn in de voorkeurspelling gesteld.

Res Publica gebruikt het klassieke voetnotensysteem, wat inhoudt dat voetnoten en referenties onderaan de pagina staan. Er wordt niet gewerkt met eindnoten.

De volledige richtlijnen kunnen geraadpleegd worden op de website <http://www.respublica.be>

Niets uit dit tijdschrift, behalve de abstracts, mag worden veeveelvoudigd en of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Het Politologisch Instituut neemt geen verantwoordelijkheid op zich voor de uitgebrachte meningen; deze verbinden alleen de auteurs. De niet opgenomen manuscripten worden niet teruggezonden.

Les manuscrits devront être envoyés par courrier électronique (mailto : stefaan.fiers@soc.kuleuven.ac.be), et ne comptent pas plus de 10.000 mots. Ils devront être accompagnés d'un court résumé (max. 150 mots) en anglais. Plus d'information sur les avis aux auteurs, on le retrouve au site web <http://www.respublica.be>

Tous droits de traduction, d'adaptation et de reproduction (sauf les résumés), y compris les microfilms et les photocopies, sont réservés pour tous pays. Le "Politologisch Instituut" n'assume pas la responsabilité des opinions émises : celles-ci n'engagent que les auteurs. Les manuscrits non insérés ne sont pas rendus.

Abonnements- en verkoopvoorwaarden van het tijdschrift Conditions d'abonnement et de vente de la revue

	B.F. – F.B.	Euro
1. Jaarabonnement – Abonnement annuel		
Persoon – personne	1.210	30
Instelling – institution	2.905	72
Uitsluitend voor België : student (mits vermelding van de universiteit, de studierichting, het studiejaar en het inschrijvingsnummer – Uniquement pour la Belgique-étudiant (en mentionnant l'université, l'orientation et l'année d'études, le numéro d'immatriculation)	850	21
Steunabonnement – Abonnement de soutien	2.905	72
2. Verkoop per nummer (nog uitsluitend vanaf 1985) – Vente au numéro (à partir de 1985 seulement)		
Persoon – personne	605	15
Instelling – Institution	605	15
3. Verkoop dubbel nummer (nog uitsluitend vanaf 1985) – Vente numéro double (à partir de 1985 seulement)		
Persoon – personne	1.010	25
Instelling – Institution	1.010	25
Uitgeput : 1988/4, 1991/1, 1992/1, 1995/1, 1995/3-4 – Epuisé : 1988/4, 1991/1, 1992/1, 1995/1 et 1995/3-4		
4. Verzameling van 1963 tot 1980 en van 1985 tot 1990 (zolang de voorraad strekt) – Collection de 1963 à 1980 et de 1985 à 1990 (jusqu'à épuisement du Stock)		
België – Belgique	30.015	744
Andere landen – Autres pays	33.080	820

RES PUBLICA

Belgian Journal of Political Science

<http://www.respublica.be>

Political Yearbook of Belgium

Editor : Wilfried DEWACHTER
Assistant editor : Jo NOPPE

PUBLISHER

POLITOLOGISCH INSTITUUT v.z.w. : E. Van Evenstraat 2B, B-3000 Leuven

D/RP/2001/2-3

ISSN 0486-47(00)

Cover Design: Lutt Clijsters

Printed in Belgium by Acco

No part of this publication, except the abstracts, may be reproduced in any form by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

The 'Politologisch Instituut' bears no responsibility for opinions expressed by authors; the latter are solely responsible for the opinions they forward.

Manuscripts to be considered for publication should conform to the following requirements : the maximum number of words is 10.000. Manuscripts must include a summary in English, no longer than 150 words. All should be sent via email to the assistant editor stefaan.fiers@soc.kuleuven.ac.be. Manuscripts that are not accepted are not returned. More details can be found on the webpages of the journal : <http://www.respublica.be>.

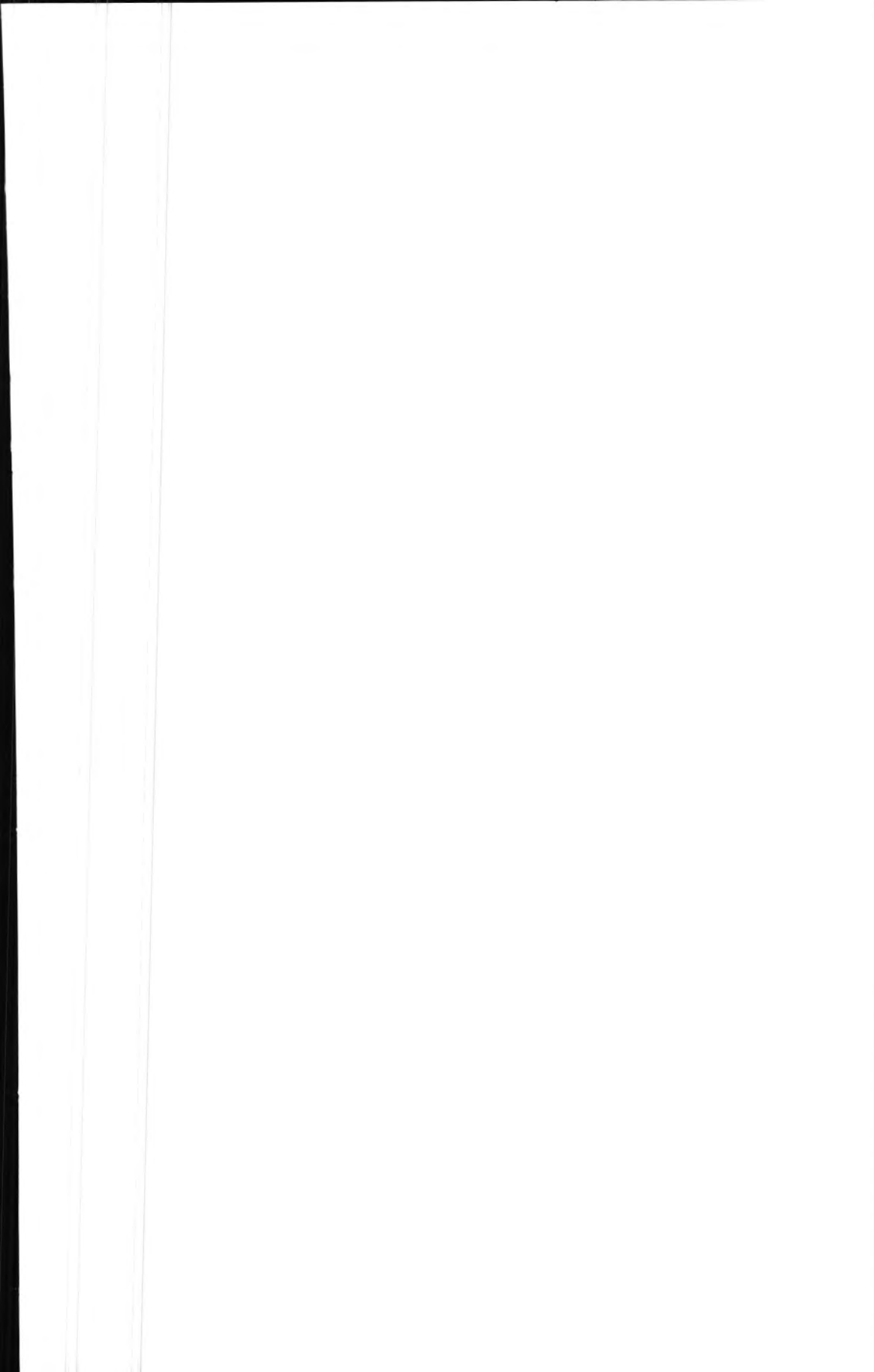
Annual subscription and sales conditions

	B.F. - F.B.	Euro
1. Annual subscription		
Individuals	1.210	30
Institutions	2.905	72
Support subscription	2.905	72
2. Single issues (only from 1985 onwards)	605	15
3. Double issue (only from 1985 onwards)	1.010	25
4. Collection 1963-1990 and 1985-1990 (as long as the issues at stock last)		
Belgium	30.015	744
Other countries	33.080	820

Subscriptions can be paid by bank account : 979-2795315-71.

The articles of Res Publica are abstracted in the following journals

- ABC POL SCI.
Advanced Bibliography of Contents : Political Science and Government.
- International Political Science Abstracts Documentation Politique Internationale
- International Bibliography of Political Science
Bibliographic internationale de science politique.
- International Bibliography of the Social Sciences Bibliographie internationale des sciences sociales.
- International Bibliography of Economics
Bibliographic internationale de science economique.
- Social Sciences Citation Index. An International Multidisciplinary Index to the literature of the Social, Behavioral and Related Sciences.
- Sociological Abstracts.
- Bulletin analytique de documentation politique, économique et sociale contemporaine.
- United Nations. Monthly Bibliography. Selected articles.
Nations Unies. Bibliographic mensuelle. Articles sélectionnés.
- Bulletin de renseignements documentaires. Communautés Européennes. Documentation bulletin. European Communities.

Wordt uitgegeven
met de steun van het
Vlaams Ministerie van Onderwijs
en met de steun van de
Universitaire Stichting van België
© Politologisch Instituut